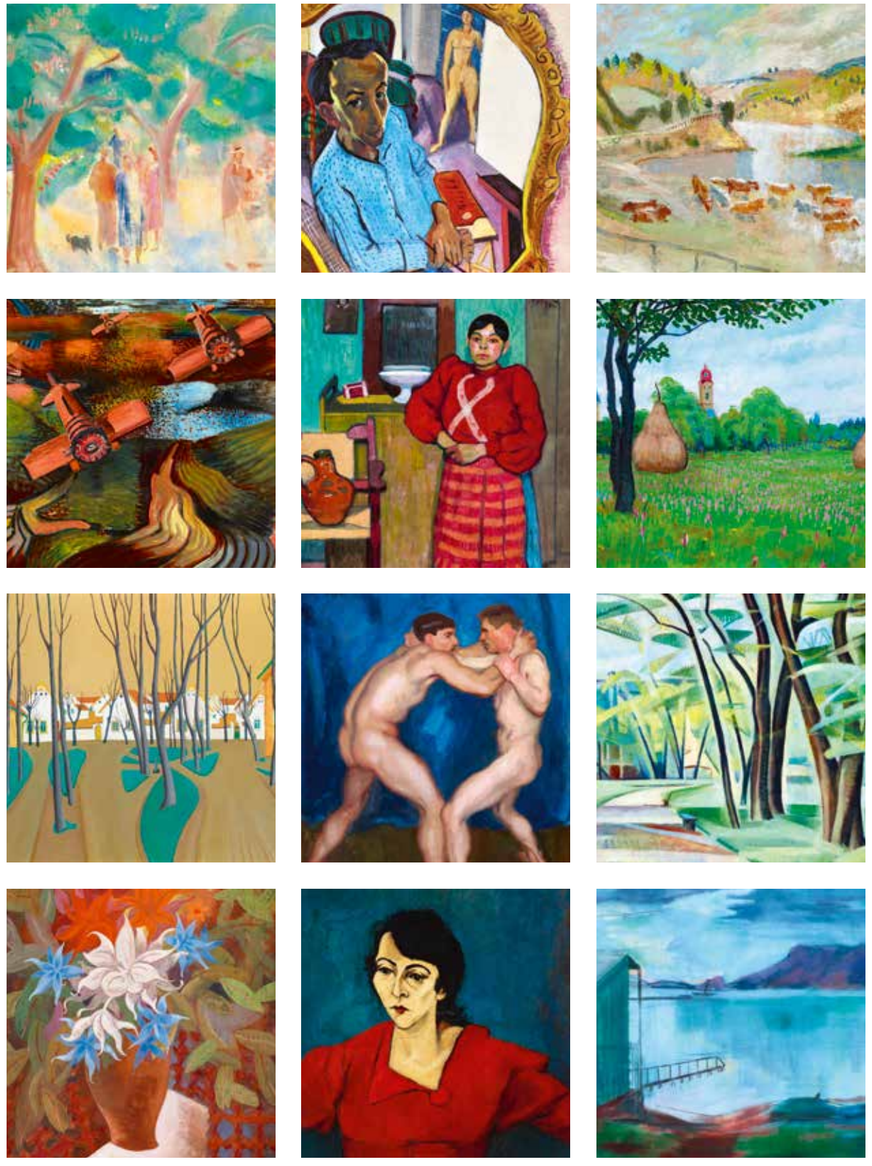

www.kieselbach.hu

KIESELBACH

TAVASZI KÉPAUKCIÓ 2018

www.kieselbach.hu

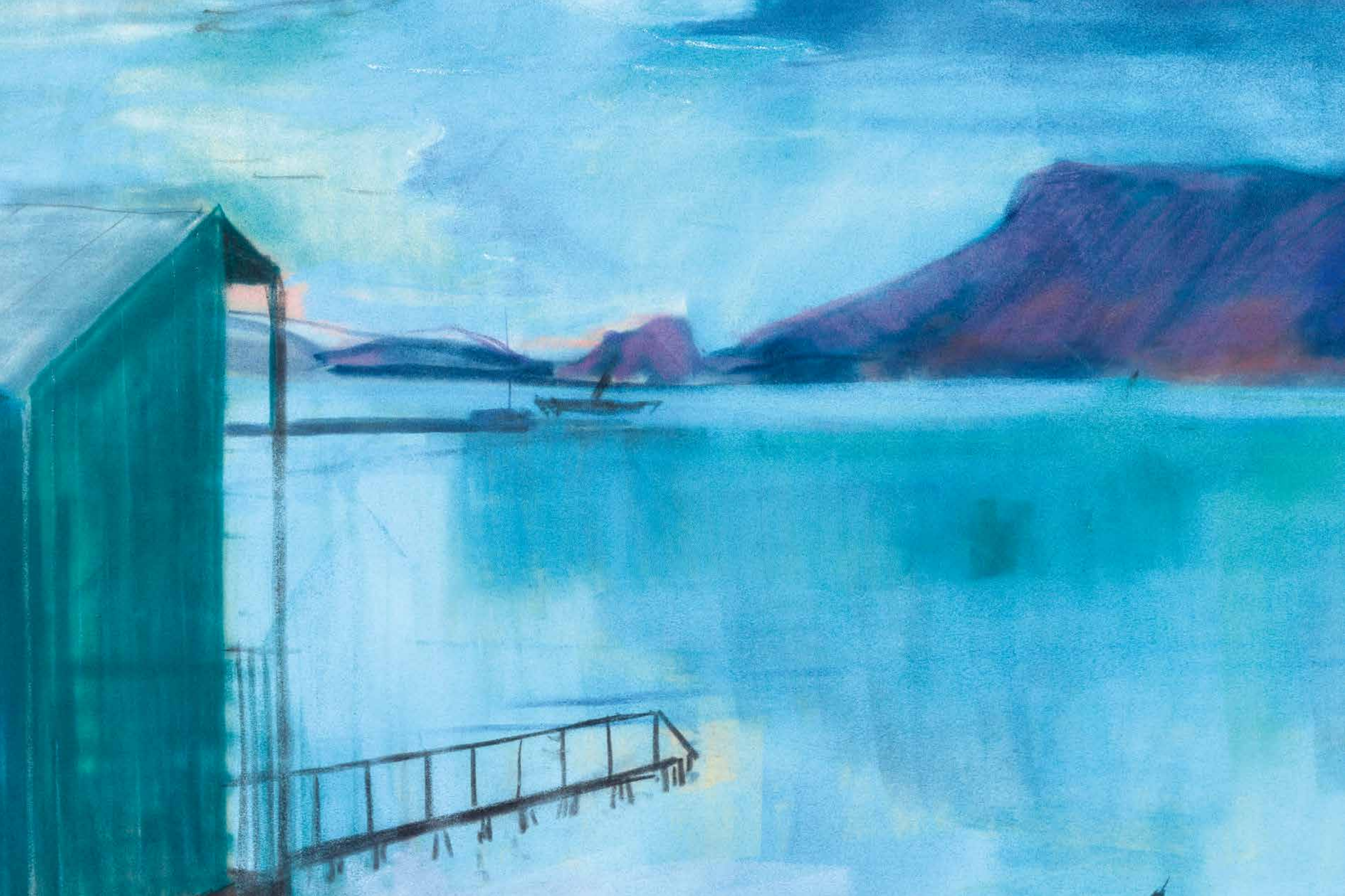

KIESELBACH
WEBSHOP

ISMERJE MEG
WEBSHOPUNKAT!

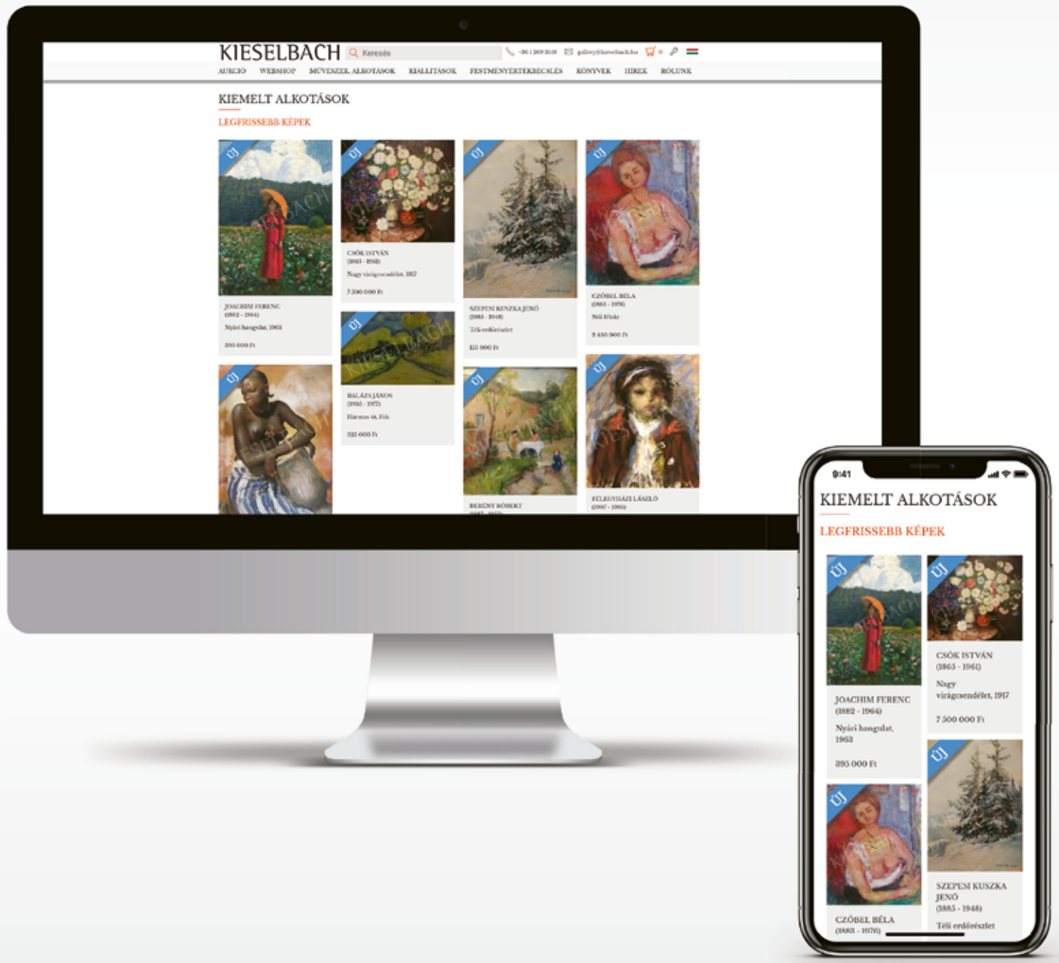

- GARANTÁLTAN EREDETI KÉPEK
- TÖBB EZER MEGVÁSÁROLHATÓ ALKOTÁS
- NAPONTA BŐVÜLŐ KÍNÁLAT
- SZEMÉLYES MEGTEKINTÉS GALÉRIÁNKBAN

A Kieselbach Galéria 2016 őszén útjára indította új webshopját, melynek segítségével a műtárgyak aukción kívül is megtalálhatják új tulajdonosukat.

Böngésszen az online képtár széles választékában, név, stílus, téma, műfaj, ár, vagy akár szín alapján!

A Kieselbach Galéria webshopja egyedülálló, éjjel-nappal üzemelő piactér a műtárgytulajdonosok és a vásárlók számára.

LÁTOGASSON EL
WEBSHOPUNKBA!

kieselbach.hu/webshop

LOST HERITAGE

by

péter**molnos**

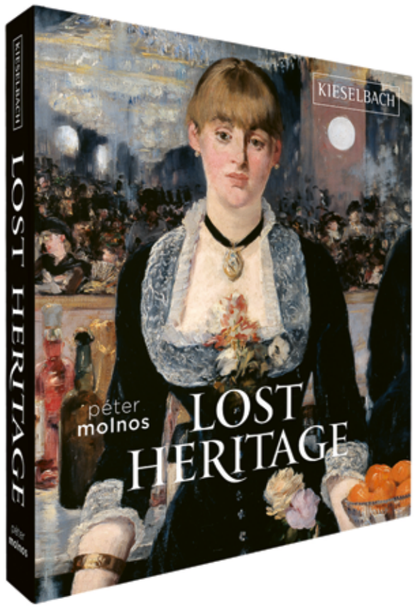

10
YEARS
OF RESEARCH

536
PAGES

650
FULL-COLOUR
REPRODUCTIONS

NOW IN ENGLISH

KIESELBACH

SZERZŐK *ABC* SORRENDBEN

Ámos Imre ... 66, 120
Balázs János ... 35, 104
Bálint Endre ... 14, 94, 140, 181
Bálint Rezső ... 98
Balla Demeter ... 116
Barcsay Jenő ... 134
Batthyány Gyula ... 132, 177, 178, 198, 199, 204, 207, 208
Békessy Leó ... 99
Bene Géza ... 149
Berény Róbert ... 55, 81, 187, 193
Berkes Antal ... 20
Berki Viola ... 139
Bernáth Aurél ... 4, 128, 136, 200
Boldizsár István ... 9, 44, 77, 82
Bornemisza Géza ... 150
Bornemisza László ... 3
Boromisza Tibor ... 153
Borsos Miklós ... 64
Bortnyik Sándor ... 101
Börtsök Samu ... 175
Bruck Lajos ... 21
Czene Béla ... 79
Cziffery József ... 186
Czigány Dezső ... 84, 127, 194
Czimra Gyula ... 142
Czóbel Béla ... 48, 78, 156
Csáky József ... 126
Csernus Tibor ... 138
Dagerrotípia, ismeretlen művész ... 113
Duschanek János ... 26
Egry József ... 129
Erdélyi Ferenc ... 197
Erdélyi Gaál Ferenc ... 163
Erdélyi Mihály ... 130
Faragó Endre ... 91
Faragó Géza ... 40
Fehér László ... 11, 65
Fényes Adolf ... 43, 54, 170, 201
Ferenczy Károly ... 206
Feszty Masa ... 157
Friedmann Endre ... 115
Gaál Ferenc ... 189
Gábor Jenő ... 123
Gadányi Jenő ... 61, 108, 172
Galambos Tamás ... 27
Galimberti Sándor ... 63
Gariazzo, Pier Antonio ... 52
Glatz Oszkár ... 13
Gruber Béla ... 73
Gulácsy Lajos ... 45, 74
Gwerk Ödön ... 166
Gyarmathy Tihamér ... 182
Gyenes Gitta ... 203
Halápy János ... 169
Herbin, August ... 125
Hincz Gyula ... 75, 109, 110
Ismeretlen festő ... 51
Ismeretlen magyar festő 1910 körül (feltehetően Mérő István) ... 18
Iványi Grünwald Béla ... 70, 72, 92
Jándi Dávid ... 71
K. Spányi Béla ... 118
Kádár Béla ... 46, 48, 80, 87, 95, 121, 212, 219, 220
Kádár Géza ... 67
Karlovszky Bertalan ... 100
Kárpáti Tamás ... 58
Kassák Lajos ... 124
Kern Hermann ... 23
Kernstok Károly ... 196, 216
Kisfaludi Stróbl Zsigmond ... 22
Klie Zoltán ... 50
Kmetty János ... 184
Kohán György ... 105
Kolosvary Zsigmond ... 158
Kondor Béla ... 57, 137
Kontuly Béla ... 103
Korniss Dezső ... 173
Koszta József ... 33, 171, 210
Krizsán János ... 83
Kunffy Lajos ... 155
Lakner László ... 222
Leon Augustin Lhermitte ... 209
Loránt Erzsébet ... 122
Lorberer Anna ... 76
Márffy Ödön ... 24, 62, 152
Markó András ... 162
Ifj. Markó Károly ... 89
Mattyasovszky-Zsolnay László ... 41
Mednyánszky László ... 10, 53, 60
Méhes Lóránt ... 97
Molnár C Pál ... 2, 28, 47, 160
Móricz Margit ... 165
Munkácsi Márton ... 112
Munkácsy Mihály ... 6
Nagy István ... 174
Nagy Károly ... 143
Nagy Kriszta ... 96
Neogrády László ... 17
Olgyai Viktor ... 215
Orbán Dezső ... 154, 176, 217
Ország Lili ... 159
Ôsi László ... 202
Paizs Goebel Jenő ... 161
Patkó Károly ... 192
Pekáry István ... 1
Perlrott Csaba Vilmos ... 90, 148, 180
Pintér Éva ... 221
Plányi Ervin ... 32
Pogány Margit ... 151
Pólya Tibor ... 185
Reitzer Jenő és Reitzer Elemér ... 106, 107
Remsey Jenő ... 38
Richter, Wilhelm ... 190
Rippl-Rónai József ... 183, 195
Rónai Dénes ... 114
Roy, Pierre ... 144
Schaár Erzsébet ... 12
Schadl János ... 25
Scheiber Hugó ... 16, 36, 39, 56, 88, 211
Scholz Erik ... 19
Schönberger Armand ... 59, 69, 111, 131, 146, 164
Schubert Ernő ... 30
Soós Nóra ... 141
Szabó Zoltán ... 15
Szaday Lajos ... 214
Szőnyi István ... 29, 119, 179, 213
Thorma János ... 8
Tihanyi Lajos ... 102, 191
Török Orsolya ... 167
Tull Ödön ... 168
Ujváry Ignác ... 117
Vajda Lajos ... 93
Váli Dezső ... 135
Vámosiné Eleöd Karola ... 31
Vaszary János ... 5, 7, 68, 85, 86, 133, 145, 218
Vörös Géza ... 37, 147, 223
Ziffer Sándor ... 34, 188

MODERN MAGYAR FESTÉSZET – ÁTFOGÓ KÖTETEK

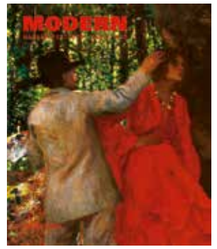

MODERN MAGYAR FESTÉSZET
1892-1919, Budapest, 2003

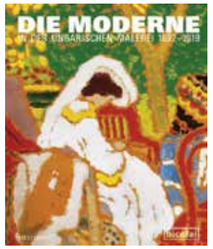

DIE MODERNE IN DER UNGARISCHEN MALEREI, 1892-1919, Berlin, 2008

DIE MODERNE IN DER UNGARISCHEN MALEREI, 1919-1964, Berlin, 2008

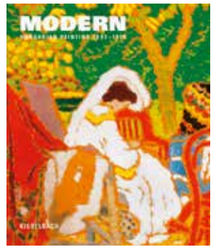

MODERN HUNGARIAN PAINTING
1892-1919, Budapest, 2003

MODERN MAGYAR FESTÉSZET
1919-1964, Budapest, 2004

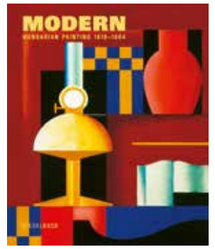

MODERN HUNGARIAN PAINTING
1919-1964, Budapest, 2004

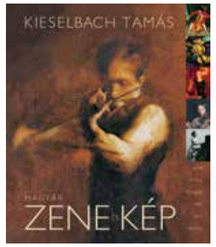

MAGYAR ZENE ÉS KÉP,
Budapest, 2007

XX. SZÁZADI MAGYAR MŰVÉSZEK MONOGRÁFIÁI – VÁLLALÁSOK, MODELLEZÉS

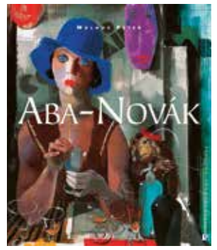

ABA-NOVÁK,
Budapest, 2006

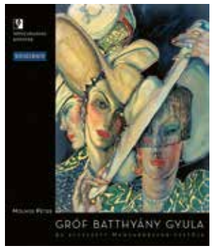

BATTHYÁNY,
Budapest, 2007

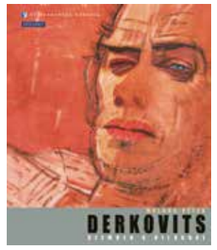

DERKOVITS, Szemben a világgal
Budapest, 2008

„Cigányméltósággal" BALÁZS JÁNOS,
Budapest, 2009

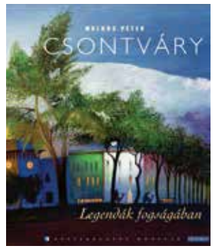

CSONTVÁRY, Legendák fogságában
Budapest, 2009

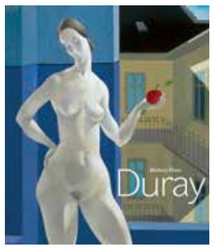

DURAY,
Budapest, 2013

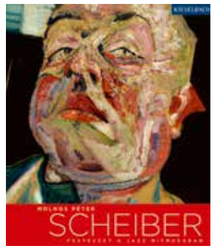

SCHEIBER,
Budapest, 2014

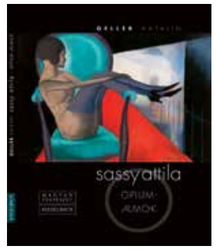

SASSY ATTILA, Ópium álmok
Budapest, 2014

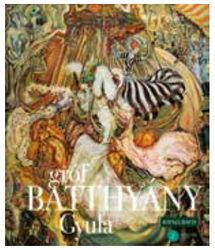

GRÓF BATTHYÁNY GYULA, Képek
egy eltűnt világból, Budapest, 2015

FESTŐK MÚZSÁK SZERELMEK,
Budapest, 2016

MŰGYŰJTÉS – MAGÁNGYŰJTEMÉNYEK

KIESELBACH GYŰJTEMÉNY
Magyar Festészet 1900-1945,
Budapest, 1996

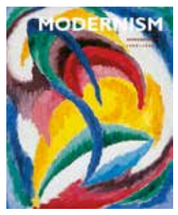

HUNGARIAN MODERNISM
1990-1945
Selection from the Kieselbach
Collection, Budapest, 1996

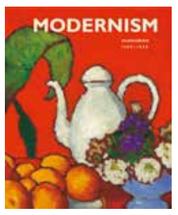

HUNGARIAN MODERNISM
1990-1950
Selection from the Kieselbach
Collection, Budapest, 1999

MAGYAR MŰVÉSZET
1900-1950
Radnai-gyűjtemény, Budapest,
2005

Szenvedély és tudás,
BEDŐ RUDOLF
MŰGYŰJTEMÉNYE,
Budapest, 2010

MŰGYŰJTŐK
MAGYARORSZÁGON,
Budapest, 2012

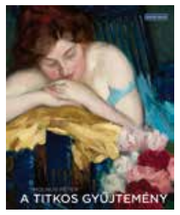

A TITKOS GYŰJTEMÉNY,
Budapest, 2013

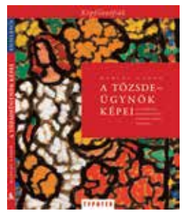

A TŐZSDEÜGYNÖK KÉPEI,
Budapest, 2014

ARANYKOROK ROMJAIN,
Budapest, 2015

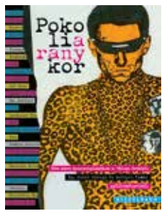

POKOLI ARANYKOR,
Budapest, 2017

ELVESZETT ÖRÖKSÉG,
Budapest, 2017

ROMVÁRY FERENC,
Budapest, 2017

K I E S E L B A C H K Ö N Y V E K

SZEMÉLYES

BUDAPEST ÁTMENETI EMLÉKKÖNYV
Budapest, 2006

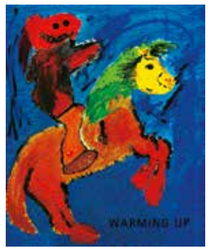

WARMING UP, Budapest, 2008

IDŐRŐL IDŐRE 1985,
Budapest, 2008

BÁTOR TÁL
Budapest, 2010

KÁRPÁTMEDENCE KERÁMIAMŰVÉSZETE

ERDÉLY NÉPI KERÁMIA MŰVÉSZETE,
Budapest, 2008

HOLICS, TATA ÉS BUDA
KERÁMIAMŰVÉSZETE,
Budapest, 2009

A HABÁNOK KERÁMIAMŰVÉSZETE,
Budapest, 2012

AZ ALFÖLD KERÁMIAMŰVÉSZETE,
Budapest, 2013

A DUNÁNTÚL, FELFÖLD ÉS
A FELSŐ-TISZA-VIDÉK NÉPI
KERÁMIAMŰVÉSZETE,
Budapest, 2013

A XX. SZÁZADI MAGYAR TÖRTÉNELEM NÉGY MEGHATÁROZÓ TRAUMÁJA

I. VILÁGHÁBORÚ
TRIANON
1914–18–20

I. VILÁGHÁBORÚ, TRIANON
1914–18–20, Budapest ....

A MAGYAR FORRADALOM 1956
NAPLÓ, Budapest, 2006

TAMÁS KÖNYVE, Budapest, 2009

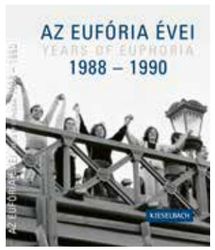

AZ EUFÓRIA ÉVEI, 1988–1990,
Budapest, 2011

Az aukció anyagát összeállította:

KIESELBACH TAMÁS művészettörténész

KIESELBACH ÁKOS művészettörténész

MÁTHÉ FERENC festménybecsüs

A katalógust szerkesztette:

KIESELBACH TAMÁS, KOLOZSVÁRY GYÖNGYVÉR

A katalógusban szereplő tanulmányok szerzői: AKNAI KATALIN, BARKI GERGELY, MOLNOS PÉTER, PAP ESZTER, RIEDER GÁBOR, ROCKENBAUER ZOLTÁN PHD, RUM ATTILA művészettörténészek

A katalógusban szereplő analógiákat KIESELBACH ÁKOS válogatta

Munkatársak: SZŰCS ANDRÁS, VARGA ZSÓFIA

Az aukciós anyag előkészítésében, a kiállítás rendezésében részt vettek:

ORLIK ERIKA, CSALA BENCE, GORETITY PÉTER, LENGYEL-BEBESI TAMÁS, VÉKONY BALÁZS

KIESELBACH

Kiadta: KIESELBACH GALÉRIA

Koordinátor: KIESELBACH ANITA

Fotó: DARABOS GYÖRGY

Grafikai tervezés és nyomdai előkészítés: MOLNÁR FERENC, HORVÁTH ISTVÁN

Nyomás és kötés: PAUKER NYOMDA

KIESELBACH

2018. MÁJUS 13.

HOTEL MARRIOTT

1052 BUDAPEST, APÁCZAI CSERE JÁNOS U. 4.

AZ ÁRVERÉST VEZETI: WINKLER NÓRA

TAVASZI KÉPAUKCIÓ

KIÁLLÍTÁS / EXHIBITION

Kieselbach Galéria

2018. április 26-május 12.

minden nap 10–18 óráig

ÁRVERÉS / AUCTION

Május 13. (vasárnap) 18 óra

HOTEL MARRIOTT,

1052 Budapest, Apáczai Csere János u. 4.

INFORMÁCIÓ / INFORMATION

Kieselbach Galéria, Budapest,

V. Szent István krt. 5.

Tel.: +36-1-269-3148,

+36-1-269-3149,

Fax: +36-1-269-2219

E-mail: gallery@kieselbach.hu

www.kieselbach.hu

www.facebook.com/kieselbach

Instagram: kieselbachgaleria

ÁRVERÉSI FELTÉTELEK

1. A Kieselbach Galéria Kereskedelmi Kft.(1055 Budapest, Szent István krt. 5.) - továbbiakban: Aukciósház – a jelen katalógusban szereplő előre meghirdetett időpontban és helyszínen az árverési tárgyak - továbbiakban árverési tételek – tulajdonosai, vagy eladásra jogosultjai, - továbbiakban: Árvereztetők - megbízása alapján árverést rendez és vezet. Az Aukciósház az árverést az Árvereztetők megbízásából mint kereskedelmi képviselő szervezi, rendezi és vezeti.

2. Az Aukciósház katalógust ad ki az aukciós tételekről, melyek az árverés előtti kiállításon megtekinthetők. A katalógus leírásai és az illusztrációk kizárólag azonosításként szolgálnak, így a vevőknek saját maguknak kell – az árverést megelőzően – meggyőződniük az árverési tételek állapotáról, és arról, hogy azok megfelelnek-e a katalógus leírásának. Az Aukciósház árverési katalógusai rendelkezésre állnak a kiállítás idejére a kiállítás helyszínén, illetve az árverés idejére az árverés helyszínén.
Az Aukciósház fenntartja a jogot, hogy a katalógusban szereplő egyes tételek árverésre bocsátását mellőzze.

3. Árverezni kizárólag – az aukció megkezdése előtt név, lakcím és telefonszám szerint regisztrált – licitáló tárcsával lehet. A vevők a tárcsa átvételével, mint rámutató magatartással kifejezik, hogy az Árverési Feltételeket magukra nézve kötelezőnek fogadják el.

4. Az árverés az angol-szász becsáras szisztéma szerint kerül megrendezésre. Az árverés vezetője az árverési tételeket a katalógusban megjelölt sorrendben előszóval röviden bemutatja és kihirdeti a kikiáltási árat – mely nem lehet magasabb az alsó becsértéknél -, az árverési vevők pedig a számozott licitáló tárcsa feltartásával teszik meg ajánlatukat. Ha a kikiáltási árra több vételi ajánlat érkezik, az árverésvezető a licitlépcsőnek megfelelően emeli az árat mindaddig, amíg csak egy licitáló marad és a leütéssel létre nem jön az adás-vétel. Így a tárgy vételi jogát leütéssel az az árverési vevő szerzi meg, aki a legmagasabb érvényes árajánlatot teszi, kivéve, ha védett tárgy esetében a 2001. évi LXIV. Tv.-ben biztosított elővásárlási jogát a magyar állam érvényesíti. A tételek a kikiáltási ár alatt nem vásárolhatók meg.

5. Tilos mindenféle összebeszélés vagy vállalkozás, amely arra irányul, hogy harmadik személyeket, a piaci árat lényegesen meghaladó vételár kínálatára rávegyen, illetve így megkárosítson.

6. Az első vételi ajánlat a kikiáltási ár összege, minden további ajánlat pedig az utolsó árajánlat szerint növelt összegű árajánlatot jelenti.

7. Ha a vevő személye az árverés során valamilyen okból nem állapítható meg, akkor az aukciós tétel árverezését újra lehet kezdeni. A vevők azonban az árverés végén az el nem kelt tételek újraárverezését kérhetik.

8. A vevő az árverési tétel tulajdonjogát akkor szerzi meg, ha a vételárat maradéktalanul megfizette és az árverési tételt az Aukciósháztól átvette.

9. A vételár összege a leütési ár, és a közvetítői díj együttes összegéből tevődik össze.

10. A vevő választása szerint vagy a teljes vételárat, vagy annak legalább 20 százalékát, mint foglalót az árverésen azonnal tartozik kifizetni készpénzben vagy bankkártyával. Ha a teljes vételár egy összegben az árverésen kifizetésre kerül, úgy a tárgy a helyszínen átvehető.

11. Az Aukciósház biztosítja annak lehetőségét, hogy az árverési vevő a foglalót meghaladó vételárrészt az árverés időpontjától számított 7 napon belül egyenlítse ki az Aukciósház székhelyén, a 1055 Budapest Szent István krt. 5. sz. alatt. Ez esetben az árverési vevő a tárgyat csak akkor veheti át, ha az árveréstől számított 7 napon belül kiegyenlítette a teljes vételárat. A vételárba a foglaló összege - határidőben történő teljesítés esetén- beleszámít.

12. Amennyiben a megadott határidőig a vevő a tárgy átvételére nem jelentkezik, úgy az Aukciósház fenntartja magának azon jogát, hogy az árverési vevő ajánlatát érvénytelennek tekintse és a foglaló összegét megtartsa.

13. A vevő közvetítői díjat tartozik fizetni, melynek összege alapesetben a leütési ár 20 százaléka, mely tartalmazza a közvetítői díjat is.

14. A vevő a vételár kiegyenlítését követően köteles gondoskodni a megvett tárgy elszállításáról saját költségére és felelősségére. Ennek elmulasztása esetén az Aukciósház nem felel a tárgy sérüléséért, vagy elvesztéséért, és az árverést követő 20. naptól a vételárra számított havi 5 % tárolási díjat számol fel. Ha az árverési vevő az árverést követően 6 hónapon belül nem szállítja el a tárgyat, úgy azt az Aukciósház - felszólítás után - szabadon értékesítheti és költségei levonása után a fennmaradt összeget a vevő javára letétként őrzi.

15. Az árverési katalógusban „VÉDETT", vagy „NO EXPORT" jelzéssel szereplő tárgyakat Magyarországról véglegesen kivinni nem lehet /2001. évi LXIV. Tv. 59. § (1) bek. b. /pont/.
A „VÉDETT" jelzésű tárgyak tulajdonosát a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal nyilvántartásba veszi a tulajdonos változás pedig bejelentési kötelezettség alá esik /2001. évi LXIV. Tv. 52. § (3) bek./
Amennyiben a tárgyat az árverési vevő exportálni szeretné, akkor az Aukciósház a kiviteli engedély költségét - exportköltség - továbbszámlázza az árverési vevőre.
Árverési vevő a kiviteli engedély elkészültét követően köteles gondoskodni a megvett tárgy elszállításáról saját költségére és felelősségére.
A kulturális javak külföldre viteléről a 2001. évi LXIV. Tv. rendelkezik.
A kulturális javak véglegesen csak az e törvényben meghatározott módon vihetők ki az országból. Kérjük, hogy exportálási szándékukat fizetés előtt előre jelezzék.

16. Amennyiben az árverési vevő személyesen nem kíván részt venni az árverésen, úgy az általa adott vételi megbízás alapján helyette az Aukciósház - a megbízásnak megfelelően – teszi meg a vételi ajánlatokat. Vételi megbízást a kiállítás ideje alatt fogadunk el.
Kérjük, hogy vételi megbízásaikat az árverést megelőzően 24 órával eljuttatni, vagy 00-36-1-269-2219 faxszámra elküldeni szíveskedjenek.

17. A vételi megbízás elfogadásához 20 % előleg befizetése szükséges, amely sikertelen licitálás esetén visszajár. Ha a vételi megbízás sikeres, az előleg teljes összegét foglalónak kell tekinteni, egyebekben pedig a személyesen jelenlevő vevőre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni.
Ha ugyanarra a tételre harmadik személy magasabb összegű megbízást ad, vagy az árverési vevők magasabb vételi ajánlatot tesznek, a távollevő árverési vevő az árverés után az előleget minden levonás nélkül visszakapja.
Lehetőség van telefon keresztüli árverezésre is. Ebben az esetben bankgarancia szükséges.
Telefonos vételi megbízás esetén, ha a hívott fél bármilyen oknál fogva nem elérhető, a megbízás kikiáltási áron való vételi szándéknak tekintendő. Az esetlegesen felmerülő telekommunikációs problémákért felelősséget nem vállalunk.
Azonos összegű vételi megbízások esetén a korábban érkező vételi megbízást részesítjük előnyben.

18. Amennyiben az árverési vevő a foglaló vagy a vételár összegét banki utalással egyenlíti ki, az a **S.W.I.F.T.: UBRTHUHB Raiffeisen Bank Rt-nél vezetett (1054 Budapest Akadémia u. 6.) 12001008-00214850-00100003 sz. / IBAN HU05120010080021485000100003/ bankszámlára** utalandó. Az esetleges árfolyamkülönbségekből adódó problémák elkerülése végett kérjük külföldi utalás esetén a vételár összegét forintban megadni.

19. A vételár az árverési vevők nyilvános vételi ajánlatai alapján alakul ki, ezért a vételárért az Aukciósház nem tartozik felelősséggel, és nem kötelezhető arra, hogy az árverési tételt ugyanazon áron egy későbbi árverésre bocsássa.

20. Abban az esetben, ha az árvereztető és a nyertes ajánlattevő azonos személy, adás-vételi szerződés nem jön létre, a foglaló visszajár, az ajánlattevő azonban köteles az előbbiekben meghatározott közvetítői díjat az Aukciósháznak megfizetni.

21. Az árverési tételek szavatosság nélkül, minden hibájukkal és hiányosságukkal együtt abban az állapotukban kerülnek eladásra, amelyben az árverés idején vannak.

22. Az Aukciósház valamennyi árverésre kerülő tárgy eredetiségéért szavatosságot vállal. A leütés után kifogásnak, vagy felszólamlásnak nincsen helye kivéve, ha a tárgy hamis – bár a katalógusban eredetinek van feltüntetve. Ebben az esetben az árverési vevő írásban, a tárgy származásával, vagy eredetiségével kapcsolatban felmerült első kételyétől számított 3 hónapon belül, de legkésőbb az árverés napjától számított 5 éven belül felszólamlással élhet.

23. Az Aukciósház vállalja, hogy az adás-vételi szerződés megkötésétől számított 5 éven belül a felszólamlótól az értékesített tárgyat a leütési ár, valamint az árverési közvetítői díj összegének ellenében visszaveszi, amennyiben arról független igazságügyi szakértő hitelt érdemlően megállapítja, hogy nem eredeti.

24. A katalógusban jelzett euro árak kizárólag információs céllal szerepelnek a katalógusban. Az elszámolás alapja minden esetben a vételár kiegyenlítése napján érvényes valutaárfolyam.

25. Jelen feltételek pontjaiban nem szabályozott kérdésekben a Ptk. paragrafusai az irányadóak, vitás kérdések esetén a felek alávetik magukat a Fővárosi Bíróság illetékességének.

CONDITIONS OF SALE

1. Kieselbach Gallery Trade Ltd.(H-1055 Budapest, 5 Szent István krt.) (hereinafter referred as "Auction House") organizes and conducts an auction on the commission of the owners of the objects to be auctioned and listed in this catalogue (hereinafter referred as "Lots") - or those who have the right to sell them - (hereinafter referred as "Vendors").
The time and the venue of the auction was previously announced and published in this catalogue. The auction is organized, handled and conducted by the Auction House, acting as a trading agent on behalf of the Vendor.

2. The Auction House publishes a catalogue of the lots to be auctioned, which can be viewed during the exhibit prior to the sale. Descriptions and illustrations in the catalogue are for identification only, therefore buyers shall carefully inspect the conditions of each lot prior to the sale and shall decide whether the lot is in accordance with its description. The catalogues of the Auction House are available at the exhibition and at the venue of the auction during the sale. The Auction House reserves the right not to auction certain lots published in the catalogue.

3. It is only possible to participate in the bidding with a numbered bidding paddle. The paddles shall be registered by name, address and phone number before the auction. Buyers acknowledge to accept the conditions of the sale by receiving the paddle, considered as implied conduct.

4. The auction is conducted according to the international practice by giving estimates to each lot. According to their order of appearance in the catalogue, the auctioneer briefly describes each lot and announces the starting price, which cannot be higher than the low estimate. Buyers indicate their wish to place a bid by raising their numbered paddles. In case there is more than one bid for the starting price, the auctioneer increases the bid by increments until only one bidder remains and the purchase is made by the lot being knocked down. The highest bidder acknowledged by the auctioneer shall be the buyer at the hammer price, thus getting the right to purchase the lot unless, in case of protected objects, the Hungarian State exercises its preemptive right given by the Law of 2001./ LXIV. The lots are not allowed to be purchased below the starting price.

5. It is forbidden to collude or attempt to make any third parties offer a price, which considerably exceeds the market price therefore causing damage to these parties.

6. The first offer is the amount of the starting price, all the further offers mean the increased amount according to the last offer.

7. The item may be reauctioned provided for any reason the identity of the buyer remains unknown during the auction. Unsold lots may be reauctioned at the end of the sale upon buyers' request.

8. The possession of the item purchased can be handed over to the buyer on condition that the total purchase price is fully paid up and the buyer receives the lot from the Auction House.

9. The purchase price consists of the amounts of the hammer price and the agency fee.

10. The buyer shall pay the full purchase price in cash or by credit card immediately after the sale or a minimum of 20% of the purchase price as a deposit.
In case the total purchase price is paid at the sale, the lot purchased is handed over to the buyer on the spot.

11. The Auction House allows a 7-day grace period after the auction to pay the remaining amount above the deposit at the Auction House. (Address: H-1055 Budapest, 5 Szent István krt.) In such cases the buyer may only enter into possession of the lot when the full purchase price has been paid within 7 days from the auction. The amount of the deposit is included in the purchase price paid within the deadline.

12. The Auction House reserves the right to void the bid of the purchaser and keep the deposit if the buyer fails to take over the item until the deadline given.

13. The buyer shall pay an agency fee, which as default is 20% of the hammer price. The agency fee contains the resale royalty as well.

14. The buyer shall transport the item purchased at his own risk and cost immediately after the purchase price has been paid. In case of failure to do so, the Auction House will not be liable for any loss or damage. Furthermore, the Auction House will charge a 5% monthly storage fee starting from the 20th day after the auction. If the buyer fails to take away the items within 6 months after the auction, the Auction House will send a notice to the buyer. In case of non-compliance the Auction House will have the right to sell the item, and after deducting its costs and expenses keep the remaining amount to be handed over to the buyer.

15. No item marked „VÉDETT" (protected) or „NO EXPORT" may be taken outside Hungary permanently (2001./ LXIV. /§59./1./b.). Owners of protected lots will be registered by the National Office of Cultural Heritage (Kulturális Örökségvédelmi Hivatal). In case of any change in ownership, the Office must be notified immediately (2001./ LXIV. /§59./3.).
If the buyer would like the item to be exported, a certain amount will be charged by the Auction House for obtaining the export licence.
After the export licence is prepared, the buyer shall make the necessary arrangements to transport the item purchased at his own costs and responsibility.
The rules of the export of cultural goods are determined in the Law of 2001./LXIV.
Cultural goods are only allowed to be taken outside Hungary permanently according to this regulation. Please indicate your intention to export the items before making payment.

16. For absentee bids – when the bidder do not wish to attend an auction - the Auction House may be commissioned by the buyer to bid on his /her behalf. We accept orders during the exhibit before the auction. It is strongly recommended that you submit your bids at least 24 hours prior to the auction via fax at: +36-1-2692219.

17. To accept the order for an absentee bid, an advance payment of 20% of the bid shall be transferred which will be refunded if the bid fails to succeed. If the bid is successful, the total amount of the advance payment will be accepted as a deposit, otherwise the rules for personal bidding shall be applied.
If a third party places a higher bid for the same lot, or the bidders at the auction place a higher bid, the absentee bidder's advance payment will be refunded without any deduction.
You may also bid over the phone, which requires a bank guarantee to be attached.
In this case if the bidder cannot be reached for any reasons, the order shall be considered as the intention to buy the item at the starting price. We do not take any responsibility for problems which may occur related to telecommunications. In case of identical bids the earlier will take precedence.

18. You are kindly requested to transfer the amount of your deposit or purchase price to **our bank account Nr.: 12001008-00214850-00100003 /IBANHU05120010080021485000100003, S. W. I. F. T.: UBRTHUHB Raiffeisen Bank Rt. (Address: Hungary 1054 Budapest 6 Akadémia u.)**
With the transfer, please indicate the amount in HUF in order to avoid problems arising from possible exchange rate differences.

19. As the purchase price is formed on the basis of the bids offered publicly, the Auction House will not bear any liability in respect of the purchase price paid. The Auction House may not be compelled to reauction the same item at the same price at a later time.

20. In case the identity of the buyer and the vendor is the same, the contract of the sale shall not be concluded and the deposit shall be refunded. However, the bidder shall pay the agency fee to the Auction House determined above.

21. All items are sold without any guarantee„ as is", meaning in the condition they are in at the time of the sale with all existing faults and imperfections.

22. The Auction House does guarantee the genuineness of all the items at the auction. The Auction House will not accept any complaints after the lot has been knocked down unless the item is not genuine despite being declared so in the catalogue. In such case the buyer may contest the sale in writing within three months of his/her initial doubt to the origins or the genuineness of the item, but no later than five years after the date of the auction.

23. The Auction House undertakes to re-purchase the item from the buyer for a price including the hammer price and the agency fee, provided an independent expert gives a reliable opinion proving that the item is not genuine.

24. The prices indicated in EUR in the catalogue are for information purposes. The basis of the account shall always be the exchange rate on the date of the payment of the purchase price.

25. Matters not covered in present Terms and Conditions shall be governed by and interpreted in accordance with the Civil Law of Hungary. In case of any disputes parties agree that the Metropolitan Court of Budapest is to have jurisdiction.

1 ▪ PEKÁRY ISTVÁN (1905-1981)

Olasz tengerpart (Mediterrán nyár), 1974
Italian Seaside (Mediterranian Summer), 1974

75x100 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: 19 Pekáry 74

Kikiáltási ár: 1 400 000 Ft / 4 516 EUR
Becsérték: 2 000 000 - 3 000 000 Ft
Estimated price: 6 451 - 9 677 EUR

2 ▪ MOLNÁR C PÁL (1894-1981)

Reneszánsz emlék (Itália)
Renaissance Memory (Italy)

39x49 cm
Olaj, falemez | Oil on panel
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: MCP

Kikiáltási ár: 140 000 Ft / 451 EUR
Becsérték: 200 000 - 400 000 Ft
Estimated price: 645 - 1 290 EUR

3 ▪ BORNEMISZA LÁSZLÓ (1910-1995)

Gyerekkori meseváros
Fairy-Tale Town

36x51 cm
Olaj, papír | Oil on paper
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Bornemissza

Kikiáltási ár: 80 000 Ft / 258 EUR
Becsérték: 120 000 - 180 000 Ft
Estimated price: 387 - 580 EUR

4 ▪ BERNÁTH AURÉL (1895-1982)

Vitorlások a Balatonon (Balatoni nyár)
Sailing Boats on Lake Balaton

34x49 cm
Akvarell, papír | Watercolour on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: BA

Kikiáltási ár: 160 000 Ft / 516 EUR
Becsérték: 200 000 - 400 000 Ft
Estimated price: 645 - 1 290 EUR

5 ▪ VASZARY JÁNOS (1867-1939)

Olasz tengerpart (Alassio), 1931
Italian Beach (Alassio), 1931

21x29 cm
Színes ceruza, papír | Colored pencil on paper
Jelezve balra fent | Signed upper left: Alassio 931 VII 23. Vaszary J

Kikiáltási ár: 650 000 Ft / 2 096 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 2 000 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 6 451 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- János Vaszary. Galerie Semiha Huber, Zürich, 1964. december – 1965. január

6 ▪ MUNKÁCSY MIHÁLY (1844-1900)

Kislány csipkegalléros ruhában, 1876
Girl in a Dress with Lace Collar, 1876

25,5x20 cm
Ceruza, papír | Pencil on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Munkácsy
Bellák Gábor szakvéleményével

Kikiáltási ár: 380 000 Ft / 1 225 EUR
Becsérték: 460 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 1 483 - 1 935 EUR

7 ▪ VASZARY JÁNOS (1867-1939)

Sárga palást (Igéző tekintet), 1900-as évek
Yellow Robe, 1900s

58x42 cm
Akvarell, tus, papír | Watercolour, Indian Ink on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Vaszary János hagyatéka

Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft / 4 838 EUR
Becsérték: 2 000 000 - 3 000 000 Ft
Estimated price: 6 451 - 9 677 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- János Vaszary. Galerie Semiha Huber, Zürich, 1964. december – 1965. január

8 ▪ THORMA JÁNOS (1870-1937)

Fiatal lány (A lila ruha), 1929
Young Girl (The Purple Dress), 1929

70x56 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Thorma
Hátoldalon | Reverse: sajátkezű cimke: No. 23/1929
„Lilaruhás leány" Festette: Thorma János
Nagybánya

Kikiáltási ár: 2 400 000 Ft / 7 742 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 9 677 - 19 355 EUR

Szerepelt a BÁV 80. aukcióján, 1989. december

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Kovács Zita – Büki Barbara: Thorma János. Thorma János Múzeum – Halasi Múzeum Alapítvány, Kiskunhalas, 2015
- Bay Miklós – Büki Barbara – Kovács Zita – Rád Szilvia – Szakál Aurél: Thorma. Thorma János (1870–1937) nemzetközi vándorkiállítás. Thorma János Múzeum – Halasi Múzeum Alapítvány, Kiskunhalas, 2012
- Bay Miklós – Boros Judit – Murádin Jenő: Thorma. Körmendi Galéria, 1997.

OEUVRE-KATALÓGUS | OEUVRE CATALOGUE

- Thorma János nagybányai festő műveinek a Törzskönyve, kézirat, Magyar Nemzeti Galéria, 23-as tétel
- Bay Miklós – Boros Judit – Murádin Jenő: Thorma. Körmendi Galéria, 1997, 293-as tétel
- Kovács Zita – Büki Barbara: Thorma János. Thorma János Múzeum – Halasi Múzeum Alapítvány, Kiskunhalas, 2015, 381-es tétel

ART DECO NAGYBÁNYÁN

A '20-as évek art deco divatja szerint rövidre vágott hajú, fiatal lány áll csinos, nyári ruhácskában a néző előtt. Zöld szemeivel kitekint a képből, miközben gondosan ölelő karokkal tartja a nehéz vázát, tele nyíló lila szirmú őszi rózsával. A remek kolorista érzékről tanúskodó festmény a színeket ünnepli: a tér szinte kisimul, az előteret betölti az oldalt forduló női alak és a kezében tartott csokor, miközben a háttér Mark Rothko-festményt időző módon visszafogott. Meleg szürke felület, alatta sötétbarna bordűrcsík és egy terrakotta színű mező. Egyszerűnek tűnő, de jó érzékkel összeválogatott tónusok – hagyják felragyogni a lila harmóniákat!

ÉRETT POSZTIMPRESSZIONIZMUS

Elszegényedett nemesi család sarjaként Thorma Jánost a századfordulón a nagy témák foglalkoztatták: a nemzeti történelem fordulópontjai és a társadalmi kérdések. Mégis, a *Talpra magyar!* című historikus kompozícióját soha nem fejezte be, hiszen a nagybányai művésztelep alapító vezetőjeként nem tudta kivonni magát a modern szellem hatása alól. A 19. századi tematikától megszabadulva, az 1920-as években – korát meghazudtoló frissességgel és életigenléssel – nyúlt hozzá a pazar fényben fürdő nagybányai táj és a fiatal női szépségek ihlető témájához. Ekkor született művei a nagybányai posztimpresszionizmus kiteljesedett, beérett termései, tele zamatos festőiséggel és szikrázó színakkordokkal. „Testem-lelkem mintha megszabadult volna minden bajtól, minden tehertől" – írta 1927-ben, miután lemondott a Nagybányai Festők Társaságának vezetéséről. „Itt kell folytatnom tovább, ha be akarom fejezni méltóan a kezdetet."

A SZÜRKE–LILA SZÍNAKKORD

Az idős Thorma tökéletesen ismerte a széles, pasztózus ecsetnyomok foltfestészetének érzékiségét és optikai csodáját. Fiatalon, mikor becsavarogta a nagy európai múzeumokat, Rembrandt, Frans Hals, El Greco és Velázquez virtuóz ecsetjéért lelkesedett. A klasszikusok zamatos ecsetjátékát átszűrte a posztimpresszionizmus öntörvényű és színgazdag látványán. Ferenczy vagy Vaszary ízes, zamatos foltfestészetét idéző módon felvitt vonásai közelről lélegző-lüktető síkfelületet alkotnak, míg távolabb lépve – vagy impresszionistaként hunyorogva – összeállnak a látvány törékeny illúziójává, a selyemruha lila redőivé vagy a hajfürtökön megcsillanó napfénnyé. Ezen a portrén Thorma elhagyja a mezőt, és visszatér az enteriőrbe. Közben pedig visszanyúl a századforduló egész delikát, szürke-lila színakkordjáig, amit olyan kifinomult valőrvirtuózok szólaltattak meg, mint Rippl-Rónai József vagy James McNeill Whistler.

A LAPPANGÓ 23-AS ELŐKERÜL

A legfrissebb, Kovács Zita és Büki Barbara által jegyzett életmű-katalógusban még ismeretlen helyen őrzött tételként szerepel a *Lila ruhás leány*, a 381-es sorszám alatt. Az információ forrása Thorma saját kézzel írt, 1928–1930 között vezetett törzskönyve, amelyet a Nemzeti Galéria őriz. Itt a festő gondos precizitással feljegyezte a kép adott évre vonatkozó sorszámát (23-as) is, ami minden kétséget kizárólag azonosítja a most vizsgált festménnyel (lásd a hátoldalán olvasható, autográf adatokat!). A pár centiméteres méretkülönbséget a kép visszahajtott széle magyarázza. A festmény modellje, a csinos, fiatal, rövid világos hajú leány gyakori szereplője Thorma képeinek a ,20-as években. Rendszerint piros ruhácskájában tűnik fel a nagybányai tájban (*Piros ruhás lány,* 1927; *Domboldalon ülő nő,* 1930 körül; *Nő tájban,* 1928 körül), máskor szófa szélén ücsörögve olvas (*Olvasó nő,* 1928), vagy lila ruhájában virágcsokrot fog (*Lila ruhás leány virágcsokorral,* 1928).

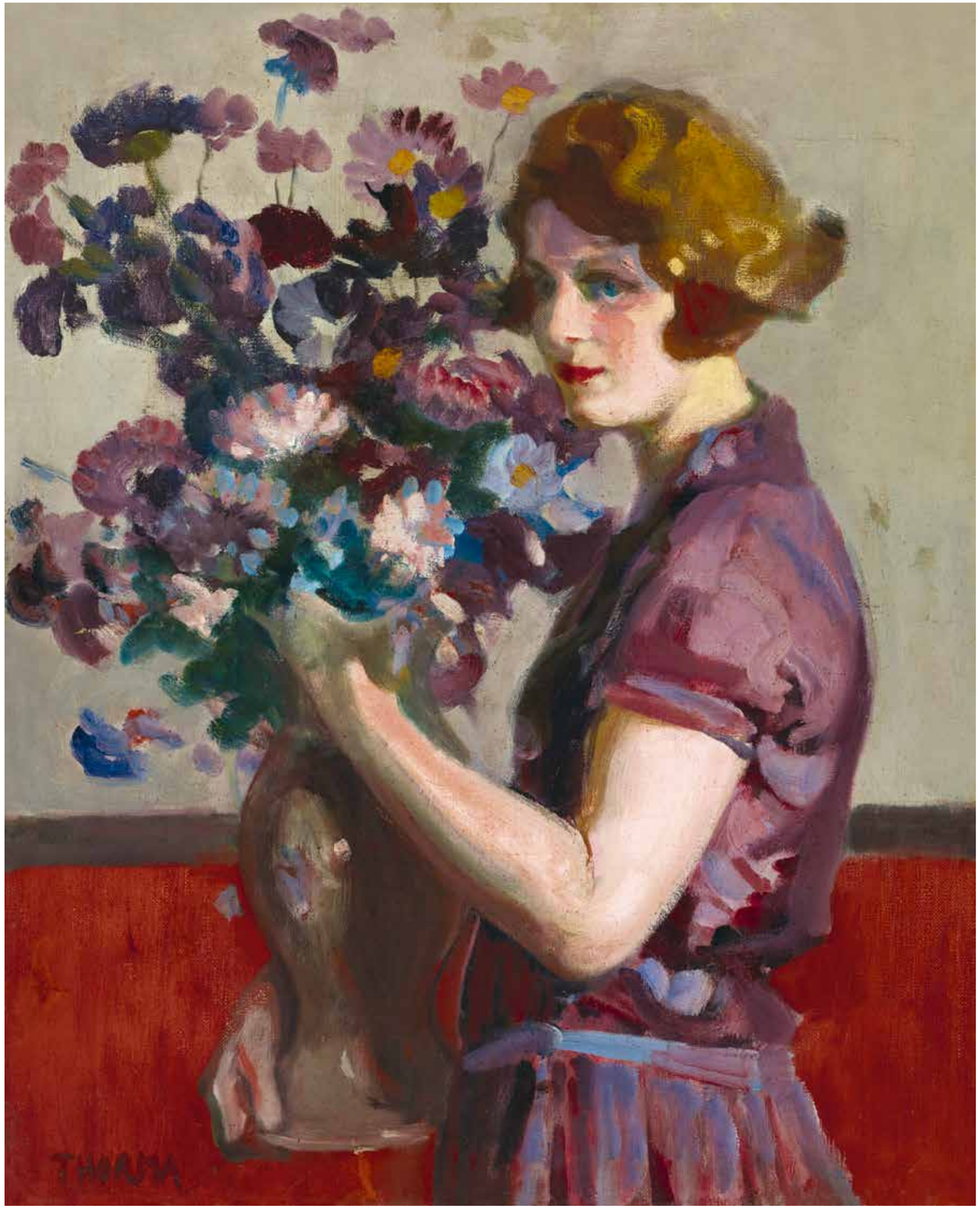

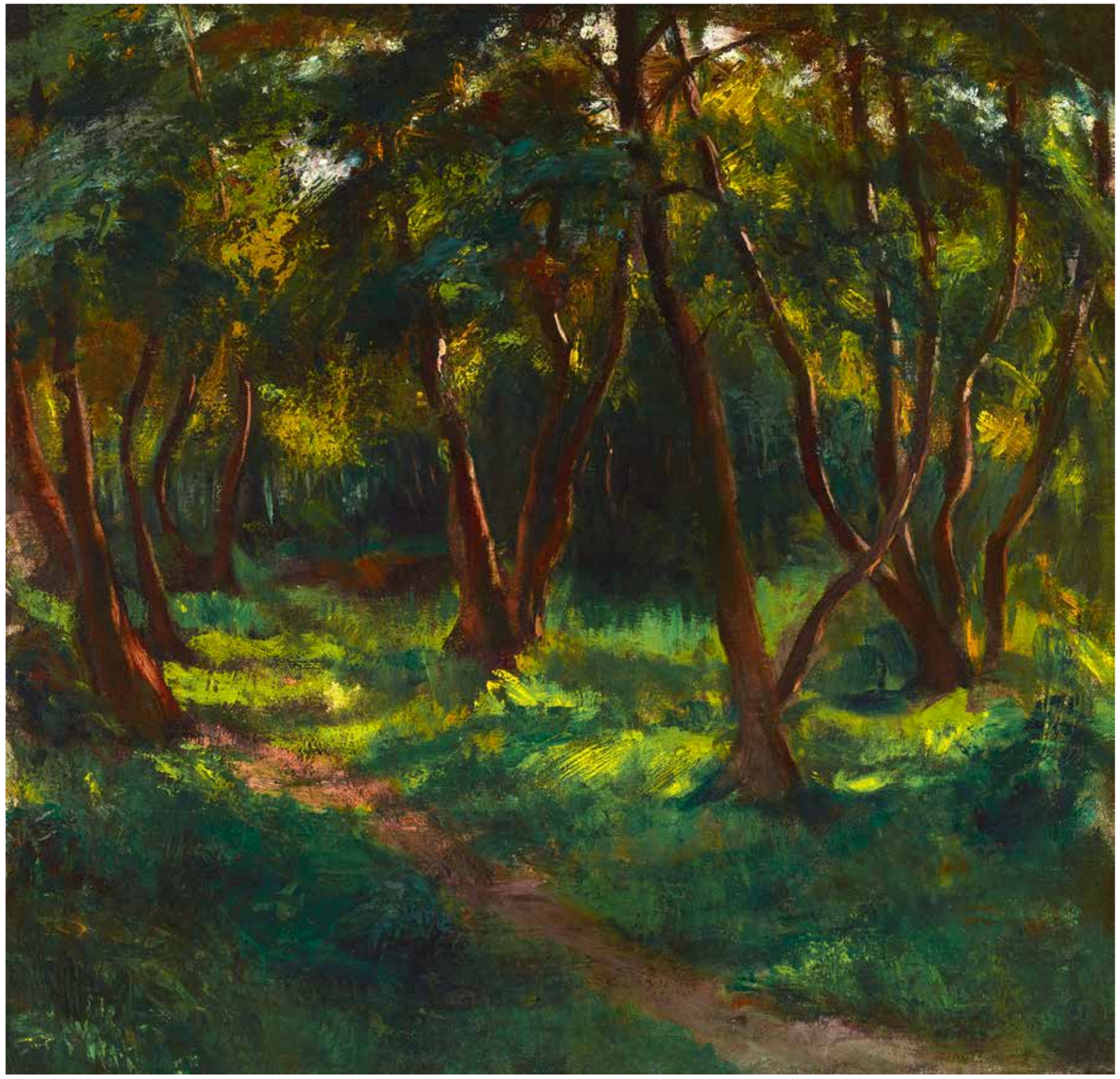

9 ▪ BOLDIZSÁR ISTVÁN (1897-1984)

Nagybányai park, 1920-as évek vége
Park in Nagybánya, late 1920s

66x68 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 280 000 Ft / 903 EUR
Becsérték: 400 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 1 935 EUR

Boldizsár István: Liget Nagybányán, magántulajdon

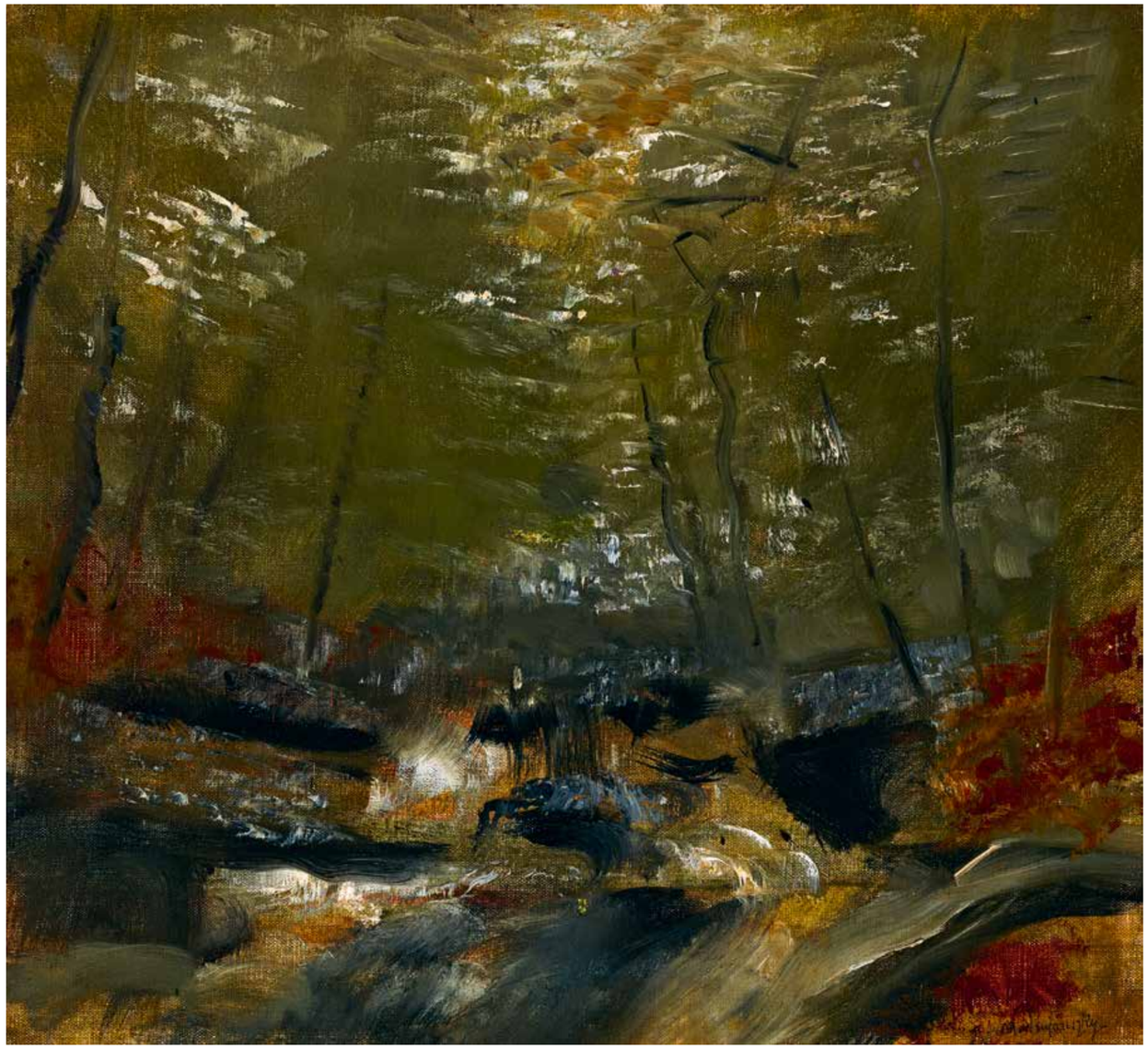

10 ▪ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ (1852-1919)

Erdei patak a Tátrában
Brook in the Forest

35x38 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Mednyánszky
Hátoldalon | Reverse: hagyatéki pecsét és kiállítási raglap

Kikiáltási ár: 700 000 Ft / 2 258 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 2 000 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 6 451 EUR

11 ▪ FEHÉR LÁSZLÓ (1953-)

Vízparton (Tükröződés), 1989
By the Water (Mirroring), 1989

50x70 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Fehér László 1989

Kikiáltási ár: 220 000 Ft / 710 EUR
Becsérték: 340 000 - 480 000 Ft
Estimated price: 1 097 - 1 548 EUR

12 ▪ SCHAÁR ERZSÉBET (1905-1975)

Ablakok
Windows

m: 26 cm, sz: 15 cm
Bronz | Bronze

Kikiáltási ár: 380 000 Ft / 1 225 EUR
Becsérték: 500 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 612 - 2 580 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- A művész hagyatékából

13 ▪ GLATZ OSZKÁR (1872-1958)

Az ősz színei, 1922
The Colours of the Autumn, 1922

69,5x89,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Glatz 1922

Kikiáltási ár: 2 800 000 Ft / 9 032 EUR
Becsérték: 3 500 000 - 7 000 000 Ft
Estimated price: 11 290 - 22 581 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- N.n.: Bujáki képek. Glatz Oszkár kiállítása a Helikonban. Új Idők, 1923/5., 92.

A Nagybánya környéki képekről egyvalami fájóan hiányzik: a vár. A Nógrád megyei Bujákon viszont ez is megtalálható, ráadásul egy romantikus múltba révedő, düledező falú rom, ami a maga módján tud regélni az elmúlt évszázadokról, a középkori ostromokról, a marakodó nagyurakról (Garaiak, Báthoryak) és az erődítményt végül a levegőbe repítő török csapatokról. A nagybányai hegyvidéki napsütés legjobb szemű tolmácsolója, Glatz Oszkár nem a várrom miatt kereste fel a Nógrádi települést. Ebben a kedves palóc faluban találta meg a természeti szépség és a romlatlan falusi kultúra termékeny kettősét. Az új helyszínt keresgélő festő 1908-ban, szinte véletlenszerűen, a hegyen átgyalogolva érkezett Bujákra. A falu sötét zöldekkel övezett szép völgyben nyúlik el, végében a kiugró Kálvária heggyel. Már első bujáki festménysorozatában ott találjuk a közeli várromot, amiket a '20-as években továbbiak is követtek, hiszen Glatz „eljegyezte" magát a környék összes szépségével. Ahogy a Helikonban rendezett 1923-as kiállításáról – itt is szerepelt festmény a várról – írja az *Új Idők* kritikusa: „lefoglalta magának nemcsak a Felvidék nyájas lankásait, a bodor koronás hegyoldalakat, amint friss zöldjüket pompás szőnyegként szétterítik a nap verőfénye elé, nemcsak a falu elejét, végét, hanem vászonra rekvirálta annak apraját-nagyját, munkában és ünneplőben, künn az ég alatt, a barnaárnyékú meghitt szobácskában s a tornácon, aztán ökröt, libát, lovat, egész Bujákot." A most kalapács alá kerülő festmény a kora ősz különlegesen szép, sárgálló-rozsdálló színharmóniáiba öltözteti a bujáki vár dombtetőn álló romjait.

Ferenczy Károly: Őszi Izvora, 1909, Ferenczy Múzeum, Szentendre

14 ▪ BÁLINT ENDRE (1814-1986)

Mozaikterv a Palatinus fürdő falához, 1967
Mosaic Design to the Palatinus Bath, 1967

23x44,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Bodri Ferencnek baráti szeretettel 1968 Bálint Endre

Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft / 5 806 EUR
Becsérték: 2 500 000 - 3 800 000 Ft
Estimated price: 8 064 - 12 258 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Kolozsváry Mariann: Bálint Endre-A nyolcadik templom, Budapest, 2014. 98. oldal

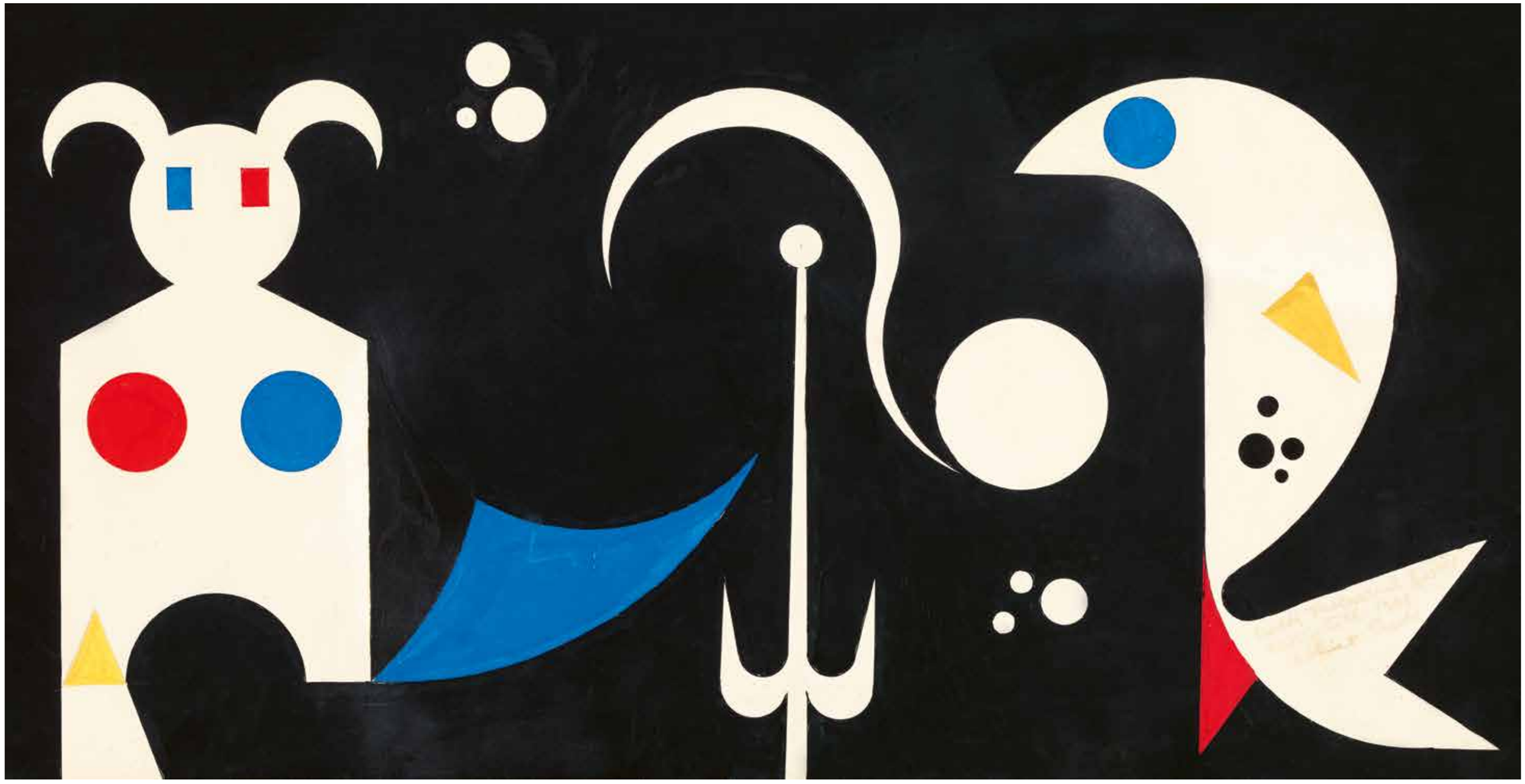

15 ▪ SZABÓ ZOLTÁN (1929-2014)

Toalett
Toilette

70x98 cm
Pasztell, karton | Pastel on cardboard
Jelezve balra fent | Signed upper left: nehezen olvashatóan

Kikiáltási ár: 180 000 Ft / 580 EUR
Becsérték: 300 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 967 - 1 934 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE

- Egykor Molnár József gyűjteményében, aki a festményt a művésztől vásárolta

16 ▪ SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Nagyvárosi fények, 1930-as évek
City Lights, 1930s

70x49,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Scheiber H

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 870 EUR
Becsérték: 1 800 000 - 3 000 000 Ft
Estimated price: 5 806 - 9 677 EUR

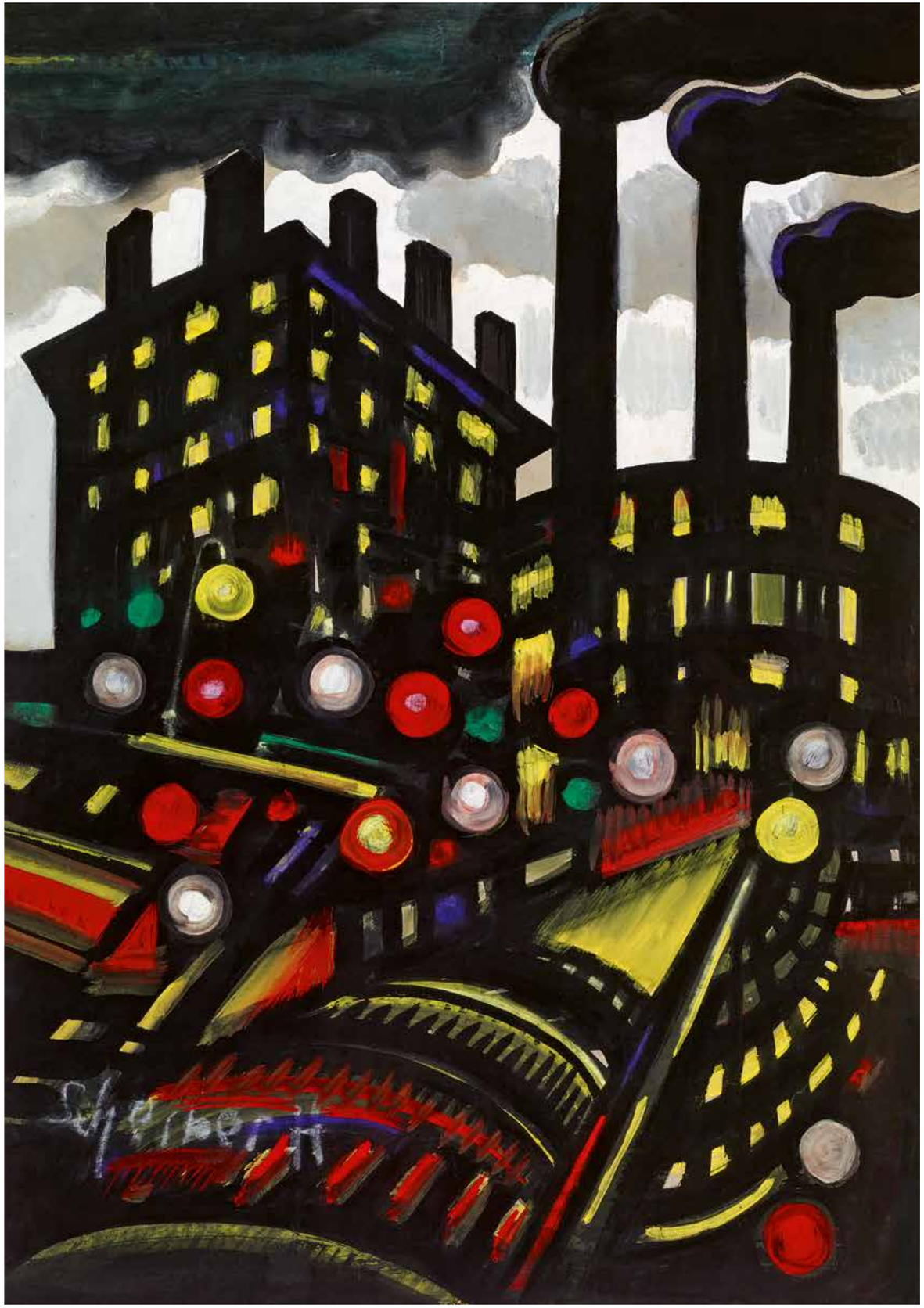

17 ▪ NEOGRÁDY LÁSZLÓ (1896-1962)

Tavasz a kertben, 1928
Spring in the Garden, 1928

76x101 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Neogrády László 928

Kikiáltási ár: 200 000 Ft / 645 EUR
Becsérték: 380 000 - 500 000 Ft
Estimated price: 1 225 - 1 612 EUR

18 ▪ ISMERETLEN MAGYAR FESTŐ 1910 KÖRÜL (FELTEHETŐEN MÉRŐ ISTVÁN)

Tóparton
By the Water

96x70 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 800 000 Ft / 2 580 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 1 500 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 4 838 EUR

19 ▪ SCHOLZ ERIK (1926-1995)

Párizsi Szajna-part háttérben a Louvre-ral
The Seine Bank with the Louvre in the Background

51x71 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Scholz Paris

Kikiáltási ár: 120 000 Ft / 387 EUR
Becsérték: 200 000 - 400 000 Ft
Estimated price: 645 - 1 290 EUR

20 ▪ BERKES ANTAL (1874-1938)

Kávéház a századfordulós Budapesten (Nyári zápor), 1912
Café in Budapest (Summer Rain), 1912

75x100 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Berkes A 1912

Kikiáltási ár: 900 000 Ft / 2 903 EUR
Becsérték: 1 200 000 - 1 800 000 Ft
Estimated price: 3 870 - 5 806 EUR

VELENCE,
1872

21 ▪ BRUCK LAJOS (1846-1910)

A Rialto Velencében, 1872
The Rialto in Venice, 1872

50x61 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Bruck 1872

Kikiáltási ár: 3 400 000 Ft / 10 968 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 7 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 22 581 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- 1873, Bécsi világkiállítás

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Szvoboda Dománszky Gabriella: A magyar művészet az 1873-as bécsi világkiállítás tükrében. In.: Tanulmányok Budapest Múltjából 27. (1998), 127–146.
- D. L.: Brück Lajos. In.: Művészet, 1911/7., 287–293.

Az 1873-as bécsi világkiállítás

LUDWIG ÉS LAZSOSZ

A Pápán született Bruck Lajos (németesen Ludwig Brück) a 19. század második felében virágzó európai akadémikus festészet kisszámú, sikeres magyar fiának egyike. A bécsi és a velencei Képzőművészeti Akadémián tanult. Mielőtt megbecsült magyar mester vált volna belőle Pesten, becsavarogta egész Európát, Londontól Szentpétervárig. Megfestette Erzsébet királynő portréját, a Habsburg család számos fiát és lányát, előtte Angliában tett szert hírnévre arisztokraták arcképeivel, valamint Párizsban, ahol – Lyka Károly Művészete szerint – „egy időben, ahogy a franciák ejtették: Brück Lazsosz kitűnő csengésű, szerencsés név volt."

BEMUTATKOZÓ A VILÁGKIÁLLÍTÁSON

Bruck most kalapács alá kerülő festménye húszas évei közepén készült, Velencében. (Bruck Bécsből ment Velencébe, ahol az Accademia di Belle Arti műintézményében Molmenti professzor tanítványa volt 1869 és 1873 között.) A kép szerepelt az 1873-as bécsi világkiállításon, ahol Magyarország először önállóan részvevő országként volt jelen. Bruck alkotását a hatalmas akadémikus vásznak között (Munkácsy Mihály, Than Mór, Székely Bertalan stb.) oroszlánkörmeit mutogató fiatal tehetség képeként válogatták be. „Brück hazánkfia Magyarországon fog megtelepedni (...). Eddig kizárólag külföldön élt, otthon nem ismerik" – írta róla a korabeli kritika. Ha nem szerepelne minden életrajzában a kép címe, akkor is könnyen azonosíthatnánk a velencei témát, hiszen a festményen egyértelműen kirajzolódik a Rialto híd. A jobb oldali pénzváltó bódé felirata végképp eloszlat minden kétséget: Cambio Valute Rialto. A precíz akadémikus ecsettel megfestett épület Velence kései aranykorát idézi, a 16. századi reneszánsz építészet nagyvonalúságát, amely egyetlen gyönyörű kőívvel kötötte össze a hajóktól hemzsegő Canal Grande két partját. A gazdag díszítésű hídon rézsűs lépcsősor vezet át, oldalt kőből emelt bódék szegélyezik.

NYÜZSGÉS A RIALTÓN

Bruck megörökítette a – ma már minden napszakban turistáktól nyüzsgő – Rialto 19. századi állapotát. Az építészeti díszlet hasonló, mint ma: a nyugati hídfőhöz ferdén érkező lépcsősort külön márványkorlát szegélyezi, a Palazzo dei Dieci Savi alján árkádsor fut végig, a Rialto felett ide látszik a túlparti Chiesa di San Bartolomeo barokk harangtornya. A klasszikus díszletek között sürgölődő figurák viszont hamisítatlan 19. századi szereplők: halas kosarat cipelő férfi, nyakláncokat kínáló nő, vásároló polgárlány, narancsot válogató parasztasszony, pipadohányt árusító utcagyerek, korzózó előkelők, szoknyás dámák és cilinderes urak. A frissen egyesített Olaszország trikolórja alatt a sokszínű itáliai társadalom mindenféle rendű és rangú tagja képviselteti magát.

22 ▪ KISFALUDI STRÓBL ZSIGMOND (1884-1975)

Haját fonó lány
Young Girl Combing

m: 36 cm
Bronz | Bronze
Jelezve a talapzaton | Signed on pedestal: K Stróbl

Kikiáltási ár: 750 000 Ft / 2 419 EUR
Becsérték: 1 200 000 - 1 800 000 Ft
Estimated price: 3 870 - 5 806 EUR

23 ▪ KERN HERMANN (1839-1912)

Életművész
The Spiv

48x31,5 cm
Olaj, fa | Oil on panel
Jelezve fent középen | Signed upper centre: Kern H

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 870 EUR
Becsérték: 1 500 000 - 2 200 000 Ft
Estimated price: 4 838 - 7 096 EUR

MÁRFFY ÖDÖN

Vasárnap délután a parkban

24 ▪ MÁRFFY ÖDÖN (1878-959)

Vasárnap délután a parkban, 1930 körül
Sunday Afternoon in the Park, c. 1930

60x73 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Márffy Ödön

Kikiáltási ár: 10 000 000 Ft / 32 258 EUR
Becsérték: 16 000 000 - 24 000 000 Ft
Estimated price: 51 612 - 77 419 EUR

Életműkatalógus-szám: 4.3.5

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Kieselbach Tamás (szerk.): Modern Magyar festészet. 1919-1964. Budapest, 2004. 441. (829. k.)
- Rockenbauer Zoltán: Márffy. Életműlatalógus, Budapest, 2006. 349.

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Boross Mihály: Csoportkiállítás az Ernszt-muzeumban. Esti Kurír, 1930. március 14. 6.
- Rabinovszky Máriusz: A fiatalok dominálnak. Magyar Grafika, 1930. 3–4. sz., 81-83.
- Kiállítások. Márffy Ödön. 8 Órai Újság, 1931. január 4. 4.
- Rockenbauer Zoltán: Márffy. Életműkatalógus. Budapest–Párizs, 2006.
- Rockenbauer Zoltán: Csinszka, a halandó múzsa. Budapest, 2017.

Márffy Ödön

„Ödönnek nagyon szép a kiállítása. Sikerben úszunk – pénzben kevésbé" – dicsekedett és panaszkodott egyszerre Csinszka 1931 januárjában Bölöni Györgynek küldött levelében. A szóban forgó kiállítás Márffy legutóbbi gyűjteményes tárlata volt, amit a Tamás Galériában rendezett az év elején. A festő az évtized fordulón művészi karrierjének zenitjére érkezett. Soha annyit nem állított ki, mint ezekben az években: kollekciói rendszeresen szerepeltek a legjobb hazai kiállító helyeken, éppúgy, mint a fontosabb külföldi seregszemléken Velencétől Barcelonán át Nürnbergig. 1928-ban önálló tárlattal mutatkozott be a tengerentúlon Washingtonban és New Yorkban, képei eljutottak Chicagóba is. A KUT elnökeként jelentős művészetpolitikai befolyással rendelkezett, szinte állandó tagja volt a bíráló bizottságoknak, a sajtóban rendszeresen kikérték a véleményét.
A kritikusok nem győzték dicsérni újabb és újabb képeit. „Márffy festészete a drámából a szférikus lírába enyhült, s talán azt mondhatjuk, hogy ma a levegőt, a párázó opálos színek ragyogásában izzó levegőt a párákon átszüremlő színek sejtelmes varázsát festi" – írta egyebek mellett Boross Mihály 1930-ban az Esti Kurírban. „Márffy Ödön festészete érett, édes és gazdag művészet. Világos ragyogás és világos fényöröm az ő témája [...] – lelkesedett Rabinovszky Máriusz is a Magyar Grafikában: – Márffy válogat és megfontol, gyönyörködik s érlel. Képei szépek, derűsek s férfiasan gyöngédek."
Ehhez a sikerhez kétségkívül nagyban járult hozzá, hogy Ady özvegye oldalán a festő megtalálta a polgári jólét örömeit. Csinszka sirámait az anyagiakról nem kell nagyon komolyan vennünk. Budai villájuk, mint valami művészszalon, szinte naponta fogadta a vendégeket, és a Riviérára jártak nyaralni, festeni. Ez a „joie de vivre" köszönt vissza a képekről, emiatt lett Márffy olyan népszerű a harmincas évekre.
„Hosszú és elmélyült fejlődésben Márffy Ödön ma a legelső sorban áll azok között, akik új törekvések útján, új művészetet keresnek. Most a Tamás-galériában nyílik meg kollektív kiállítása s ez az új kollekció tovább folytatja azt az evolúciót, amelyen legutóbbi állomásán láttuk és amely kitisztuláshoz, zsákutcába vezető szélsőségek közül világossághoz és megnyugváshoz vezet" – szólt a 8 Órai Újság kritikusa a Csinszka által is említett tárlatról, amelynek a központi témája a cirkusz-sorozat volt ugyan, de ezúttal is szerepeltek portrék, tájképek, csendéletek. Egyik vászna a „Parkban" címet viselte, talán épp a mostani képünkről van szó. Mindenesetre ezt az alkotást is ez a fajta modern dekorativitás jellemzi. A haragoszöld lombú fák, a virágágyásban nyíló piros virágok a koranyár illatát árasztják. A délutáni napsütésben jólöltözött férfiak és nők sétálnak, vagy kis csoportokba verődve beszélgetnek, illetve a kerti asztalnál piknikeznek. A főváros zöldövezetében vagyunk, mindenbizonnyal Budán, hiszen Márffy ezidőtájt főként a saját környezetéből merítette témáit. Ettől volt annyira hiteles a vásárlóinak, hiszen úgy élt, ahogy ők.
Márffy varázsa abban rejlik, hogy képei egyszerre személyesek és távolságtartóak. A nézőt meginvitálja a társasági miliőbe, de sosem engedi átlépni az intimitás határait. Mintha csak sétálnánk a parkban, elkapva egy-egy mondatfoszlányt, vidám kacajt, de nem kihallgatva mások titkait.

Rockenbauer Zoltán, PhD
művészettörténész

Márffy Ödön: Éjjel, 1928, magántulajdon

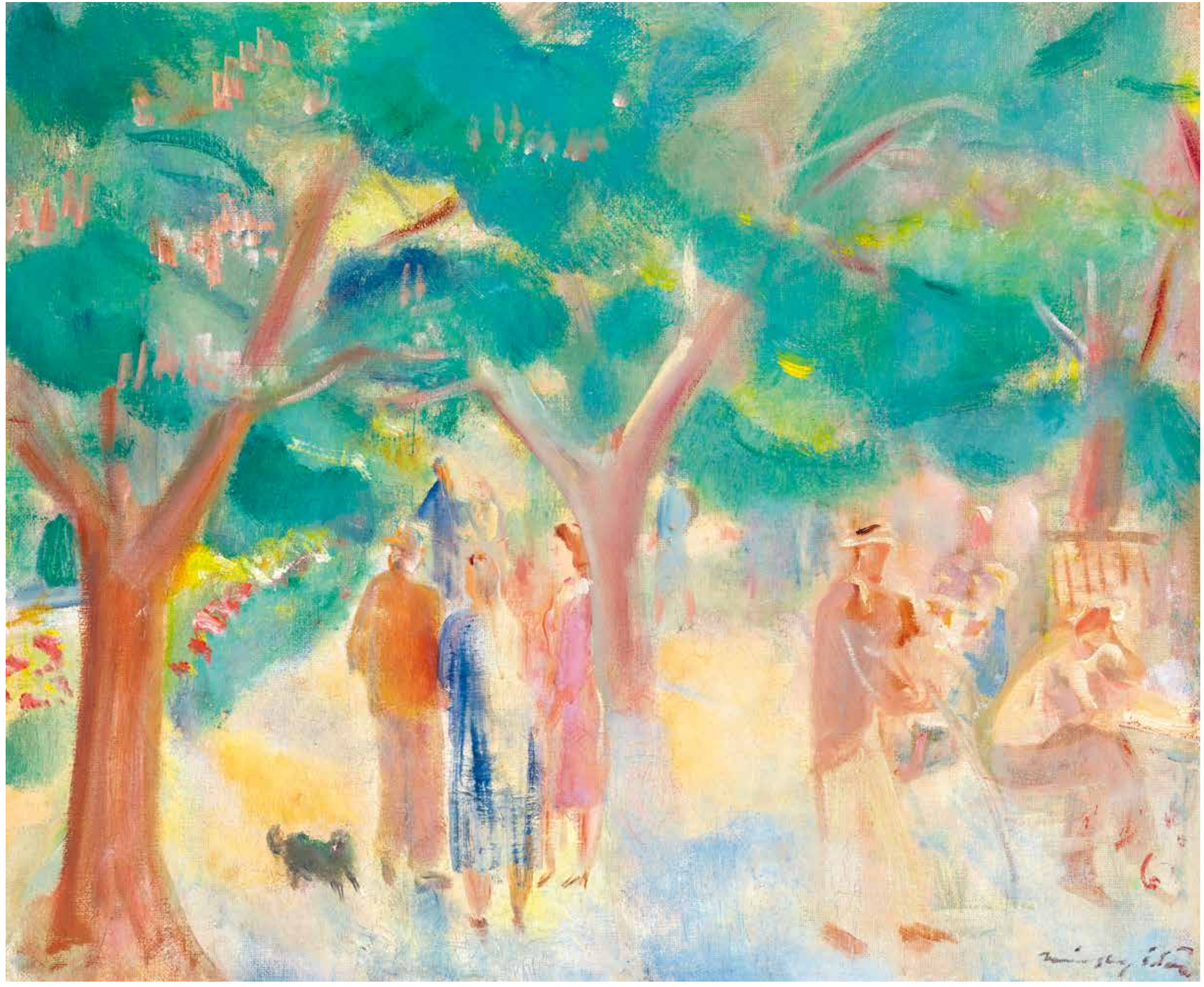

25 ▪ SCHADL JÁNOS (1892-1944)

Fiatal fiú brácsával, 1917
Boy with the Viola, 1917

60,5x46,5 cm
Szén, papír | Charcoal on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Schadl 917

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 870 EUR
Becsérték: 1 600 000 - 2 800 000 Ft
Estimated price: 5 161 - 9 032 EUR

Schadl János: Önarckép, 1918

A fény sajátos használatát a szénrajzokon kísérhetjük figyelemmel. Már az akadémiai tanulmánylapokon, az 1910-es években megjelenik a fény kompozíciós elemmé válása, az a modor, amint a felfénylő, fehéren hagyott foltok mint vattacsomók emelkednek ki az ábrázolásból. Általában arcképeken látjuk ezt, a ruha, az arc (a kiemelkedő homlok járomcsont) kidolgozásánál. A húszas évek stílusa, az art decografikája szerette ezt a puha fényt, de Schadl művészetét végigkíséri, később is jellemző marad, elszakadva a portrétól, egészen az utcaképekig. A fény ábrázolása ekkor már leginkább El Greco fénykezelését idézi fel, bár biztosra vehető, hogy Schadl saját fejlesztése ez, hiszen művészetének legfontosabb, legbelsőbb sajátja. – Art Limes 2015/4. szám - Képzőművészek Tata városában XVIII-XX. század - II. kötet, 227. o.

Berény Róbert: Fiú hegedűvel (Madárdal), 1930-as évek, magántulajdon

Schadl János: A város, 1919, Janus Pannonius Múzeum, Pécs

Schadl János: Férfi hátakt, 1918, Janus Pannonius Múzeum, Pécs

26 ▪ DUSCHANEK JÁNOS (1947-2013)

Mester és tanítványa (Szürreális hangulat)
Master and Follower (Surrealistic Mood)

55,5x60,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Duschanek

Kikiáltási ár: 180 000 Ft / 580 EUR
Becsérték: 250 000 - 500 000 Ft
Estimated price: 806 - 1 612 EUR

27 ▪ GALAMBOS TAMÁS (1939-)

Napfény, tenger, dombok, keblek, 1983
Sunshine, Sea, Hills, Breats, 1983

30x50 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Galambos 1983

Kikiáltási ár: 120 000 Ft / 387 EUR
Becsérték: 150 000 - 250 000 Ft
Estimated price: 483 - 806 EUR

28 ▪ MOLNÁR C PÁL (1894-1981)

Menekülés Egyiptomba, 1940 körül
Escape to Egypt, c. 1940

116x150 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: MCP
Hátoldalon | Reverse: XX. Velencei Biennálé, Győri kiállítás és Szépművészeti Múzeum raglapja

Kikiáltási ár: 2 800 000 Ft / 9 032 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 354 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- VELENCEI BIENNÁLÉ

Molnár C. Pál: Fütyülő önarckép

Molnár C. Pál bibliai képei mondhatni vidám lakodalmak. A menekülő József, amint szaporán szedi a lábát a szamaragoló Mária előtt, úgy pislant huncutkásan oldalra, mint aki bizonyos abban, hogy túljár az üldöző eszén. A gyermek Krisztus aranyos, mosolygós bambinó, mintha nem istállóban és ács fiaként született volna. Molnár – C. Pál szentjei közvetlenek, kimondottan társasági lények, saját kora embereit vetítette a bibliai szereplőkbe.

Csillag Éva: Boldog lelkek – Molnár – C. Pál istenes művei, Kairosz Kiadó, 2008, 75. o.

Giotto di Bondone: Menekülés Egyiptomba, 1304–06, Scrovegni Chapel, Padua

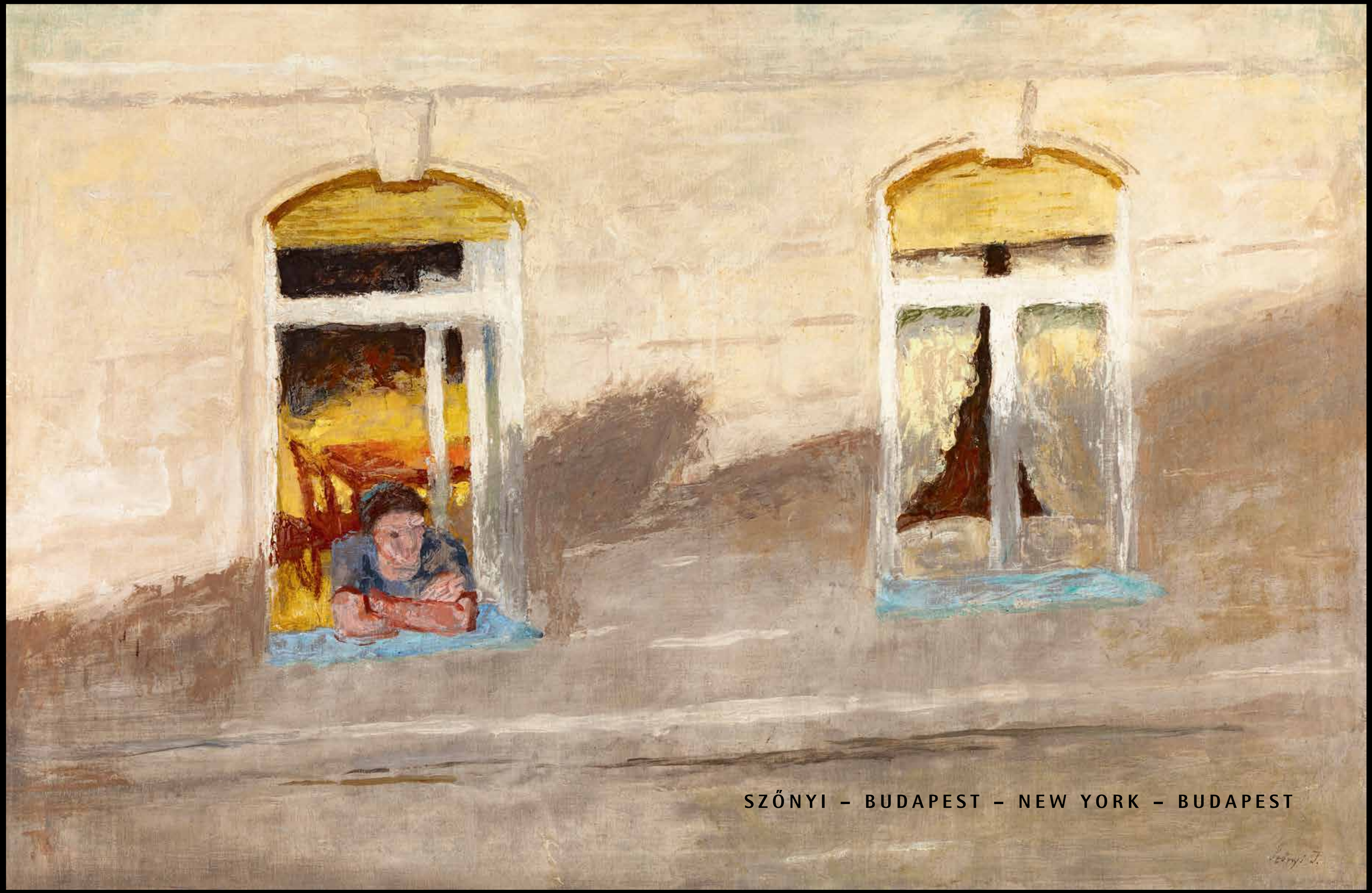

SZŐNYI – BUDAPEST – NEW YORK – BUDAPEST

29 ▪ SZŐNYI ISTVÁN (1894-1960)

Ablakban (Délutáni nap), 1938 körül
In the Window (Afternoon), c. 1938

84x128,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Szőnyi I

Kikiáltási ár: 8 000 000 Ft / 25 806 EUR
Becsérték: 12 000 000 - 18 000 000 Ft
Estimated price: 38 710 - 58 065 EUR

New York, 1930-as évek

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Exhibition of Modern Hungarian Paintings.
  Delphic Studios, New York,
  1939. október 2–29. (Kat. 76. Windows)

A korszak egyik legszebb magyar festménye, Szőnyi István *Ablakban* című alkotása alig néhány hónapja került vissza Amerikából Budapestre. Mindeddig a létezéséről sem tudtunk: hazai kiállításon nem szerepelt, könyvekben, cikkekben nem említették, a művésszel foglalkozó monográfiákban hiába keressük. Eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Ilyen méretű, kvalitású és jelentőségű festménynél ez a teljes, szinte nyom nélküli elkallódás még akkor is ritkaságszámba megy, ha a 20. századi magyar képzőművészet történetében gyakran bukkanunk évtizedeken át lappangó alkotásokra. A meglepő tény magyarázata egy olyan történet, amely a harmincas évek végére, egészen New York-ig vezet, s a tanulsága a szokásos konklúzió: 20. századi festészetünk története nem más, mint a nagy eltűnések, a fájó veszteségek végeláthatatlan sora. Ez a tény persze amennyire szomorú, következményét tekintve annyira lelkesítő is, hiszen folyamatosan izgalomban tart: sok évtizeddel a művek megszületése után is átélhetjük a nagy felfedezések semmi máshoz nem hasonlítható hangulatát, azt a mellbevágó érzést, amikor múzeumi rangú remekművek kerülnek elő a teljes ismeretlenségből. Szőnyi István *Ablakban* című alkotásának felbukkanása ismét egy ilyen alkalom.

Szőnyi István: Esernyők, 1939, Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

A MAGYAR FESTMÉNYEK IGAZI BERMUDA-HÁROMSZÖGE

Az elmúlt években leginkább Barki Gergely publikációiból tudtunk képet alkotni arról, hogy az 1915-ös San Francisco-i világkiállítás mekkora veszteséget jelentett a magyar festészet történetében. A Panama csatorna megnyitásához időzített mega-tárlaton közel ötszáz magyar kép szerepelt, amelynek döntő többsége az első világháború kirobbanása miatt évekig az amerikai kontinensen maradt. Bár idővel a művek zöme haza került, mégis akad néhány jelentős alkotás, amely azóta sem bukkant elő.
Kísérteties fordulata a sorsnak, hogy negyedszázaddal később, 1939 nyarán, vagyis alig pár hónappal a második világháború kitörése előtt egy hasonló nagyságrendű műtárgyállomány utazott Budapestről Amerikába. A történet főszereplőit a legjobb szándék vezérelte, az akció mégis megdöbbentő veszteséggel zárult: a New York-ba szállított 223 magyar festmény, valamint 103 rajz, pasztell és akvarell döntő többsége elveszett. Az anyag sorsáról közel nyolc évtized elteltével sem tudunk semmit: e festmények története a 20. századi magyar művészet egyik legnagyobb rejtélye.

AZ ÚJ MŰVÉSZET BARÁTAI

A történet indulása nagy vonalakban rekonstruálható. 1930-ban néhány lelkes műgyűjtő Vaszary János javaslatára megalapította az Új Művészet Barátainak Egyesületét, amely a modern festők és szobrászok népszerűsítését és a fiatal tehetségek támogatását tűzte ki célul. Az UMBE 1931 elején megtartotta első ünnepi gyűlését, majd azt követően általában havonta egyszer ismételték meg összejöveteleiket. Magyar művészek és műkritikusok mellett olyan nemzetközi hírű meghívottak tartottak előadásokat ezeken az esteken, mint Oscar Kokoschka vagy éppen Hans Hildebrandt művészettörténész, egyetemi tanár. A Révész István – Vaszary legnevesebb gyűjtője és hagyatékának későbbi megőrzője – által vezetett társaság saját folyóiratot alapított *Literatúra* címmel és rendszeresen közzétette állásfoglalásait a művészet aktuális ügyeiben. Egyik legfontosabb törekvésük az volt, hogy a magyar képzőművészet nemzetközi presztízsét emeljék. Az UMBE műgyűjtő tagjai általában a hazai moderneket összefogó társaságok, a KUT és az UME festőitől vásároltak, így nem meglepő, hogy mikor reális esély nyílt az első komoly külföldi bemutatkozásra, a tárlat résztvevőit is ezekből a művészcsoportokból verbuválták.

A NEW YORK-I SZÁLLÍTMÁNY

Az UMBE ügyésze, a műgyűjtőként is érdemeket szerző Polgár Lajos pesti ügyvéd Körmendi Frimm Ervin festőművésszel szövetkezve hozta tető alá a két világháború közötti évtizedek legjelentősebb magyar képexportját. A két szervező szándéka az volt, hogy a közelmúlt gyakorlatával ellentétben, a hírhedt és rendkívüli károkat okozó giccsdömping helyett végre minőségi modern festményeket szállítsanak New York-ba és értékesítsék az amerikai műtárgypiacon. Az 1939 júniusában az Országos Irodalmi és Művészeti Tanácsnak benyújtott műtárgylistán és a kiviteli engedélyeken összesen 223 festmény és 103 grafika szerepelt. Az anyag rendkívül erős volt: mások mellett Aba-Nováktól, Scheiber Hugótól és Nagy Istvántól kettő, Csók Istvántól és Berénytől három, Szobotka Imrétől, Medveczky Jenőtől és Pekáry Istvántól négy, Szőnyitől hat, Iványi Grünwaldtól és Vaszarytól hét, Ilosvai Vargától és Kmetty Jánostól nyolc, Vörös Gézától tíz, Kádár Bélától tizenkettő, Márffy Ödöntől pedig nem kevesebb mint tizenhét olajképet tettek a New York-ba tartó hajóra 1939 júniusában. A grafikai anyag hasonlóan magas színvonalat képviselt, elég csupán Vaszary pasztelljeire vagy Paizs-Goebel Jenő tíz, nagy méretű akvarelljére utalni. Bár a válogatás döntő többségét a KUT illetve az UME művészeinek harmincas években készült festményei alkották, a korábbi generáció legnagyobbjaitól is akadt néhány remekmű. Az egyik szervező, Polgár Lajos saját gyűjteményéből került a szállítmányba Tihanyi Lajos máig lappangó főműve, a szerencsére korabeli fényképről ismert, 1913-ban festett *Margit híd* és a pár évvel későbbi *Badacsonyi táj.*
Rippl-Rónai életművét egy olajkép, az egykor Nemes Marcell gyűjteményét gazdagító *Kaszások*, valamint két rajz és két remek pasztell reprezentálta.
A híres Ellis Island-i utaslisták adatai szerint Polgár Lajos és értékes szállítmánya 1939. június 15-én érkezett meg New York-ba a Manhattan nevű gőzössel. Egy négy nappal később, a Vallás és Közoktatásügyi Minisztériumnak küldött levél tanúsága szerint Polgár gyorsan megállapodott az 56. utcában működő Delphic Studios nevű galéria vezetőivel, hogy a több mint háromszáz képből 95 festményt és grafikát október hónap folyamán nyilvános tárlaton mutassák be. A kiállítás meg is valósult: ekkor, mindeddig először és utoljára került közönség elé Szőnyi István most hazakerült remekműve, az *Ablakban* című festmény. A kép történetének további epizódjai – a New Yorkba vitt, több mint háromszáz festményhez és rajzhoz hasonlóan – ma még ismeretlen. Csupán annyi tudható, hogy közel nyolc évtizedes lappangás után a közelmúltban újra felbukkant és szerencsésen hazakerült Magyarországra.

Korniss Dezső: Nő ablakban,1953, magántulajdon

KILÁTÁS EGY VARÁZSLATOS OTTHONBÓL

Szőnyi István és családja 1930-ban költözött a pesti Baross utca 21-es számú ház ötödik emeletére. A legfelső szinten elhelyezkedő, nagy üvegablakokkal ellátott műtermes lakást eredetileg a neves építész, Pogány Móric alakította ki saját magának. Szőnyi nem csupán lakás és műterem céljára bérelte ki a tekintélyes alapterületű ingatlant, de éveken át magániskolája is ezen a helyen működött. A kor szinte valamennyi nevesebb festője és szobrásza megfordult itt, de írók és költők, többek között József Attila is rendszeresen vendégeskedett nála.
Bár a homlokzat néhány eleme időközben megváltozott, szinte bizonyos, hogy Szőnyi a Baross utcai lakásából kinézve a szemben lévő épület legfelső, harmadik emeletének két ablakát festette meg. A házfalra vetődő árnyékból arra következtethetünk, hogy az ihletet adó motívumot az északi tájolású műterméből kitekintő festő napnyugta előtt egy-két órával rögzítette: a délnyugati irányból érkező napsugarak átlós irányban „vetítik" az oromzatos háztető sziluettjét a Baross utca túloldalán magasodó épület homlokzatára.
A kompozíció merész és izgalmas, mégis intim, csendes és otthonos hangulatot áraszt. A finom életharmóniák festőjétől általában idegen az efféle, virtuóz nézőpontválasztás és meglepő képkivágat, mégis akad az életműben néhány ehhez hasonló, frappáns vizuális geggel operáló alkotás. Elég csupán a jól ismert, feltehetően Escher Károly fényképei által ihletett (egyébként az *Ablakban*nal azonos méretű) *Esernyők*re, vagy az 1936-os *Lépcsőház*ra gondolni. Ám Szőnyi festői nagysága mégsem elsősorban a frappáns témaválasztásban és komponálásban nyilvánul meg: a szokatlan látvány felszíne mögött az érzéssé nemesedő hangulat, a tiszta festői értékek és a szimbolikus utalások messze vezető szövedéke adja a hatóerő valódi munícióját. Öncélú mutatvány helyett minden eszköz valójában mély tartalmak felé tereli a nézőt: a kint és a bent, az utca és az otthon, a köz- és a magánszféra együttes ábrázolása az értelmezés folyamatában azt a fajta finom, oszcilláló remegést idézi elő, ami csak a legnagyobb műalkotások sajátja. Szőnyi képe nem vezet, nem irányít, csak sejtet, finoman terel és a hangulatteremtés eszközével lebegteti a lehetséges „megfejtések" sorát.
Ezt a termékeny bizonytalanságot szolgálja a témaválasztás is: a meglesés aktusa egyszerre kényelmetlen és intim érzéseket kelt, miközben az is nyilvánvaló, hogy a kép főszereplője nem csupán passzív „elszenvedője" a festő-voyeur titkos érdeklődésének, de maga is hasonló módon áll lesben és figyeli gyanútlan „áldozatát".
A látszólag hétköznapi, puritán látvány azonnal átnemesedik, ha az ablak motívumának rendkívül gazdag szimbolikus utalásaira gondolunk: éppen úgy jelképezheti a fény, az isteni üdvösség közvetítőjét, az égi szférával való kapcsolatteremtést, mint az ember belső világának és külső környezetének konfliktusokkal terhelt határvidékét. De az *Ablakban* esetében e tartalmi utalásoknál sokkal fontosabb a szemet gyönyörködtető, finom és intim festőiség, az utánozhatatlan színhatás, a puha foltok remegő ritmusa. A kimeríthetetlen jelentésrétegeken túl Szőnyi képének legfőbb üzenete a modern festészet történetének egyik örök tanulsága: ha jól figyelünk, az élet művészet lehet, a pillanatban rejlő szépséget csak észre kell vennünk.

Molnos Péter

30 ▪ SCHUBERT ERNŐ (1903-1960)

Műtermi csendélet asztallal, lámpával, 1930 körül
Studio Still-Life with Table and Lamp, c. 1930

28x42,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned
Hátoldalon | Reverse: kiállítási raglap

Kikiáltási ár: 2 400 000 Ft / 7 742 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 355 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Batári Ferenc hagyatékából

Schubert Ernő

Schubert Ernő: Kompozíció galambbal, magántulajdon

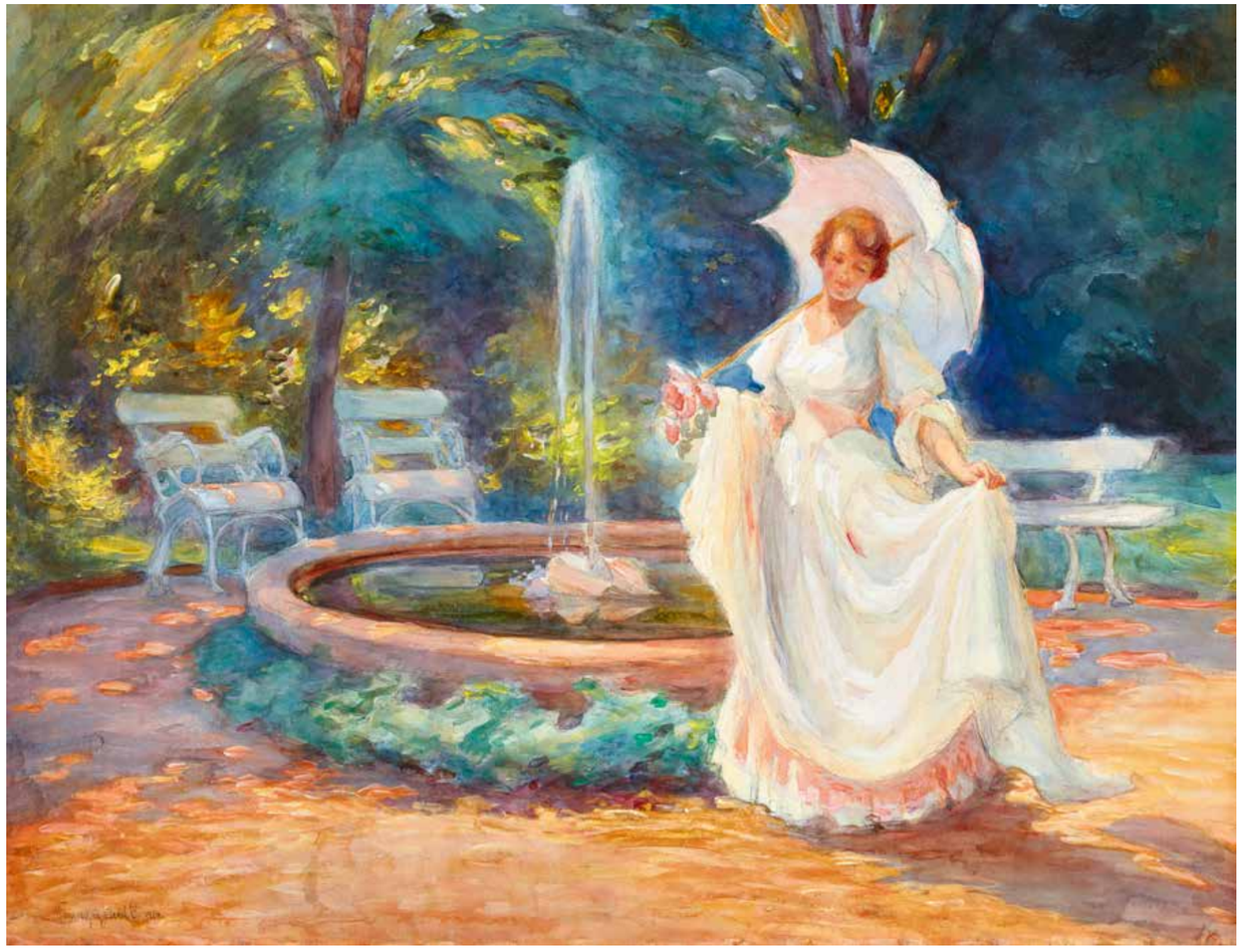

31 ▪ VÁMOSINÉ ELEÖD KAROLA (1843-?)

Randevú (Kastélypark), 1920
Rendezvous (Castle Park), 1920

62x82 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Vámosiné Eleöd C 1920

Kikiáltási ár: 160 000 Ft / 516 EUR
Becsérték: 300 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 967 - 1 935 EUR

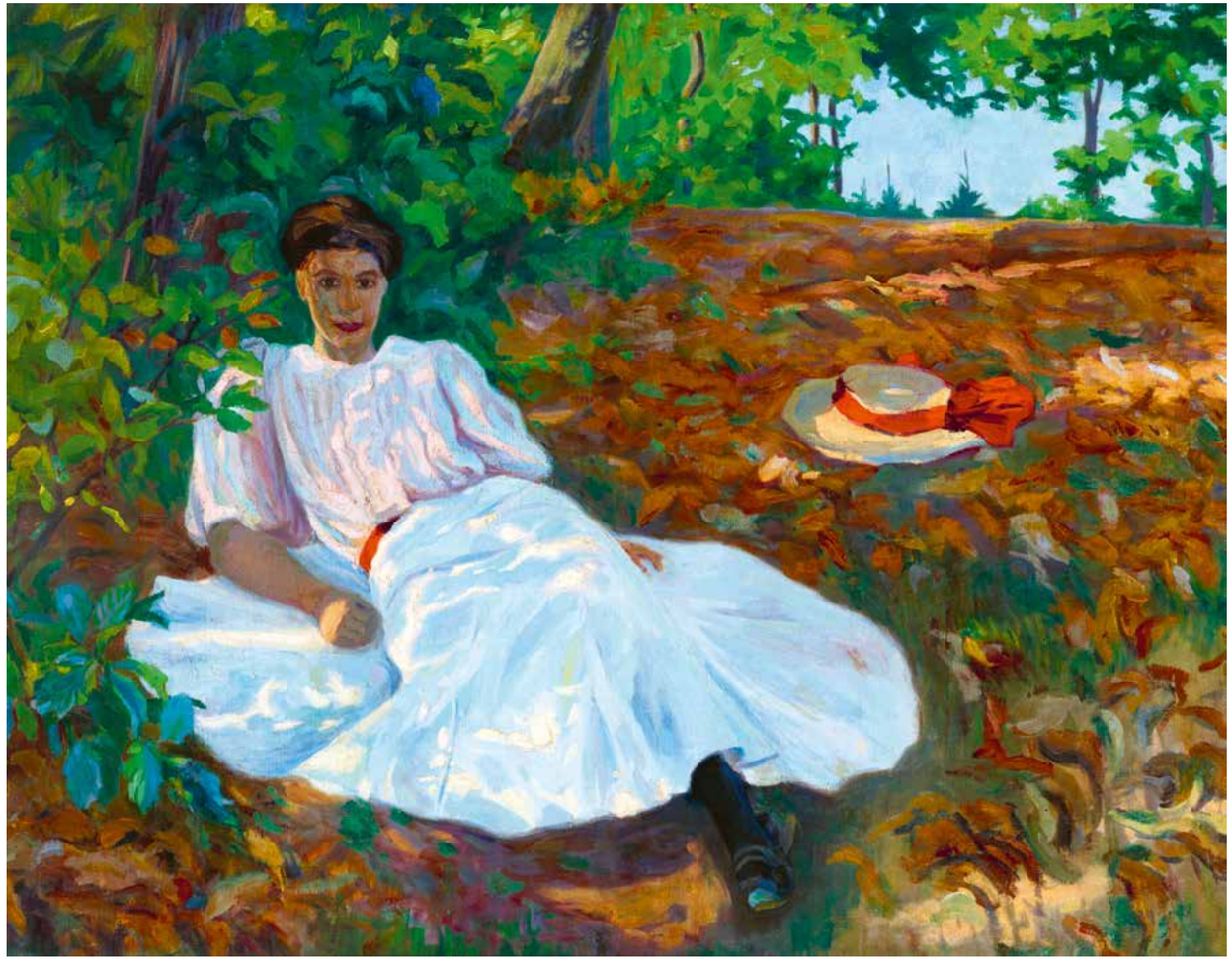

32 ▪ PLÁNYI ERVIN (1885-1916)

Délutáni pihenő, 1907
Afternoon Rest, 1907

100,5x128 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Plányi Ervin 1907

Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft / 4 839 EUR
Becsérték: 1 700 000 - 2 500 000 Ft
Estimated price: 5 483 - 8 064 EUR

33 ▪ KOSZTA JÓZSEF (1861-1949)

Pipacsos mező (Közelítő vihar), 1920-as évek
Poppy Field (Storm is Coming), 1920s

44x53 cm
Olaj, vászon kartonon | Oil, canvas on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Koszta

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft / 16 129 EUR
Becsérték: 7 000 000 - 12 000 000 Ft
Estimated price: 22 580 - 38 709 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Szinyei Merse Anna: Koszta József 1861–1949. Élete és művészete a dokumentumok tükrében. Kogart, Budapest, 2014.
- Egri Mária: Koszta József. Corvina, Budapest, 1989.
- Bényi László: Koszta József 1861–1949. Szentes, 1976.

HÉTKÖZNAPI MÁKONY

A domboldalt zöldellő vetés borítja, a rögökön hirtelenpiros pipacsok virítanak. A viharos sötétkékbe borult égbolt szél kergette felhői alatt aprócska parasztház teteje kandikál ki. Míg L. Frank Baum *Óz, a csodák csodája* című meséjében a pipacsos mező a mákonyos bódulat álomszerű birodalmába vezetett, Koszta számára a hétköznapi magyar tájat képviselte. „Hallom néha – idézte Koszta kritikusait rosszallóan –, hogy transzponálom képeimen a színeket. Csodálkozom rajta, ha azt mondják, hogy nem olyan a kép, mint ahogy a természetben van. Pedig én csak azt csinálom, ami ott van! Persze nem szoktam nézni a részleteket, hanem az egészet. Nem egy színt, egy tónust külön, hanem együtt a mellette lévővel. Így aztán az ég néha azért sötétebb, hogy a fehér fal, amelyre rásüt a nap, ‚kibiceljen'."

A ZSÍROS ANYAFÖLD

Koszta József a tiszazugi tanyavilág remetéjeként nem kereste a nagyvárosok delíriumát és bajhozó mákonyát, hanem visszatért a puszta őszinte rögvalóságához. Hiszen csak ott tudta megteremteni az „igaz magyar piktúrát". A „magyar piktúrán" a kor nyelve az ízes, „zsíros", pasztózus, nagyformátumú, a magyar termőföld és a paraszti kultúra televényéből kisarjadó unikális festészetet értette, amit az olyan, rokonítható szellemiségű alkotók is képviseltek, mint Nagy István vagy Rudnay Gyula. „A piktor, aki nem a természetben, mélyen a földben gyökerezik, az nem az igazi. A kiagyalt kép sosem lehet jó, technikailag tán érdekes, de nincsen igazi súlya" – vallotta Koszta.

SZINYEI MELLETT

A századelő értette szellemi törekvéseit és értékelte kivételes koloritját. A modern színkezelés ünnepelt nagymestere, Szinyei Merse Pál például mindvégig fenntartott maga mellett egy helyet a ritkán felbukkanó „vidéki" kolléga számára a Japán kávéház művészasztalánál. Nemhiába írta a most vizsgált kép egyik, kevésbé drámai variációjáról monográfusa, Szinyei Merse Anna a Kogart által kiadott katalógusban: „Távoli előzményként feldereng a szemlélőben Szinyei Merse Pál 1902-es *Pipacs a mezőn* című festménye, annak lágyabban kontrasztos színharmóniái azonban Kosztánál valahogy »ropogósabbá«, ugyanakkor síkszerűen dekoratívabbá válnak." A monográfiákból és tárlatokból jól ismert *Pipacsos mező* most párdarabjára lelt, a tavalyi nagy Koszta-kiállítások hullámán magántulajdonból előkerült a téma most vizsgált, felfedezésszámba menő, eddig ismeretlen feldolgozása. Ez az eddig lappangó variáció ugyanazt a motívumot, ugyanazt a kivágást jeleníti meg, de a kosztai festészet legmélyéről feltörő szenvedéllyel, a közelítő vihar drámai, kontrasztos elevenségével.

Szinyei Merse Pál: Pipacsos mező, 1896, Magyar Nemzeti Galéria

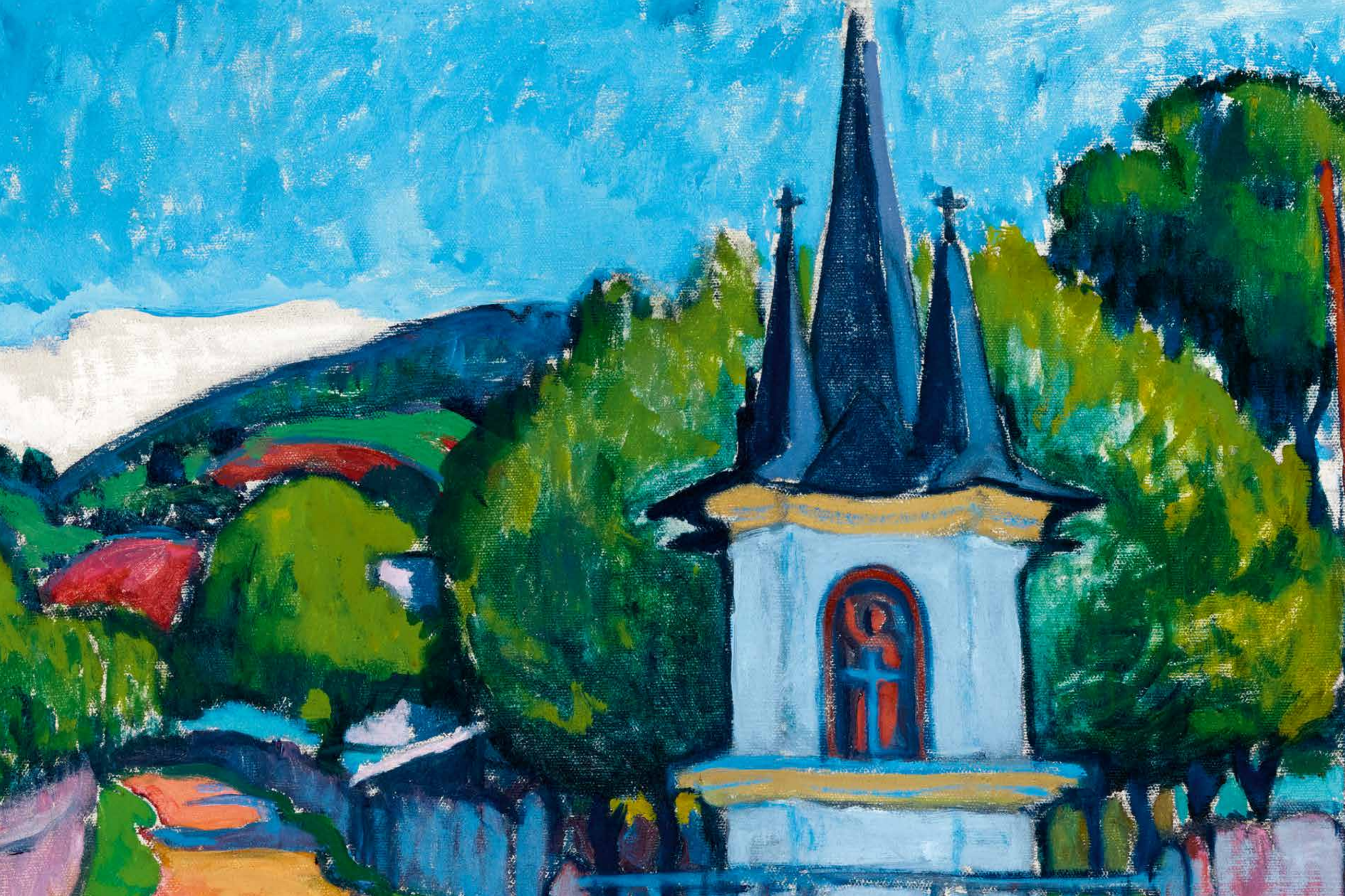

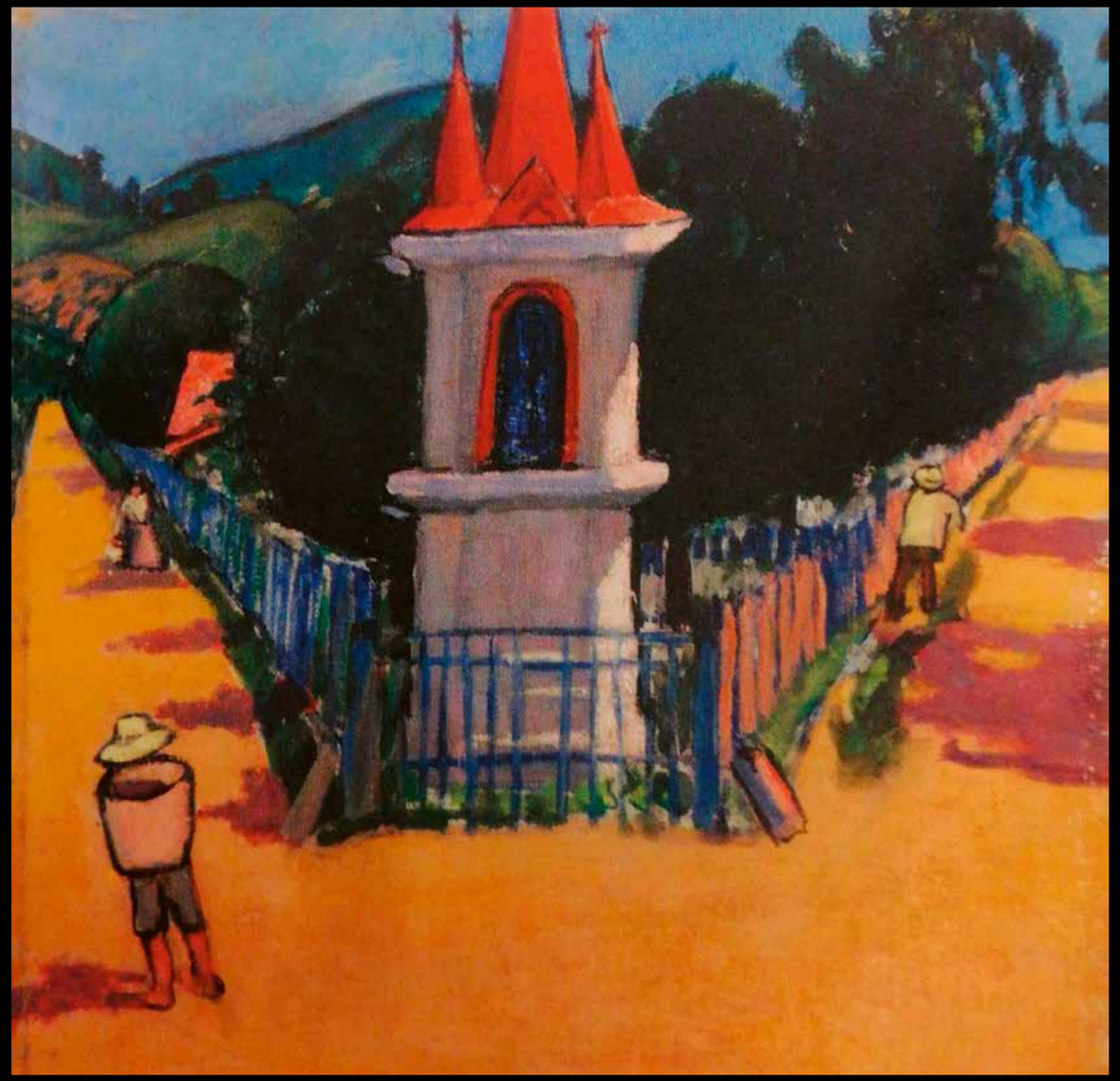

Tihanyi Lajos: A Mária-ház Nagybányán, 1908, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

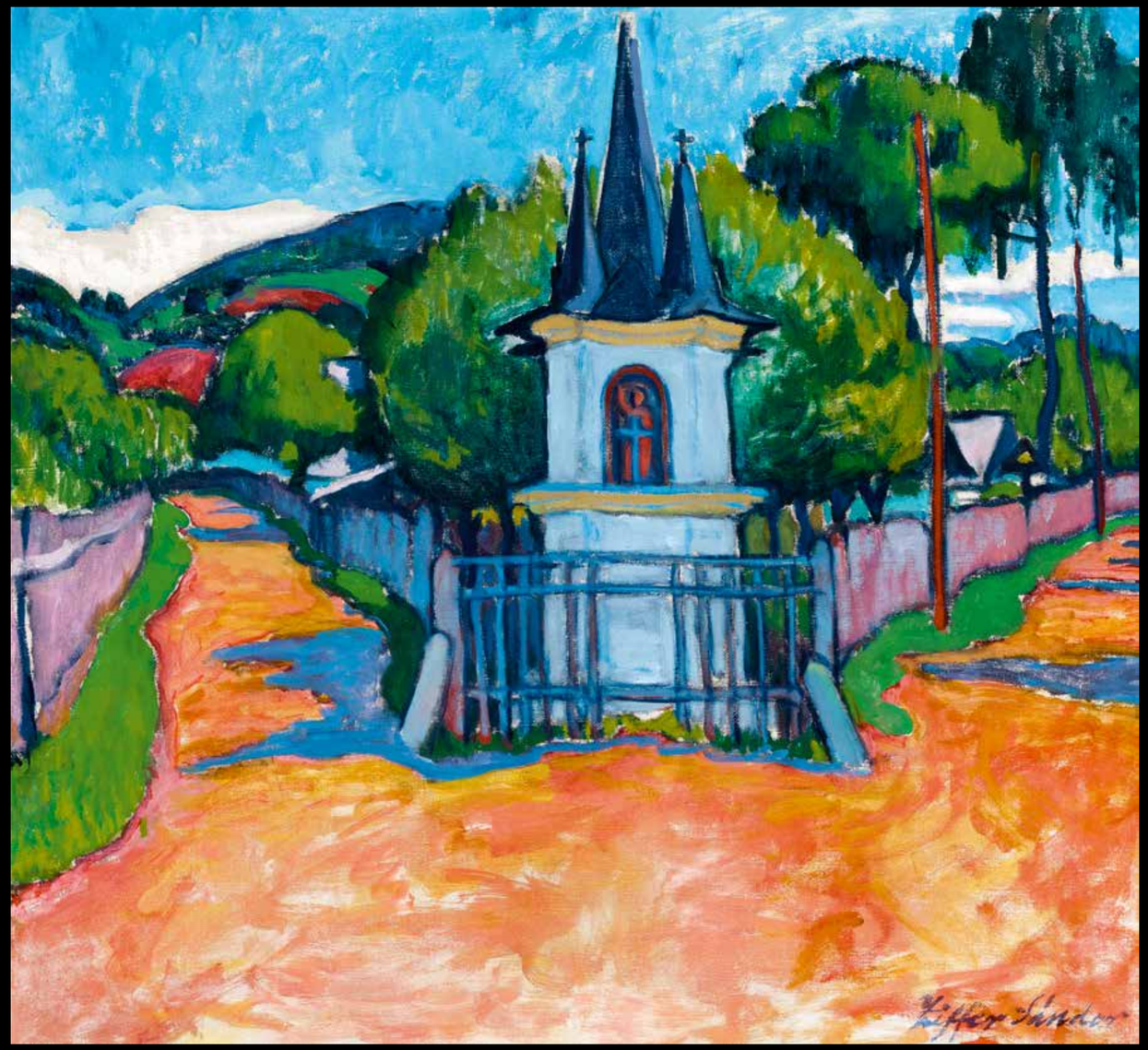

Ziffer Sándor: Napsütötte nagybányai táj (A nagybányai Mária-ház), 1908

34 ▪ ZIFFER SÁNDOR (1880-1962)

Napsütötte nagybányai táj (A nagybányai Mária-ház), 1908
Sunlit Nagybánya Landscape (The Chapel of the Virgin Mary in Nagybánya), 1908

69x75 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Ziffer Sándor

Kikiáltási ár: 22 000 000 Ft / 70 967 EUR
Becsérték: 30 000 000 - 60 000 000 Ft
Estimated price: 96 774 - 193 548 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Wege zur Moderne und die Azbe Schule in München. Museum Wiesbaden, 1988. szeptember 25–október 30.
- Pota k Moderni in Azbetova sola v Münchnu. Narodba Galeria, Ljubljana, 1989. január 8–november 15.
- A Modern magyar festészet legszebb képei. Kieselbach Galéria, 2003. november.
- Magyar Vadak Párizstól Nagybányáig 1904–1914. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2006. március–július. (Kat. 280. Mária-ház)
- Fauves hongrois 1904–1914. Musée d'art moderne de Céret, 2008. június – október. (Kat. 145. Chapelle de la Vierge Marie)
- Fauves hongrois 1904–1914. Musée départemental Matisse, Le Cateau-Cambrésis, 2008. október–2009. február. (Kat. 145. Chapelle de la Vierge Marie)
- Fauves hongrois. La leçon de Matisse. 1904–1914. Musée des Beaux-Arts, Dijon, 2009. március – június. (Kat. 145. Chapelle de la Vierge Marie)

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Modern magyar festészet 1892–1919. Szerk.: Kieselbach Tamás. Budapest, 2003. 410.
- Magyar Vadak Párizstól Nagybányáig 1904-1914. Kiállítási katalógus. Szerk.: Passuth Krisztina, Szücs György. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2006. 164.
- Fauves hongrois 1904–1914. Szerk.: Sophie Barthélémy. Kiállítási katalógus. Párizs, 2008. 151.
- Jurecskó László: Vadászat a magyar vadakra. Műértő, 2006. május. (Címlapon)

BARÁTOK KARBA TETT KÉZZEL

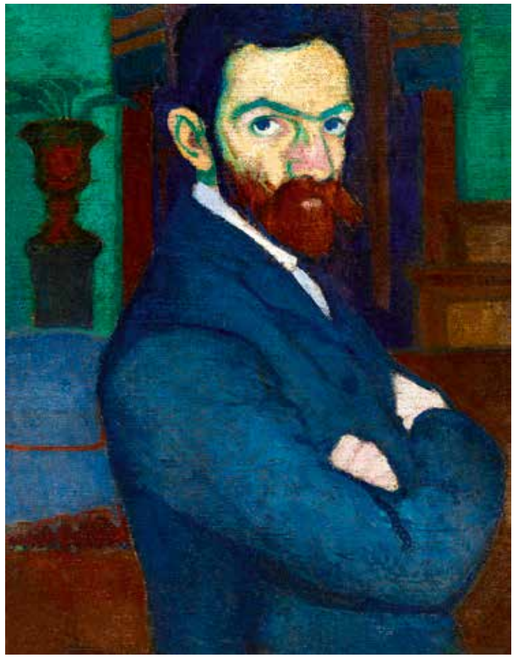

Ziffer Sándor: Önarckép zöld falú nagybányai műteremben festőállvánnyal, 1907 körül, magántulajdon

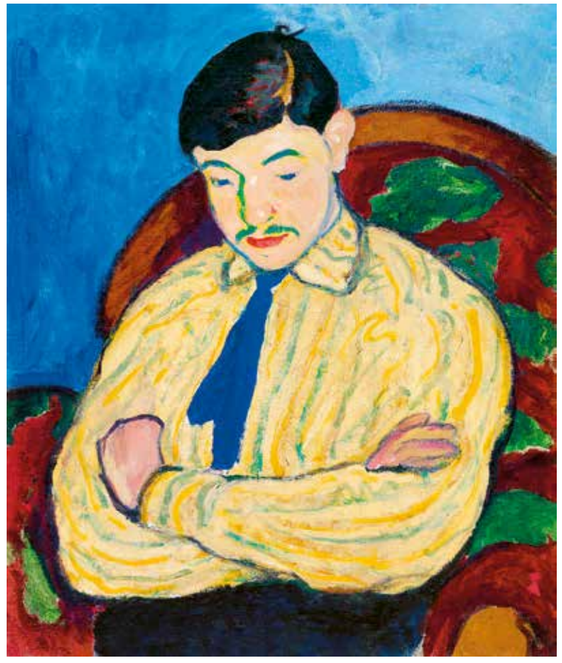

Ziffer Sándor: Tihanyi Lajos portréja, 1907 körül (A Nagybányai táj boglyákkal című kép hátoldalán), magántulajdon

Az elmúlt évek egyik legnagyobb művészettörténeti és műkereskedelemi szenzációja, Tihanyi Lajos 1908-as párizsi látképének felbukkanása után ismét egy fauve „képpár" kerül a figyelem középpontjába. Ziffer Sándor *A nagybányai Máriaház* című képe nem csupán az életmű kiemelkedő darabja, de egy izgalmas festői vetélkedés pazar dokumentuma is: annak a sajátos művészi párbajnak az emléke, amelyet Ziffer a nála öt évvel fiatalabb Tihanyi Lajossal vívott. A hazai fauve festészet egyik jól ismert, Európa több nagyvárosában kiállított remekműve 110 év elteltével most először kerül a műtárgypiacra.

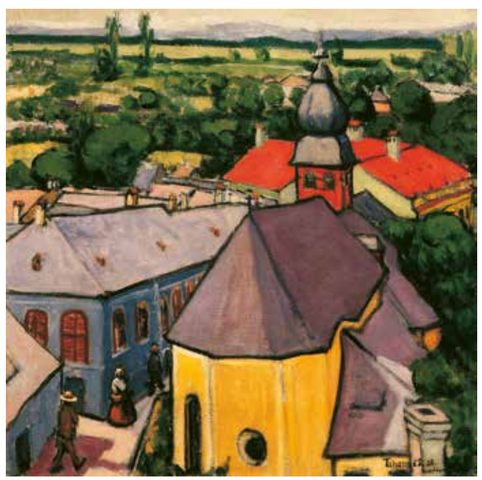

Tihanyi Lajos: Nagybányai utcarészlet (Tájkép az István-toronyból), 1908, Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

AZ INDULÁS ÉVEI

Az egri születésű Ziffer Sándor kezdetben a müncheni királyi festőakadémián, majd Anton Azbe és Hollósy Simon magániskolájában tanult. 1906-ban Czóbel Béla tanácsára otthagyta a bajor fővárost és először Nagybányára, az év végén pedig Párizsba utazott. A Montparnasse-on bérelt műteremlakást és szinte első útja az Őszi Szalon képekkel telezsúfolt termeibe vezetett. A külön helyiségben felvonuló Vadak között helyet kapott Czóbel is, akinek új szellemben készült alkotásai az év nyarán már reveláló hatást gyakoroltak a Nagybányán dolgozó fiatalokra. A fauvok mellett természetesen más művészek is lázba hozták a Párizsba látogató festőket. Ziffer számára a Salon d'Automne egyik tárlata okozta a legnagyobb élményt: a legendás kiállítóhelyen hatalmas műtárgyanyag mutatta be a három évvel korábban elhunyt Paul Gauguin életművét. Ahogy a magyar modernizmus egészére, úgy Ziffer művészetére is óriási hatást gyakorolt e több mint 220 festmény, számos rajz és fafaragás.

NAGYBÁNYA, 1908

A Budapest, Nagybánya és Párizs között ingázó festő számára az 1908-as esztendő egy fontos tárlattal kezdődött: januárban a frissen alakult MIÉNK, vagyis a Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre első kiállításán állt a budapesti közönség elé. A Ferenczy-Fényes-Rippl „szentháromság" körül összegyűlő hazai modernek első nagy hatású szerveződése a Műcsarnok konzervatív szellemiségével élesen szemben álló festőknek teremtette meg a közös bemutatkozás lehetőségét. Ziffer a törzstagok mellé meghívott vendégművészek sorában kapott helyet, ahol rajta kívül a legújabb törekvéseket a nagybányai neós irányzat és a leendő Nyolcak olyan

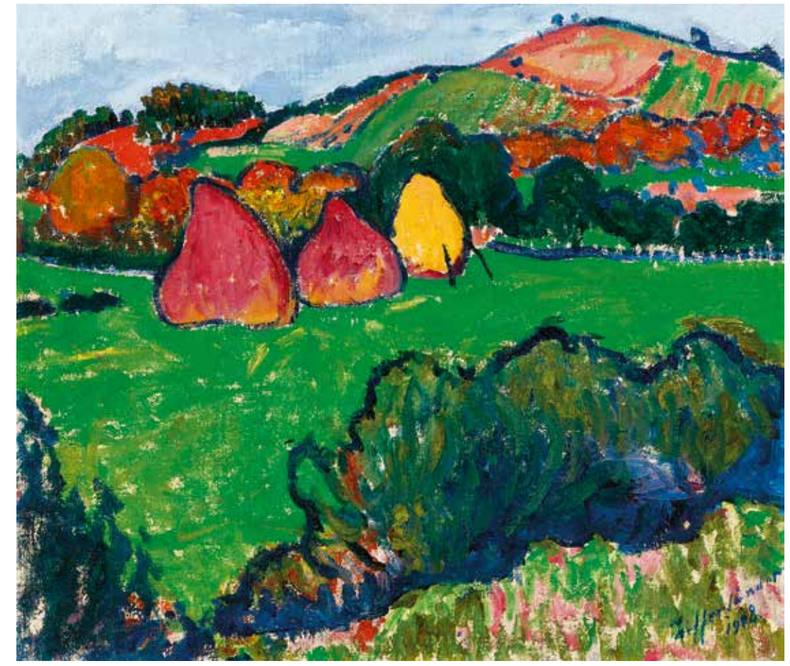

Ziffer Sándor: Nagybányai táj boglyákkal, 1908, magántulajdon

képviselői fémjelezték, mint Boromisza Tibor, Perlrott Csaba Vilmos, Czigány Dezső vagy éppen Pór Bertalan. A kiállításról tudósító kritikus, Bányász Rezső Ziffer *Ebédlő* című alkotását „finom dekorativitása" miatt ajánlotta a látogatók figyelmébe. Feltehetően ugyanezzel a festménnyel képviseltette magát a Rózsa Miklós által szervezett nagyváradi kiállításon is. A tárlatról kritikát író fiatal költő, Juhász Gyula a *Szabadság* című lap április 4-i számában a következő szavakkal méltatta Ziffer művészetét: „Gauguin és Cézanne szédítő örvényeibe nézett, de magát is meglátta azokban." A most bemutatott, az 1908-as év nyarán festett kompozíció ékes bizonyítéka annak, hogy a párizsi élmények termékeny talajra hullottak, s a fiatal festő a magyar modernizmus egyik leizgalmasabb évében létrehozta életműve legerősebb darabjait.

EGY FURCSA PÁR: ZIFFER ÉS TIHANYI

Az 1908 körül készült nagybányai festményanyag tanulmányozása egyértelműen azt bizonyítja, hogy ebben a rövid időszakban a magyar vadak két központi figurája, Ziffer Sándor és Tihanyi Lajos szokatlanul intenzív művészi kapcsolatban dolgozott. A most vizsgált kép azonos témájú, a Magyar Nemzeti Galériában őrzött párdarabja, valamint a szintén ebben az esztendőben festett Ziffer-főmű, a *Nagybányai táj boglyákkal* című kompozíció, pontosabban a hátoldalán látható Tihanyi portré olyan alkotói kooperációt sejtet, amely még a legendás barátságokat termő nagybányai művésztelepen is ritkaság számba ment.
A szinte még teljesen kezdő Tihanyi 1907 nyarán érkezett a Zazar-parti városba, ahol a legtöbb fiatal modern művészhez hasonlóan az iskolán kívül dolgozott. A hallatlanul tehetséges, de az olajfestésben még csaknem teljesen járatlan, 22 éves művész hamar felismerte a nála öt esztendővel idősebb Ziffer jelentőségét: egy rövid időszakban szinte mesteréül fogadta az egyébként legendásan karcos modorú, gyakorlatilag mindenkivel haragban lévő festőt. Érdekes páros lehettek: a siketnéma, sokszor kiabálva kommunikáló Tihanyi és a szinte teljesen süket, zárkózott, mindenkivel szemben gyanakvó Ziffer mégis egymásra talált a festészet területén. Ennek bizonyítéka az is, hogy nem csupán a fiatal tanítvány, de a fogadott mester is elismerte pártfogoltja kivételes tehetségét. Egy 1908 szeptemberében kelt levelében Ziffer így írt Pechán József vajdasági festőtársának azokról a rálátásos képekről, amelyeket a megelőző hónapokban az István-toronyból kitekintve festettek: „Tihanyi tegnap délben utazott el. Búcsúzásul olyan éktelen dörmögést vitt végbe az állomáson, hogy egész Bánya hallotta. Az utolsó napokban még készített

Ziffer Sándor: Lelátás az István-toronyból, 1908, magántulajdon

egy képet a toronyból, s ez mindnél jobb. Azt gondolom, hogy ez a fiú nemsokára nagy szerepet fog itthon játszani." A két művész szoros kapcsolatát bizonyítja az is, hogy az István-toronyból festett munkáik nem csupán stílusuk és négyzetes formátumuk miatt állnak közel egymáshoz, de méretük is pontosan megegyezik.

A SZÍNEK BŰVÖLETÉBEN

A nagybányai Mária-ház – a korszak többi ismert Ziffer-képéhez hasonlóan – azt bizonyítja, hogy a festő számára ezekben az esztendőkben Gauguin művészete jelentette a legfőbb inspirációt. A térmélységet csak a precízen kiválasztott nézőponttal, a messzire futó kerítések perspektivikus rövidülésével érzékeltető, alapvetően a foltok dekoratív ritmusára építő kompozíció a tüzes színek intenzív erejével nyűgözi le a nézőt. A gauguin-i tanulságok mellett az is nyilvánvaló, hogy a *Mária-ház* a korábban már említett *Nagybányai táj boglyákkal* című műhöz hasonlóan igen közel áll a francia fauvok, elsősorban Derain oldott festőiségéhez. A Gauguin jellegzetes stílusát idéző – homogén foltokkal építkező, a ragyogó színmezőket hangsúlyos kontúrokkal elválasztó – képekkel szemben itt a faktúra kialakítása izgalmas változatosságot mutat. A kép sajátos átmenetnek tekinthető az olyan, egyaránt 1908-ban készült remekművek között, mint a szinte pointilista módon vibráló *Baross tér*, illetve a tömör foltokból építkező *Nagybányai főtér* című vásznak. A kadmiumsárgából narancsba váltó előtér, a zöld lombok és a kék ég rendkívül hatásos kontrasztjára hangolt kompozíción az előtér szaggatott ecsetkezeléssel kialakított, vibráló részlete hatásosan vezeti a tekintetet a teltebben, fedettebben megfogalmazott középtérhez, hogy a néző pillantása végül a magasra emelt horizont felett, a Kereszthegy lankás lejtőjét súrolva fusson a végtelenbe. A hangsúlyos kék kontúrokkal körbevett foltok sok helyen lazán érintkeznek egymással, sőt „belsejük" is levegősen, a színek szövetének felbontásával került a vászonra. Ennek köszönhető, hogy „unalmas", lapos foltok helyett eleven, vibráló, ritmussal telített, frissen lélegző felület keletkezett. Közben azt is jól láthatjuk, hogy ez a francia fauve hatás Ziffer művészetében nem tisztán, mechanikus átvétel eredményeként jelent meg, hanem szervesen olvadt össze mindazzal, amit korábbi tanulmányai megérleltek benne. A béklyóitól szabadult festőiség, a színek kultusza és a letapogatható látvány kifejező torzítása egyrészt a Ferenczytől ellesett „szép felület" tisztelettel egyesül, másrészt a szecesszió kifejező vonaljátékával, a Nabis-k dekoratív szemléletével és színfelbontásával szövetkezik.

A kompozíció formai és kolorisztikus megoldásai, valamint a szárazon felvitt festékekből adódó jellegzetes felületi karakter Czóbel 1907-es képeit idézi, miközben a téma és a hangulat Gauguin Bretagne-ban vagy Tahitiben készült, árkádiai harmóniát sugárzó, sajátos szakralitással telített alkotásait is eszünkbe juttatja. Ziffer általában távol állt a nagy példakép szimbólumteremtő attitűdjétől, képeinek panteisztikus ihletettségétől, de a hangsúlyos szimmetriájával a maradandóság és időtlenség érzetét keltő *Mária-ház* mintha ezen a téren is rokon vonásokat mutatna: a népmesék világát sejtető, a percnyi léttől elemelkedő, időtlen hangulat a tisztán festői rokonságon túl is kapcsolatot teremt a két alkotó között. Az apró nagybányai kápolna, a munkába induló bányászok reggeli imáját „meghallgató" kegyszobor látványa a nézőt önkéntelenül is Gauguin képeire, a dél-tengeri szigeteken álló faragott istenszobrokra és a romlatlan természeti népek ösztönös hitére emlékezteti.

EGY KULTIKUS HELYSZÍN, A NAGYBÁNYAI QUARTIER-LATIN

A Nagybányára érkező fiatal festők a század első éveiben általában a Zazar jobb partján, a hegyek felől érkező Veresvizi patak közelében ütöttek tanyát. Az élénk színekre festett bányászházak lenyűgöző együttese és a benne élő emberek romlatlan, természetközeli egyszerűsége ugyanúgy élénk vonzerőt gyakorolt a nagyvárosokból érkező festőkre, mint Gauguinre új lakhelyének trópusi miliője és egzotikus, természetközeli őslakosai. Persze az sem volt utolsó szempont, hogy itt lehetett a legolcsóbban szálláshoz jutni. Ennek is köszönhetően a városba érkező festők nem az előkelő, de persze jóval drágább szállodákban vagy belvárosi vendégházakban, hanem a Zazaron túli bányásznegyedben kerestek maguknak ideiglenes otthont. „Ez már a Hostác, a Veresvíz, a két piktorfertály, a nagybányai Quartier-Latin. Piktorok és bányászok közös otthona" – írta a város e részletéről 1912-es visszaemlékezésében Szablya János, a KÉVE művészcsoport egykori vezetője. E táj elbűvölő karakterét Móricz Zsigmond is megörökítette Nagybányáról írt, 1908-ban megjelent várostörténeti áttekintésében: „A veresvízi-utca kékre-zöldre, sárgára festett apró bányász-házaival, kemény színfoltjaival, zöld lomb alá bújt aprófalú, nagytetejű épületeivel, olyan festői hatású, mint kevés város az országban". A Pesti Napló 1912-es, *Dolgozó kolóniák* című cikkében pedig ezt olvashatjuk: „Az üdítően tiszta hegyi levegőben már ragyog a világosság: a házak – a bányászok városrészében vagyunk – szinte tündöklenek a sok tarka színtől, amellyel be vannak festve... Kék, sárga, piros, zöld (...) Gauguin, Tahiti... Nagybánya – ez jár a fejembe, amikor a vonatom lassú döcögéssel kiindul az állomásról..."

A festményen látható helyszín, a Tárna utca és az Iskola utca találkozásánál kialakuló kereszteződés fontos pont volt a település életében. A környéken élő bányászok hajnali munkakezdés előtt itt, a 19. század közepén emelt apró kegykápolna előtt térdeltek le, kértek áldást és szerencsét veszélyes munkájukhoz. Az egyszerű építmény a város központjában magasodó, négy fiatornyos sisakkal fedett István-torony formai megoldásait követi, s bár a helyiek körében elterjedt elnevezése alapján Mária-szobrot sejtenénk benne, Ziffer képe is bizonyítja, hogy miként ma, úgy már száztíz évvel ezelőtt is a Feltámadott Krisztus emelte fel benne áldást osztó jobbját. A Mária-ház kifejezés a tisztaszobákban őrzött, Magyarországon a 18. század végétől elterjedő egyszerű háziolтárokra utal: a család életének szellemi, spirituális központját jelentette, nem csupán a vallásos hit, de a generációkat összefogó emlékezet legfontosabb tárgyait, iratait is itt őrizték. A képen látható építmény funkciója ugyanez volt: a környező utcák összetartó közössége, a szegény bányászcsaládok és művész vendégeik számára ez a hely egyfajta spirituális központként szolgált. Száztíz évvel ezelőtt Ziffer és Tihanyi itt, feltehetően egyszerre és közvetlenül egymás mellet állították fel festőállványaikat, hogy megörökítsék a lakhelyük közvetlen közelében álló, gyönyörű motívumot.

Ziffer Sándor remekműve a magyar Vadak egyik legismertebb és legtöbbször kiállított alkotása: tökéletes állapotban fennmaradt, kiváló kvalitású festmény, amely a világ bármely jelentős múzeumának büszkesége lehetne. Tüzesen ragyogó színei, felületi erényei és dús festőisége mellett – különleges témája miatt – túlmutat a szemmel befogadható szépség dimenzióján: megrendítő spirituális tartalmak hordozója.

Molnos Péter

A nagybányai Mária-ház, 2010 körül

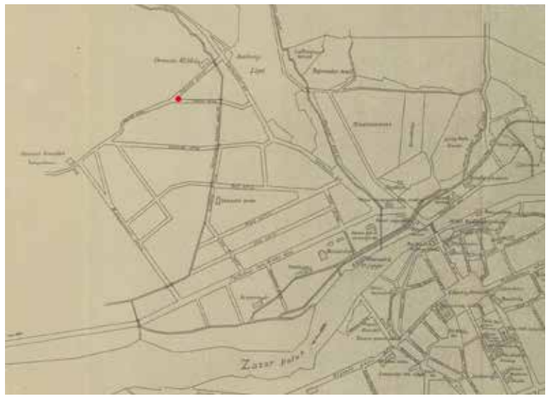

Nagybánya térképe, 1910 (A Mária-ház helyét piros pont jelöli)

35 ▪ BALÁZS JÁNOS (1905-1977)

Szüretelők
Grape Harvest

42x74 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Balázs

Kikiáltási ár: 200 000 Ft / 645 EUR
Becsérték: 300 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 967 - 1 935 EUR

36 ▪ SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Katonaruhában (Figyelem), 1917 körül
In Uniform, c. 1917

89,5x63,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 870 EUR
Becsérték: 1 500 000 - 2 600 000 Ft
Estimated price: 4 838 - 8 387 EUR

Molnos Péter szakvéleményével

37 ▪ VÖRÖS GÉZA (1897-1957)

Önarckép tükörben, festőállvánnyal és modellel, 1933
Self-Portrait in Mirror with Easel and Model, 1933

100x80 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Vörös Géza 33

Kikiáltási ár: 8 000 000 Ft / 25 806 EUR
Becsérték: 10 000 000 - 16 000 000 Ft
Estimated price: 32 258 - 51 612 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Vörös Géza (1897–1957) kiállítás. Magángyűjtők Galériája, Budapest, 1997. november 29. – december 31. (Kat. 14. Önarckép tükörben)

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Vörös Géza (1897–1957). Kiállítási katalógus. Összeállította: Zsákovits Ferenc. Magángyűjtők Galériája, Budapest, 1997.

Derkovits Gyula: Szőlőevő, 1929, Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Bár Vörös Géza harmincas években készült, art deco stílusú képei között számos izgalmas kompozíciójú darabot találunk, az *Önarckép tükörben* című festmény még ezek ismeretében is meglepi nézőjét. A különleges, megemelt nézőpont, a merész szerkezet és perspektíva, az optikai torzítás, a töredékes formarészletekből összeálló bonyolult térélmény alapja az a szokatlan megoldás, ahogy a művész a tükör motívumát a kép központi, mindent egybe foglaló elemeként használja. Az üres, világítóan fehér vászon előtt álló festő radikális gesztusa abban áll, hogy az önarcképek döntő többségével ellentétben nem rest „leleplezni" alkotói munkájának segédeszközét, sőt kiemelt szerepet oszt a barokk stílusú, aranyozott keretű tükörre. Ez a megoldás nem csupán azt eredményezi, hogy a képtémát rendkívül dekoratív formában „választja le" környezetéről, de közben a befogadás és értelmezés folyamatába is szokatlan erővel szól bele. A tükör gazdag szimbolikus utalásrendszere szinte kimeríthetetlen: az önismeret, a lélek, a tisztaság és a tökéletesség jelképe, miközben a hiúság, a bujaság és a mulandóság attributumaként is találkozunk vele a művészet történetében. Számunkra most talán az a legfontosabb, hogy a látvány megkettőzése által a mimetikus művészetek, így elsősorban a festészet szimbólumaként is gyakran feltűnik az elmúlt korok alkotásain. Ezt erősíti az üres festővászon domináns jelenléte: a még tiszta, meghóditásra váró felület, valamint a művész, a modell és a tükör hármas motívuma olyan együttesként áll előttünk, amely az alkotást, mint a látható valóság leképezésének egyik módját modellezi.
Bár a legismertebb magyar festmény, amely ezzel a szimbolikával él, Csók István *Műteremsarok* című képe, a tükör és a tükröződés motívuma mégis leginkább Derkovits Gyula életművében vált megkerülhetetlenné. Könnyen lehet, hogy Vörös Géza most bemutatott festménye is az ő 1930 körül készült alkotásaira vezethető vissza, miközben persze a *Szőlőevők* és a *Tükör* fanyar, visszafogott festőisége és súlyos egzisztenciális utalásai helyett itt franciás könnyedséget és robbanó, plakátszerű dekorativitást kapunk.
Az *Önarckép tükörben* című festmény a harmincas évek egyik legizgalmasabb magyar önarcképe, amely virtuóz kompozíciójával és gazdag szimbólumrendszerével izgalmas színfoltot jelent e képtípus nagy múltra visszatekintő történetében.

Molnos Péter

Parmigianino: Önarckép konvex tükörben, 1524, Kunsthistorisches Museum, Bécs

Csók István: Műteremsarok, 1905, Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

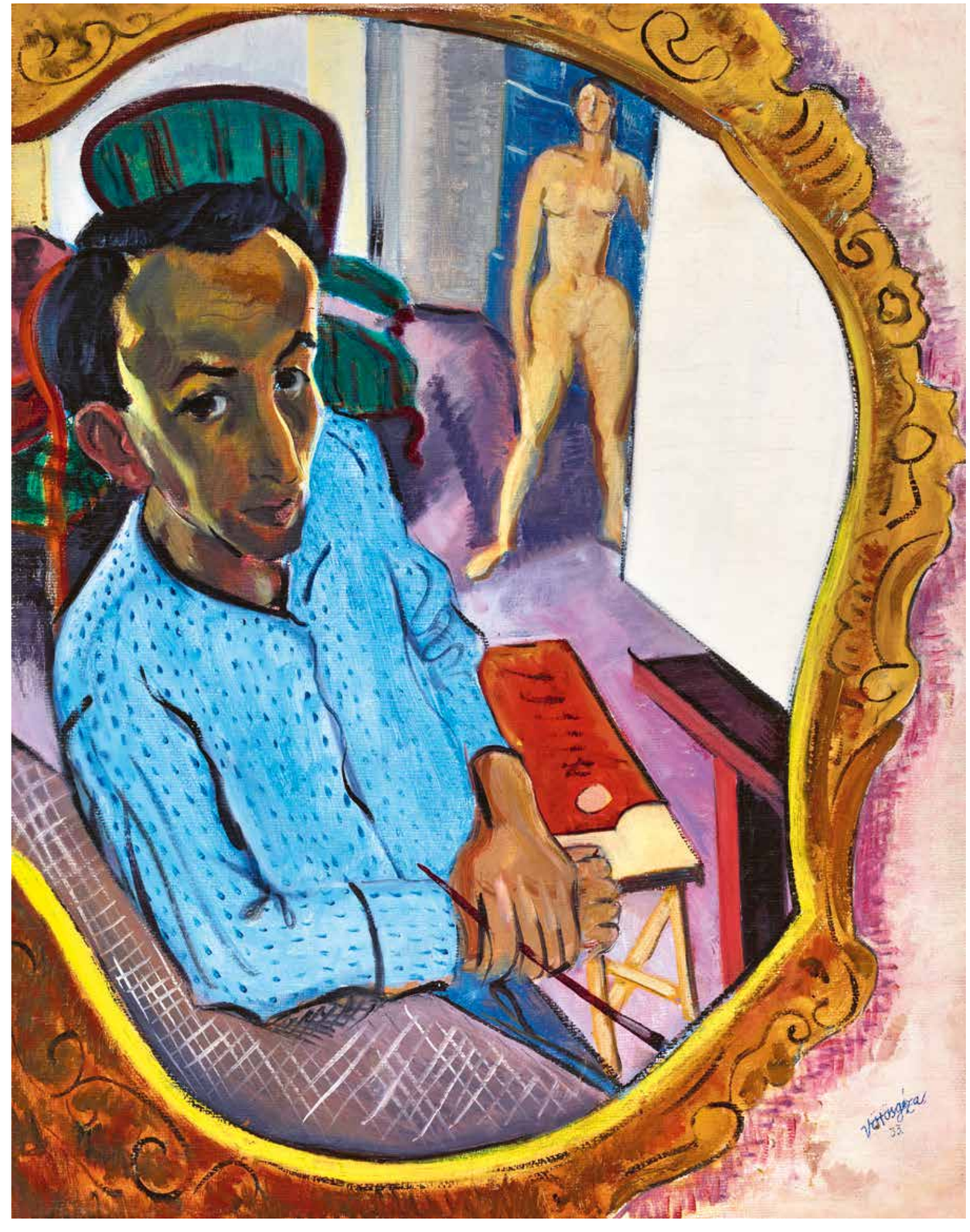

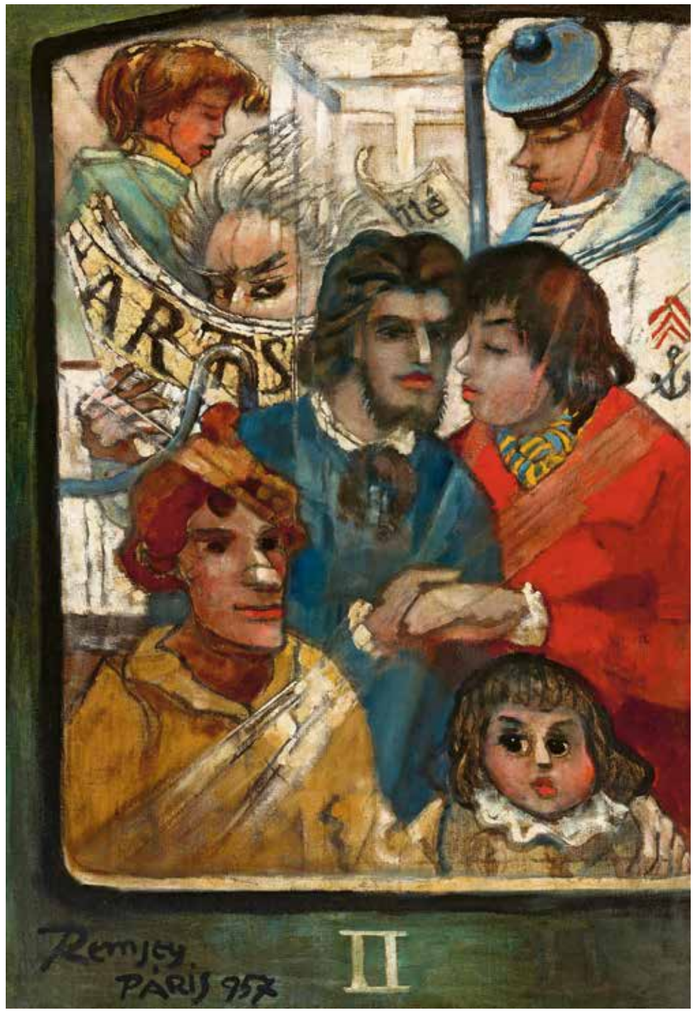

38 ▪ REMSEY JENŐ (1885-1980)

Párizsi metrón
On the Metro in Paris

100x70 cm
Olaj, fa | Oil on panel
Jelezve balra lent | Signed lower left: Remsey Paris 957

Kikiáltási ár: 220 000 Ft / 709 EUR
Becsérték: 300 000 - 500 000 Ft
Estimated price: 967 - 1 612 EUR

39 ▪ SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Art deco bár
Art Deco Bar

66x53,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Scheiber H

Kikiáltási ár: 1 400 000 Ft / 4 516 EUR
Becsérték: 2 000 000 - 3 000 000 Ft
Estimated price: 6 451 - 9 677 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Lutz T. Krüger gyűjteményében

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Ungarische Kunst in Berliner Sammlungen, Gemälde aus der ersten Hälfte des Jahrhunderts, 1995. január 12-február 27.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Ungarische Kunst in Berliner Sammlungen, Gemälde aus der ersten Hälfte des Jahrhunderts, szerk. Kurucz Gyula, Berlin, 1995.

40 ▪ FARAGÓ GÉZA (1877-1928)

Fogadás, 1910-es évek
The Reception, 1910s

34,5x47 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Faragó Géza

Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft / 11 290 EUR
Becsérték: 4 500 000 - 7 500 000 Ft
Estimated price: 14 516 - 24 194 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Modern magyar festészet 1892-1919, szerk. Kieselbach Tamás, 297. kép

MUCHA TANÍTVÁNYA

Faragó Géza abból a pezsgő, sziporkázó humorral átitatott, nagyvárosi pesti miliőből nőtt ki, ahonnan Karinthy Frigyes vagy Rejtő Jenő. Bohém életrajza is regénybeillő. Tehetős családból származott, de kicsapták a gimnáziumból, mikor kiderült, hogy szabadidejét az ügetőn tölti – pedig ott is csak rajzolgatott. Tanulmányait Párizsban folytatta 1897-től, különféle iskolákat látogatott, köztük a neves Arts Décoratifs-t. A párizsi szecessziós plakáttervezés legnagyobb zsenijének, a cseh Alfons Muchának műhelyében dolgozott évekig, majd saját lábára állt, de betegsége miatt haza kellett költöznie Budapestre. Friss szellemű, szecessziós rajzkultúrájú, humoros grafikái valóságos forradalmat váltottak ki a hazai plakátművészetben, miközben festőként is szerepelt a főváros kiállítótermeiben.

SZECESSZIÓS FRÍZ

Faragó keze alatt a magyar szecessziós képzőművészet legszebb gyöngyszemei születtek meg, társítva egymással a jól jellemzett figurákat, a virtuóz sziluettrajzot és a decens mintázatot. Ezt láthatjuk most vizsgált alkotásán is: a glaszékesztyűben szivarozó, szmokingos uraságot kedvese támogatja leeresztett lornyonnal, miközben egy cigarettázó idős hölgy hajol oda hozzájuk. Mögöttük líbériás pincér kínálja széles mosollyal az egzotikus gyümölcsöket, az elfogódott fiatal szépség pedig félszegen tördeli kezeit. A falon szecessziós díszítés, virágtartó konzol és egy tájkép. A festmény párdarabja Vörösváry Ákos gyűjteményében látható, hasonló színpadszerű háttérrel és a korszak jellegzetes úri figuráit karikírozó alakokkal. Faragó a karikatúrák nagymestere volt (plakátjairól tudhatjuk), de festményein a maró vitriolt szellemes portretírozásra cseréli. Mintha egy Molnár Ferenc-darabot látnánk udvarló katonatisztekkel, öreg tanácsosokkal, unatkozó szépasszonyokkal és dzsentri leánykákkal. De a korabeli vicclapokból és vígjátékokból ismert pesti karaktereket kiérlelt módon, az autonóm festészet nyelvén adja elő, a figurák láncolatával és a minták tobzódásával megidézve a legszebb art nouveau frízek eleganciáját. Faragó – mint a magyar szecessziós plakát mestere – már ismert a nemzetközi színtéren is, de önálló festészeti életműve még felfedezésre vár.

Faragó Géza: Fogadás, 1910-es évek, Vörösváry Ákos gyűjteménye

41 ▪ MATTYASOVSZKY-ZSOLNAY LÁSZLÓ (1885-1935)

Vízparton (Nimfa), 1925
By the Water (Nymph), 1925

153x122 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Mattyasovszky

Kikiáltási ár: 4 200 000 Ft / 13 548 EUR
Becsérték: 5 000 000 - 7 000 000 Ft
Estimated price: 16 129 - 22 580 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- 1936, Ernst Múzeum, Mattyasovszky-Zsolnay László festőművész emlékkiállítása (131-es kép)

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Petrovics Elek: Mattyasovszky-Zsolnay László (1885–1935). Budapest, 1936, 43. sz.

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Mattyasovszky-Zsolnay László festőművész emlékkiállítása. Ernst Múzeum, 1936.
- Petrovics Elek: Mattyasovszky-Zsolnay László (1885–1935). Budapest, 1936.

FORRÁSNIMFA AZ ATELIER-BAN

A történelem előtti népek mágikus hitvilága különféle istenségekkel kötötte össze a természeti jelenségeket. A görög mitológiában ebből lettek a nimfák, akik ligetek, fák, források és barlangok megszemélyesítő őrzői voltak, szűzies szépségek, szilaj vadászok vagy isteni dajkák. „Se nem emberek, se nem halhatatlanok – írja az antik forrás –, sokáig élnek, ambrosziával táplálkoznak, és az istenekkel táncolnak egy karban. Velük űzik a szilének és Hermés a szerelem játékát a kedves barlangok zugaiban. Fenyők és tölgyek sarjadnak születésükkor, és együtt nőnek fel velük." A nimfák nem voltak halhatatlanok, elszáradó fájukkal vagy kiapadó forrásukkal együtt múltak el. Kiváló téma egy olyan festőnek, aki a látvány impresszionista és klasszikus iskoláját Manet nyomán társította egymással. Ilyen művész volt a két világháború közötti festészet egyik nagy tehetsége, Mattyasovszky-Zsolnay László, akiért olyan műkereskedő-legendák lelkesedtek egykor, mint Nemes Marcell vagy Joseph Duveen.

MANET NYOMÁN A SZABADBAN

Kevés magyar festő volt olyan szerencsés a 20. század elején, hogy egy jól működő, művészettel foglalkozó vállalat kebelén nőjön fel. Zsolnay-Mattyasovszkynak ez megadatott: gyerekkora összeforrt a családi Zsolnay gyárral. A kerámiafestő üzem után Münchenben tanult, ahol nem a 19. századi akadémizmusért rajongtak már ekkor, hanem Goyáért, Manet-ért vagy épp Velázquezért. Az önmagával viaskodva alkotó Zsolnay-Mattyasovszky 1912-ben jutott el álmai városába, Párizsba, ahol valósággal megrészegítette a francia művészet vérbő festőisége, impresszionistákon edződött színkultúrája és páratlanul modern eleganciája. Imádta Manet-t, magasztalta az *Olympiát*, de a most vizsgált képén a *Reggeli a szabadban* iskolateremtő kettősét se nehéz felismerni: a természet viruló zöldjébe kihelyezett, pőrén rózsaszín műtermi aktot. Ahogy Petrovics Elek írta az ötvenévesen elhunyt festő emlékkiállításának katalógusában: „Nagy kultúrájú, előkelő művész volt Mattyasovszky. A nyugodt és szép felülfestés manet-i hagyományainak tisztelője, de a kontúrok feltűnőbb éreztetésében, a folthatás dekoratív voltában és a környezetnek sokszor ornamentális ízű alakításában az impresszionistákra következő (u. n. posztimpresszionista) nemzedék szellemből is érzünk valamit képeiben."

A Zsolnay gyár körpecsétje

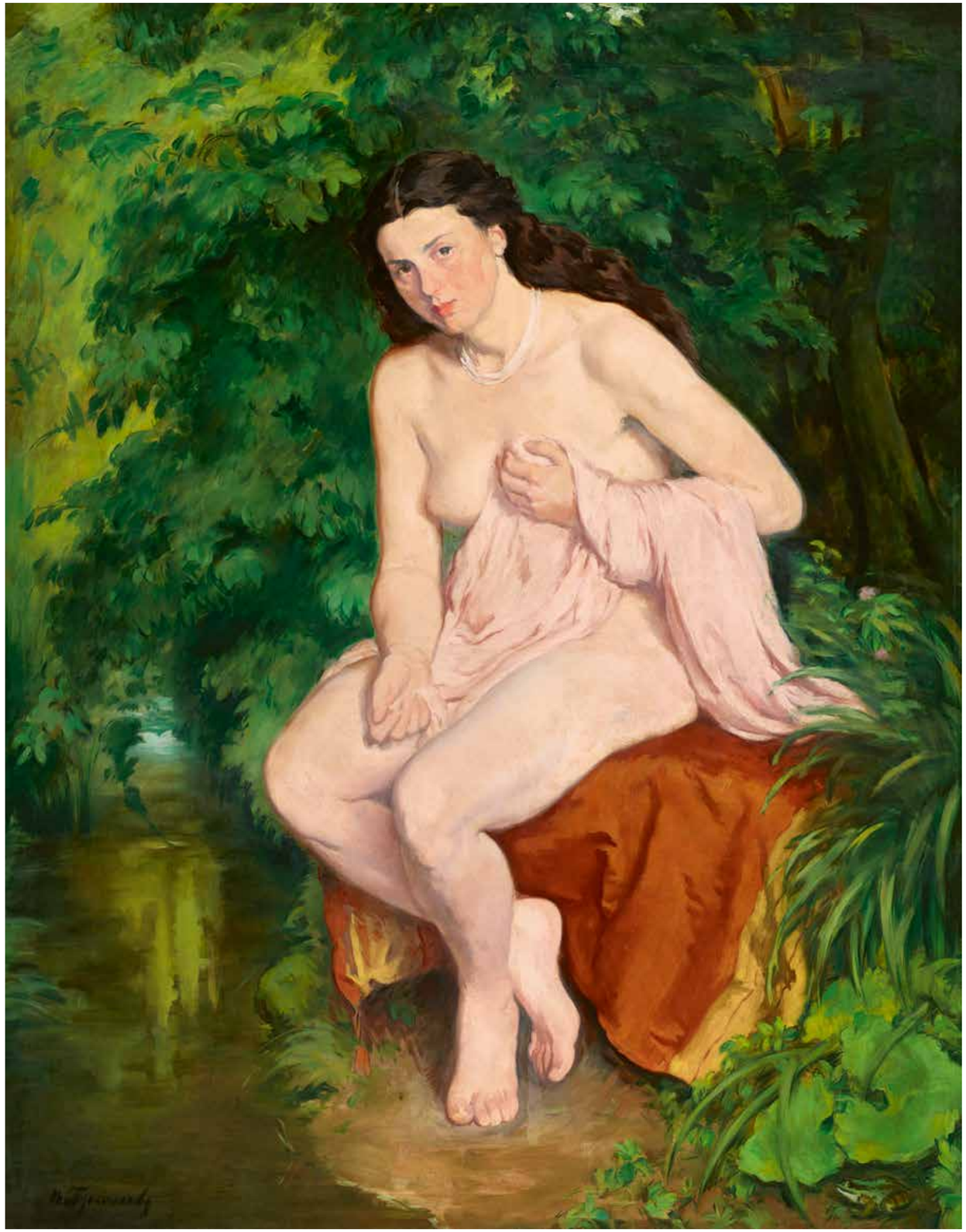

42 ▪ IFJ. MARKÓ KÁROLY (1822-1891)

Fürdözők a vízesésnél, 1867
Bathers by the Waterfall, 1867

16x20,5 cm
Olaj, fatábla | Oil on panel
Jelezve balra lent | Signed lower left: C Markó 1867

A két kép együttes kikiáltási ára: 2 400 000 Ft / 7 741 EUR
Becsérték: 3 400 000 - 4 800 000 Ft
Estimated price: 10 967 - 15 483 EUR

42 ▪ IFJ. MARKÓ KÁROLY (1822-1891)

Napsütötte olasz táj, 1867
Sunlit Italian Landscape, 1867

16x20,5 cm
Olaj, fatábla | Oil on panel
Jelezve balra lent | Signed lower left: C Markó 1867

43 ▪ FÉNYES ADOLF (1867-1945)

Behavazott táj (Mesetáj)
Snowy Landscape (Fairy-Tale Landscape)

74x105 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Fényes A

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft / 16 129 EUR
Becsérték: 7 000 000 - 10 000 000 Ft
Estimated price: 22 581 - 32 258 EUR

„Elfogulatlan naturalista közvetlenséggel, ízig, porig ható megfigyeléssel festett értékes képek. Stílusuknál feltűnő, hogy elemezve nézi ezeket a tájakat, nem elégszik meg a benyomással, hanem híven tolmácsolja e csalit, e tó, ez út, e föld szövetét, szinte azt mondhatnók: tapintatát."
Lyka Károly: Fényes Adolf In.:Művészet 4évf. 6. szám, 1905, 353-361 oldal

Fényes Adolf: Mesetáj, 1913 után, magántulajdon

44 ▪ BOLDIZSÁR ISTVÁN (1897-1984)

Derűs nyári nap (Frissen szedett virágcsokor a kertből), 1934
Summer Day (Bouquest from the Garden), 1934

60x50 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Boldizsár 1934 Nagybánya

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 870 EUR
Becsérték: 1 600 000 - 2 800 000 Ft
Estimated price: 5 161 - 9 032 EUR

Nyaranta a harmincas években is hűségesen vissza-visszajárt Nagybányára. Párizsi, itáliai utazásainak élményei nem halványították el benne a szeretett táj képét, csak stílusát tették könnyeddé és színeit világosabbá. Réti István, aki tanítványa művészetének alakulását mindvégig figyelemmel kísérte, így foglalta össze e franciás hatást: >>Boldizsár művészete a harmincas évek első felében előnyösen váltott formát: színben világosabb, könnyedebb, művészi törekvésében tudatosabb lett, előadásában pedig a francia impresszionisták, Monet és iskolája nyomába szegődött.<< E korszakának levegősebb, vibrálóbb piktúráját laza, vonalkás ecsetjárás, finom színek, gyöngéd, zománcos kolorit jellemzi.

Bodnár Éva: Boldizsár István, Budapest, 1983, 29. oldal

Berény Róbert: Teraszon, 1913, magántulajdon

45 ▪ GULÁCSY LAJOS (1882-1932)

Szerelem Na'Conxypanban, 1910 körül
Love in Na'Conxypan, c. 1910

26x33 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on pape
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Gulácsy
MNG 1344/974

Kikiáltási ár: 800 000 Ft / 2 580 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 1 800 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 5 806 EUR

Gulácsy Lajos: Önarckép virággal, Deák Dénes Gyüjtemény, Városi képtár, Székesfehérvár

46 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Kerti mulatság
Garden Party

59x47 cm
Akvarell, papír | Watercolour on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 650 000 Ft / 2 097 EUR
Becsérték: 900 000 - 1 300 000 Ft
Estimated price: 2 903 - 4 193 EUR

47 ▪ MOLNÁR C PÁL (1894-1981)

A művész műterme (Fiatal művészek a műteremben)
Young Artists in the Studio

60x90,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: MCP

Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft / 6 451 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 4 000 000 Ft
Estimated price: 9 677 - 12 903 EUR

48 ▪ CZÓBEL BÉLA (1883-1976)

Párizsi utcarészlet (rue Vital)
Parisian Streets (rue Vital)

80x65 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Czóbel

Kikiáltási ár: 6 800 000 Ft / 21 935 EUR
Becsérték: 8 000 000 - 15 000 000 Ft
Estimated price: 25 806 - 48 387 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Kratochwill Mimi: Czóbel Béla élete és művészete. Veszprém–Budapest, 2001.
- Czóbel, egy francia magyar. Szerk.: Barki Gergely–Bodonyi Emőke. Kiállítási katalógus. Ferenczy Múzeum, Szentendre, 2014.

Kilátás a rue Vital 35. szám felől, a rue Paul Delaroche-on keresztül az Avenue Paul Doumer kereszteződéséig; a tér szerkezete hasonló, csak az ives modern ház változtatta meg az összképet

Czóbel Béla: Rue Vital, 1954, magángyűjtemény

EGY FRANCIA MAGYAR

Egyre pontosabban látjuk már, hogy a 20. század első évtizedében Párizs mennyit adott a magyar festészetnek. Minden modernebb felfogású művész, miután trenírozta magát a nagybányai lankák és a pesti szalonok világában, ellátogatott az avantgárd forrongó fővárosába. Az őszi és a függetlenek szalonjába állítottak ki, Matisse szabadiskolájában képezték magukat, majd visszatértek hazájukba – és a francia főváros elfelejtette őket örökre. Egyetlen olyan modern festőnk van, aki úgy tudott kétlaki életet élni Budapest és Párizs között, hogy nemcsak a magyar, de a francia értelmiség is kiemelkedő modern festőként tartotta számon. Ritka következetes és szerencsés életmű Czóbelé: fiatalon a neósok nagybányai forradalmának volt vezéralakja, öregen a modernista művészet világítótornya a diktatúráktól beárnyékolt hazai művészeti közéletben.

FESZTELEN ELEGANCIA

Tersánszky Józsi Jenő jegyezte fel azt az anekdotát, ahogy a fiatal és pazarul elegáns Czóbel ingerülten pacsmagolta be öltözékét festékkel Nagybányán („nesze neked elegancia!... Engem nem zavarsz a munkámban"), hogy fesztelenül tudjon alkotni. Robbanó színkontrasztjai, vastag kontúrjai és szárazon is pasztózus ecsetvonásai nem tűrték a szűkre szabott tereket. Czóbel szabad szellem volt, aki – hacsak tehette – utazgatott szülőhazája és Franciaország között. Ugyanolyan otthonosan érezte magát a szentendrei macskaköves utcácskák nyaralói között, mint Párizs kávézókkal és mulatókkal teli bohém negyedeiben.

Tihanyi Lajos: Klauzál tér, 1909, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

A DOLGOK MYSTÉRIUMA

Czóbel évtizedeken át járt vissza Franciaországba, így a fővárosból se csak a Montparnasse művésztanyáit látogatta. (Sokszor itt szállásolta el magát, főként a rue Vavin környékén, a Hőtel du Danmarkba.) Jól ismerjük azokat a programadó, emeleti felülnézetből ábrázolt városi látképeit is, amelyek a kései fauve festészet legszebb magyar gyöngyszemei a '20-as évekből. De akár a bohém negyedeket festette, akár az előkelő belvárost, Czóbel esetében a téma inkább apropó, hogy ecsetjét szabadjára engedhesse. „Nem beszélek realitásról – írta 90 évesen –, mert maga a tárgy, a motívum, mit festünk, ha nem is tűnik el a képen, de feloldódik a színek, vonalak egymáshoz való vonatkozásaiban, miáltal visszaadjuk a dolog mystériumát, ez ami felemel bennünket egy képben".

KILÁTÁS A RUE VITAL FELŐL

A Hotel Notre Dame ablakából készített, '20-as évekbeli párizsi látképeihez hasonlítanak a rue Vital kereszteződését megjelenítő festményei. A kései, kisebb méretű változat (*Rue Vital, 1954*) szerepelt Czóbel legutóbbi szentendrei életmű-kiállításán (Ferenczy Múzeum, 2014) is. A most kalapács alá kerülő kép ugyanazt a témát jeleníti meg, valamivel szűkebb képkivágásban, nagyobb méretben. Jellegzetes 16. kerületi kereszteződését látjuk, a Haussmann-féle elegáns, 19. századi, manzárdtetős bérházakkal. Ebben az utcában lakott Anna Margit is, mikor emlékezetes látogatását tette a közelben dolgozó Chagall műtermében, de itt élt Henri Bergson, az *Idő* legnagyobb filozófusa. Czóbel olvasatában a rue Vital-i látvány: bérpaloták, üvegportálok, kapualjak, utcákon siető emberek – a Trocadero környéki, egyszerre elegáns és modern Párizs festői viziója.

A Rue Vital korabeli képeslapon

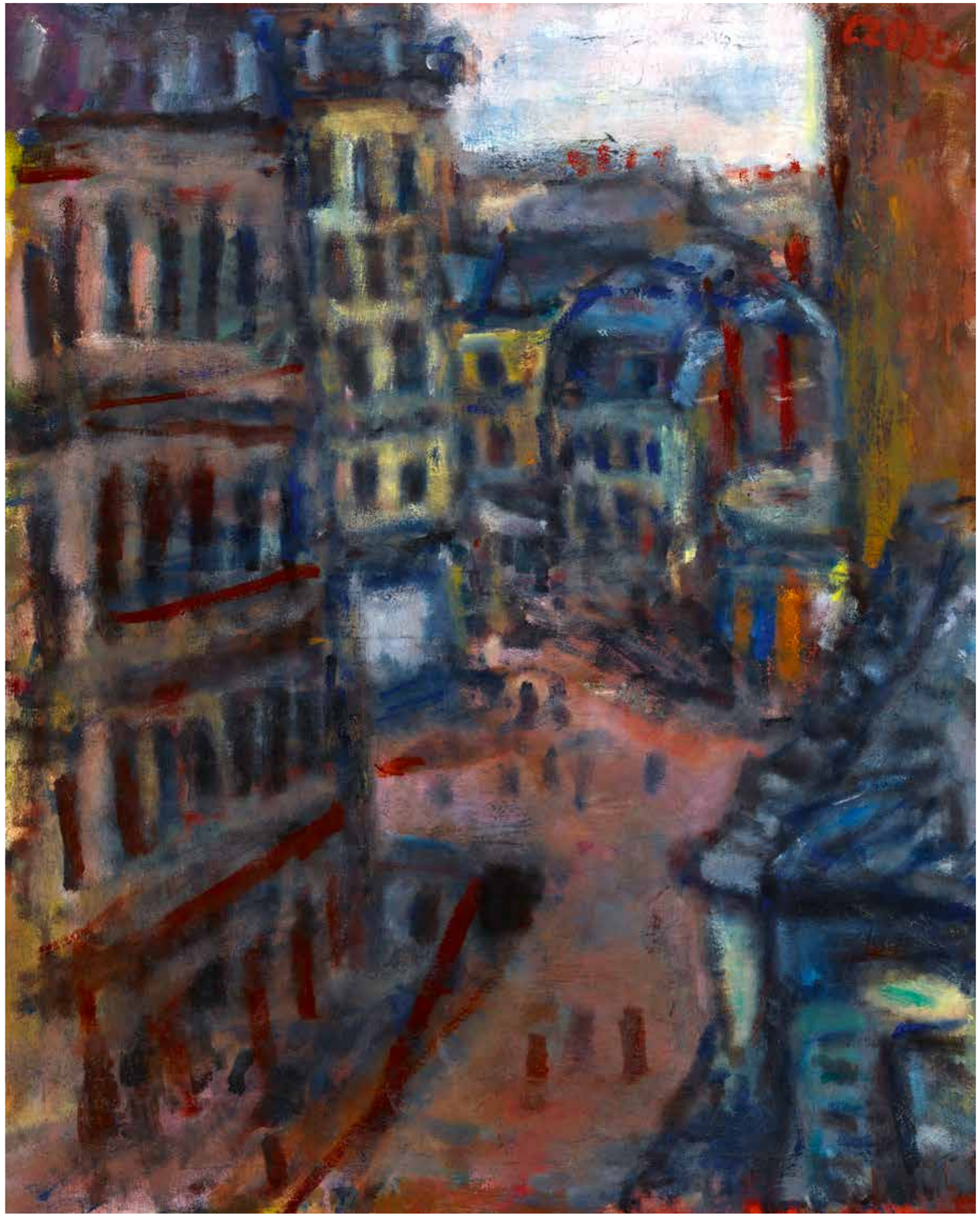

49 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Nagy art deco virágcsendélet
Big Art Deco Still-Life

81x58,5 cm
Tempera, papír, kartonon | Tempera, paper on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 5 500 000 Ft / 17 742 EUR
Becsérték: 7 000 000 - 12 000 000 Ft
Estimated price: 22 581 - 38 710 EUR

„A szintetikus kubizmus mestereitől tanult dekorativ síkalakítás kedvelt módszere mellett a korszakra jellemző klasszicizáló szemlélet megjelenését is érzékeljük. A csendélet tárgyait továbbra is a síkformák szerkezetes tagolása jellemzi, de a metszett élű idomok helyett egyre inkább az íves vonalak és a lendületes forgástestek variációi dominálnak."

„A csendéletek jellegzetes tárgyai – amint korábban szóltunk róla – már a húszas évek végétől megjelentek Kádár kubista stílusjegyeket felmutató, konstruktív és dekoratív kompozícióinak egyes részleteiként. A csendélet mint önálló festői téma, a harmincas években kezdte igazán foglalkoztatni, s a korszak második felében készült változatos temperasorozatával elismerést szerzett a szakma és a közönség körében. Egyes képein – a kubista síkalakítás festői hagyományait folytatva – az íves formák – vázák, tálak, kancsók – színes foltegyütteseit organikus vagy geometrikus mintázattal díszített, szögletes felületekkel építette körül. Máshol a klasszicizáló dekorativitás jegyében tiszta vonalú, megnyújtott alakzatok és aprólékosan kidolgozott motívumok hűvös eleganciája dominált. A vékony rétegben felvitt színes foltok csak jelzésszerűen utalnak konkrét tárgyakra, gyümölcsökre vagy vázába tett virágokra. Egymásba olvadó, absztrakt formák artisztikus kompozíciója jelenik meg előttünk, ahol a felületképzés nagyvonalú dinamizmusa és a színárnyalatok finom összecsengése teremt harmóniát."

/Gergely Mariann: Kádár Béla (1877-1956). Budapest: Mű-Terem Galéria: Budapest, 2002. 57 és 62. oldal

VASMADARAK

50 ▪ KLIE ZOLTÁN (1897-1992)

Vörös vasmadarak, 1935
‚Red Iron Birds', 1935

60x81 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Klie
Jelezve balra lent | Signed lower left: 935
A vászon hátoldalán a festő autográf felirata: „Vörös vasmadarak Klie Z"; a Haas Galéria kiállítási cédulája; a vakrámán töredékes cédula kézzel írt felirattöredékkel: „Klie Zoltán ... Fery Oszkár u 55 ..."

Kikiáltási ár: 12 000 000 Ft / 38 710 EUR
Becsérték: 16 000 000 - 26 000 000 Ft
Estimated price: 51 613 - 83 871 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Klie Zoltán (1897–1992) festőművész emlékkiállítása. Merítés a KUT-ból VII. Haas Galéria, Budapest, 2003. október 18–november 15. (Kat. 20. Vasmadarak)

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Klie Zoltán (1897–1992) festőművész emlékkiállítása. Merítés a KUT-ból VII. Katalógus. Haas Galéria, Budapest, 2003. (belső borítón)
- Magyar Hírlap - Hétvégi kulturális magazin, 2003. november 8-9.
- Kopócsy Anna: Klie Zoltán. A kozmikus festő. Budapest, 2005. 64, 67.
- Modern magyar festészet 1919–1964. Szerk.: Kieselbach Tamás. Budapest, 2004. 736. kép.
- Modern Hungarian Painting 1919–1964. Szerk.: Kieselbach, Tamás. Budapest, 2004. 736. kép.
- Die Moderne in der Ungarischen Malerei 1919–1964. Szerk.: Kieselbach, Tamás. Berlin, 2008. 736. kép.

Magyar Hírlap - Hétvégi kulturális melléklet, 2003

Bár alig két évtizede még kevesen ismerték, Klie Zoltán ma már a két világháború közötti magyar festészet egyik legnépszerűbb alakja: életművét alapos monográfiában dolgozták fel, festményei egyéni és csoportos kiállításokon jelentek meg, frissen felbukkanó képei újra és újra izgalmat keltenek az aukciók világában. Ez a zajos újrafelfedezés csupán annak fényében meglepő, hogy 1945 után több mint fél évszázadon át súlyos csend övezte életművét. A húszas és harmincas években azonban a fiatal festő sikert sikerre halmozott. Rendszeresen szerepelt a KUT majd az UME kiállításain, sőt ennek az egyesületnek egy ideig alelnöki tisztét is betöltötte. 1928-ban az osztrák művészek egyik vezető szervezete, a Hagenbund egyhangúlag külföldi tagjául választotta. Korai elismerését jelzi, hogy a Képzőművészeti Főiskola előterjesztésére az 1925 és 1926-os évekre elnyerte a Kultuszminisztérium párizsi, tanulmányi ösztöndíját. A francia impulzus fontos hatást gyakorolt festészetére. Derain, Vlaminck, Dufy munkái tovább erősítették a Főiskolán Vaszary korrektúráin elsajátított könnyed, dekorativitást hangsúlyozó festői formálást, a védjegyéül szolgáló egyedi, bátor színkezelést.
Klie Zoltán korai munkáinak zömét általában az Art Deco nemzetközi irányzatához sorolják, de képei legalább annyira rokoníthatók a szürrealizmus tradíciójával. „Egy külön világ, egy külön lélek, egy külön paletta" – írta róla Szomory Dezső 1937-ben. E szavak jól megvilágítják azt az érzést, ami a nézőt a *Vörös vasmadarak* előtt is hatalmába keríti: a sziporkázó kompozíció, a meglepő téma, a hatásos vizuális gegek mellett az álomszerű képi világ, a meséket idéző, időtlen atmoszféra dominál. Egész festői életművére jellemző, hogy bár formai jegyek tekintetében leginkább az új tárgyiasság stíluskörébe sorolható, képeit mindig valami transzcendens, nehezen megmagyarázható többlet lengi körül, amely művészetét a szürrealizmussal is rokonná teszi. Ahogy egyik kortárs méltatója megjegyezte: „Klie érdekesen balanszíroz a freudizmus és a naiv mese között."

Az Aviatika című folyóirat címlapja és első oldalas megemlékezése a Justice for Hungary pilótáiról, 1932

AZ ÚJ VILÁG BÁLVÁNYA: A REPÜLŐGÉP

A modern civilizáció technikai vívmányai és jelképei, az elektromosság, a rohanó mozdonyok, az égbe törő kémények és az ipari épületek a húszas évek elejétől kezdve a festészet téma- és formakészletét is átalakították. A mérnöki tervezés eredményeként létrejövő gépek szépsége, a dizájn esztétikája meghódította a képzőművészet világát. A közönség az új kor, a technikai haladás, a világot uralma alá hajtó modern ember diadalaként tekintett a gépekre, így természetesen a festőket e motívumok szimbolikus tartalma is vonzotta. 1930 körül egyértelműen a repülőgép vált e gondolatkör legfontosabb tárgyi hordozójává. A gravitációt legyőző, az eget meghódító szerkezet mindazt megtestesítette, ami a gépkorszak új emberét, gondolkodását és vágyait áthatotta: rendíthetetlen önbizalom, hit önmagának, korának és szellemének erejében.
Az új kor igazi hőse és eszményképe a pilóta lett: a vizuális kultúra különböző termékei – a képes hetilapoktól a filmeken át a festészetig – programszerű elszántsággal igyekeztek vizuális formába önteni ezt az új ideált. Az olasz futurizmus második nemzedéke, az aeropittura képviselői túlléptek a rohanó autón és a repülőgép vált képeik legfontosabb témájává. Munkájukat szintén egy modern technikai vívmány, a hordozható és egyre könnyebben kezelhető fényképezőgép könnyítette meg: a nagy példányszámú képeslapokban közölt légi felvételek garmadája ötleteket, motívumokat kínált a számukra, miközben az utat is törte az új esztétika népszerűsítésével.

A Vörös vasmadár és a magyar történelem

Klie Zoltán nem csupán a repülőgép domináns motívumát, de a megemelt nézőpontot és a képmező kirobbanó dinamizálását is sikerrel emelte át az aeropittura nemzetközi eszköztárából. A különleges perspektíva észrevétlenül is aktivizál: a néző a kötelékben repülő raj negyedik, képzeletbeli tagjaként az ábrázolt esemény résztvevőjévé válik. A lemenő napot, utakkal tagolt dombokat és egy távoli tavat sejtető táji háttér a felülnézet miatt csaknem teljesen absztrakt, szőnyegszerű mintaként terül szét a vásznon, az egymással párhuzamosan futó festékszalagok hajladozása a gyors mozgás illúzióját kelti. A jól elkülönülő ecsetvonások, az apró pöttyökkel beborított részek és a valóságtól tudatosan elemelt kolorit nem csupán a kompozíció festőiségét fokozza, de az egész ábrázolás szimbolikus és metafizikus utalásait erősíti. A zöld és vörös ütköztetése olyan különleges összhangzatot eredményez, ami páratlan a magyar festészet történetében: ez a fanyar együttállás nagy hangsúlyt ad az amúgy is szokatlan témának.
Bár a Vörös vasmadarakra a modernitás és a mindent legyőző technika szinte tankönyvi jelképeként tekinthetünk, a repülők különleges formája konkrétabb utalásokat és közvetlenebb mintákat sejtet. A tömzsi, viszonylag rövid géptest, az alul elhelyezkedő szárnyak és a motor jellegzetes formája azt mutatja, hogy Klie számára olyan repülőgépek szolgálhattak ihlető mintaként, mint az 1932-ben az amerikai Granville Brothers által kifejlesztett, nevéhez méltóan méhecskére hasonlító Gee Bee R, vagy a Wedell-Williams vállalat 1930-ban piacra dobott 44-es modellje. Bár ezek a saját korukban rendkívül gyorsnak számító versenygépek Európába, sőt Magyarországra is hamar eljutottak, mégis valószínűbb, hogy a festményen feltűnő vörös gépmadarak egy jóval ismertebb és népszerűbb modell után nyerték el alapvető formáikat.

Bortnyik Sándor: Világrendőr, 1927 (lappang)

Bortnyik Sándor: Pilóta, 1929 (lappang)

A Wedell-Willams 44-es modellje a földön, 1935

A Lockheed legendás Sirius 8-as modelljét Charles Lindbergh kívánságára fejlesztették ki 1930-ban. Az egymotoros, légcsavaros monoplánt az amerikai légierő is rendszeresítette, de sportcélokra is hamar népszerűvé vált. Magyarországon ez a típus volt a legismertebb repülő, sőt éveken át hatalmas kultusz övezte: Endresz György és Magyar Sándor 1931. július 15-én a revíziós propaganda részeként egy ilyen repülőgépen szelte át az óceánt. A Lord Rothermere angol sajtómágnás által 1928-ban indított nemzetközi kampány legnagyobb szenzációja minden magyar újság címoldalára felkerült: bár a Justice for Hungary névre keresztelt repülőgép teljes sikere, vagyis a hivatalos, kormányzói tribünnel megfejelt mátyásföldi landolás a benzinszivattyú meghibásodása miatt meghiúsult, végül az erkölcsi diadal, a Felcsút határán földre ereszkedő pilóták zajos ünneplése természetesen nem maradt el. Igazi hősökként, a harmincas évek talán legnépszerűbb magyar sportolóiként kitüntetett figyelem övezte őket és szinte ikonná váló repülőgépüket. Minden addigi gyorsasági rekordot megdöntve ők voltak a tizenötödikek, akik megállás nélkül átrepülték az Atlanti óceánt, s ez a teljesítmény annak a fényében válik igazán értékessé, hogy az akkori Magyarországnak – többek között az első világháborút követő békediktátumoknak „köszönhetően" – sem repülőgépipara, sem számottevő gépparkja, sem jól működő polgári légi közlekedése nem volt.
A Justice for Hungary történetének tragikus befejezése jól ismert. Endresz és új navigátora, Bittay Gyula meghívást kaptak, hogy 1932. május 22-én vegyenek részt az óceánrepülők római világkongresszusán. Az olasz kormány e nagy sajtófigyelemmel övezett eseményre mindazokat meginvitálta, akik 1919 óta átrepülték az Atlanti-óceánt. A legendás repülőgép állapota ekkor már nem volt tökéletes, így a magyar meghívottak eredetileg vonattal akartak Rómába utazni. A revíziós propaganda szempontjából azonban fontos volt, hogy a Justice for Hungary újra a nemzetközi érdeklődés középpontjába kerüljön, ezért Endresz és Bittay – egyedüliként a kongresszus résztvevői közül – légi úton indultak céljuk felé. A gép sajnos 1932. május 21-én, 14 óra 45 perckor Littorio repülőterére érve, leszállás közben váratlanul oldalára dőlt és lezuhant. A pilóták meghaltak, a repülőgép kigyulladt és teljesen összeroncsolódott.
A megrázó tragédia és a Justice for Hungary körül kialakult kultusz tagadhatatlanul hozzájárult ahhoz a fokozott figyelemhez és érzelmi állapothoz, ami Magyarországon a repülést övezte. Klie Zoltán most bemutatott festménye a korabeli néző szemében ugyanúgy szólt a modern technika mindent legyőző erejéről, az eget meghódító új ember diadaláról, mint a pilóták határtalan bátorságáról és a felfedezők életét örökké kísértő veszélyekről. A lenyugvó nap vörös fényében repülő három gép így válik színek, formák és hajladozó vonalak bátor kompozíciójából érzések, vágyak, félelmek és történelmi tanulságok megrendítő hordozójává: igazi, nagy művé.

Molnos Péter

A Justice for Hungary a levegőben, 1931

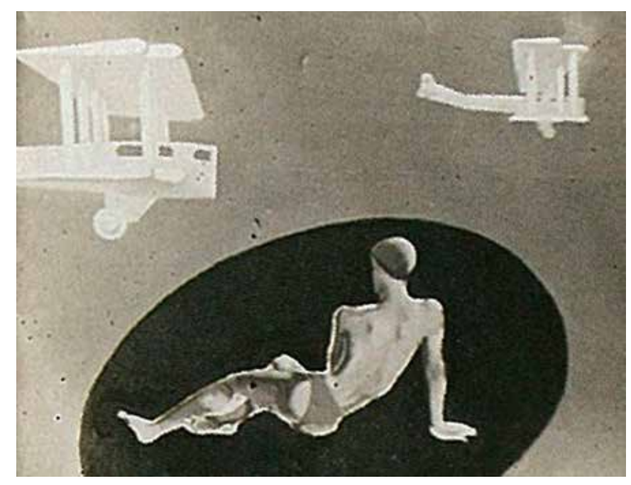

Molnár Farkas: Fiúakt repülőgépekkel, 1926 körül (lappang)

51 ▪ 19. SZÁZADI NÉMETALFÖLDI FESTŐ IBW SZIGNÓVAL

Vitorlás
Sailing Boat

40x60 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: IBW

Kikiáltási ár: 280 000 Ft / 806 EUR
Becsérték: 400 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 2 580 EUR

52 ▪ PIER ANTONIO GARIAZZO (1879-1963)

Hegyvidéki táj, 1906
Mountain Landscape, 1906

79,5x116 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: PA Gar
Hátoldalon | Reverse: PA Gariazzo Roma 1906

Kikiáltási ár: 750 000 Ft / 2 419 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 1 800 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 5 806 EUR

53 ▪ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ (1852-1919)

Őszi erdő
Autumn Forest

16x21,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Mednyánszky
Hátoldalon | Reverse: hagyatéki pecsét

Kikiáltási ár: 550 000 Ft / 1 774 EUR
Becsérték: 800 000 - 1 500 000 Ft
Estimated price: 2 580 - 4 839 EUR

54 ▪ FÉNYES ADOLF (1867-1945)

Házikó a napsütötte domboldalon, 1904 körül
Cottage on the Sunlit Hill-Side, c. 1904

70x60 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Fényes

Kikiáltási ár: 2 200 000 Ft / 7 096 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 4 500 000 Ft
Estimated price: 9 677 - 14 516 EUR

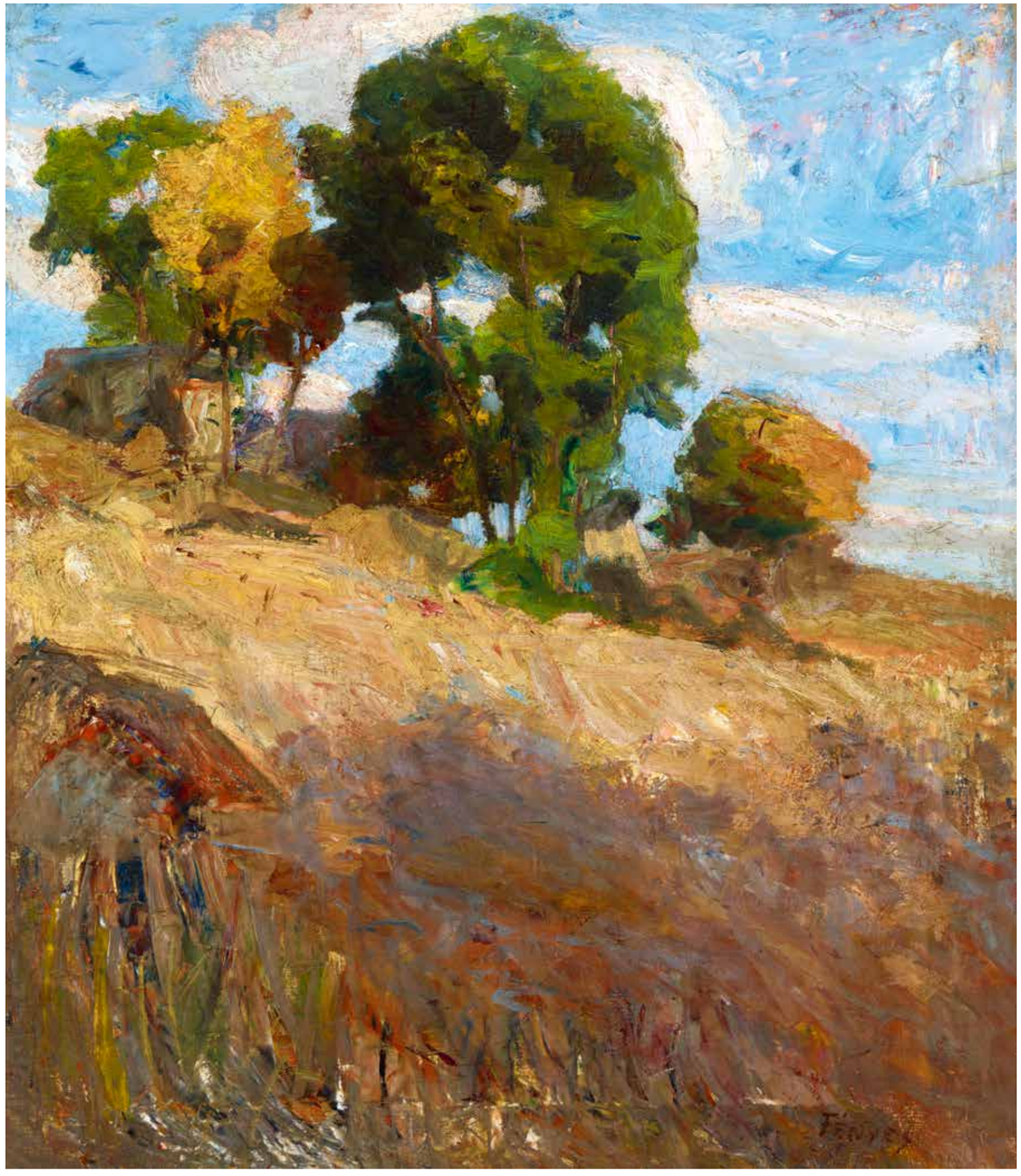

55 ▪ BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Szembenéző önarckép
Self-Portrait

30x21 cm
Tus, papír | Indian ink on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Berény

Kikiáltási ár: 650 000 Ft / 2 096 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 1 600 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 5 161 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Bedő Rudolf gyűjteményében

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Szenvedély és tudás - Bedő Rudolf műgyűjteménye, szerk: Molnos Péter, Budapest, 2010, 120. o.

56 ▪ SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Kalapos férfi
Man in a Hat

58x40,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve lent középen | Signed lower centre: Scheiber

Kikiáltási ár: 750 000 Ft / 2 419 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 1 600 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 5 161 EUR

57 ▪ KONDOR BÉLA (1931-1972)

Szabadság (Liberté)
Freedom (Liberté)

33x23 cm
Toll, papír | Pen on paper
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 280 000 Ft / 903 EUR
Becsérték: 550 000 - 900 000 Ft
Estimated price: 1 774 - 2 903 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Radics Vilmos gyűjteményében

58 ▪ KÁRPÁTI TAMÁS (1949-)

Angyal portré, 2001
Portrait of an Angel, 2001

42x31 cm
Olaj, vászon, fa | Oil, canvas on panel
Jelezve a hátoldalon | Signed on the reverse: Kárpáti Tamás Angyal portré, 2001, 42x31, olaj, vászon, fa

Kikiáltási ár: 350 000 Ft / 1 129 EUR
Becsérték: 500 000 - 1 000 000 Ft
Estimated price: 1 612 - 3 225 EUR

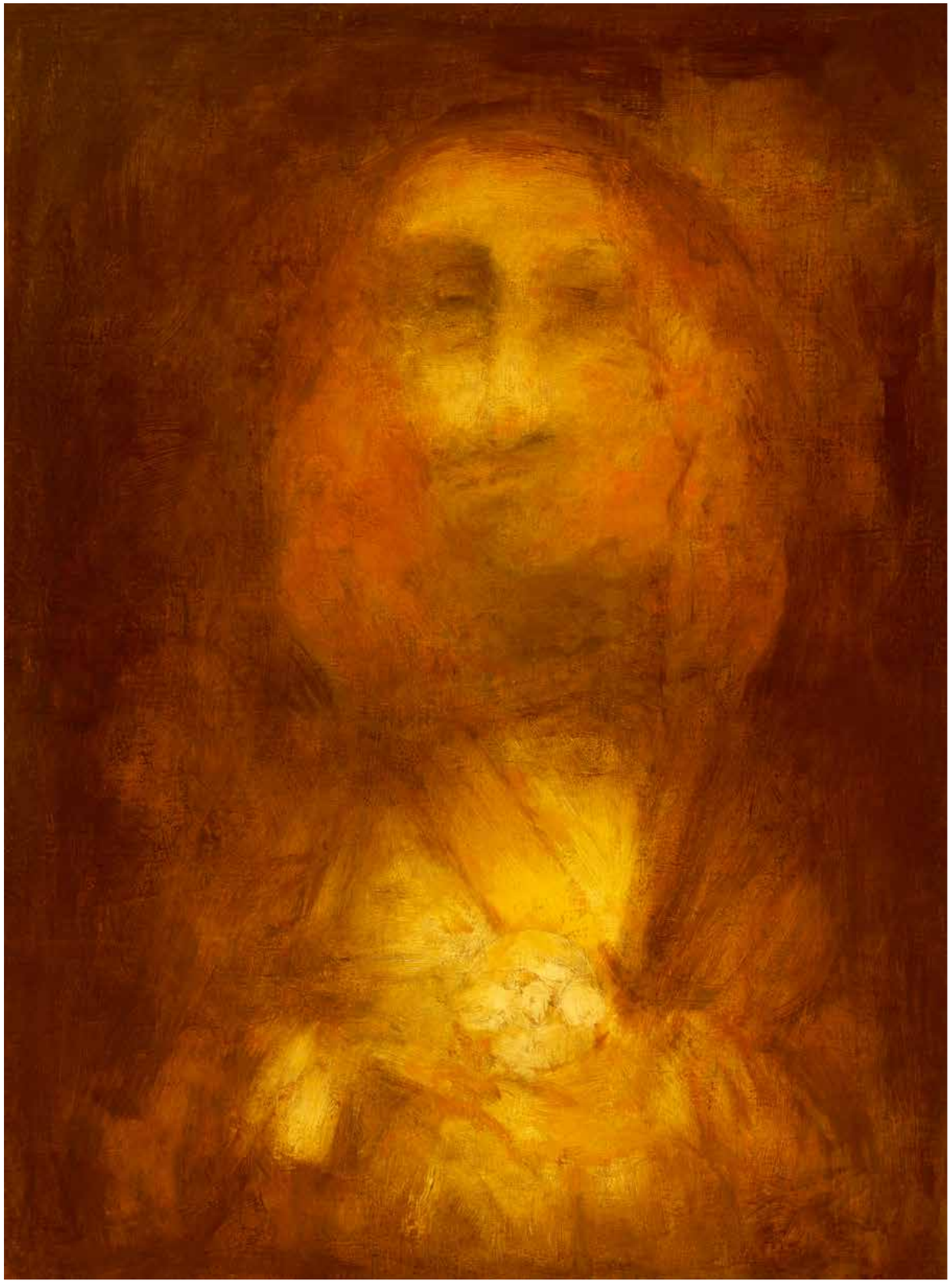

59 ▪ SCHÖNBERGER ARMAND (1885-1974)

Égi és földi szerelem (Art deco akt)
Heavenly and Earthly Love (Art Deco Nude)

68x56 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft / 12 903 EUR
Becsérték: 6 000 000 - 9 000 000 Ft
Estimated price: 19 355 - 29 032 EUR

ART DECO KETTŐS

Schönberger Armand az art decóban testet öltő '20-as évekbeli, klasszicizáló modernség egyik legjobb magyar képviselője. Most vizsgált figurális kompozícióját egy – Aristide Maillol lebegő-billenő női bronzszobrait idéző – alabástromfehér akt uralja. De a hagyományos beállítást a '20-as évek vampjaira jellemző élénk smink és kihívó, rövid vörös frizura teszi összetéveszthetetlenül korszerűvé. A fehér akt körül katedrálisablakhoz illő formákra tördelve tűnik fel a háttér és egy másik figura. A jobb oldali nőalak szintén divatos bubifrizurát visel, de ő feketét, sötét macskaszemeit pedig a kezében tartott könyvre szegezi. Schönberger jó érzékkel építi fel az ellentétek kettősét: vörös és fekete, meztelen és felöltöztetett, passzív és aktív, érzéki és intellektuális.

PLATÓN ÚTJÁN

Mintha Tiziano *Égi és földi szerelem* (1515 k.) című klasszikusa születne újjá, amelyen a velencei mester egy római szarkofág szélére ültette a gazdag ruházatú nemes hölgyet és az isteni meztelen aktot. Mivel a cím (*Amor Sacro e Amor Profano*) csak két évszázaddal későbbről ismert, talán sosem tudjuk meg, Tiziano mit akart pontosan megfesteni, talán egy Velence városát ábrázoló allegóriát. A neoplatonista értelmezés mégis hozzátapadt a képhez, miszerint az elvont égi és a reális földi princípium kettőse ölt rajta testet, vagy – a szerelem nyelvére lefordítva – a testi vágy és a lelki vonzalom.

TIZIANÓTÓL MOLNÁR FERENCIG

Aki azt hinné, hogy Tiziano klasszikusa nem rezgett együtt a szédült jazz korszak modernségével, annak érdemes megnéznie Molnár Ferenc kétféle szerelemről szóló, a felületes és rohanó kortárs világot vádoló színdarabját. Az *Égi és földi szerelem* 1922-es bemutatója után a Budapesti Hírlap kritikusa találóan emlegette fel a tizianói enigmát: „Olvastam róla szertelen magasztalásokat és ízléstelen, cinikus gúnyolódást. De ma sem tudom, hogy aki még nem látta, tudja-e ezekből, mi a darab lelke. Sőt aki látta is, azt hiszem, épp oly kevéssé tudja, mi benne a földi és mi az égi szerelem, mint a hogy a műkritikusok háromszáz év óta nem tudtak eldönteni, hogy Tizián híres képében, melyik az égi szerelem és melyik a földi: a meztelen női alak-e, vagy a takart testű."

(*Budapesti Hírlap, 1922. november 5.*)

Tiziano: Égi és földi szerelem, 1512–1516 között, Museo e Galleria Borghese, Róma

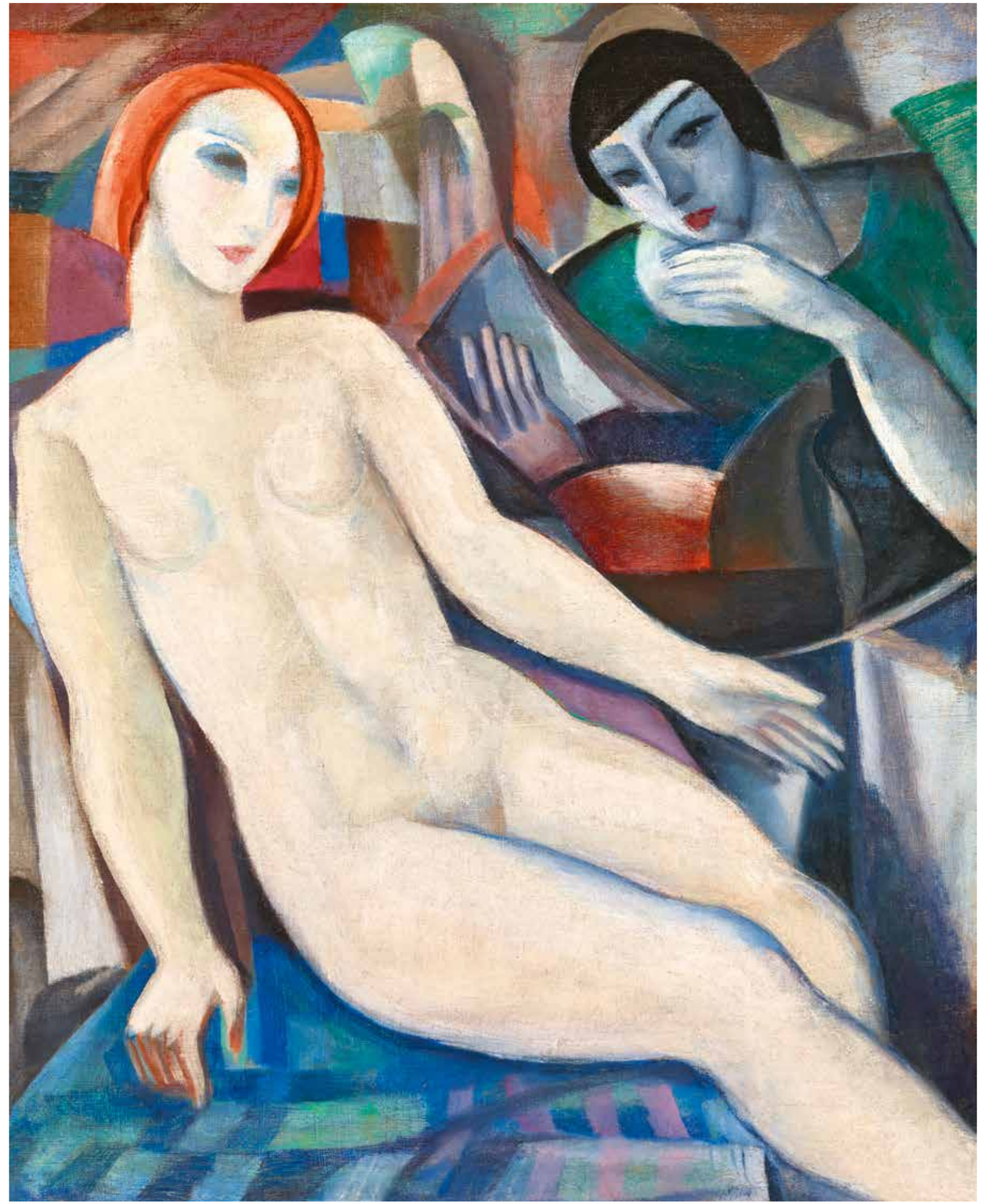

60 ▪ MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ (1852-1919)

Virágzó gyümölcsfák zöld pázsiton (Tavasz)
Blossoming Trees (Spring)

24,5x34 cm
Olaj, vászon, kartonon | Oil, canvas on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Mednyánszky

Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft / 5 806 EUR
Becsérték: 2 800 000 - 4 000 000 Ft
Estimated price: 9 032 - 12 903 EUR

Hogy stílusát megértsük (egyéni stílushoz csak a legbehatóbb természetszemlélet vezetheti a festőt) gondoljunk vissza a Virágzó fák-hoz készített stúdiumokra. ott természetes nagyságban festett le guache-festékkel virágos galyakat a legpontosabban. A Virágzó fák című képen egy-egy virág már csak egy ecsetvonás, sőt egyetlen odapöttyentett foltból a virágok egész sora alakul. Természetes, hogy csak az érthet az ilyen odapöttyentéshez, aki előzőleg a legbehatóbb tanulmány révén tökéletesen ismeri a virág minden jellemvonását.

Amit itt a virágról mondtunk, ugyanaz áll a fa lombdíszéről, a szikláról s az ebből alakuló sziklarendszerről, végre a hegyről, sőt a hegyrendszerről. Szélesen összefoglalni s egyszerre adni a részletek együttes hatását csak ily tanulmányok után lehet. Mednyánszky így szerezte meg bámulatos összefoglaló és egyszerű előadását.

Malonyay Dezső: Mednyánszky

Mednyánszky László: Virágzó fa, tanulmányrajz

Mednyánszky László: Virágzó gyümölcsfák, 1900 körül, Slovak National Gallery, Slovencina

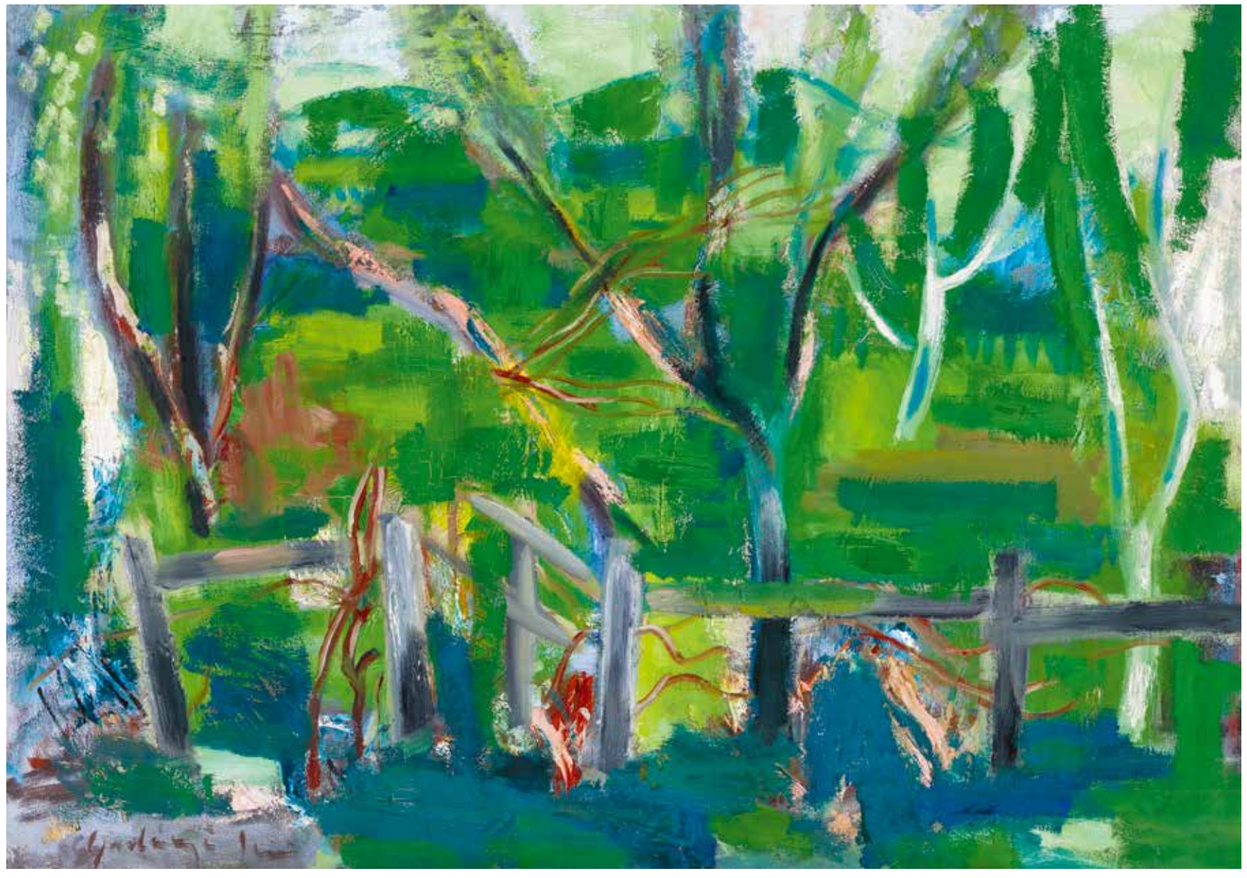

61 ▪ GADÁNYI JENŐ (1896-1960)

Kertrészlet, 1950-es évek
Garden, 1950s

59x84 cm
Olaj, karton | Oil on cardboard
Jelezve balra lent | Signed lower left: Gadányi Jenő

Kikiáltási ár: 650 000 Ft / 2 096 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 1 600 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 5 161 EUR

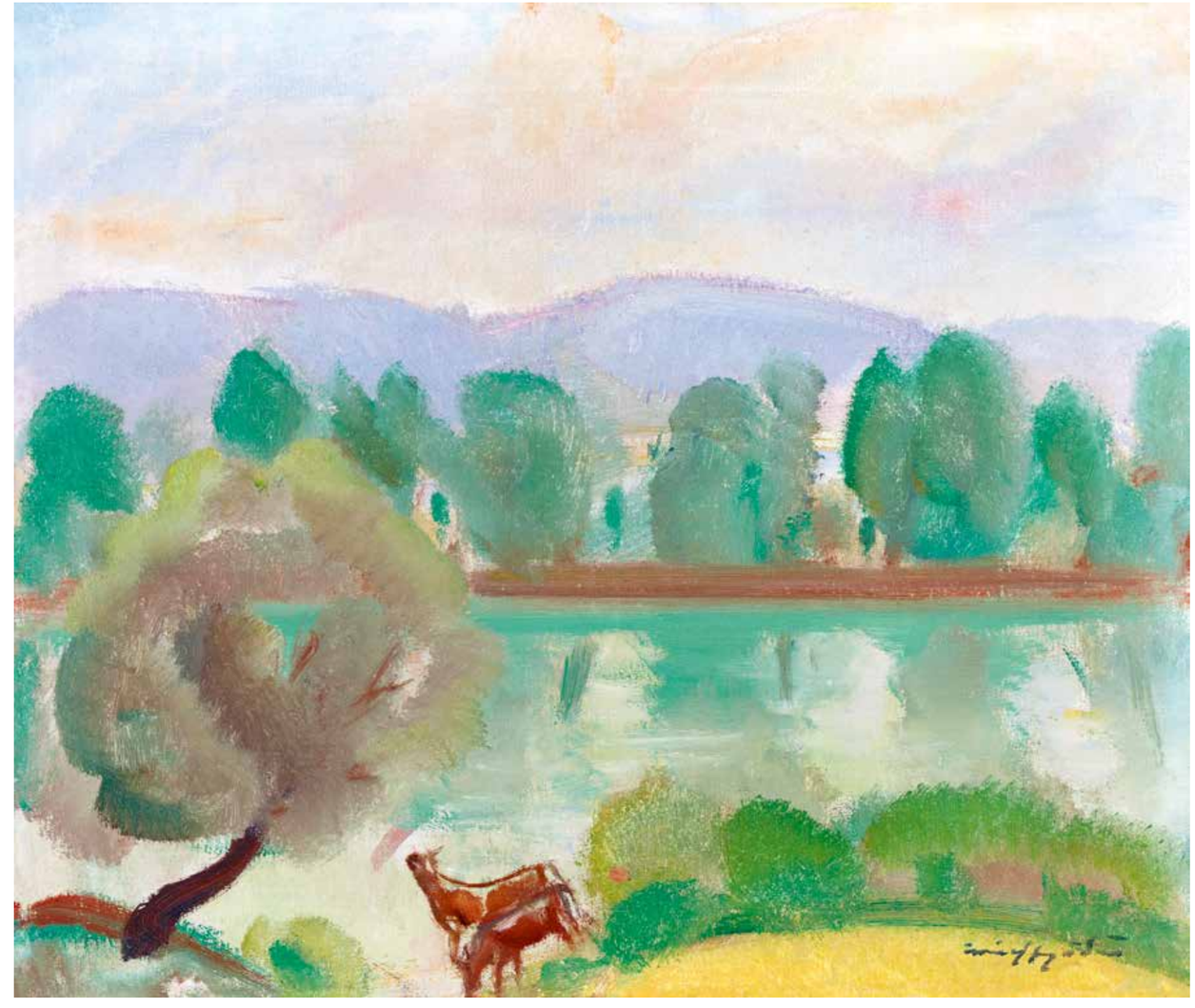

62 ▪ MÁRFFY ÖDÖN (1878-1959)

Reggeli fények a Duna-parton
Morning Lights by the Danube

50x60 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Márffy Ödön

Kikiáltási ár: 1 000 000 Ft / 3 225 EUR
Becsérték: 1 200 000 - 2 000 000 Ft
Estimated price: 3 870 - 6 451 EUR

63 ▪ GALIMBERTI SÁNDOR (1883-1915)

Kilátás Nagybányára (Elégett fák Nagybányán), 1908
View to Nagybánya (Burnt Trees in Nagybánya), 1908

87,5x106 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Galimberti S

Kikiáltási ár: 28 000 000 Ft / 93 022 EUR
Becsérték: 40 000 000 - 80 000 000 Ft
Estimated price: 129 032 - 258 064 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor 1914-ben „Lamm M. úr" (feltehetően Lamm Miksa, Somogy megyei földbirtokos) tulajdonában.

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Salon d'Automne. Párizs, 1908. (Kat. 729. Arbes Secs)
- M. I. É. N. K második kiállítása. Nemzeti Szalon, Budapest, 1909. február–március (Kat. 159. Elégett fák ... 700 K)
- Galimbert Sándor és G.-né Dénes Valéria kiállítása. Nemzeti Szalon, Budapest, 1914. február (Kat. 19. Elégett fák Nagybányán – Lamm M. Úr tulajdona)

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Bálint Aladár: Galimberti Sándor és felesége képei. Nyugat, 1914. 1. sz. 221. oldal.
- Zolnay László: A Galimberti-házaspár művészete. Művészettörténeti Értesítő, 1974. 4. sz. 318–322.
- Mezei, Ottó: Les Galimberti, Couple d'Artistes Hongrois des Années 1910. Acta Historiae Artium, 1977. 329–355.
- Dénes Zsófia: Galimberti Sándor és Dénes Valéria. Budapest, 1979.
- Galimberti emlékkiállítás. Galimberti Sándor születésének 120. évfordulója alkalmából. Kiállítási katalógus. Szerk.: Géger Melinda. Kaposvár, 2003.

Galimberti Sándor: Városkép (Nagybánya), 1910 körül, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Az 1908-as párizsi Őszi Szalon kiállításának plakátja, ahol Galimberti festményét először bemutatták

Nagybánya látképe a református templommal egy korabeli képeslapon, háttérben a Virágheggyel, jobbra a Steinfeld-féle gőzmalom kéményével, 1900 körül

A LEGRITKÁBB KINCS

A 20. századi viharos magyar történelem és az erőtlen lábakon álló, zömében konzervatív ízlésű hazai mecenatúra nem kedvezett a modern szemléletű műalkotások fennmaradásának: jelentős részük elpusztult vagy a mai napig, több mint egy évszázada lappang. A kivételes esetek közé tartozik Csontváry alig hat tucatnyi alkotása: e hagyaték története, Gerlóczy Gedeon felbecsülhetetlen tettével persze azt is jól mutatja, hogy sokszor milyen apró dolgokon múlik a legnagyobb értékek sorsa. Szomorú tény, hogy a legjelentősebb magyar festőművészek között is akadnak olyanok, akiknek fennmaradt életműve még a Csontváry-képek száma mellett is eltörpül. A rekordot ezen a téren Galimberti Sándor tartja: egy évszázad alatt mindössze 29 festménye bukkant elő, melyek közül csupán 11 alkotás található magántulajdonban. Szinte hihetetlen, de az elmúlt 30 évben mindössze három képe szerepelt nyilvános árverésen és a Magyar Nemzeti Galériában is csupán egyetlen festményét őrzik.

KAPOSVÁR, NAGYBÁNYA, PÁRIZS

A részben olasz, részben francia felmenőkkel büszkélkedő Galimberti Sándor a budapesti Iparművészeti Iskolában, majd Nagybányán, Münchenben és Técsőn képezte magát. A formális oktatás szokásos állomásainál azonban fontosabb volt földije és egyben atyai jó barátja támogatása és példája: Rippl-Rónai József döntő hatást gyakorolt művészetére. Galimberti számos alkalommal vendégeskedett a Róma villában, Rippl pedig többször meglátogatta őt Párizsban, sőt képeket is vásárolt tőle. A fiatal festő részben idősebb földije tanácsát követve hamar felismerte, hogy fejlődéséhez a legjobb alapot Párizsban kaphatja meg. Két nagybányai nyár után, 1905-ben látogatott először a művészet fővárosába. Itt is a modern irányzatok legnagyobbjainak közvetlen közelében dolgozhatott, hiszen a Julian Akadémián eltöltött időt követően a kubizmus egyik bölcsőjében, a La Palette szabadiskolában, Fernand Léger mellett bővítette festői ismereteit. Képei már 1907-ben megjelentek a párizsi Őszi Szalon termeiben és 1913-ig a Független Szalonjában is rendszeresen képviseltette magát.

A LEGERŐSEBB MAGYAR FESTŐ

A kaposvári születésű Galimberti Sándor középtermetű, vékony alkatú fiatalember volt, akinek mégis legtöbbször hatalmas testi erejét emelték ki kortársai. Ferenczy Béni szerint „különös keveréke volt az olasz féktelen szenvedélynek és a somogyi bicskásnak (...) veszedelmesen erős ember. Annál veszedelmesebben, mert nem látszott rajta. (...) Ha nem is mondja meg, de szíve mélyén sajnálja, hogy fiúkorában még nem divott a bokszolás, mert ebben ő biztosan sokra vitte volna. (...) Nem az én élményem, de had mondom el, hogyan győzött a magyar virtus Galimberti révén a Julian-iskolában, Jean Paul Laurens osztályán, 1906-ban. A szobrászok legerősebbike, miután a legbátrabbakat legyőzte ... felment a festőkhöz is, és a festők testi erejére és bátorságára gyalázó kifejezéseket hangoztatott, miközben hatalmas izmait kifeszítve, kihívóan megállt a műterem közepén. Galimberti, aki az amfiteatrikus festőosztály legfelső körében dolgozott, ugrálva rohan le a lépcsőkön, menet közben ledobja kabátját, miközben igazi somogyi káromkodásokat hörög – derékon kapja a szobrászt, és úgy két vállra teremti pillanatok alatt, hogy az alig bír feltápászkodni. Lett is nagy ribillió, a festők papírból hatalmas koronát vágnak ki, arra rárírják, hogy »Éljen Galimberti, a birkózók királya«, evvel megkoronázva vállukra emelik a festőt, és diadalmenetben végighordozzák a Julian Akadémia összes termein." Bár Ferenczy Béni az 1961-ben megjelent *Írás és kép* című kötetében nem említi, s a festőről szóló későbbi írások is hallgatnak róla, Galimberti valójában tényleg megpróbálkozott a profi ökölvívással. A *Pesti Hírlap* 1911. március 2-án az alábbi hírt közölte a lap sport-rovatában, Boxolás cím alatt: „Galimberti Sándor magyar festőművész Párizsból, aki jelenleg Budapesten tartózkodik, lapunk tudósítójának bejelentette, hogy részt vesz a MAC versenyén. Galimberti (64 kg) már több versenyben vett részt."

PÁRIZS UTÁN, ÚJRA NAGYBÁNYÁN

Aki végignézi a századfordulót követő évek magyar festészetének emlékanyagát, meglepve tapasztalhatja, hogy a hazai modernizmus ebben a korai periódusban csak alkalmi vendég volt Budapesten: szíve Párizsba húzta, festeni pedig leginkább egy távoli, vidéki városba, Nagybányára járt. Galimberti pályafutása tökéletesen példázza ezt a meglepő tendenciát.
Húsz évesen, 1903-ban ismerkedett meg a Zazar-parti várossal, majd évekig tartó párizsi tanulmányút után, 1907-ben tért újra vissza. Ennek a nyárnak a művészi terméséről sajnos a fennmaradt művek hiányában, valamint a datálások bizonytalansága miatt nem alkothatunk képet. A következő esztendő anyagából azonban már pontosan azonosítható egy kiemelkedő munka: a most bemutatott, 110 éves lappangás után előkerült festmény Galimberti első olyan nagybányai alkotása, amelyet érdemesnek tartott arra, hogy a párizsi és a budapesti közönség előtt is bemutassa. Biztosak lehetünk abban, hogy az *Elégett fák Nagybányán* című képre alkotója is az életmű kiemelkedő darabjaként tekintett: 1914-es gyűjteményes tárlatának katalógusában büszkén íratta a mű sorszáma mellé, hogy 1908-ban a párizsi Őszi Szalon, 1909-ben pedig a budapesti MIÉNK tárlatán is sikert aratott vele.

KÉK FÁK A FESTŐK VÁROSÁBAN

A festmény szokatlan nézőpontja a képen megjelenő épületek és a távolban kékesen felderengő hegyvonulat elhelyezkedéséből rekonstruálható. A művész a Virághegy

Bornemisza Géza: Fák a vizes fűben, 1908, magántulajdon

Orbán Dezső: Templomkert, 1908 körül, Janus Pannonius Múzeum, Pécs

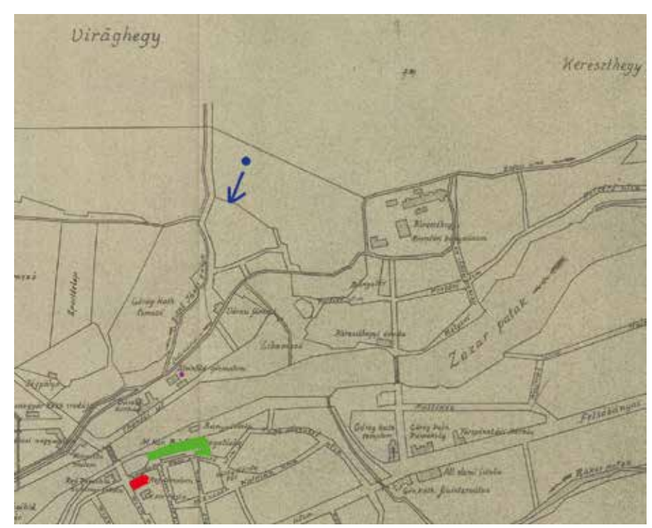

Nagybánya térképe, pirossal jelölve a református templom, zölddel az egykori pénzverőház, lilával a Steinfeld-féle gőzmalom kéménye, kékkel pedig a festő egykori nézőpontja

Galimberti Sándor és felesége, Dénes Valéria

Salon d'Automne kiállítási katalógusának címlapja

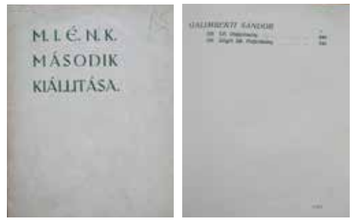

M. I. É. N. K második kiállításának katalógusa

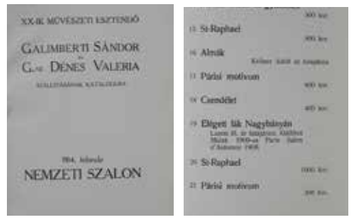

Galimbert Sándor és Dénes Valéria
Nemzeti Szalon-beli kiállításának katalógusa

déli, város felőli lejtőjén állította fel festőállványát, ahonnan jól látható a Zazar túlpartján húzódó egykori Pénzverde hosszan elnyúló, emeletes épülettömbje, tőle jobbra a Híd utcai református templom magasba szökő, piros sisakos tornya, valamint a Steinfeld-féle gőzmalom kéménye. Két utóbbi – egy korabeli térkép segítségével – abban is segíthet, hogy a festő nézőpontjának helyét és pontos irányát meghatározzuk. Galimberti tehát észak-keletről tekintett a kiválasztott motívumra, egy olyan réten állva, amely egy korábbi tűz nyomait viselte: az egykori ligetes részen elszenesedett fatörzsek sorakoztak, dekoratív vonalhálót rajzolva a háttérben feltáruló táj látványa elé. Ez a kompozíciós módszer a 19. század végétől gyakran feltűnt a modern festők képein: Galimberti egyik nagy példaképe, Cézanne több jól ismert műve is ezt a szerkezeti alaptípust követi. E megoldás módot ad arra, hogy a háttért uraló kékek mélyebb, ultramarin változatával a festő az előtér domináns sárgáit és zöldjeit markánsan „felülírja", és így kiegyensúlyozza a kompozíció különböző rétegeinek színhatását. Ráadásul ezzel a módszerrel a nézőben a meglesés archetipikus, gyermeki emlékekre apelláló érzetét is felkeltette: az árnyékban „megbújó" néző szeme előtt kitárul a napfényben fürdő mező, a kánikulai csendben pihenő város és a távoli hegyvonulatok kékes ködbe vesző sziluettje. Galimberti lendületes, jól elkülönülő ecsetvonásai ropogós felületté állnak össze, amelyből éppúgy kiérezzük a gyönyörű nagybányai táj inspiráló szépségét, Ferenczy Károly érzéki felületalakításának példáját és Cézanne jellegzetes, rovátkolt ecsetvonásokból építkező képépítő módszerét.

Galimberi több mint egy évszázados rejtőzködés után most előbukkant képe a nagybányai festészet, a korai magyar modernizmus egyik főműve. Előkerülése szinte csodaszámba megy, olyan ritka ünnep, amelyre évtizedeket kell várni.

Molnos Péter

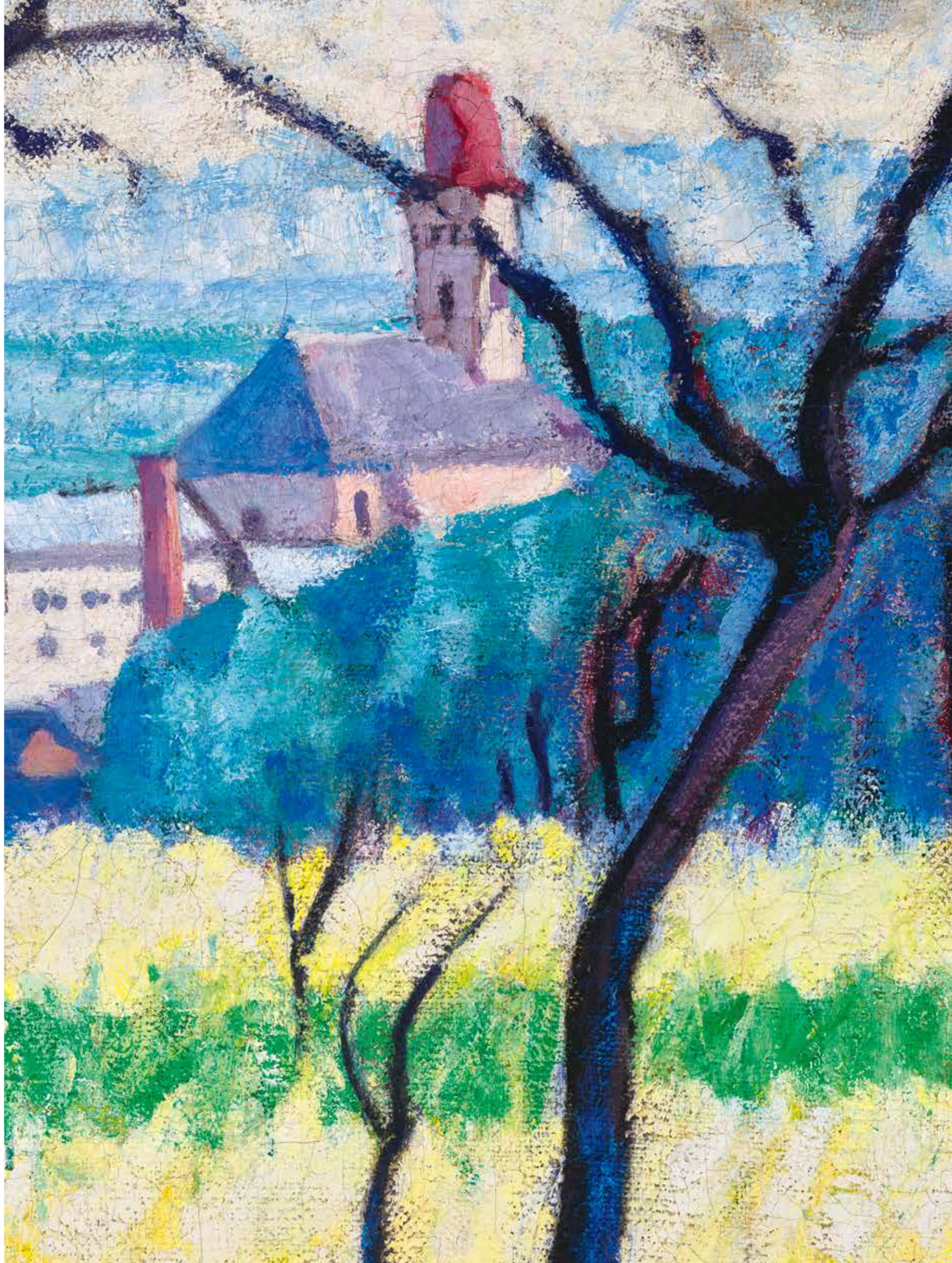

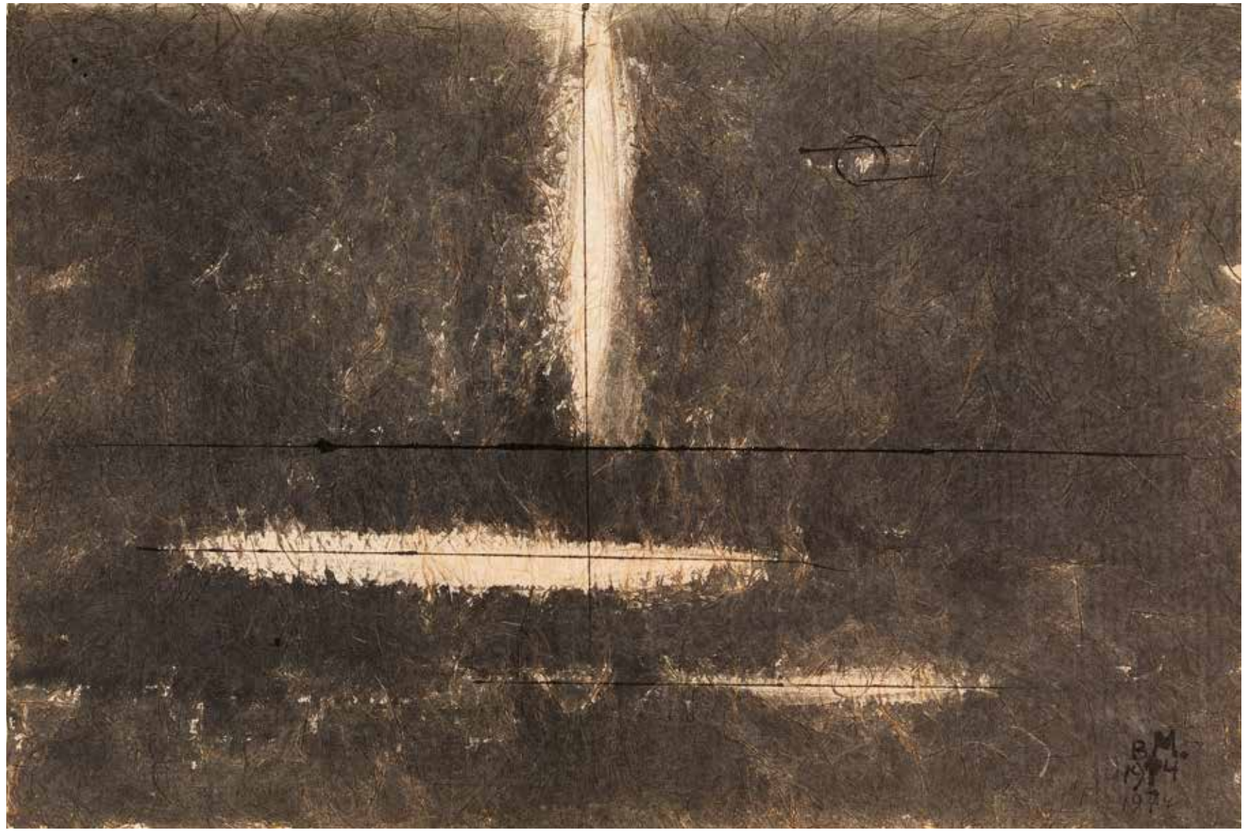

64 ▪ BORSOS MIKLÓS (1906-1990)

Víz és fény (Transzcendens fény), 1974
Water and Light (Transcendent Light), 1974

63x92 cm
Merített papír, tus | Indian ink on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: BM 1974

Kikiáltási ár: 80 000 Ft / 258 EUR
Becsérték: 150 000 - 300 000 Ft
Estimated price: 483 - 967 EUR

65 ▪ FEHÉR LÁSZLÓ (1953-)

Szökőkút (Egyedül), 1989
Fountain (Alone), 1989

50x70 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Fehér László 1989

Kikiáltási ár: 240 000 Ft / 774 EUR
Becsérték: 340 000 - 480 000 Ft
Estimated price: 1 097 - 1 548 EUR

66 ▪ ÁMOS IMRE (1907-1944)

Nagymamám szobája (Ódon hangulat)
The Grandma's Room

73x70 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Ámos

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft / 8 065 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 355 EUR

„E sorozat [Sötét idők-sorozat] vászonra vitele előtt két-három évvel a festő maga ismertette a módszert, amelyet ki kívánt dolgozni, s amely e sorozatban oly autentikusan be is érett: >>[...] már előbbi képeimen is gyakran egy-egy tárgy indított munkára. [...] Egyik-másikat egészen sajátos légkör veszi körül, amivel sajátos asszociálódnak bizonyos emlékeim, ezeknek az emlékképeknek kivetítései érdekelnek újabban. Asszociatív expresszionizmusnak nevezem magamban ezeket a képeket. Szerintem ma már nem lehet másképpen újat adni, mintha az ember legőszintébben adja a maga lelki képeit. Individuálisan festeni másképp nem lehet. Olyan érzések kivetítését szeretném, melyek az enyémek csak és mégis örök emberiek, nem lefesteni valamit, hanem azzal a tárggyal vagy figurával asszociált emlékképek összegét belesűríteni a képfelületbe úgy, hogy a lelki tartalom legyen az a plusz, ami a helyes képkövetelményen kívül (szerkesztés, kompozíció, szín) megkülönbözteti minden más képtől. Egy bizonyos spirituális jelleget szeretnék belevinni minden dolgomba."

– A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai, 2013/7: Ámos Imre, 162. o.

Barcsay Jenő: Csendélet órával, 1927, magántulajdon

Ámos Imre: Festő égő ház előtt, Magyar Nemzeti Galéria

67 ▪ KÁDÁR GÉZA (1878-1952)

Kökörcsinmező, 1912 körül
Pulsatilla Field, c. 1912

69x84 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: NB. Kádár Géza

Kikiáltási ár: 4 200 000 Ft / 13 548 EUR
Becsérték: 5 000 000 - 8 500 000 Ft
Estimated price: 16 129 - 27 419 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Nagybányai festészet a neósok fellépésétől 1944-ig. Szerk.: Jurecskó László – Kishonthy Zsolt, MissionArt Galéria, 1992
- Lator László: Kakasfej vagy filozófia? Mire való a vers? Európa, 2000

Szinyei Merse Pál: Pipacsok (Fehér felhők), 1902, lappang

Kádár Géza: Kökörcsinmező (Tavasz Nagybányán), 1912

Kádár Géza: Tavasz Nagybányán, 1925

TŐSGYÖKERES NAGYBÁNYAI

Lila virágokkal tarkázott, dúsan zöldellő nyári mező. Balra a hajdani Szent István templom megmaradt gótikus tornya látszik, középen a református templom – ezer nagybányai festményen megörökített – jellegzetes, vöröses, kupakszerű tornya. A kép festője a nagybányai művészkolónia egyik ismert képviselője, Kádár Géza. Kádár Hollósy Simon tanítványaként (és földijeként) 1908 és 1916 között élt először Nagybányán, végig követve a fiatal neósok modern lázadását. Czóbel, Perlrott és Boromisza is gyakran megfordult házában. Az ő színhasználatuk, nyers koloritjuk is meg-megérintette posztimpresszionista iskolázottságú festészetét. 1923-tól végleg letelepedett a városban, haláláig ott lakott, tősgyökeres nagybányaivá válva.

KÖKÖRCSIN ÉS KIKERICS

A most vizsgált festmény pár darabja szerepelt a nagy 1912-es jubileumi kiállításon Nagybányán. A hátlapjára maga a művész írta rá, hogy *Kökörcsinmező* a címe. A ragyogó zöld domboldalt tarkázó kökörcsinek a lila különféle tónusainak impresszionista árnyalataival játszanak a bordótól a világoskékig. A most vizsgált változat „később" játszódik. A jellegzetes, körtealakú szénaboglyák jelzik, hogy benne járunk már a nagybányai késő nyárban: az élettől kicsattanó fákon mélyzöld lombok (nem virágok, mint a tavaszi változaton), a mező fejedelmi zöldjét kis lila virágok pettyezik. Ha hihetünk a botanikai könyveknek, nem a tavasszal nyíró kökörcsint látjuk itt, amit amúgy is könnyen össze lehet keverni a nősziromfélék családjába tartozó, nagyon hasonló sáfránnyal (krókusz), hanem az ősszel nyíló, liliomvirágúak közé tartozó kikericset.

KÖLTŐK VIRÁGA

A kikericsért mindig is lelkesedtek a költők. Arany János a sárgára égett tarlón utoljára kivirágzó őszi kikerics népies neve után keresztelte el utolsó verseskötetét *Őszikék*re. A századforduló dekadens szellemiségére hangolt költők előszeretettel merengtek el a delejes virág szimbolikáján. Guillaume Apollinaire 1907-ben külön verset szentelt neki; a *Kikericsek* az 1913-as híres *Szeszek* című kötetben jelent meg, Radnóti Miklós fordította le: „Kikericsek virítnak kékek és lilák / Álmos szemed olyan mint itt ez a virág". Bár a festmény pontosan akkoriban született, mint Apollinaire verse, nem valószínű, hogy a Nagybányán élő magyar művész ismerhette ezeket a sorokat. Viszont mindketten osztoztak abban a szecessziós, érzékeny korszellemben, amely egy virágos mezőbe is belevetítette a lélek belső mozgásait.

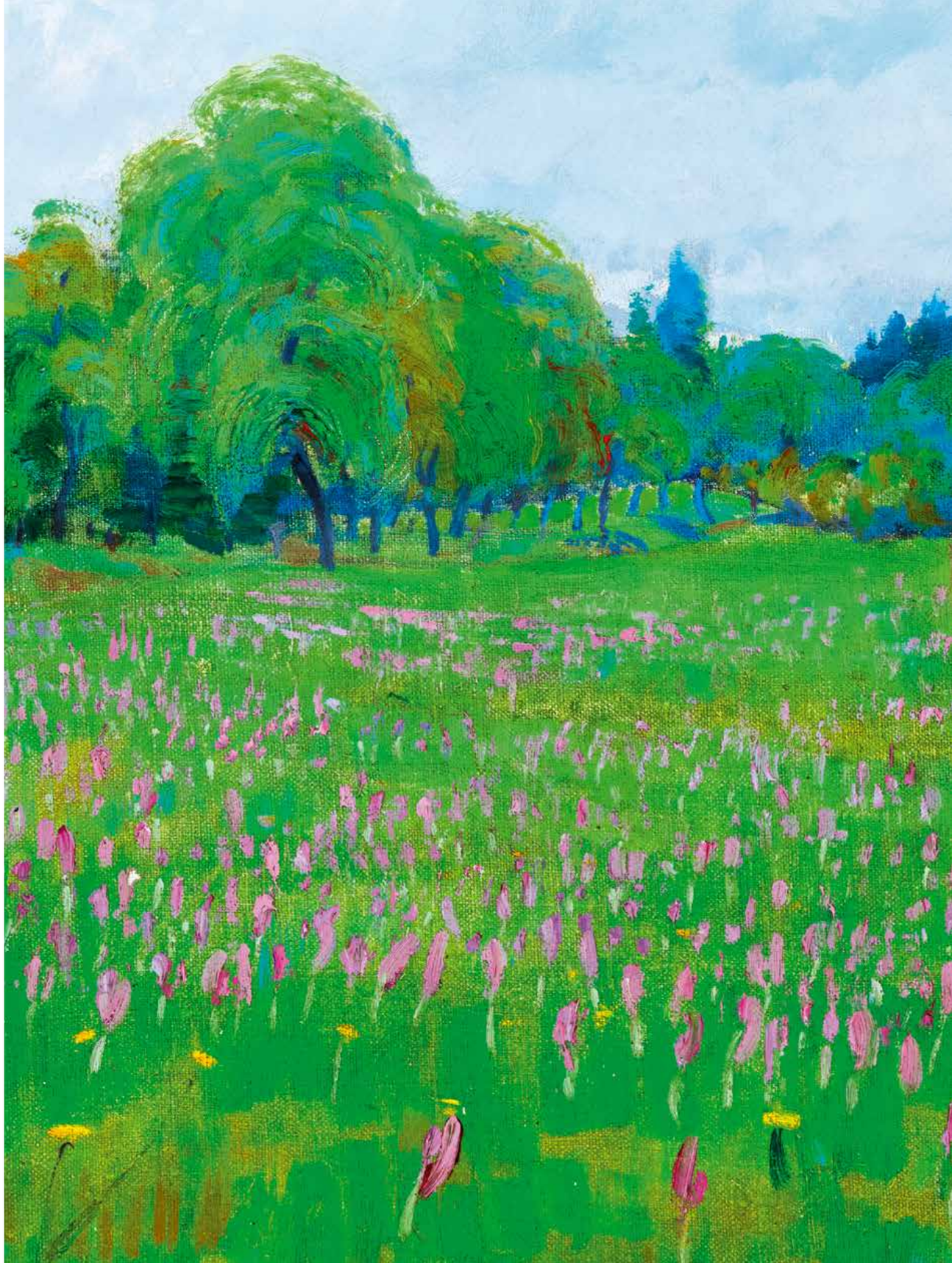

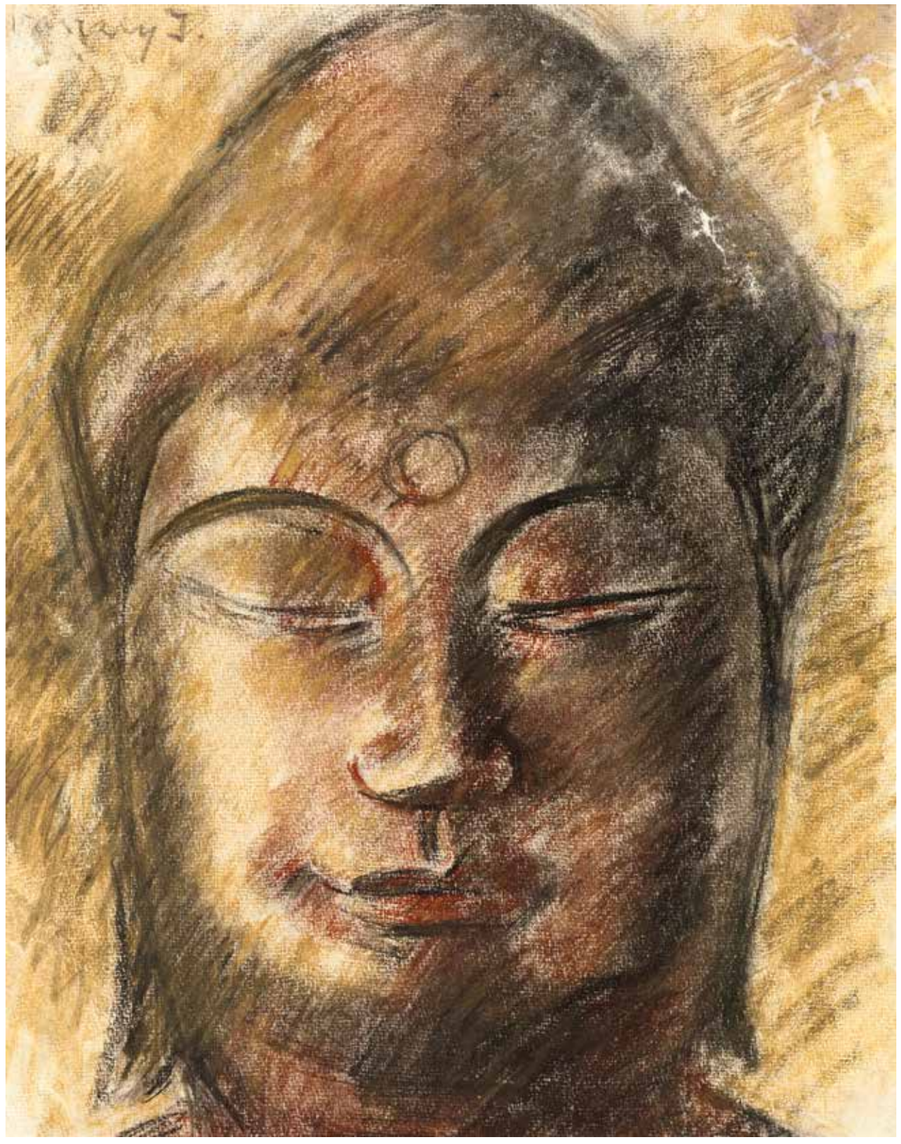

68 ▪ VASZARY JÁNOS (1867-1939)

Meditáló Buddha (A harmadik szem)
Buddha Meditating (The Third Eye)

33,5x26,5 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve balra fent | Signed upper left: Vaszary J

Kikiáltási ár: 480 000 Ft / 1 548 EUR
Becsérték: 700 000 - 1 000 000 Ft
Estimated price: 2 258 - 3 225 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- János Vaszary. Galerie Semiha Huber, Zürich, 1964. december – 1965. január

Bálint Jenő így jellemzi Vaszaryt: „Érzésvilága szinte magnetikus erővel a keleti miszticizmus varázslata felé húzza újabban; annak ideológiája izgatja képzeletét, inspirálja festői elmélyülésre, őt a nyugat kultúráján neveltét, aki ennek a kultúrának minden ízével, narkotikumával teljesen betelt."

/Bálint 1927.23./

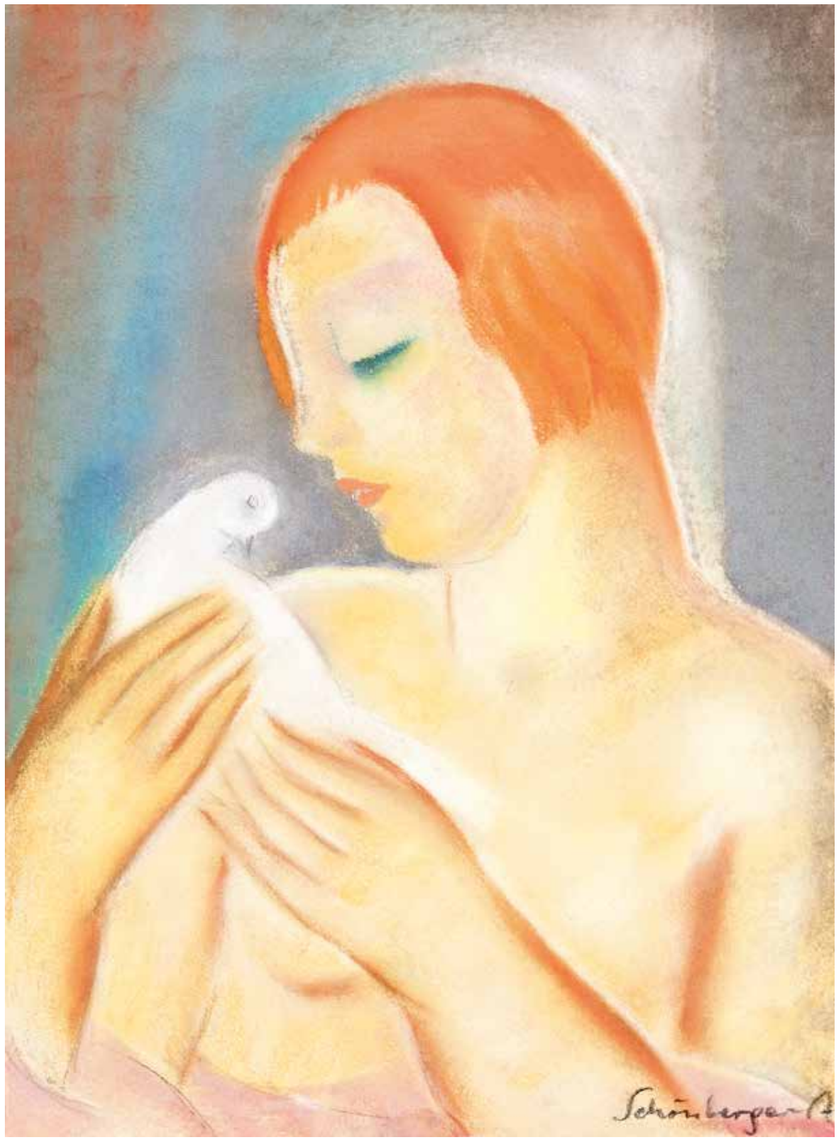

69 ▪ SCHÖNBERGER ARMAND (1885-1974)

Bubi frizurás lány
Girl with Pigeon

33x24,5 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Schönberger A.

Kikiáltási ár: 500 000 Ft / 1 612 EUR
Becsérték: 800 000 - 1 200 000 Ft
Estimated price: 2 580 - 3 870 EUR

70 ▪ IVÁNYI GRÜNWALD BÉLA (1867-1940)

Fehér szoba (Virágot rendező nő kék ruhában), 1905 körül
The White Room, c. 1905

109x85,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Grünwald

Kikiáltási ár: 2 600 000 Ft / 8 387 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 8 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 25 806 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor gróf Zichy Béla hagyatékában

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Ernst Múzeum XLVI. Aukció, 1931. 224. tétel,
- Ernst Múzeum XLV. Aukció, 1930 182/a tétel,
- A Magyar Nemzeti Galéria siófokon megrendezett Iványi Grünwald Béla kiállítása, 1984 július

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Ernst Múzeum XLVI. aukció, 1931. 224. tétel,
- Ernst Múzeum XLV. aukció, 1930 182/a tétel

„Iványi-Grünwald, ha alkalma nyílott a fénnyel való képalakításra, belső térben is remekműveket hozott létre. A Fehér szobát Réti is kivételes szépségűnek ítélte. A kép az otthon bensőségességét, melegét, meghitt hangulatát árasztja. A fiatal nő szorgoskodó mozdulataival szinte beszédessé válik, az ábrázolásmód pedig fehér valamely impresszionista festő előadásával. Az ablakon beáramló ragyogás gazdag fény-árnyék kontrasztot eredményez; a lenge fehér függöny átereszti a napsugarakat, ezáltal lebegővé és hallatlanul könnyeddé válik a szobabelső képi formálása. A virágait rendezgető fiatalasszony földig érő ruhája szinten fénnyel itatott, a biedermeier székek és az asztal formája azonban nagyon is anyagi ebben a fénynek annyit áldozó ábrázolásban."

„Képeinek sokszor egy nyitott ablak a főszereplője, mely beengedi a lombokon átszűrt napfényt, lebegő fényjelenséggé varázsolva a lebegő csipkefüggönyt. Ennyi is elég a nyári csend, nyugalom, a természet közelségének érzékeltetéséhez." .

Telepy Katalin: Iványi-Grünwald Béla, Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1984, 22. és 55.o.

Ferenczy Károly: Iványi Grünwald Vilmosné, 1908, Magyar Nemzeti Galéria

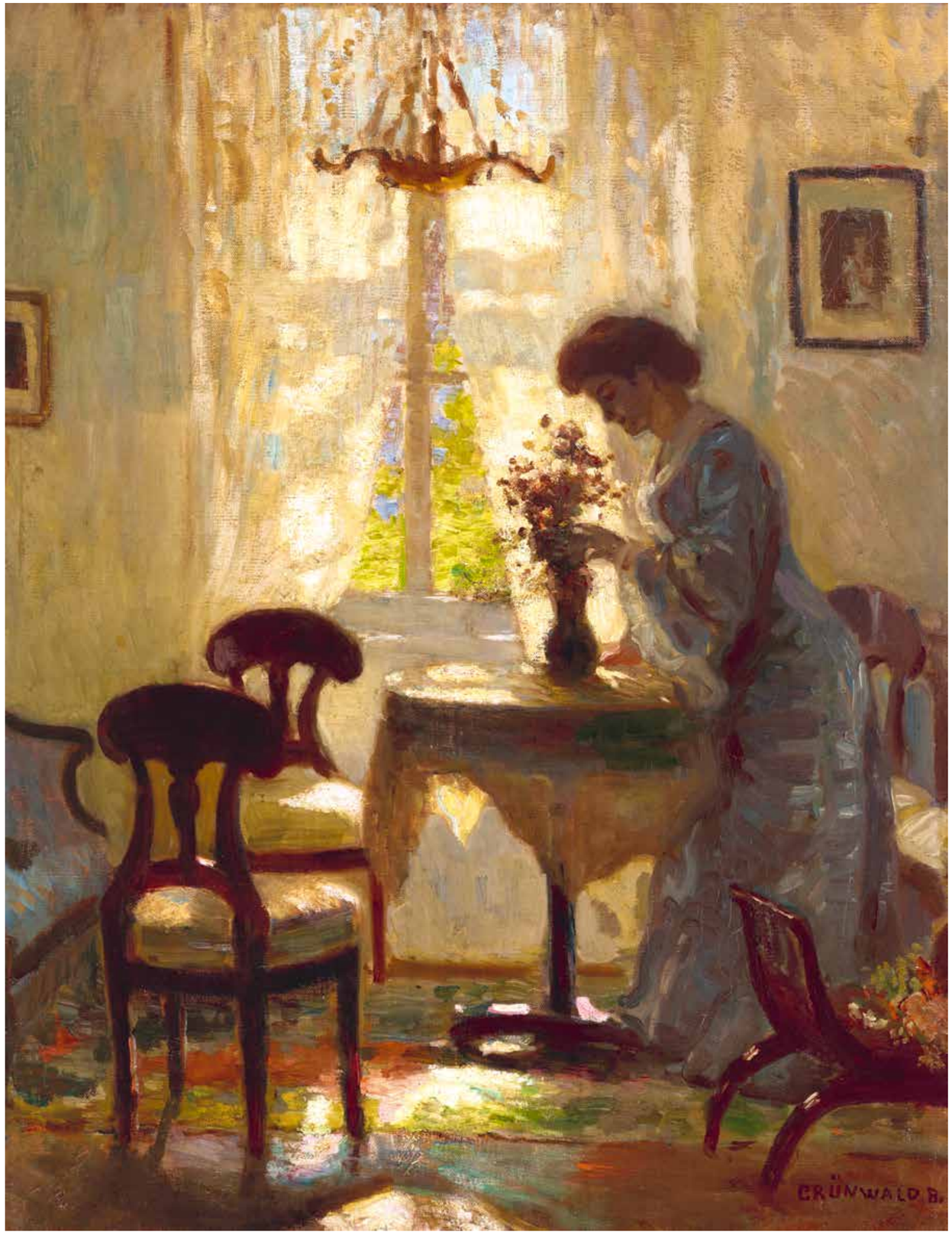

71 ▪ JÁNDI DÁVID (1893-1944)

Fürdőzők (Nagybánya)
Bathers (Nagybánya)

32x49,5 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Jándi

Kikiáltási ár: 320 000 Ft / 1 032 EUR
Becsérték: 400 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 1 935 EUR

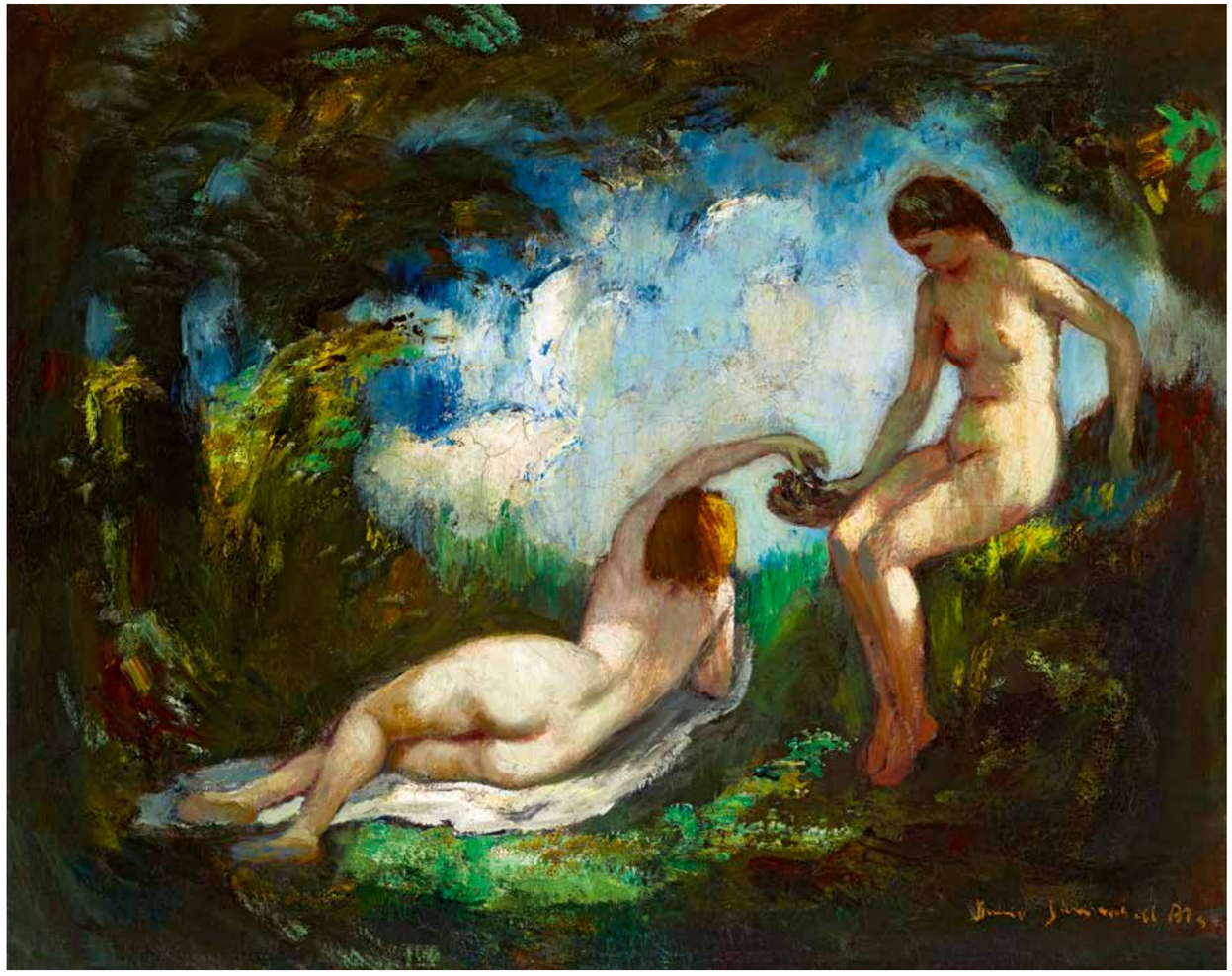

72 ▪ IVÁNYI GRÜNWALD BÉLA (1867-1940)

Fiatalság (Aktok szabadban), 1930-as évek
Youth (Nudes in Open-Air), 1930s

65x81 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Iványi Grünwald Béla

Kikiáltási ár: 500 000 Ft / 1 612 EUR
Becsérték: 750 000 - 1 200 000 Ft
Estimated price: 2 419 - 3 870 EUR

GRUBER BÉLA

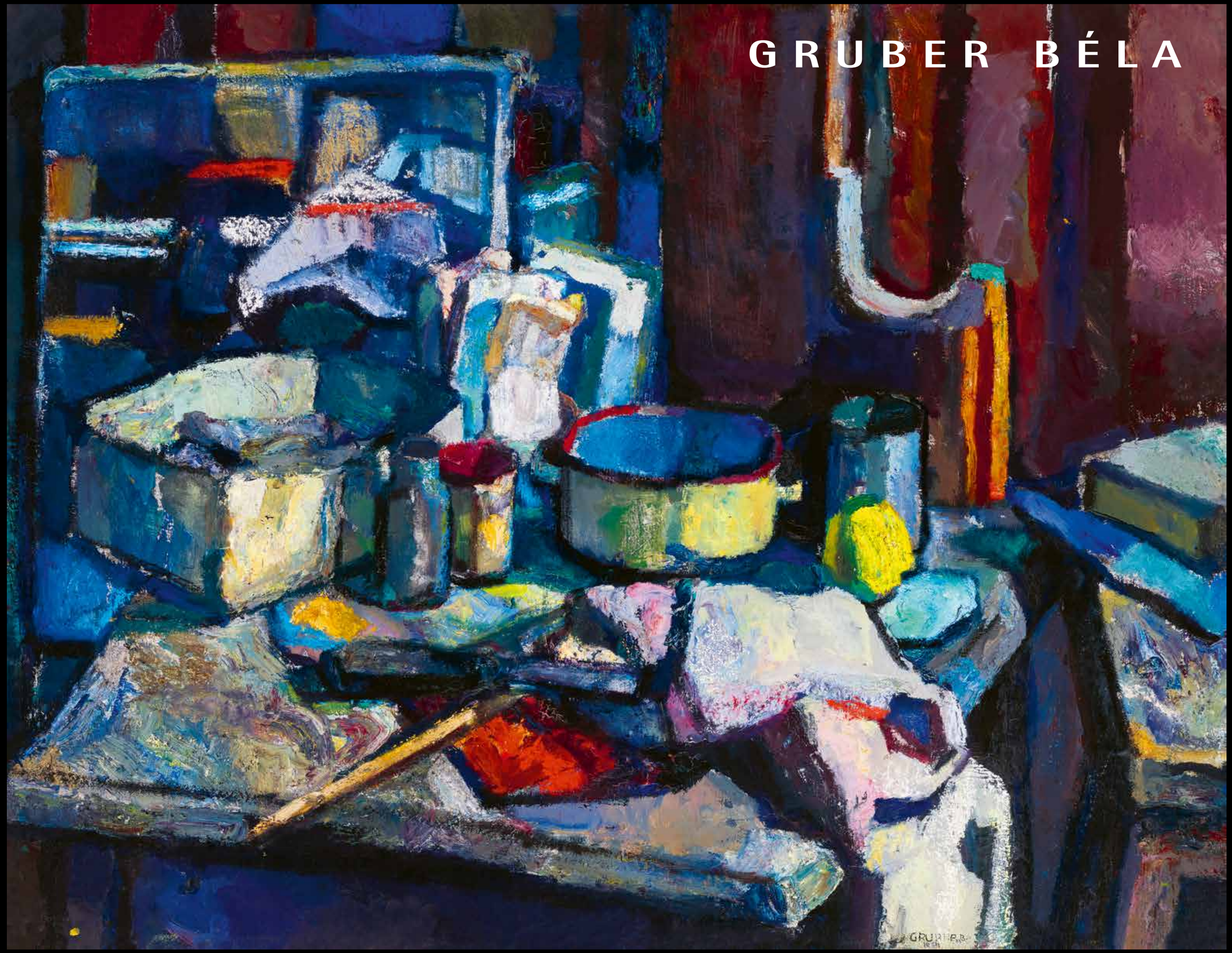

73 ▪ GRUBER BÉLA (1936-1963)

Műtermi csendélet, 1961-62
Studio Still-Life, 1961-62

70x91 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Gruber B
Hátoldalon | Reverse: kiállítási feljegyzések

Kikiáltási ár: 3 200 000 Ft / 10 322 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 354 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Gruber Béla (1936–1963) élete és művei. Szerk.: Gruber Ágota, Efo Kiadó, Százhalombatta, 2007, 902-es kép
- Gruber Béla emlékkiállításának katalógusa, Magyar Képzőművészeti Főiskola, 1964
- Németh Lajos: Gruber Béla festészete. In.: Kritika, 1966. szeptember 22–28.
- Gruber Béla emlékkiállításának katalógusa. Thury György Múzeum, Nagykanizsa, 1969
- Gruber Béla emlékkiállításának katalógusa. Görög Templom, Vác, 1981
- Gruber Béla-emlékkiállítás katalógusa. Pataky Galéria, Budapest, 1986
- Gruber Béla emlékkiállításának katalógusa. Művészetek Háza, Szekszárd, 1989

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- 1964, Magyar Képzőművészeti Főiskola
- 1969, Thury György Múzeum, Nagykanizsa
- 1969, Megyei Művelődési Központ, Zalaegerszeg
- 1972, ELTE, Eötvös Klub
- 1976, Gárdonyi Géza Színház, Eger
- 1978, Magyar Hazafias Népfront IX. kerület, Budapest
- 1978, Magyar Nemzeti Galéria
- 1981, Görög Templom, Vác
- 1985, GDHD Művelődési Ház, Budapest
- 1986, Pataky Galéria, Budapest
- 1989, Művészetek Háza, Szekszárd
- 1990, Hatvani Galéria, Hatvan
- 1995, Műgyűjtők Galériája, Budapest
- 1996, Városi Múzeum, Győr
- 2001, Bencés Apátság, Tihany
- 2002, Aulich Art Galéria, Budapest
- 2004, Szatmár Múzeum, Mátészalka
- 2004, Bátori István Múzeum, Nyírbátor
- 2004, Jósa András Múzeum, Nyíregyháza
- 2006, Déri Múzeum, Debrecen

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Gruber Béla (1936–1963) élete és művei. Szerk.: Gruber Ágota, Efo Kiadó, Százhalombatta, 2007
- Németh Lajos: Modern magyar művészet. Corvina Kiadó, Budapest, 1968

A MŰ SZÜLETÉSÉNEK HELYE

Az asztalon tubusból kinyomott festékek, ecsetek, törlőrongyok, kaparókések, bádogkannák és üvegek. Megroggyant kartondoboz, zománcos lábaska, jobb oldalt sárga gyümölcs és egy becsukott könyv. Klasszikus műtermi csendélet, olyan nyers frissességgel, hogy szinte orrunkban érezzük a terpentin kaparós szagát. Csupa hétköznapi kellék, olyan tárgyak, amiket a modern festészet kedvel, hiszen körüllengi a műtermi mágia: az alkotás születésének misztériuma. A festő eszközei nem banális tárgyak többé. Ahogy az öreg Braque magyarázta: „Látja, tettem egy nagy felfedezést. Semminek sem hiszek már. A tárgyak többé már nem léteznek a számomra, kivéve az egymás közötti vagy velem való összefüggéseikben. Mikor valaki megérti ezt a harmóniát, eléri azt a fajta intellektuális nem-létezést, amelyet csak a mindent lehetségessé és rendezetté tevő békeként tudok leírni. Az élet így véget nem érő revelációvá válik. Ez a tiszta költészet."

SZOBRÁSZI FELÜLET

Az expresszív ecsetkezelés el tud jutni arra a szintre, amikor a néző alig tud parancsolni a kezének, hogy ne fogdossa meg a kép vaskos gesztusokkal teli, szinte szobrászi módon megformált felszínét. A tapintásra ingerlő képfelületből elementáris erő árad, hiszen a lélek mélységeiből tör elő az ősenergia, amit a festő éppen hogy csak megzaboláz, vastagon sistergő, pasztózus ecsetnyomokba foglalva a lüktető dinamizmust. Ezt a kifejezési formát a magyar festészetben először Nemes Lampérth József alkalmazta, majd – a második világháború után – Gruber Béla.

CÉZANNE ÉS VAN GOGH FIA

A tragikusan fiatalon elhunyt Gruber Bélát a 20. század második felének legnagyobb hatású művészettörténész professzora, Németh Lajos a fiatal nemzedék egyik kulcsfigurájaként ünnepelte: „Gruber a cézanne-i örökséget élesztette fel, de stílusának szerves összetevőjévé vált már a szimultán kontrasztok elve is, és a cézanne-i formanyelv műveiben Van Gogh nyers indulatával telítődött. Témakörét leszűkítette: a festőműterem, csendéletek, önarcképek, majd a kórház parkja, kivilágított épülete. (...) Festéktraktálása brutális, úgyszólván szobrászi hatást ébreszt. A szín Grubernél ezért nemcsak festői elem, a látvány hordozója, hanem az anyag tartozéka, egylényegű vele, nem csupán fényvisszaverődés, hanem gyúrható, mint az agyag."

HORROR VACUI

Gruber Béla nemcsak egy asztallapon – mint egy kis színpadon – állította egymás mellé a tárgyakat, hanem bonyolult kompozíciókat épít fel műtermében. A sarkával a néző felé fordított asztal mögé egy saját festményt támaszt be (ráadásul fejjel lefelé), jobbra hagyja, hogy „belógjon" egy hokedli, hátul pedig a festőbakok tölti meg a teret. „Festményeinek kompozíciója – írja Németh Lajos – zsúfolt, tenyérnyi szabad hely sincs a vásznon, mintha a »horror vacui« borzasztaná a festőt, de minden a helyén van, a festői és a konstruktív összetevő egyensúlyba került. A motívumok egymáshoz való viszonyát nem a zsáner vagy a látvány véletlenje, nem is pusztán asszociatív elrendezés vagy formális kompozíciós felépítés, hanem a plasztikai rend belső logikája határozza meg."

74 ▪ GULÁCSY LAJOS (1882-1932)

A művészet története, 1916-1918 körül
The History of Art, c. 1916-1918

73x35,5 cm
Ceruza, papír | Pencil on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: L de Gulacsy

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft / 16 129 EUR
Becsérték: 6 500 000 - 9 000 000 Ft
Estimated price: 20 967 - 29 032 EUR

75 ▪ HINCZ GYULA (1904-1986)

A gyerekszoba színei (Joie de vivre)
The Colours of the Children Room (Joie de vivre)

51x60 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Hincz

Kikiáltási ár: 900 000 Ft / 2 903 EUR
Becsérték: 1 300 000 - 1 900 000 Ft
Estimated price: 4 193 - 6 129 EUR

Lossonczy Tamás: Tisztító nagy vihar, 1961, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

76 ▪ LORBERER ANNA (1913-?)

Felsőbánya, 1942
Felsőbánya, 1942

80x100 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Lorberer Felsőbánya 942

Kikiáltási ár: 300 000 Ft / 967 EUR
Becsérték: 440 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 1 419 - 1 935 EUR

Festő, grafikus. Budapesten, a Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult. Mestere: Réti István. A nagybányai festőiskola növendéke volt az 1940-es évek elején. Részt vett a nagybányai festőcsoport 1942-es kollektív kiállításán. Budapesten élt. Fővárosi tárlatokon szerepelt.

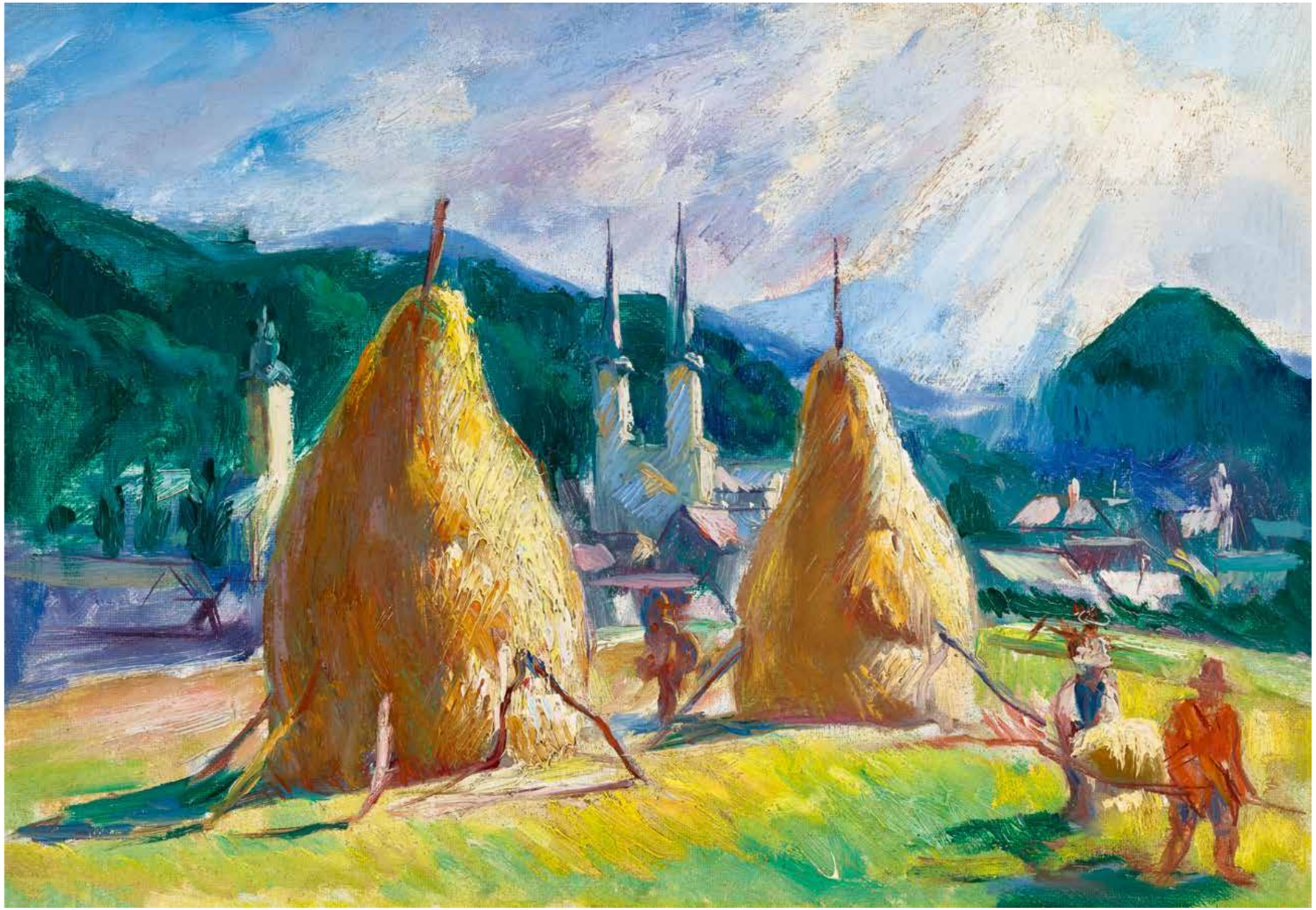

77 ▪ BOLDIZSÁR ISTVÁN (1897-1984)

Felsőbányai nyár (Betakarítás), 1930 körül
Summer in Felsőbánya (Harvest), c. 1930

35,5x50,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 870 EUR
Becsérték: 1 700 000 - 2 500 000 Ft
Estimated price: 5 483 - 8 064 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor a Baumgartner gyűjteményben

CZÓBEL 1907

Czóbel Béla: Nyergesi udvar, 1907, Janus Pannonius Múzeum, Pécs

Czóbel Béla: Üló fiúk, 1907 Janus Pannonius Múzeum, Pécs

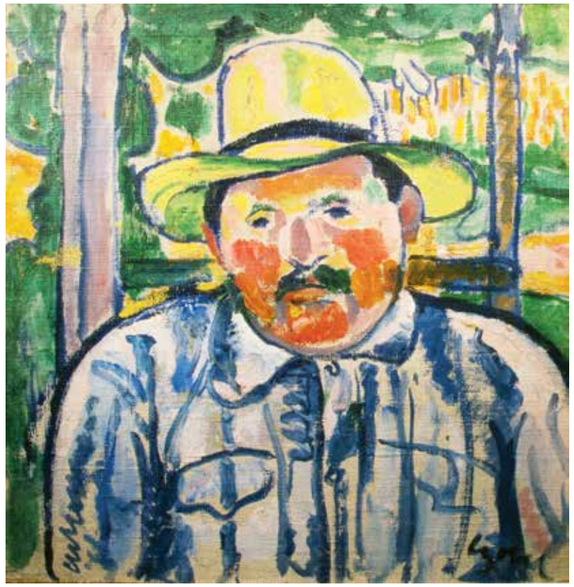

Czóbel Béla: Szalmakalapos férfi, 1907 körül, R.S. Johnson Fine Art, Chicago

78 ▪ CZÓBEL BÉLA (1883-1976)

Nyergesi fiú, 1907
Boy from Nyerges, 1907

40x47,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 14 000 000 Ft / 45 161 EUR
Becsérték: 20 000 000 - 40 000 000 Ft
Estimated price: 64 516 - 129 032 EUR

A festmény hátoldala

„OUT OF THE BLUE"

Az alcím az alak kék háttérből való kibontakozására is utalhatna akár, de ez az angol kifejezés valójában akkor használatos, amikor valami hirtelen, a semmiből bukkan elő, mintha a tiszta kék égből, váratlan pottyant volna elénk. Így vagyunk most ezzel az ismeretlenségből felbukkant Czóbel képpel is, bár több mint fél évszázada már megjárta a Nemzeti Galéria bírálatát, akkor téves attribúcióval ellátva. Azóta a magyar modernizmus feltárása új dimenzióba került, s ezen belül Czóbel Béla korai munkásságára is nagyobb fény derült. E korszaka az utóbbi időben határozottan felértékelődött, mégis csak ritkán örvendhetünk egy-egy korábban ismeretlen korai Czóbel mű felbukkanásának. Ennek a stílusa alapján egyértelműen Nyergesújfaluhoz, az ott töltött 1907-es nyárhoz, s ezzel együtt a festő legjelentősebb korszakához, az ún. fauve-periódusához köthető vászonnak az előkerülése több szempontból is ünnepi pillanatnak számít.
Czóbel 1906 és 1908 között a francia fauve mozgolom részeseként a nemzetközi modernizmus élvonalához tartozott, ám ezt a markáns állítást zömmel inkább korabeli forrásokkal, újsághírekkel, fennmaradt levelezésekkel, későbbi visszaemlékezésekkel és néhány fekete-fehér archív fotó segítségével tudjuk alátámasztani, műveinek döntő hányada ismeretlen helyen várja, hogy újra felfedezzük őket. Ebből az időszakból alig másfél tucat képe érhető el, s fényképfelvételről is csupán plusz három festményét ismerjük. Most előkerült alkotása a gyéren reprezentált nyergesi időszak bemutatásához is komoly segítséget nyújt, ugyanis eddig pusztán három festményét és egy grafikáját tudtuk határozottan ide sorolni. Az óriási veszteség mértékét még érzékletesebbé teszi, hogy a következő évben, 1908 tavaszán mintegy 30 darab, zömmel 1907 nyarán, Nyergesújfalun festett képével szerepelt első önálló kiállításán Párizsban, Berthe Weill híres montmartre-i galériájában. Ez azt jelenti, hogy évi termésének alig több mint egy tizedét ismerjük csupán.
A kép felbukkanása további meglepetésekkel is szolgált. A vászon egy kartonlapra kasírozva érkezett a galériába, ám látható volt, hogy egyes részein lazán tapad a hordozó felülethez. Bekukucskálva a réseken, feltűnt, hogy a vászon másik oldala is festett, ezért kértem a két anyag óvatos, szakszerű szétválasztását. A császármetszés sikerrel járt: a vászon hátoldalán a sejtéseket beigazoló festményrészlet bontakozott ki. Ennek a hátoldali tájképfragmentumnak a palettája szinte tökéletesen megegyezik Czóbel Janus Pannonius Múzeumban őrzött *Nyergesújfalui udvar* című, szintén 1907-es festményének színkompozíciójával. Bár a tájrészlet nehezen kivehető, harsogó színű foltrendszere mégis sokat sejtet, így még inkább fájdalmas, hogy egy korábban szintén ismeretlen fauve stílusban festett Czóbel tájkép csak töredékesen tárulhat elénk.
Sokszor úgy érzem, hogy szinte a javarészt elpusztult, megsemmisült középkori műemlékeink törmelékekből, fragmentumokból való újjáépítéséhez hasonló metódust kell alkalmaznunk az alig több mint száz évvel ezelőtt eltűnt festészeti virágkorunk rekonstrukciójánál is. E munka igen lassan halad, ám a tendencia bizakodásra ad okot, hiszen az utóbbi évtizedben jóval több korábban ismeretlen mű került elő, mint az azt megelőző időszakban.

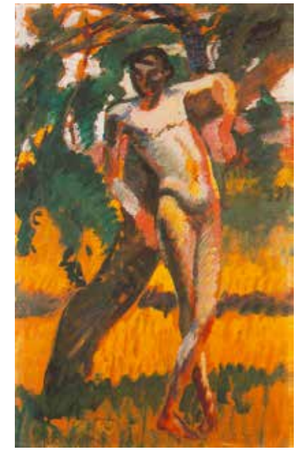

Kernstok Károly: Fának támaszkodó fiúakt, 1909 körül, Magyar Nemzeti Galéria

Nyergesi István és János Kernstokék kertjében, 1909 körül

Akárhogy is van, pusztán ennek az egy festménynek az előkerülésével mindjárt 3(!) korábban ismeretlen alkotásról szerezhettünk tudomást. Eddig csupán kettőről esett említés, a harmadik a fiú mögött látható, falon függő festmény, egyelőre azonosítatlan, s nem lehet tudni, hogy vajon Czóbeltől származik-e, vagy esetleg – mivel ekkor Kernstok műtermében festett –, az idősebb mester egyik ismeretlen képének részlete tárul elénk. Czóbel festményein nem ritka az efféle ‚kép a képben' motívum és egyes esetekben már sikerült is azonosítani, megtalálni a hátterekben felbukkanó műveket. Nem leszek meglepve, ha belátható időn belül erre a rejtélyre is fény derül.

NYERGESÚJFALÚ A MAGYAR COLLIOURE

Czóbel az 1907 tavaszán Párizsban rendezett Salon des Indépendants-on, a Függetlenek Szalonján nagy feltűnést keltett – ma sajnálatosan szintén lappangó – *Fekvő női aktjá*val, amelyről később önéletrajzi regényében Gertrude Stein is megemlékezett. A vele egy teremben kiállított *Kék aktnál*, Matisse híres főművénél is vadabbnak, merészebbnek tartotta Czóbel képét az amerikai írónő, Matisse első jelentős gyűjtője. Ekkor a magyar művész már egyértelműen a francia fauve-ok társaságához tartozott, a korszak legprogresszívabb áramlatának volt tagja, nemzetközileg is elismert művésznek számított.
Néhány héttel e kiállítást követően Nyergesújfalura utazott Kernstok Károly meghívására, kivel korábban Párizsban már sok időt töltött együtt. Ettől a nyártól kezdődően a fiatal festő többé már nem tért vissza Nagybányára sem, holott tavasszal, nem sokkal Nyergesre való megérkezését követően hívták oda tanárnak.
Nagy hatással volt idősebb kollégájára már a francia fővárosban is, de Nyergesen – hasonlóan nagybányai fellépéséhez – kovásza lett egy a későbbi Nyolcak csoport szempontjából is meghatározó jelentőségű modernista erjedésnek, melynek helyi láncreakciójába egy évvel később Márffy Ödön is bekapcsolódott.
Czóbel tehát 1907 nyarán Magyarországon is elhintette az új festői irányzat, a fauvizmus magjait, s ez a kis Duna-menti falu hasonló szerepet töltött be Magyarországon mint a francia fauve-ok esetében Matisse és Derain kedvenc nyaralóhelye, a fauve-izmus bölcsője, a dél-franciaországi Collioure.
Czóbel Nyergesen azonban leginkább csak a katalizátor szerepét töltötte be, ott festett képeit sem Magyarországon mutatta be, hanem a következő év elején Párizsban. Viszont ezek a művek nem csupán Czóbel oeuvre-jében, de a magyar modernizmus történetében is igen jelentős, forradalmian új törekvéseket hoztak.

A fiatal Czóbel Béla Párizsban, 1908-ban

Márffy Ödön: Nyergesi lány, 1908, magántulajdon

Czóbel Béla: Női portré, 1907, lappang

A Kernstok birtokán töltött nyár vad képeit Párizsban további már valóban par excellence fauve képek követték és olyan remekművek születtek az év második felében, mint a *Fauve csendélet*, vagy a *Szalmakalapos férfi*. Az év őszén ismét képeket küldött a Salon d'Automne-ra – köztük Nyergesen készülteket is – de négyből csupán kettőt fogadott el a szigorú zsűri. Túlontúl merésznek tartották még Párizsban is a Nyergesen festett képeket. Ma sajnos ezek közül egyik sem ismert.
Festményeit ekkoriban nem csak Franciaországban, de Belgiumban is kiállították, s bár pontosan nem tudjuk, hogy milyen művekkel szerepelt az ottani tárlaton, az alábbi epés francia kritikából arra lehet következtetni, hogy a fauve-ok körében ő is már a stílusfordulatát követő vad műveivel szerepelhetett: *„Amikor Matisse, Othon Friesz, Derain, Braque, Dufy és Czobel urak a Libre Esthétique szalonján állítanak ki Brüsszelben, természetesen a külföldi szekcióba kerülnek; jó lenne, ha megőriznék ezt a címet Párizsban. Nem Függetlenek ők, csak zavarosak, a latin lélek ellen lázadók, és torzképződményeik, amelyeket a díszlet elengedhetetlen elemének akarnak feltüntetni, önkéntelenül is megdöbbentő karikatúrák."*[1]

CHEZ STEIN, CHEZ WEILL, CHEZ MATISSE, ETC.

Tárgyalt festményünk készültének évében Czóbel már sokkal több szállal kötődött Párizshoz, mint Magyarországhoz, a modernizmus forrongó katlanában is az úttörők táborába tartozott, a modernista kánon kialakulását leginkább befolyásoló elit felső köreivel tartott szoros kapcsolatot. Vevői is akadtak már ekkor, köztük olyanok, akik Cézanne, Matisse, vagy éppen Manguin képeit is gyűjtötték.[2]
Szombat estéit a lakhelyéhez közeli rue de Fleurus 27 számú ház földszintjén élő Stein testvéreknél töltötte, Matisse, Picasso és a korszak más prominens művészeinek, műértőinek és egyéb intellektuelek társaságában. Nem csupán magyar ismerőseit, barátait vitte el ezekre az összejövetelekre, de az akkor még ismeretlen olasz festőt, műteremszomszédját, Amedeo Modigliánit is ő mutatta be a San Franciscóból Párizsba telepedett amerikai mecénásoknak.
Alig fél évvel a Nyergesen töltött vakációt követően megnyílt első önálló kiállítása a Montmartre-on, Berthe Weill galériájában. Weill kisasszony élen járt a legmodernebb francia piktorok felfedezésében és elsőként nyújtott lehetőséget Matisse mellett sok más fauve festőnek, sőt Picassónak is néhány évvel Czóbelt megelőzően.
Ennek az 1908 márciusától áprilisáig álló, mintegy 30, főleg Nyergesen festett olajfestményt és 30-40 rajzot felsorakoztató Czóbel tárlatnak komolyabb helyi sajtója volt,[3] mint odahaza Budapesten, s Berthe Weill memoárja szerint figyelemreméltó erkölcsi sikerrel is járt.[4] Bár a galériás hölgy anyagi tekintetben már kevésbé tartotta rentábilisnak Czóbel kiállítását, tudjuk, hogy képei közül több eladásra került a kiállításon[5], köztük egészen biztosan a *Szalmakalapos férfi* is ekkor cserélt először gazdát. Hogy az időzítés telitalálat volt-e, vagy inkább hátráltatta az eladást, nem tudjuk, de ugyanezekben a napokban várta látogatóit a Salon des Indépendants is, melyre szintén beküldött 5 művet Czóbel. Ezekben a napokban tehát legalább 35 festménye volt látható a francia fővárosban. Mind e mellett, párizsi szerepléseivel párhuzamosan, Budapesten is kiállított a MIÉNK (Mayar Impresszionisták és Naturalisták Köre) első tárlatán, ahol szintén nagy feltűnést keltett ultramodern képeivel.
A rendelkezésre álló adatok alapján egyelőre nem tudjuk bizonyítani, hogy tárgyalt festményünk szerepelt-e valamelyik 1908-as tárlaton. Berthe Weillnél csupán meghívót nyomtattak, katalógus nem készült, de a tény, hogy zömmel Nyergesújfalun festett képeit állították ki, valószínűsítheti, hogy a *Nyergesi fiú* is bemutatásra kerülhetett. A Salon des Indépendants katalógusában ugyan két képe mellett is az *Étude [Tanulmány]* cím szerepelt, de ezek feloldását sem ismerjük, nem tudjuk azonosítani egyetlen ismert képével sem.
Czóbel szerepe tehát 1907-1908 fordulóján a francia fauve mozgalmon belül is megerősödött, így nem véletlen az sem, hogy amikor egy amerikai újságíró, Gelett Burgess Matisse-nál, illetve a Steineknél érdeklődött afelől, hogy kik a legprogresszívabb modern festők, akkor Braque, Picasso, Derain és mások mellett, összesen hét nevet felsorolva, a magyar Czóbelt is ebbe az előkelő rangsorba emelték. Burgess Czóbellel is interjút készített ekkor, s lefényképezte Cité Falguière-ben bérelt műterme előtt, de a stúdió belsejében is kattintott néhányat. Két azóta szintén elveszett remek alkotását cikkében is közölte.[6] Milyen kár, hogy nem készült felvétel ekkor az összes műteremben lévő képről!
Czóbel ekkoriban nyergesi barátjával, Kernstokkal ellátogatott Matisse műtermébe is, aki éppen híres *Fürdőzők teknőssel* című festményén dolgozott. Ez a chef-d'oeuvre ma a new york-i MoMA egyik highlight-ja, Czóbel ekkori főműve viszont szinte kivétel nélkül elvesztek.

Czóbel Béla: Moulin de la Galette, 1907-1908 körül, lappang

Czóbel Béla: Fekvő női akt, 1907, lappang

Barcsay Jenő: Vörös fiúk (Munkások), 1928 körül, Magyar Nemzeti Galéria

Márffy Ödön: Fiú és lány zöld padon, 1908, magántulajdon

A NYERGESI FIÚ EGYEDÜL ÁLL

Czóbel Matisse-hoz hasonlóan leginkább táji környezetben festett aktokat Nyergesen. Tárgyalt festményünk egyik legközelebbi analógiája, a Janus Pannonius Múzeumban őrzött *Fiúaktok (Ülő fiúk)* címen ismert festménye mellett a chicagói Johnson gyűjtemény *Fiúk az erdőben (Aktok a szabadban)* című vázlatosabb műve is Kernstok Károly kertjében, a patak partján készült. A helyszín mellett a modellek is azonosíthatók. Kernstok fia, a kis Karcsi játszótársaikként a műteremben és a kertben rendszeresen megfordultak a közelben lakó Nyergesi testvérek, István és János. Utóbbi később maga is festő lett és egy interjúban elmesélte, hogy Kernstok több vendégének, így Czóbelnek is állt modellt ezekben az években. Kernstok páros kompozíciókat és több egyalakos aktot is festett a fiúkról, Czóbeltől azonban csak leírásokból, katalóguscímekből értesülünk arról, hogy szóló aktok is vásznaira, illetve kartonlapjaira kerültek ekkoriban.
Tudva levő, hogy ezen a nyáron a Nyergesi fivérek mellett Kosztolányi Kann Gyula festőművész fiáról is festett képet, ám tárgyalt festményünkön nagy valószínűséggel nem ő, hanem Nyergesi János látható, legalábbis a korabeli fényképfelvételek erre utalnak. Eltérően más itt készült alkotásától a *Nyergesi fiút* enteriőrben festette, ebben is egyedülálló és kivételes ez a most felbukkant műve, hiszen egyetlen enteriőrben festett aktja sem maradt ránk egész korai pályafutásából. Bár a mű felbukkanásakor egy pillanatra felmerült, hogy esetleg egy nagyobb, teljes alakos aktkompozíció része lehetett, ezt a hipotézist határozottan elvethetjük, ugyanis a mellkason keresztbe, spontán módon meghúzott vonal anatómiailag indokolatlan, s csakis a kép lezárásaként értelmezhető. Teljes, befejezett kompozícióról van tehát szó! Nem kivétel nélküli ez a megoldása, hiszen tőle magától tudjuk, hogy Nyergesen több félaktot is festett.[7]
Czóbel ekkoriban kibontakozó és egész életművét meghatározó expresszionista, primitivista irányultságának egyik első, izgalmas művével állunk szemben. A szinte mértani formává redukált kerek fej frontális beállítása különösen szuggesztív erőt kölcsönöz a szűkre szabott kompozíciónak. Meggyőződéséhez híven nem portréhűségre törekedett, hanem a látvány szubsztrátumát igyekezett minél kompaktabb módon, esszenciálisan visszaadni a művész. Hatásában Edward Munch expressziv hangvételű festményeinek reminiszcenciája érzékelhető. A frontálisan ábrázolt, szinte mértani formává redukált arc szuggesztivitása, színeinek intenzitása vonja magára a tekintette. Ugyanakkor a fauve mesterek, leginkább André Derain és Matisse primitivizmusban gyökerező absztraháló, redukáló törekvéseivel rokon formaképzés bontakozik ki Czóbel e korai vásznán, utat mutatva kortársainak, az idősebb Kernstoknak és a következő nyáron Nyergesen őt váltó fiatalabb Márffynak. Már ezen a festményén kibontakozni látszik az az elsősorban a primitivizmusból és expresszionizmusból táplálkozó életmű, amely oly nagy hatással volt aztán hazai, főleg szentendrei kollégáira, Bálint Endrére, vagy akár Barcsay Jenőre. Érdemes mellé tenni a több mint negyed századdal későbbi analógiákat e két művésztől, s másoktól is.
Valódi gyűjtői csemege, a híres Kék Mauritius bélyeghez hasonló szuper-ritkaság kerül most kalapács alá, ám azt is érdemes megjegyezni, hogy Czóbelnek ebből a nemzetközileg is kiemelkedőnek tekinthető, fauve periódusából csupán egyetlen múzeumunk, a pécsi Janus Pannonius Múzeum rendelkezik művekkel, sem a Nemzeti Galériában, sem a festő szentendrei emlékmúzeumában nem őriznek egyetlen festményt sem ebből a korszakából. Most a meglehetősen foghíjas Czóbel-kirakóba egy újabb értékes puzzle darab került, de kívánjuk, hogy e sokáig rejtőzködő kincset még sok hasonló lappangó Czóbel remek felbukkanása kövesse. Így életműve egyre teljesebben, színesebben, gazdagabban áll majd előttünk.

Barki Gergely

[1] Pératé, André: Les Salons de 1907 (premier article) [Az 1907-es szalonok; első cikk]. Gazette des Beaux-Arts, 1907, t. XXXVII, 1er semestre, 49e année, 3e période, 326.
[2] Czóbel egy interjúban említést tett többek között Thomas Mann feleségéről és sógoráról, Pringsheimékről, akik már 1905-ben több képet vásároltak tőle, valamint egy bizonyos Dr Kritchevskyről, aki akkoriban a mellett, hogy a fogait kezelte, egy kezében üveget tartó női félaktját is megvette, de tudva levő, hogy Matisse, illetve Manguin műveit is gyűjtötte. (Horváth Béla interjúja Czóbel Bélával [1961]. Horváth Béla művészettörténész hagyatéka. MTA BTK MTI, Ltsz.: MDK-C-I-217)
[3] Többek között: Hepp, Pierre: Expositions Louise Perman et Bela Czobel (Galerie Henry Graves – Galerie B. Weill). La Chronique des Arts, 1908. április 4, 14, 128; Malpel, Charles: Quelques Salons. Petites Expositions. In: Notes sur l'art d'aujourd'hui et peut-etre du demain. Paris-Toulouse, 1910. 180.
[4] Pan! dans l'oeil… ou trente ans dans les coulisses de la peinture contemporaine 1900–1930 [Nesze nektek!… avagy harminc év a kortárs festészet kulisszái mögött 1900–1930], Párizs, Librairie Lipschutz, 1933. 148.
[5] Czóbel levelezőlapja Bölöni Györgynek (PIM, Kézirattár, Ltsz.: V. 4132/102/3. [Bölöni György hagyaték]) "Kedves Bölönyi (sic!) igen kérem lehetőleg posta fordultával értesíteni vajjon miként intéződött el az eladás. Ti.i. én el akarom vittetni azokat a képeket Weiltől miket eladtam, a többit ott hagyom a nyáron át. Remélem sikerült valahogy az ügy. A viszontlátásra melegen üdvözli Czobel 6 Avr. 1908."
[6] Burgess, Gelette: The Wild Men of Paris. The Architectural Record, 1910. május, 400 – 414.
[7] Horváth Béla interjúja Czóbel Bélával [1961]. Horváth Béla művészettörténész hagyatéka. MTA BTK MTI, Ltsz.: MDK-C-I-217

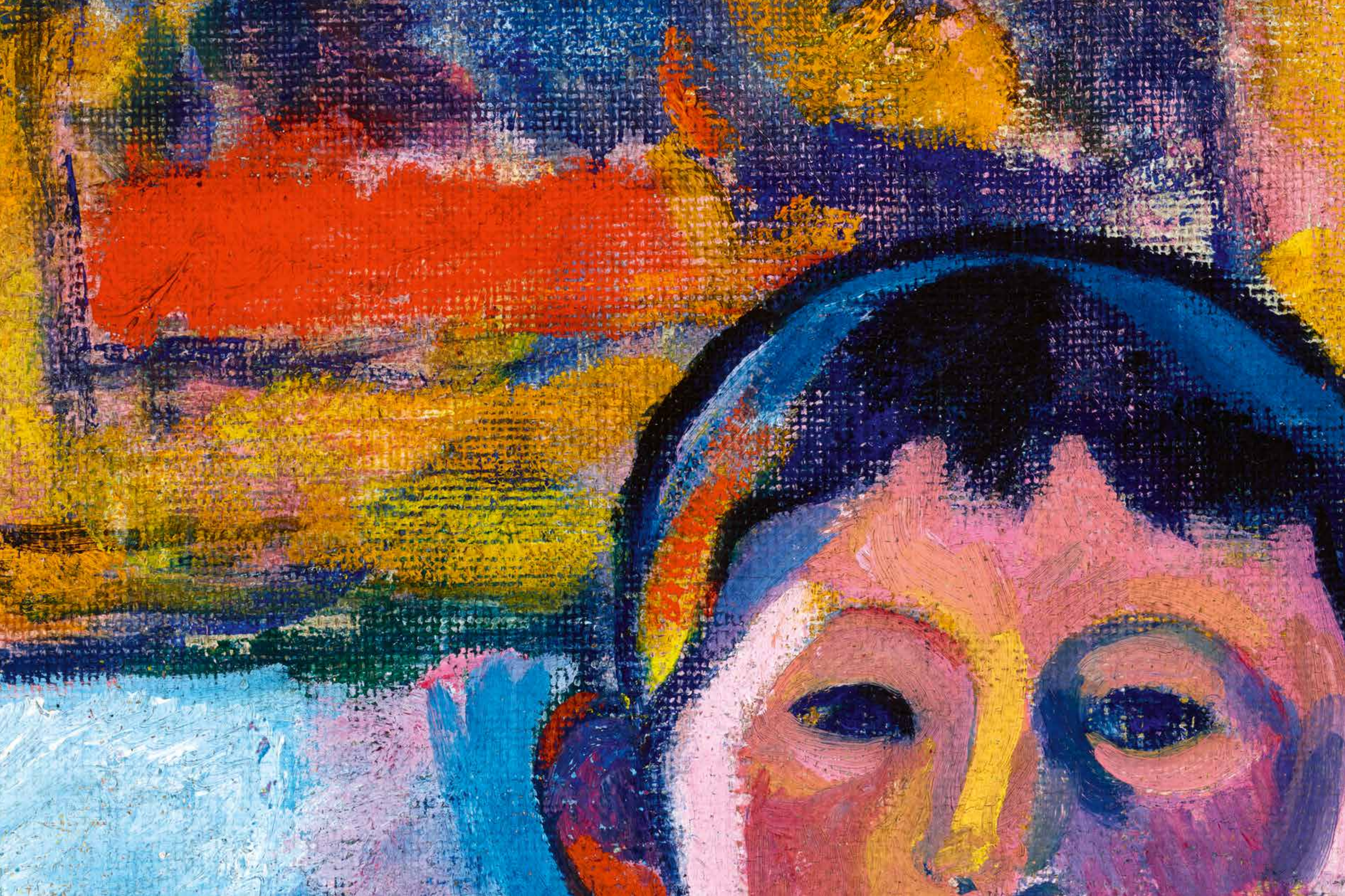

79 ▪ CZENE BÉLA (1911-1999)

A fekete, 1968
The Black, 1968

80x60 cm
Olaj, farost | Oil on fibre board
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Czene Béla 1968

Kikiáltási ár: 350 000 Ft / 1 129 EUR
Becsérték: 600 000 - 1 000 000 Ft
Estimated price: 1 935 - 3 225 EUR

80 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Art deco akt kék szobában
Art Deco Nude in Blue Room

58x43 cm
Tempera, papír | Tempera on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 2 800 000 Ft / 9 032 EUR
Becsérték: 3 600 000 - 4 800 000 Ft
Estimated price: 11 612 - 15 483 EUR

81 ▪ BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Műtermi csokor zöld ajtó előtt, 1935
Studio Still-Life in Front of a Green Door, 1935

60x74 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra fent | Signed upper left: Berény

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft / 8 064 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 4 500 000 Ft
Estimated price: 9 677 - 14 516 EUR

Berény Róbert 1926-os, emigrációból való hazaköltözése Budapestre új múzsával (Breuer Eta) és lehetőségeinek gyors analízisével indult. A polihisztor Berény felismerte, hogy anyagi helyzetét leggyorsabban plakátművészeti alkotásokkal lendítheti fel, melyek bár sokat adtak Budapest akkori városképéhez, elsősorban a független festészeti alkotások létrejöttéhez járultak hozzá financiálisan. Etát ábrázoló puritán, letisztult enteriőrjei és magas nézőpontból a vászonra vetített csendéletei a városmajori villa bensőséges világába kalauzolnak minket, és témaválasztásukat illetően megelőlegezik az 1930-as évek meghitt kompozícióit.

Berény festészetében 1930 és 1934 között stiláris változás figyelhető meg, melynek keretében továbbfejlesztette a berlini emigráció alatt kidolgozott art decós, dekoratív modorát, és a homogén foltrendszereken alapuló alkotásokat a festőileg oldottabb, stilizált, kontemplatív tartalmakat sejtető művek váltották fel – Németh Lajos kifejezésével élve egyfajta „látványfestészet" volt nála születőben. Ezekben az években lett aktívabb a Gresham-kör asztaltársasága (Berénynek ez is a segítségére volt festészete elmélyítésében), ahol a résztvevő művészek – így Szőnyi István, Bernáth Aurél, Egry József, köztük Berény is – proklamálták Nagybányához való szellemi kötődésüket, és ekkoriban, Berény Zebegénybe való áttelepülése után keletkezett a Csendélet ajtóval című mű, mely napjainkban is a kivonulás nyugalmát közvetíti a néző felé.

A kép elsősorban Berény kolorista adottságaira épít a hátteret lezáró ezernyi halványkékkel és a hideg tónusokat megtörő villanásnyi ciklámenekkel. Az egységesen dús faktúra hozzájárul a kép homogén egységéhez, melyet csak felerősítenek a vonalperspektíva feltűnő hiánya és a tört fényeket elnyelő matt felületek. Szelíd, türelmes alkotói hozzáállást látunk, amely szívesen időzik az apró részleteken. A kép elemeit határoló körvonalak lágy átmenetekben olvadnak bele a szűk mélységű térbe, ami által a festmény érzékletesebbé, a formák könnyedebbé válnak. Szíj Béla, aki a festő halála után elsőként rendezett kiállítást Berénynek a Magyar Nemzeti Galériában, a művész örök líráját hangsúlyozta, mely irányultság csupán Szőnyi zebegényi körének baráti miliőjében nyerhetett igazán létjogosultságot.

82 ▪ BOLDIZSÁR ISTVÁN (1897-1984)

Nyári kék égbolt (Zánka)
Blue Summer Sky (Zánka)

70x90,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Boldizsár 1965

Kikiáltási ár: 180 000 Ft / 580 EUR
Becsérték: 300 000 - 440 000 Ft
Estimated price: 967 - 1 419 EUR

83 ▪ KRIZSÁN JÁNOS (1866-1948)

Nagybányai ősz (Kökörcsin mező)
Autumn in Nagybánya (Pulsatilla Field)

72x82 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Krizsán János

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 870 EUR
Becsérték: 1 400 000 - 2 400 000 Ft
Estimated price: 4 516 - 7 741 EUR

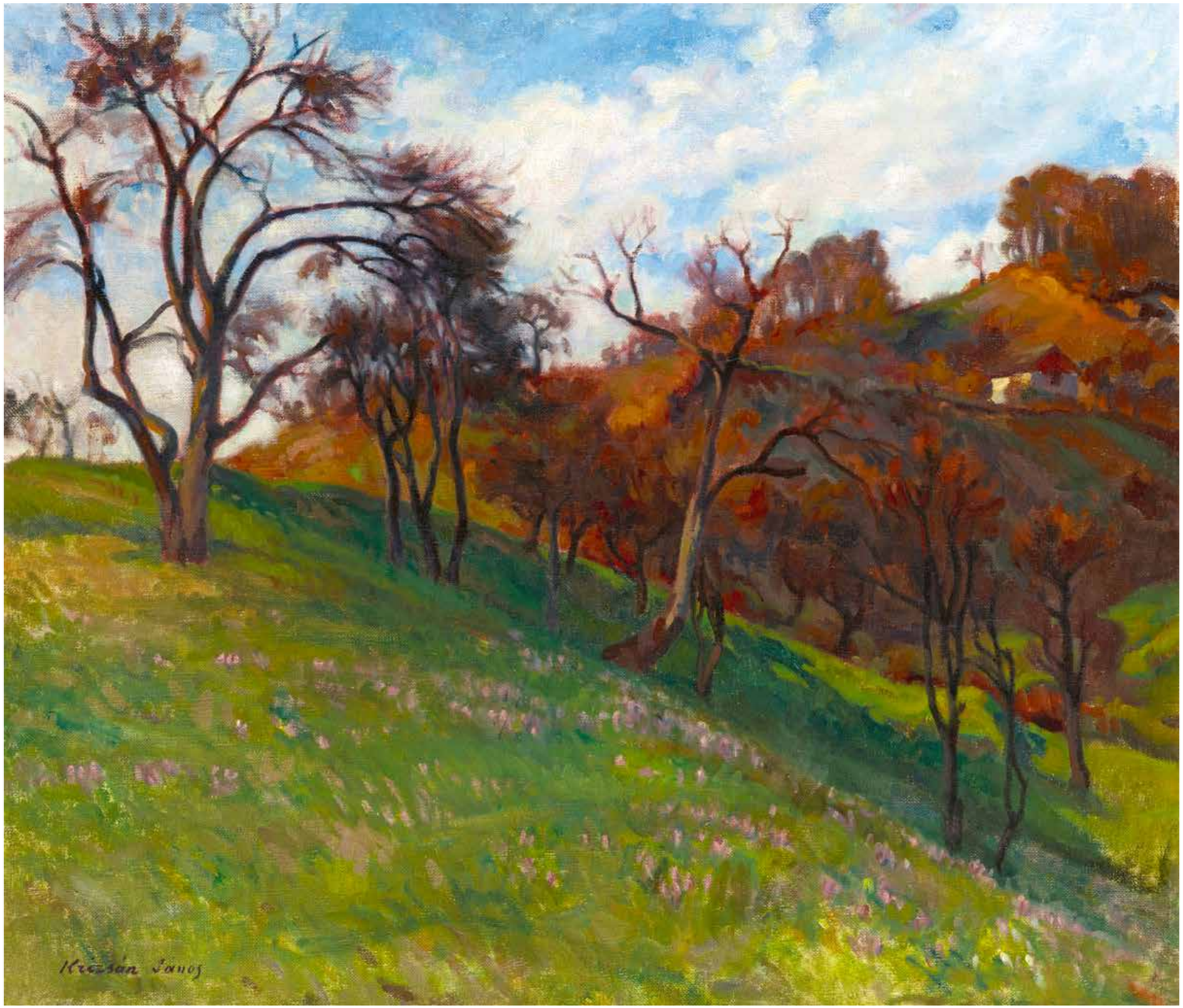

84 ▪ CZIGÁNY DEZSŐ (1883-1937)

Csendélet szoborral, almákkal és virágokkal, 1910-es évek első fele
Still-Life with Statue, Apples and Flowers, early 1910s

88x80 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Czigány

Kikiáltási ár: 34 000 000 Ft / 109 667 EUR
Becsérték: 40 000 000 - 60 000 000 Ft
Estimated price: 129 032 - 193 548 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor budapesti magángyűjteményben.

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Nyolcak és Aktivisták. Kieselbach Galéria, Budapest, 1999. november 12–21.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Rum Attila: Czigány Dezső. Budapest, 2004. 179.
- Modern magyar festészet 1892–1919. Szerk: Kieselbach Tamás. Budapest, 2003. 464.
- Modern Hungarian Painting 1892–1919. Szerk: Kieselbach, Tamás. Budapest, 2004. 464.
- Die Moderne in der Ungarischen Malerei 1892–1919. Szerk: Kieselbach, Tamás. Berlin, 2008. 464.

HATVANY FERENC CÉZANNE-JA ÉS A LEGSZEBB MAGYAR AVANTGARDE CSENDÉLETEK 1910 KÖRÜL

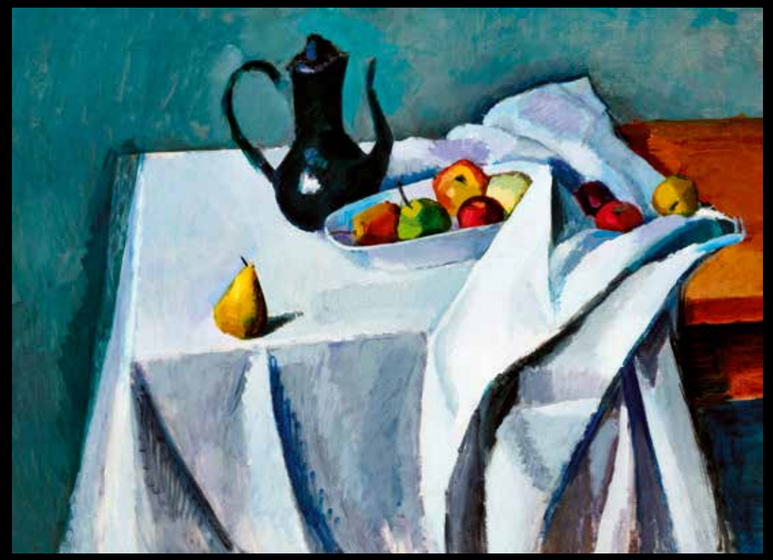

Tihanyi Lajos: Csendélet, 1909, magántulajdon

Czigány Dezső: Csendélet szoborral, almákkal és virágokkal, 1910-es évek

Kmetty János: Csendélet kancsóval és gyümölcsökkel, 1915 körül, magántulajdon

Orbán Dezső: Kannás csendélet, 1910, magántulajdon

Berény Róbert: Gyümölcscsendélet, 1910, magántulajdon

Paul Cézanne: A tálaló, 1877, Szépművészeti Múzeum, Budapest

Czigány Dezső: Csendélet almákkal és edényekkel, 1910-es évek, Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

IHLETŐ TÁRGYAK EGY JÓL ISMERT MŰTEREMBEN

Az elmúlt években több olyan nagy sikerű kiállítást is rendeztek a világ jelentős múzeumaiban, amelyek egy-egy festő életművét műtermeik, az őket körülvevő, képeiken újra és újra megjelenő tárgyakkal együtt, azok történetén keresztül mutatja be. A londoni Royal Academy of Art tavalyi, Matisse in the Studio című tárlatának rendezői nem voltak nehéz helyzetben: a fauveizmus vezető mestere szinte egy műgyűjtő lelkesedésével „terelte" maga köré csendéleteinek és enteriőr-képeinek kedvenc tárgyi motívumait. Nem csupán hétköznapi életének egyszerű használati eszközei, de egzotikus népek, az ázsiai és afrikai iparművészet inspiráló díszítésű és különleges formájú alkotásai – többek között remek perzsaszőnyegek, afrikai maszkok és szobrok – is időről időre felbukkannak festményein. „Egész életemben ugyanazok előtt a tárgyak előtt dolgoztam." – írta Matisse 1951-ben, majd így folytatta: „Minden tárgy egy színész és egy jó színész tíz különböző darabban is szerepet játszhat." A tárlat képek, az azokon felbukkanó tárgyak és a műtermekről készült fotók együttes bemutatásával járta körül a modern festészet egyik legnagyobb hatású mesterének sajátos mikrokozmoszát, az inspiráló csendéleti motívumok izgalmas és gondolatébresztő világát.
A magyar festészet történetéből is ismerünk olyanokat, akik valóságos műgyűjtőként vadásztak a számukra kedves, és nem utolsó sorban képeik csendéleti motívumaiként „újrahasznosítható" tárgyakra. Csók István lenyűgöző néprajzi és kelet-ázsiai kollekciója, barokk szobrai és pazar bútorai, Ferenczy és Rippl-Rónai színes népi szőttesei számos alkotásuk domináns motívumaként bukkan fel. Czigány Dezső művészetében szintén megtalálhatók ezek az évtizedeken át őrzött, sokszor távoli utazásokra is elvitt, a „hordozható otthon és műterem" funkcióját is ellátó tárgyak. Jellegzetes formájú, fedeles díszváza, gyümölcsös-tálak, purität kialakítású vizes kancsó, kék szegélyű tányér, karcsú kávé kiöntő, vaskos könyvek és három faszobor: egy barokk szent, egy 19. századi népi Madonna-szobor és egy nehezen meghatározható témájú, zömök, talán térdeplő angyalt ábrázoló fafaragás. Utóbbi nem csupán a most bemutatott festményen, de Erdélyi Mór híres fényképén is jól látható: Czigány Dezső a fénykép exponálása előtt a Százados úti művésztelep 13-as számú műtermének padlójára helyezte, a számára oly sokat jelentő cselló és egyik kitűnő, sajnos a mai napig lappangó festménye elé.

REND ÉS MONUMENTALITÁS

A most bemutatott kompozíció Czigány Dezső egyik legszebb, leggazdagabb csendélete: összefoglaló mű, amely a korábbi évek, a Nyolcak inspiráló periódusának minden művészi tanulságát kiforrott, tökéletes formába önti. A kompozíció monumentalitást sugárzó felépítése, logikus szerkezete és precízen kiegyensúlyozott színvilága Cézanne világhírű műveit idézi: közeli rokonságban áll a Hatvany Ferenc gáláns ajándékaként 1917-ben a Szépművészeti Múzeumba került Tálalóhoz. E művet egyébként Czigány több alkalommal is láthatta, hiszen 1910 körül Nemes Marcell tulajdonaként hosszú időn keresztül ki volt állítva Budapesten.
A kép centrumában, világító fehér drapérián üvegtányérba helyezett almák láthatók, társaik látszólag szabadon „gurultak szét" a kétajtós, alacsony szekrény politúrozott fedőlapján. A hátteret lezáró, türkizkék falon festmény, a szekrényen jobbra, könyvekre helyezett vázában virágok, balra enyhén megdöntött talapzaton nyers, darabos faragású faszobor tűnik fel: archaikus formáival Gauguin Tahitin festett totemjeit és saját készítésű plasztikáit idézi. A Czigány többi csendéletéről már jól ismert tárgyak precízen kiegyensúlyozott rendben népesítik be a teret. A festő akarata szerint berendezett „valóságdarab" a köznapi világ kaotikus, múlandó esetlegessége helyett az időtlen, stabil szerkezet tiszta logikáját hirdeti. Valami olyan állandót, amely a látszatvilág tünékeny burka alatt feszül. A sommásan, tömören fogalmazott kép főszereplői – a márvány keménységű, önmagukban is Cézanne szellemét idéző almák – szinte geometrikus alapformákká redukálva, minden sallangtól megfosztva tűnnek fel. A gyümölcsök szinte tapintásra ingerlő plasztikáját hangsúlyozza fehéren ragyogó környezetük: a rájuk eső fény finom tónusátmeneteket eredményez a szabályosan domborodó formákon, s míg felületüket az ecset tömören mintázta meg, addig a környezet és főleg a háttér motívumain sokkal szabadabb, lazább, puhább a modellálás.

Czigány Dezső a Százados úti műtermében, 1912, Erdélyi Mór felvétele

„A NAP A HUSZADIK SZÁZAD EGÉN..."

„Három szentség volt Czigány Dezső életében, amikor 1900 körül Párizsban megismerkedtünk: Cézanne, Ady és Casals." A Berény Róbert által felsorolt, megkérdőjelezhetetlen ideálok nem csupán pályája elején, de egész életében reveláló hatást gyakoroltak Czigányra. A számos festményén testet öltő Cézanne-rajongás ekkoriban persze sokakat magával ragadott: a 20. század első évtizedében útnak induló magyar modernek számára az aix-i mester példája jelentette a legfontosabb inspirációt. Gauguin, Matisse és Van Gogh egyaránt jelentős hatást gyakorolt a pesti állóvízből Párizs pezsgő művészeti életébe menekülő magyar festőkre, de senkit sem övezett a körükben akkora tekintély, mint őt és műveit. „Cézanne művészete – ne szerénykedjünk – a Nap a huszadik század egén. (...) A népszerűség e szinte bódító foka nem rejtély. Cézanne forradalmár volt és hagyománytisztelő egy személyben. Hagyománytisztelő, mert az optikai világképtől, mely az impresszionistákat hevítette, a klasszikus értelmezésű helyi színhez és formához vágyott vissza, a múzeumi képhez, mely kompozíciója biztonságában, színeinek teljében mosolyogva tűri a múló századokat. Forradalmár, mert eldobta a látvány csillogását, megszervezte a rendezett teret, s könyörtelenül rámutatott annak lemeztelenített alapformáira. Ez a döntő, nem hagyományokat tisztelő magatartása. Nem festett múzeumi képeket, a múzeumoknak kellett megváltozniuk ahhoz, hogy ez a titokzatos hódító betelepedjék falaik közé." Genthon István, a huszadik századi magyar művészettörténet-írás egyik legjelentősebb alakja, pályatársainak legtöbbjéhez hasonlóan Cézanne művészetét tartotta a modernizmus legnagyobb tettének. Korabeli hatásának erejét kevés kompozíció bizonyítja olyan lenyűgöző egyértelműséggel, mint Czigány Dezső most bemutatott alkotása, a 20. századi modern magyar festészet egyik legszebb csendélete.

Molnos Péter

85 ▪ VASZARY JÁNOS (1967-1938)

Olasz tengerparton I. (A nézők), 1922
Italian Beach I. (The Watchers), 1922

22x30 cm
Színes ceruza, papír | Colored pencil on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Vaszary Alassio 922 VIII. 26

Kikiáltási ár: 650 000 Ft / 2 096 EUR
Becsérték: 900 000 - 1 400 000 Ft
Estimated price: 2 903 - 4 516 EUR

vaszary János

vaszary János

86 ▪ VASZARY JÁNOS (1867-1939)

Olasz tengerparton II. (Akiket néznek), 1922
Italian Beach II. (The Watched), 1922

19x27 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Vaszary J Alassio

Kikiáltási ár: 650 000 Ft / 2 096 EUR
Becsérték: 900 000 - 1 400 000 Ft
Estimated price: 2 903 - 4 516 EUR

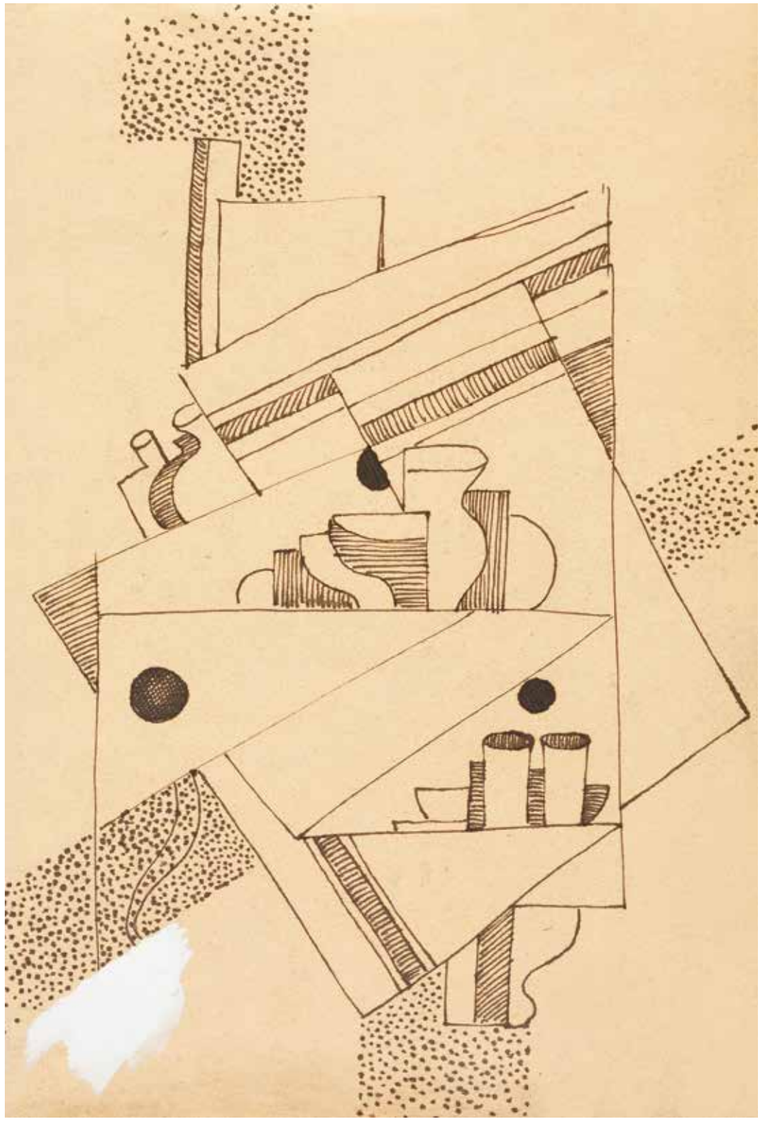

87 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Art deco csendélet (Konstruktivista kompozíció), 1920-as évek
Art deco Still-Life (Constructivist Composition), 1920s

31x21 cm
Tus, fedőfehér, papír | Indian ink, mixed technique on paper
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 500 000 Ft / 1 613 EUR
Becsérték: 700 000 - 1 000 000 Ft
Estimated price: 2 258 - 3 226 EUR

88 ▪ SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Don Quijote
Don Quijote

65,5x52,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve lent középen | Signed lower centre: Scheiber H

Kikiáltási ár: 400 000 Ft / 1 290 EUR
Becsérték: 500 000 - 750 000 Ft
Estimated price: 1 612 - 2 419 EUR

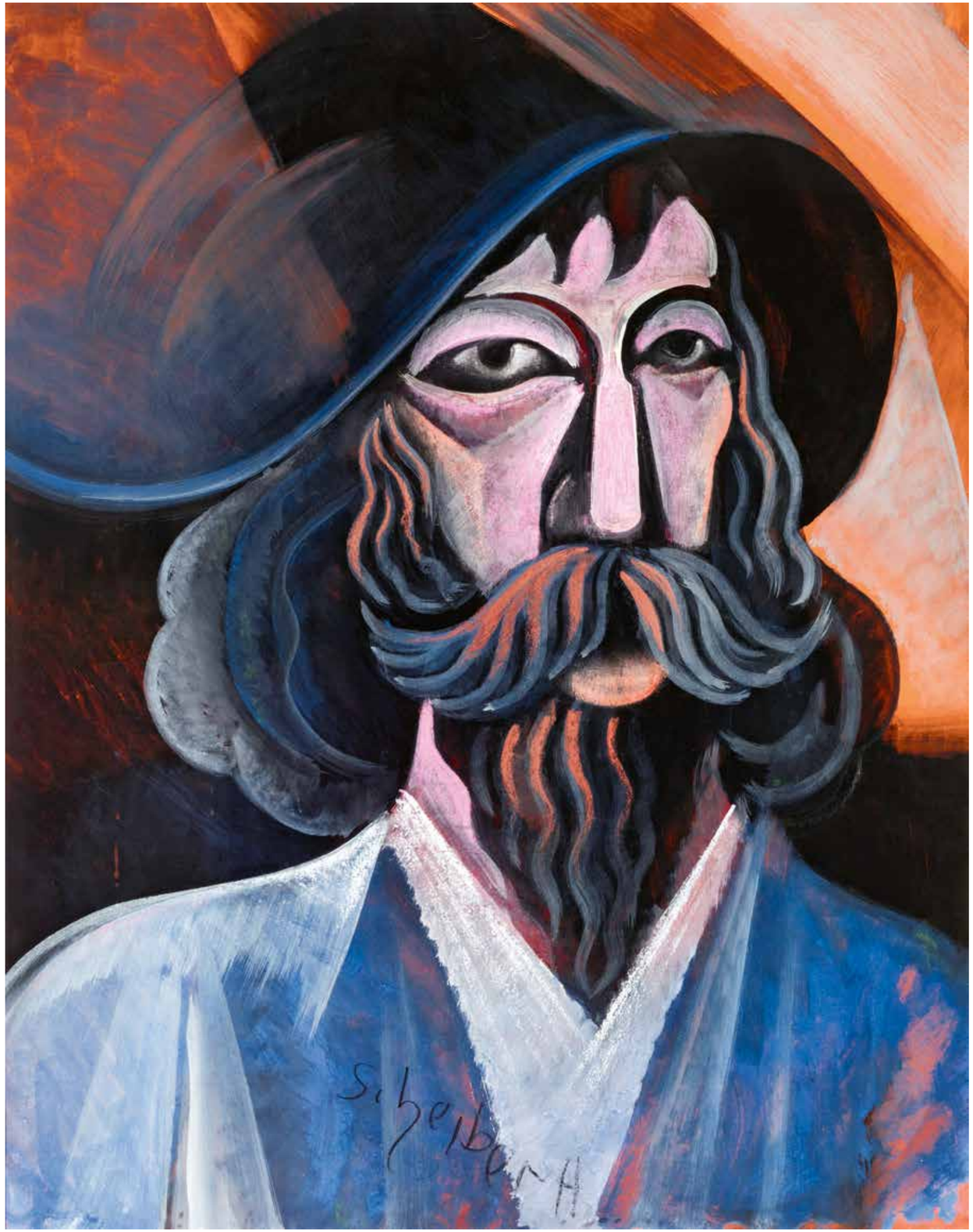

89 ▪ IFJ. MARKÓ KÁROLY (1822-1891)

Olasz tájkép patakkal, 1861
Italian Landscape with Brook, 1861

26,5x38,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: C Markó figlio1861

Kikiáltási ár: 2 800 000 Ft / 9 032 EUR
Becsérték: 3 400 000 - 4 400 000 Ft
Estimated price: 10 967 - 14 193 EUR

Ifj. Markó Károly: Salvator Rosa az Appennini hegyekben természet után tanulmányoz, 1858, Magyar Nemzeti Galéris, Budapest

90 ▪ PERLROTT CSABA VILMOS (1880-1955)

Táj házakkal, 1915-1920 között
Landscape with Houses, between 1915-1920

78x82 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Perlrott Csaba

Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft / 14 516 EUR
Becsérték: 7 000 000 - 10 000 000 Ft
Estimated price: 22 581 - 32 258 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Boros Judit: Perlrott Csaba Vilmos. A Magyar Festészet Mesterei sorozat. Budapest: Kossuth Kiadó, Magyar Nemzeti Galéria, 2015. kat. 34.

Ferenczy Károly Nagybányán a mérsékelten haladó szellemiségű művésztanárok táborát gazdagítva arra oktatta diákjait – köztük Perlrott Csaba Vilmost, hogy bár a festmény nyelvi elemei nagyon fontosak, sosem szabad a maníros felületesség hibájába esni, mely egyenlő a természet figyelmen kívül hagyásával. Réti István hasonló szellemben kérte számon diákjain a „rajzbéli építő logikát", mely nélkül nincs kvalitásos festészet, legyen az eredmény bármily' festői is. Az ifjú titán Perlrott Csaba Vilmos kezdetben rájuk sem hederített, a maga útját járta, és Matisse, Gauguin igézetében születő vásznait a magyar közönség heves visszhangja közepette állította ki 1907-ben a Könyves Kálmán Szalonban. Perlrottnak igaza volt annyiban, hogy ekkorra a magyar művészet már túl volt Nagybánya mérsékelt impresszionizmusán, ám csak évekkel később, érett kecskeméti korszakában érthette meg és kezdhette el igazán becsülni Ferenczyt, annak egyszerű kifejezésmódját, zárt egységben álló kompozíciót.

Ekkoriban, az 1910-es évek első harmadában szintetizálta magában az őt ért hatásokat és hozta létre szofisztikáltan forrongó, Lázár Béla szerint csupa élettel, mozgalmassággal, drámai hévvel teli alkotásait. Kecskemét városa – melyet Iványi-Grünwald Béla a „színmagyar" jelzővel propagált és amelyet a helyi sajtó kissé nagyravágyóan jellemzett a nagybányai gyümölcsöt kiszorító új piacként – a tenyerén hordozta a festőt, aki az első világháború alatti években is hű maradt hozzá: 1915 októberében Perlrott volt az egyetlen, aki munkába feledkezve, tüdőbajtól gyötörten ült a műteremház előtt, „mintha a háború rettenetes, ölve is teremtő ereje szándékosan elkerülte volna a kecskeméti festőgárda utolsó mohikánját". Képeit még ekkor is az alkotás folyamatából nyert magabiztos nyugalom hatja át, köztük az ekkoriban készült *Táj házakkal* című festményt is, mely termékenyen ötvözi Párizs friss szellemiségét Nagybánya hagyományával.

Matisse örökségét követve nagy, dekoratív foltokból látjuk felépülni a kompozíciót, ahol „minden rész látható lesz és játssza a ráosztott szerepet, fő- vagy mellékszerepet". A kecskeméti művésztelep filozófiája kedvezett a síkba tolt előtér dekoratívizmusának is – annak a szecessziós burjánzásnak és gazdagságnak, mely nagyrészt a fauvizmus öröksége volt. A mélységi tagolás ugyanakkor a cézanne-i hagyományba illeszkedik. Képeinek komplex térszerkesztése, ahogy „kereste a tárgyak, motívumok szerkezetét, kapcsolódásait", Perlrottot a kortársak körében Cézanne magyarországi helytartójává emelte.
A körvonalak használatában az 1911-es spanyolországi élmények köszönnek vissza, ahol újra előtérbe kerültek a vastag kontúrok – immár nem dekoratív, hanem erős térképző felhanggal. Ahogy Iványi, úgy Perlrott festményein is változás volt érzékelhető a 10-es évek második felében: a vonalak hangsúlyos szerepét és a kompozíciós elemek ritmikáját megtartva lassan mindketten visszatértek a plasztikus tömegábrázoláshoz, amivel Perlrott nagybányai gyökereit, veleszületett festőiségét elevenítette fel. Ez a „mérsékelt konstruktivitás" leginkább a tájképeiben öltött formát.

A *Táj házakkal* megkapó letisztultsága tehát Perlrott egész világát, igazságát magában hordozza: egy törvényszerűnek ható feszességet, melynek köszönhetően – Bálint Aladárt idézve – „meghódolunk teremtő tehetsége előtt és rá bízzuk magunkat".

91 ▪ FARAGÓ ENDRE (1901-1943 KÖRÜL)

Csillaghegy (Út Csobánka és Pilisvörösvár felé), 1929
csillaghegy (Road to Csobánka and Pilisvörösvár), 1929

67x90 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Faragó 929

Kikiáltási ár: 650 000 Ft / 2 096 EUR
Becsérték: 1 200 000 - 2 000 000 Ft
Estimated price: 3 870 - 6 451 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Nemzeti Szalon,
- Magyar Művészetért, 1940

92 ▪ IVÁNYI GRÜNWALD BÉLA (1867-1940)

Fürdőző nők Nagybányán (Tanulmány a Fürdőző nőkhöz), 1909 körül
Bathers in Nagybánya (Study to the Bathing Women), c. 1909

47x40 cm
Olaj, karton | Oil on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Iványi Grünwald Béla
Hátoldalon | Reverse: Könyves Kálmán kiállítási címke

Kikiáltási ár: 2 800 000 Ft / 9 032 EUR
Becsérték: 3 600 000 - 5 000 000 Ft
Estimated price: 11 612 - 16 129 EUR

Iványi Grünwald Béla: Fürdőző nők (Nagybánya), 1909, magántulajdon

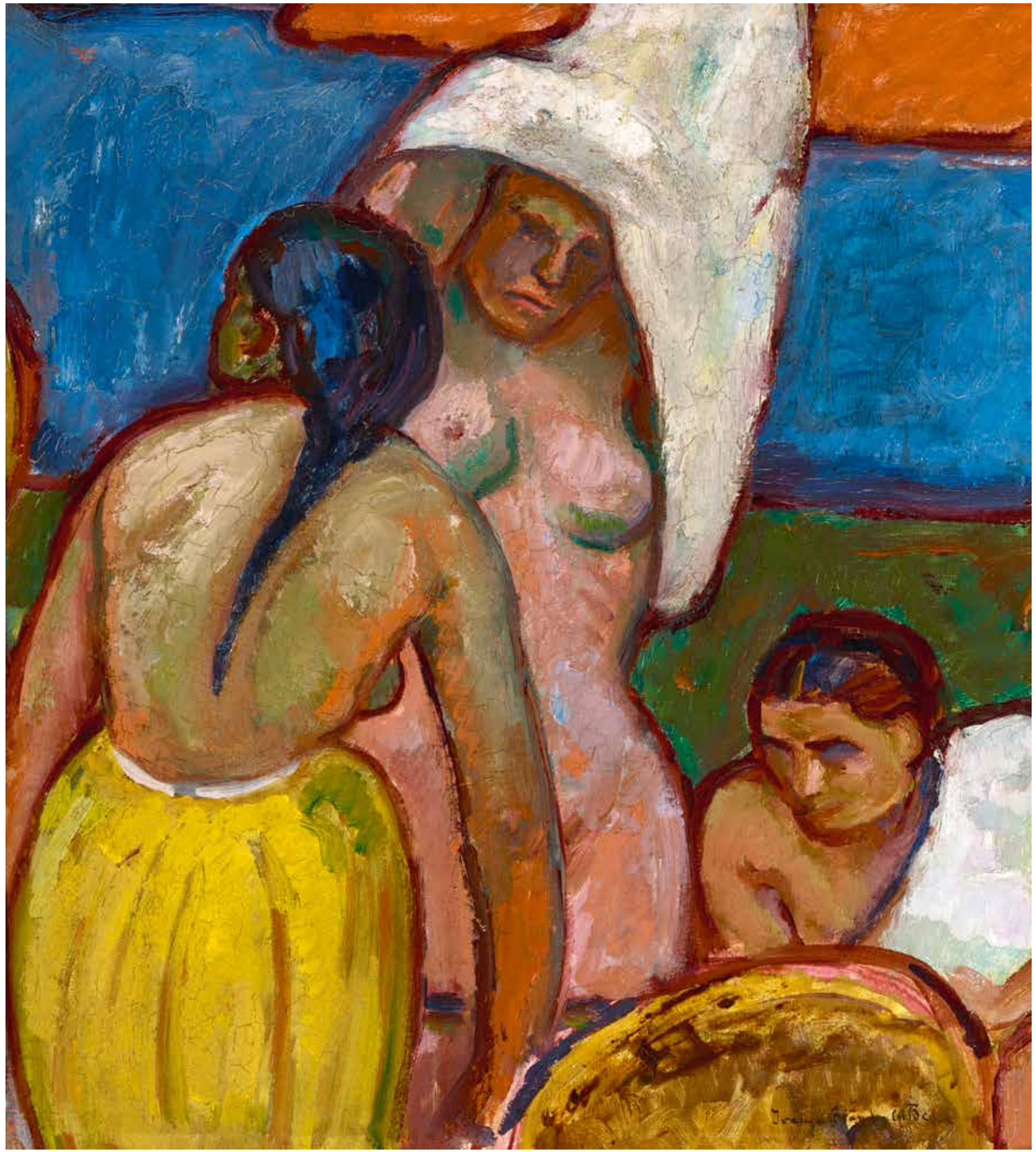

93 ▪ VAJDA LAJOS (1908-1941)

A művész szobája, 1925
The Room of the Artist, 1925

45x34 cm
Szén, papír | Charcoal on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Vajda 1925 jún
Hátoldalon | Reverse: felirat Vajda Lajos (1908-1941) Konyharészlet, 1925/36, 324
A mű Mándy Stefánia Vajda Lajos (Corvina 1983) monográfiájában 1925/36 szám alatt szerepel

Kikiáltási ár: 600 000 Ft / 1 935 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 2 000 000 Ft
Estimated price: 3 226 - 6 452 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Erdész Galéria, 2004

94 ▪ BÁLINT ENDRE (1914-1986)

Kék kancsós csendélet vörös szobában, 1947
Still-Life with Blue Jug in a Red Room, 1947

56x33 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Bálint 47

Kikiáltási ár: 1 600 000 Ft / 5 161 EUR
Becsérték: 2 400 000 - 3 800 000 Ft
Estimated price: 7 741 - 12 258 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- A festő műhelyében – csendéletek, enteriőrök és képmások. Szentendre - MűvészetMalom, 2006. december

Bálint Endre: Csendélet, magántulajdon

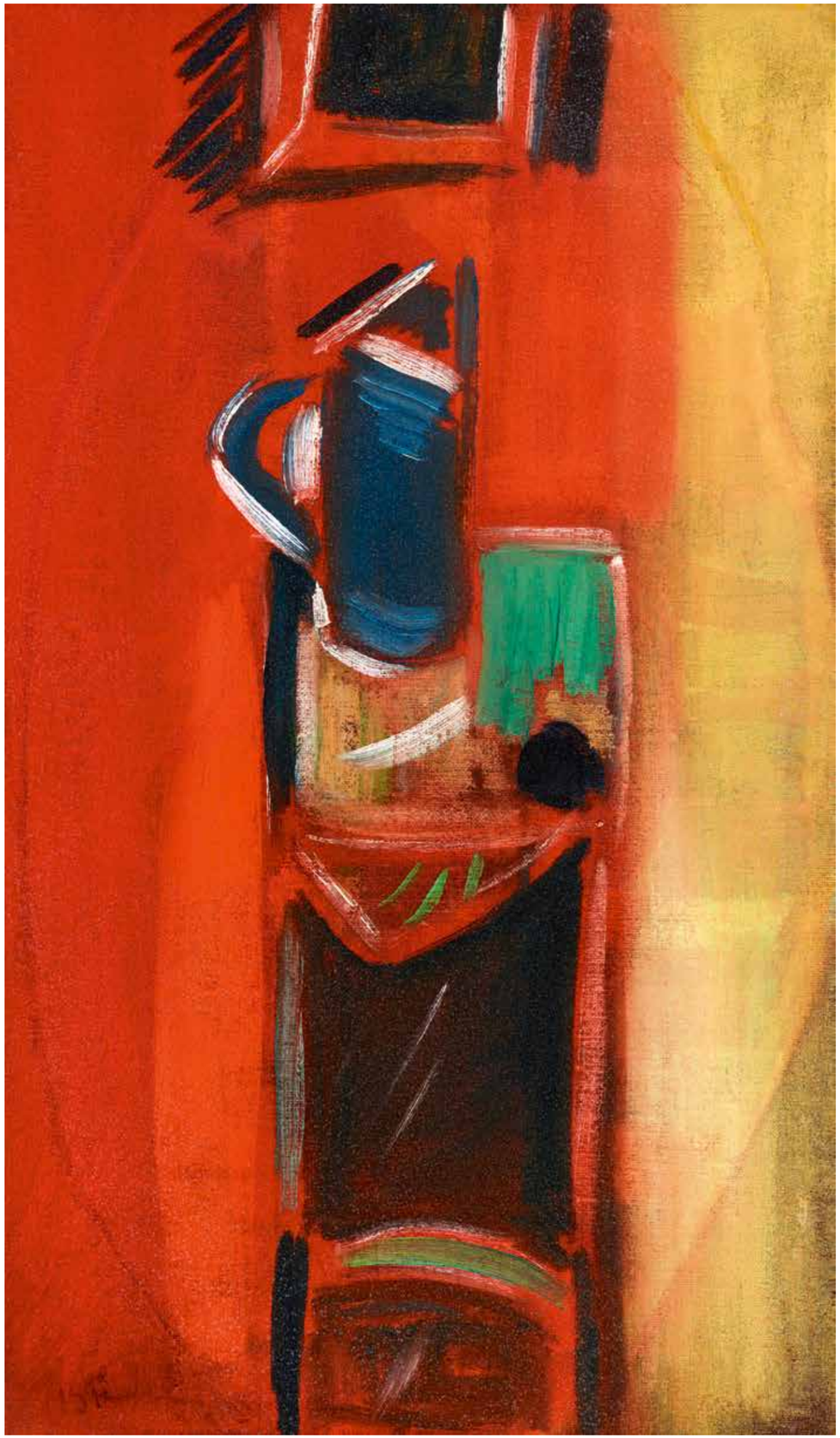

95 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Art deco Madonna
Art Deco Madonna

78x56 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 4 200 000 Ft / 13 548 EUR
Becsérték: 5 500 000 - 8 000 000 Ft
Estimated price: 17 741 - 25 806 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Kőhíd-Kádár Béla (1877-1956) festőművész kiállítása, Városi Képtár, Deák gyűjtemény, 2017. október 15-2018. január 14.

Jelen képünk a szekesfehérvári kiállításon

96 ▪ NAGY KRISZTA (1972-)

A földön megemelsz a földről magaddal, 2018
You Raise Me from the Floor with Yourself, 2018

160x130 cm
Akril, vászon | Acrylic on canvas
Jelezve középen | Signed centre: XT 2018

Kikiáltási ár: 320 000 Ft / 1 032 EUR
Becsérték: 500 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 613 - 2 581 EUR

Nagy Kriszta: Kortárs festőművész vagyok, 1998, Ludwig Múzeum

A KORTÁRS FESTŐMŰVÉSZ

Nagy Kriszta a ,90-es években pályára lépő új magyar művészgeneráció egyik kulcsfigurája. Az underground zenei színtéren próbálgatta szárnyait, a szovjet űrhajósnőről elnevezett Tereskova nevű alternatív női zenekarral. Nagy Kriszta már énekesnőként is a rendszerváltás utáni világ szabadságával kezelte a nyelvet és a női szexualitást. „A születési hibám, hogy illatos a pinám / Nézz rám és tépd le a ruhám / Nézz rám és tépd le a ruhám" – énekelte klasszikussá vált botránydalában, az *Illatos a pinám*ban. Az intermédia tanszéken töltött éveknek megfelelően már nem kötötték a klasszikus képzőművészeti technikák. A ,90-as évekbeli vadkapitalizmussal Magyarországra szakadó óriásplakát-erdőben is meglátta a lehetőséget. Fehérneműre vetkőzve, kisminkelt szőke modellként állt ki egy plakátfotózásra, maga mellé írva a híres „Kortárs festőművész vagyok" című állásfoglalást.

EZEREGY ÉJSZAKA MESÉI

Nagy Kriszta az óriásplakát-projekttől kezdve keresi a nyilvánosságot. Egyszerre kritizálja és megéli a fogyasztói társadalom és a bulvármédia önemésztő világát. Zavarba ejtő akcióit talányos kritikai kettősség jellemzi: egyszer odakuporodik a Parlament mellé üríteni, másszor beül egy politikai műsorba, egyszer felkínálja magát a kereskedelmi tévék macsó nagymenőjének, máskor gúnyt űz belőle, miközben tucatszámra festi a miniszterelnöki portrékat, hol bírálva, hol dicsőítve. Nagy Krisztánál a legbensőségesebb intimitás bármikor találkozhat a széles társadalmi kérdésekkel. Szőnyegen fekvő kettős önarcképe is saját szerelmi életéből táplálkozik (a földre sújtott szerető felemeléséből). Combfixben, félmeztelenül, a gonosz erőktől védelmező ezüst Szent Benedek medállal fekszik a földön, megkettőzött énjének karjaira „tetoválva" a kép bátorító címét („a földön megemelsz a földről magaddal"). A török szőnyeg vörös mintái néhol áthatják az aktokat, keleti kárpitként kapcsolva egymásba az ábrázolás dimenzióit, miközben a vastag képi tárgyként megjelenő festmény szélén strasszkövek csillognak.

97 ▪ MÉHES LÓRÁNT (1951-)

Műteremben, 1974
In the Studio, 1974

150x150 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 3 200 000 Ft / 10 323 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 355 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Méhes Lóránt életműkiállítása, Ernst Múzeum, 2007

Méhes Lóránt a magyar hiperrealizmus kulcsfigurája és az 1970-80-as évekbeli pesti underground egyik fontos szereplője. Ahogy művészetének legjobb ismerője, kutatója, Forián Szabó Noémi írta 2007-es életmű-kiállítása kapcsán: „Méhes Lórántnak a 70-es évek elején festett fotórealista portréi pontosságuk, festői kvalitásuk és lírai kifejező erejük folytán azonnali elismerést vívtak ki maguknak, és máig legendásak. Festőként feleségével, az énekesnő és színésznő Méhes Mariettával együtt a budapesti underground művészet 70-es évekbeli eseményeinek (pl. Kex-koncertek, Rózsa presszó akciók, FMK-kiállítások, Bódy Gábor filmjei) állandó résztvevője volt. 1978-as akciója visszhangot kapott a francia sajtóban Szemüvegekkel a szocializmus ellen címmel, amikor is papírból, színes celofánból szemüvegeket készített, és azokat barátainak, művészkollégáinak adta (pl. Bódy Psyché című filmjének forgatócsoportja vette fel Zuzu szemüvegeit, az akciót pedig Vető János fotózta)." Méhest tűéles látásmódja, minden apróráncra és furcsaságra kiélezett festői „szemüvege", azaz fotószerű hiperrealizmusa népszerűvé tette a közönség körében, miközben a realizmust dicsőítő, de a kritikai nézőponttól rettegő hivatalos szervek minden lépését gyanakodva figyelték.

Michelangelo: Lorenzo di Piero de' Medici síremléke

98 ▪ BÁLINT REZSŐ (1885-1945)

Kislány zöld levelek előtt, 1908 körül
Girl in Front of Green Leafs, c. 1908

70x56 cm
Olaj, művészkarton | Oil on cardboard
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Bálint R

Kikiáltási ár: 3 400 000 Ft / 10 968 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 7 500 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 24 194 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Magyar Vadak Párizstól Nagybányáig 1904–1914. Szerk.: Passuth Krisztina – Szücs György, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2006.
- Bálint Rezső: Művészek Párizsban, magánkiadás, 1941.
- A 60. csoportkiállítás katalógusa: Bálint Lajos Rezső, Bolmányi Ferenc, Boromisza Tibor, ifj. Gaár Vilmos, Káplár Miklós, Vitéz Leidenfrost Pál, Pogány Ferenc. Nemzeti Szalon, 1928.
- Bálint Rezső: Formák, foltok, vonalak. Tizenegy litografia. Kosztolányi Dezső előszavával. Budapest, 1918 [1919].
- g.: A „visszautasítottak" tárlata. In.: Pesti Napló, 1908. április 15.

TEREMTŐ NYUGTALANSÁG

Bálint Rezső a franciás igazodású, fauve-okkal, posztimpresszionistákkal és neoprimitivizmussal flörtölő modern magyar festészet egyik lappangó tehetsége. Jelzi, hogy még mindig van kit felfedezni, akár a magyar vadak mezőnyéből is! Bálint rövid nyomdászati és magániskolai tanulmányok után 1906-tól Nagybányán képezte magát, megismerkedve a neósok modern szellemiségével. Utána megjárta előbb Münchent és Párizst, majd rendszeresen szerepelt a fővárosi kiállítótermekben. Kosztolányi Dezső méltatta így művészetét 1919-ben kiadott litográfiai mappájának előszavában: „Figyelte az embereket, vagy külföldön, átkozott utcákon kóborolt, vagy olvasott, nyugtalankodott, annyira szerelmese volt az egyedülvaló életnek, hogy évekig szinte közönyösnek rémlett előtte, vajjon ez a sok teremtő nyugtalanság milyen formát ölt magára. Innen van, hogy a festészete oly emberi és tartalmas."

MONTPARNASSE-I CIMBORÁK

Bálint 1909 és 1913 között járt Párizsban, ahol Modiglianival is osztozott egy ideig műtermén. Emlékeiről 1941-ben jelentetett meg egy érzékeny leírásokkal teli visszaemlékezést *Művészek Párizsban* címmel. Bálint akkor élt a régi Montparnasse-on, amikor még nem fedezték fel maguknak a turisták, szemben a külföldieket „kasírozott díszlet"-ként kiszolgáló Montmartre-ral. A művészek a pár itteni kávéházat látogatták. Egymás mellett szorongtak az École de Paris mindenfelől ideszármazott, név nélküli tehetségei, francia írók, emigráns orosz grófnők, virágárusok, kalapos masamódok. És itt volt a legendás kávéház, a Rotonde, ahol fauve-ok exkluzív társasága tanyázott, a teljesen ismeretlen kubistákkal együtt. „Picasso, Matisse, Braque, Derain mellett Vlaminck, Friesz, Renault, Segonzac, Mangin, Marquet, Puy – még páran alkották a társaságot. Ami művészi forradalmi mozgalom később keletkezett, mind tőlük indult, hozzájuk igazodott" – írta Bálint.

A VISSZAUTASÍTOTTAK SZALONJA

1908-ban a Műcsarnok zsűrije által elutasított festők megrendezték az első magyar „visszautasítottak szalonját" a Gresham-palota termeiben. A francia mintára (Salon des Refusés) megszervezett kiállítást nagy izgalommal várta a – hivatalos Műcsarnok konzervativizmusát sokalló – pesti sajtó. A megvalósult tárlaton viszont, ahogy ezt a párizsi zsűrimentes szalonokon is rendre megtörtént, keveredtek egymással a dilettáns és az avantgárd hangok. A Pesti Napló kritikusa ki is oktatta a részvevőket: „A festőnek orcája verítékében kell tanulnia, hogy festésében a verítékes gyötrődés ne alkalmatlankodjék, vagy a léhaság ne okvetetlenkedjék. A folt nem festékpecsét, a kép struktúrának éreztetője, a színnek pedig helye és mélysége van. És rajzolás tudása nélkül nincs festés. Csak annak szabad nem rajzolnia, aki nagyon tud rajzolni, aki a mélységek, az értékek, a foltok, az árnyékok és fények helyének dolgában teljesen biztos." A rosszul tájékozott, értetlenkedő kritika akár Bálint Rezső képeinek is szólhatott, aki nemcsak kiállítója, de egyik fő szervezője is volt a magyar Salon des Refusés-nek. A történelem a modern művészek pártjára állt.

FAUVE ÁRTATLANSÁG

Ugyanezek a kritikák ismétlődtek a Párizsban megrendezett legendás őszi és független szalonok sajtójában is. Ugyanígy szidták Matisse női portréba húzott, formabontó zöld árnyékvonalát a vadak kritikusai – és ugyanezt ünnepli ma a műértő közönség. A Bálint Rezső által festett kisleány (az ajánlás szerint Tyutyu) az őserővel feltörő, „barbár" fauvizmus egyik jelentős műve. A hátteret stilizált-expresszív, szőnyegszerű dzsungelként burjánzó mustra borítja, előtte egy széken ül a bájos kislány. Okkeres bőre Kirchner női testeit idézi, arcának zöld árnyékreflexei Mattise-t, az őserdei levelek pedig Henri Rousseau-t. Barki Gergely *Magyar vadak* katalógusban közölt életrajza szerint „sok más Nagybányán megfordult művészhez hasonlóan Bálint is csupán néhány alkotás erejéig kísérletezett az új stílussal, fauve-os, neós periódusa tehát legfeljebb 1907–1908-ra tehető." A most vizsgált festmény minden bizonnyal ekkor készült, még a hosszú párizsi tartózkodás előtt, de a francia fauve-ok szemmel látható inspirációjára.

Bálint Rezső:Nagybányai táj, 1908 körül, magántulajdon

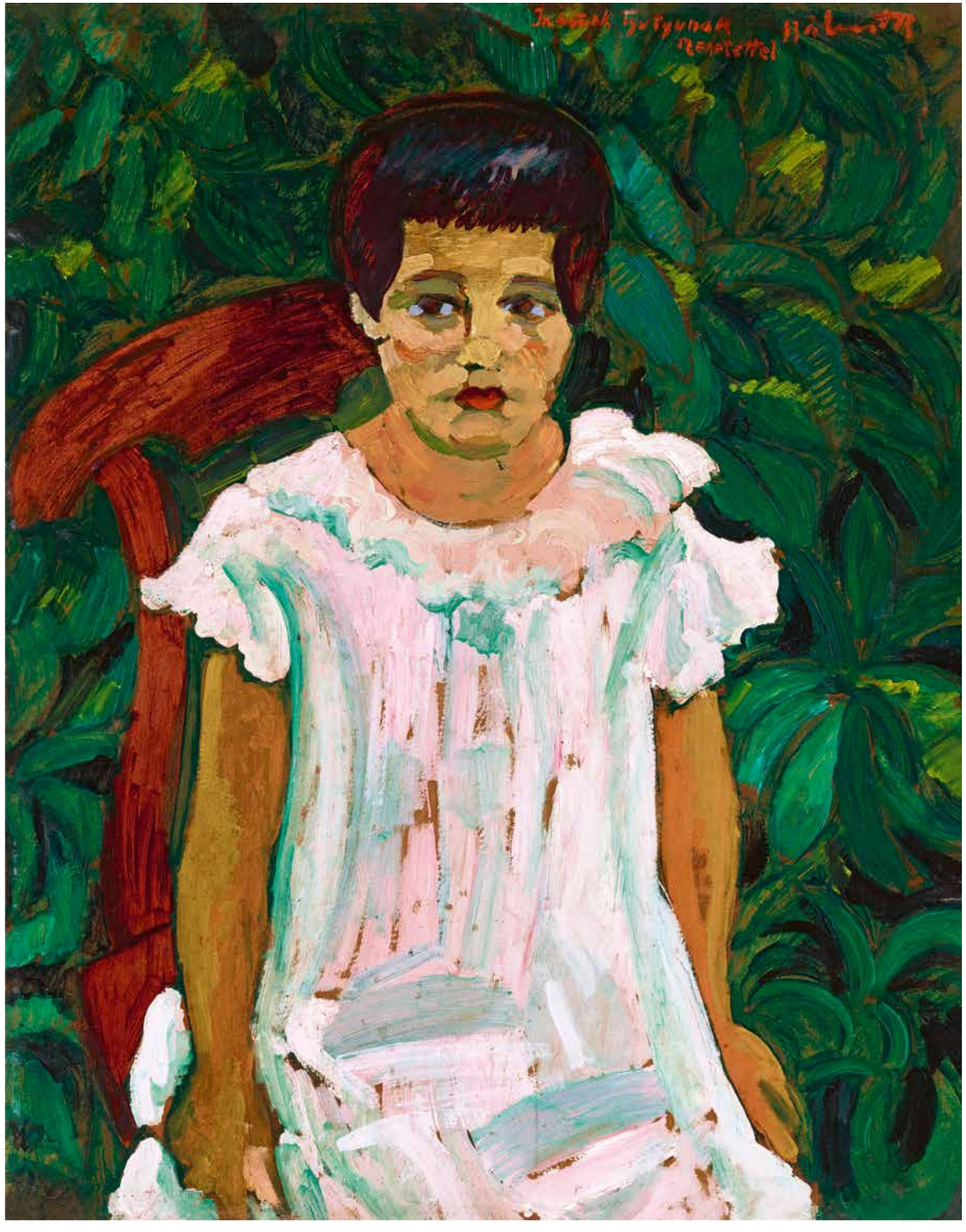

99 ▪ BÉKESSY LEÓ (1890-1966)

Esti hangulat (Zeneszó)
Evening Mood (Music)

80x115 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Békessy

Kikiáltási ár: 380 000 Ft / 1 225 EUR
Becsérték: 600 000 - 900 000 Ft
Estimated price: 1 935 - 2 903 EUR

Tanulmányait a Képzőművészeti Főiskolán végezte, mestere Ferenczy Károly volt, aki Nagybányára is elhívta. A főiskola befejezése után rögtön tanítani kezdett Győrben, a Tanítóképzőben. 1925-től rajz- és festőtanfolyamot vezetett, tanítványai közé tartozott Borsos Miklós is. Plein air képeket, népi életképeket, portrékat festett, de készített tájképeket is. Nagyon alapos művész volt, számos rajzot, színvázlatot készített, amíg a képet végső formájába rögzítette. 1914-től vett részt kiállításokon, 1957-ben gyűjteményes tárlata volt az Ernst Múzeumban. Munkái Győrben találhatóak.

100 ▪ KARLOVSZKY BERTALAN (1858-1938)

Lány vörös drapériával
Girl with Red Drapery

40x50 cm
Olaj, fa | Oil on panel
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Karlovszky B

Kikiáltási ár: 300 000 Ft / 967 EUR
Becsérték: 400 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 2 580 EUR

101 ▪ BORTNYIK SÁNDOR (1893-1976)

Szerelmesregény és pihenő pénztárgép (Hitel nincs), 1944
Romance and Cash Register (No Credit), 1944

20,5x16 cm
Barna tinta, papír | Brown ink in paper
Jelzés nélkül | Unsigned
Hátoldalon pecsét | Stamp on reverse: Bortnyik Sándor vázlatkönyv 1944

Kikiáltási ár: 120 000 Ft / 387 EUR
Becsérték: 160 000 - 280 000 Ft
Estimated price: 516 - 903 EUR

Bortnyik Sándor 1944. februári vázlatkönyvéből

102 ▪ TIHANYI LAJOS (1885-1935)

Berlini kávéházban, 1923
In a Berlin Café, 1923

32x27 cm
Szén, papír | Charcoal on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Kállainak szeretettel Tihanyi Berlin XI. 28.

Kikiáltási ár: 1 000 000 Ft / 3 225 EUR
Becsérték: 1 400 000 - 2 200 000 Ft
Estimated price: 4 516 - 7 096 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Carl László gyűjteményében

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- László Károly gyűjtemény, Dubriczay palota, Veszprém

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Avantgarde Progressive ungarishe Kunst des 20. Jahrhunderts, oldalszám nélkül
- Geipel, Ulbrich: Der Sammler Carl Laszlo, Postdam, 1998. 92. o.

Tihanyi Lajos: Munkás család, 1921, Magyar Nemzeti Galéria

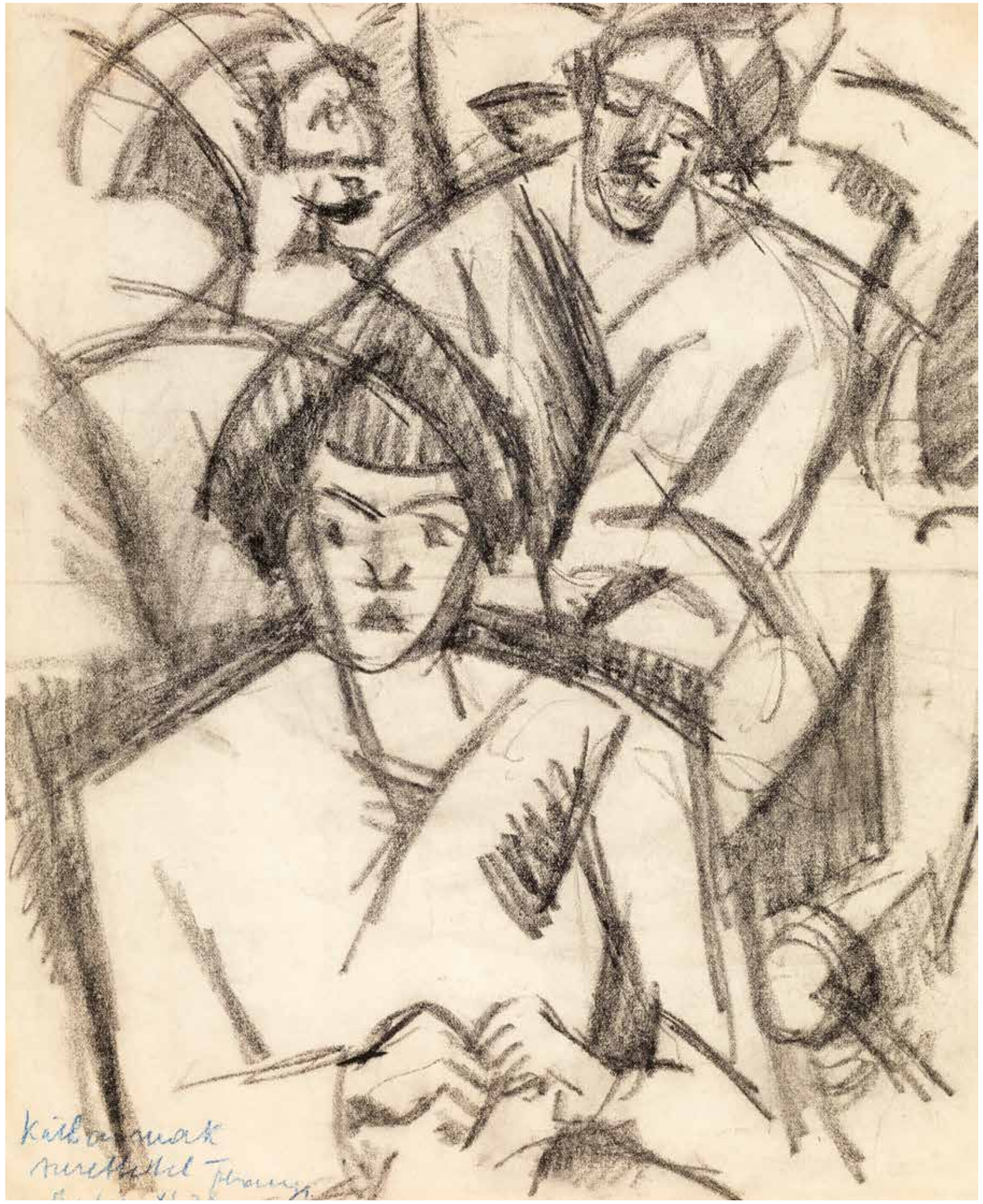

103 ▪ KONTULY BÉLA (1904–1984)

Kék íriszek a festő teraszán, 1933
Blue Iris on the Porch of the Painter, 1933

80x80,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kontuly B 933

Kikiáltási ár: 24 000 000 Ft / 77 419 EUR
Becsérték: 30 000 000 - 50 000 000 Ft
Estimated price: 96 774 - 161 290 EUR

EGYÜTT A VILÁGGAL

Kontuly művészete tökéletes illusztrációja annak a letisztult, hűvösségig elegáns festészetnek, amely az 1920-as évek végén az expresszionizmus kavargó torzításai helyett a józan, leíró jellegű formaadást, a hangsúlyos, éles körvonalat, a kiérlelt kompozíciót, a cizellált rajzot és az érzékeny színezést emelte újra piedesztálra. Képei nem csak a korabeli olasz impulzus, elsősorban Felice Casorati és Ubaldo Oppi hatásáról árulkodnak, de párhuzamba állíthatók a német új tárgyiasság és a nemzetközi Art Deco számos műalkotásával is: olyan művek, amelyek harmonikusan, minden magyarázat nélkül beilleszthetők a harmincas évek nemzetközi irányzatainak jól ismert remekművei közé. Kontuly 1933 körül, tehát éppen a most vizsgált festmény keletkezésének idején alkotta életműve legjelentősebb darabjait. Ebben a periódusban tökéletesen szinkronba került a nemzetközi képzőművészeti élet új-realista irányzataival, művei mind témaválasztásukban, mind az alkalmazott formai jegyek tekintetében követik a klasszikus festői hagyományt újjáélesztő, az avantgárddal szemben alternatívát nyújtó új mozgalom párizsi, berlini és római vezéralakjainak alkotásait.

ÍRISZEK BUDAPEST EGE ALATT

A harmincas évek elején a portrék, csendéletek és aktképek mellett az ipari táj és a városi veduta válik az egyre nagyobb sikereket elérő, a római ösztöndíjas évek után Budán letelepedő festő legkedveltebb témájává. Ezeken a képeken is jól látszik, hogy Kontuly – bár formai téren erős rokonság fűzi korának új-realista irányzataihoz – sok tekintetben más úton jár, mint az olasz metafizikus festők és a berlini veristák: ugyanúgy hiányzik belőle az előbbiek hangsúlyosan transzcendens törekvése, mint az utóbbi csoport brutális társadalomkritikája. Őt leginkább a természet lágy, ives formáinak és az ember alkotta világ élesen metszett, mérnöki szerkesztettségének ütközése, a két univerzum együttélése érdekli, a találkozás izgalmas szépsége ragadja meg. Ennek a törekvésnek egyik legszebb példája éppen a most vizsgált festmény.
A festő Szeréna úti otthonából feltáruló látvány Kontuly több korabeli képéről ismerős. A tájra boruló égbolt festői kialakítása, a felfelé mélyülő, leheletfinom tónusátmenettel megfogalmazott kék felület szépsége, opálos finomsága az egész kompozíciónak szinte mágikus hangulatot kölcsönöz, miközben az „égre írt", élesen kirajzolódó körvonalak, a háztetők és a virágok sziluettje páratlanul dekoratív hatást kelt. Az előtérben, a képsíkhoz szokatlanul közel álló és ezzel az egész kompozíciót domináló motívum, a vázába helyezett íriszcsokor gazdag szimbolikus asszociációkat indít a nézőben. A magyar nyelvben nősziromnak nevezett virág a görög mitológia egyik istennőjének nevét viseli: Írisz, a szivárvány istennője, Héra állandó követe, aki az Iliász szerint Zeusz több parancsát is teljesítette a trójai háború során. A keresztény szimbolikában egyszerre utalhat a fájdalomra és a gyászra, a reményre és a megvilágosodásra, de leginkább a fény, a tisztaság és a termékenység fogalma kötődik hozzá, ezért a Máriát ábrázoló festményeken sokszor a szeplőtelen fogantatás szimbólumaként tűnik fel. Bonyolult és izgalmas formai jellemzői miatt a 19. és a 20. század festői is gyakran választották csendéleti motívumként: Van Gogh utolsó korszakának jól ismert Írisz-sorozata e modern karrier talán leghíresebb állomása.

Kontuly Béla most bemutatott alkotásán a művész érett stílusának legmegkapóbb jellemzői dominálnak: a végsőkig kiérlelt, mérnöki precizitással megrajzolt kompozíció, a rendkívül artisztikus, visszafogott, mégis karakteres kolorit és a zománc-simaságú felületalakítás adja meg az ábrázolás időtlen, valóságtól elemelkedő harmóniáját. A finoman felépített összhang, az érzékeny tónusátmenetek, a mesterien eldolgozott felület és a homogén foltok találkozásának pengő élessége a kikezdhetetlen festői tudást dicséri. Olyan mű áll előttünk, amely egyszerre sugározza saját kora modern elveit és alkotójának szinte szerzetesi elkötelezettségét a tökéletes festmény, a tárgyként is lenyűgöző műalkotás létrehozása iránt.

Molnos Péter

Kontuly Béla: Tájkép, 1932, Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

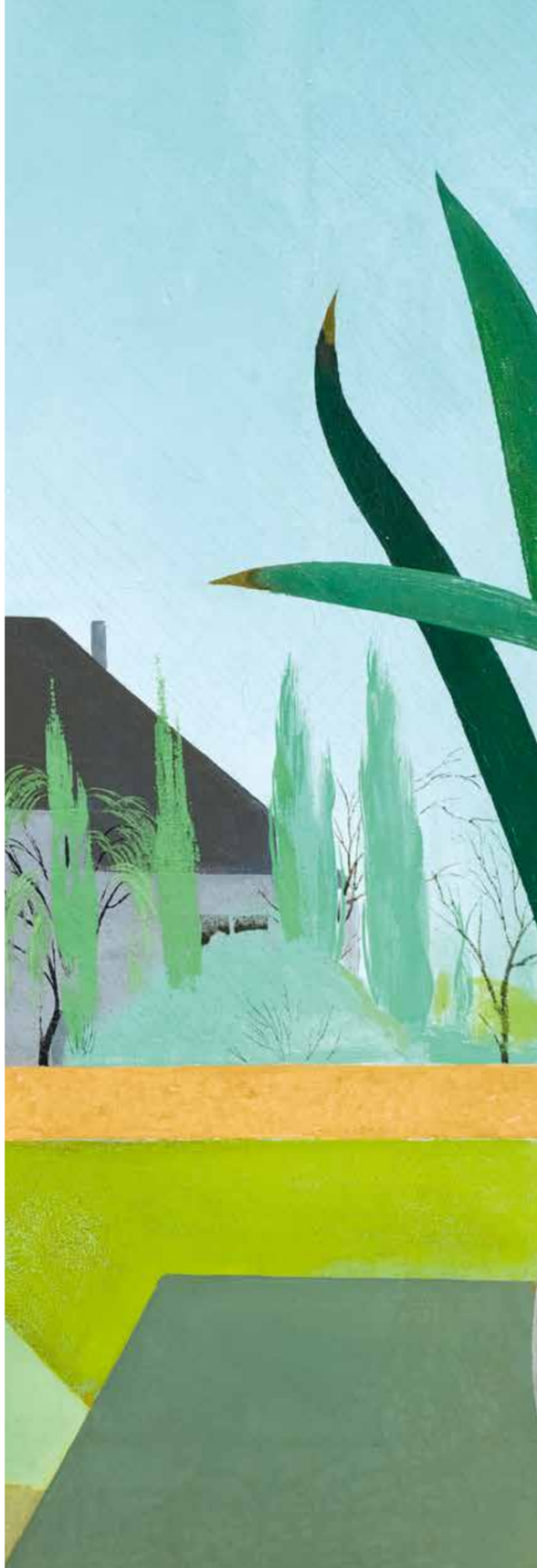

104 ▪ BALÁZS JÁNOS (1905-1977)

Őszi erdő
Autumn Forest

35,5x41,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Balázs János

Kikiáltási ár: 360 000 Ft / 1 161 EUR
Becsérték: 500 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 612 - 2 580 EUR

105 ▪ KOHÁN GYÖRGY (1910-1966)

Fekvő női akt
Female Nude Lying

78x96 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kohán

Kikiáltási ár: 320 000 Ft / 1 032 EUR
Becsérték: 500 000 - 750 000 Ft
Estimated price: 1 613 - 2 419 EUR

106 ▪ REITZER JENŐ (?-1935) ÉS REITZER ELEMÉR

Szőlő, bor, szüret, art deco (Tokaj), 1928
Garpes, Wine, Harvest, Art deco (Tokaj), 1928

108x79 cm
Gouache, fedőfehér, kollázs, papír | Gouache, mixed media, collage, on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Reitzer Jenő, Reitzer Elemér 1928

Kikiáltási ár: 2 400 000 Ft / 7 741 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 4 500 000 Ft
Estimated price: 9 677 - 14 516 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Carl László gyűjteményében

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- 1996, A László Károly-gyűjtemény. Részletek egy bázeli műgyűjteményből, Műcsarnok

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Magyar Iparművészet, 1934, 155.
- Pesti Hírlap, 1934. június 26.
- A László Károly-gyűjtemény. Részletek egy bázeli műgyűjteményből. Szerk.: Fitz Péter – Lorányi Judit, Műcsarnok – Fővárosi Képtár, Budapest, 1996.

32 méteres körkép a magyar szüretről

Először a vidéken, aztán külföldön mutatják be

A jó bornak nem kell égér, a „Magyar szüret" című körkép sem azért készült, hogy egére legyen a híres-neves magyar bornak. A magyar szüret mindenesetre olyan festészeti lehetőségeket nyújt sok-sok szépségével és a munkával járó népszokásokkal, hogy számos festőművész megörökítette eddig is. Reitzer Jenő és Reitzer Elemér testvér-festőművészek minden eddiginél hatalmasabb alkotással örökítették meg a magyar szüretet. Ezeken a kép-szüreteken a legszebb szőlőfajtákat szüretelik, a szőlőtőkéket és prés körül sürgő-forgó lányokat, legényeket, a harmadik és negyedik rész pedig a szüreti mulatozást mutatja be. A festmény, amely a tempera-festés minden színhatását bőségesen kihasználja, nemcsak mondanivalóiban és alakjainak jellegében törzsökösen magyar zamatú, hanem kifejezési eszközeiben, festői stílusában is, amely erősen emlékeztet a magyar pásztorok színes faragványaira." A kép rátapint a magyar léleknek arra a sajátos zugára, mely minden egyébtől különböző, mert a magyar égigkurjantó kedvében, búfelejtő vigasságában is magyar marad. A magyar nemzet jellemét és művészetét szereti a külföld és nem arra kíváncsi, hogy mi is tudunk nemzetközi

Préshordóban van a frissen szüretelt szőlő

Friss Újság, 1934-es száma a Reitzer testvérek falképével

TOKAJI ART DECO

Reitzer Jenő és Elemér testvérpár a két világháború közötti festészet még felfedezésre váró, népies-dekorativ art deco teljesítményét hozta létre. A művészettörténészek még ma is vitatkoznak, hogy volt-e magyar art deco festészet, miközben egymás után kerülnek elő a vizualitás minden szegmensét átható korstílus képi mozaikdarabjai. Reitzerékről még keveset tudunk, pedig egy komoly iparművészeti hagyományokat ápoló családról van szó, a budapesti festő-mázoló-aranyozó munkákat készítő Reitzer Ferenc szecesszión iskolázott fiairól. A Reitzer fivérek népművészetből táplálkozó, rajzos kifejezési formájáért lelkesedett a közönség az art deco idején is, a két világháború között komoly sikereket elértek el. Néhány képük be is került a korszellemet megelőző, különlegességekre vadászó, legendás svájci-magyar műgyűjtő, László Károly kollekciójába. Sokat foglalkoztatta őket a szőlő témája, a hegyaljai terroir egészen különleges adottságaiból születő tokaji bornak egy egész festészeti ciklust szenteltek, amiről rendszeresen beszámolt a korabeli sajtó.

Különböző évjáratú Tokaji aszúk 1874-től 1942-ig

EGY 32 MÉTERES KÖRKÉP

A ,30-as években született óriási, 32 méter (!) hosszú Magyar szüret című körképükről a nemzetközi szaksajtó is megemlékezett, jelesül a The Architectural Forum című neves amerikai építőművészeti szakfolyóirat. A Szablya-Frischauf Ferenc által szerkesztett Magyar Iparművészet lelkesen számolt be a pozitív amerikai fogadtatásról 1934-ben: „Elsősorban Reitzer Jenő és Elemér festőművészek legújabb kiváló alkotásait reprodukálja teljes terjedelmében [az Architectural Forum], mely mű egy harminckét méter hosszú, nagy, monumentális festmény, amely Tokaj szüretének egyénien megfestett elgondolása, ízig-vérig magyar, de együttal Reitzerék művészete, mely stílusában, színpompás előadásában a külföld előtt a magyar művészetet hűen tolmácsolja. (...) A kép rátapint a magyar léleknek arra a sajátos zugára, mely minden egyébtől különböző, mert a magyar égigkurjantó kedvében, búfelejtő vigasságában is magyar marad. A magyar nemzet jellemét és művészetét szereti a külföld és nem arra kíváncsi, hogy mi is tudunk nemzetközi művészetet produkálni (...). A magyar művészet üdítő virágos sziget a nagyvilági életformák, divatok és hagyományok nemzetközi tengerében."

MAGYAR SZÜRET

Erről a hatalmas méretű körképről a korabeli lapok információ alapján alkothatunk képet. A Pesti Hírlap 1934. június 26-án számolt be a Magyar szüretről: „A hatalmas méretű falfestmény négy részből áll. Az elsőn a szüretre felvonuló hintót látjuk, az érkező vendégekkel, a másodikon a szüretelést, a szőlőtőkék és prés körül sürgő-forgó lányokat, legényeket, a harmadik és negyedik rész pedig a szüreti mulatozást mutatja be. A festmény, amely a tempera-festés minden színhatását bőségesen kihasználja, nemcsak mondanivalóiban és alakjainak jellegében törzsökösen magyar zamatú, hanem kifejezési eszközeiben, festői stílusában is, amely erősen emlékeztet a magyar pásztorok színes faragványaira."

107 ▪ REITZER JENŐ (?-1935) ÉS REITZER ELEMÉR

Életfa, magyar motívumok, art deco, 1928
Hungarian Motifs, Art Deco, 1928

98x68 cm
Gouache, fedőfehér, kollázs, papír | Gouache, mixed media, collage, on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Reitzer Jenő, Reitzer Elemér 1928

Kikiáltási ár: 2 400 000 Ft / 7 741 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 4 500 000 Ft
Estimated price: 9 677 - 14 516 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Carl László gyűjteményében

Cikk a Reitzer testvérekről a Színházi Életben, 1924-ből

Kozma Lajos illusztrációi Balázs Béla Testvér Ország című könyvéhez, 1918

„A hagyomány formái változhatnak, de lényege ugyanaz marad, amíg él a nép, amelynek lelkét kifejezi. S eljön az idő, amikor a művelt réteg a néptől átvett hagyományt új, művészi formába öntve újra átadhatja a nemzeti közösségnek, a nemzetté vált népnek."

(Kodály Zoltán)

Korniss Dezső: Pásztorok, 1968, Hatvany Lajos Múzeum, Hatvan

Korniss Dezső: Triptychon, 1947, Ferenczy Múzeum, Szentendre

„Párizsban - 1930-ban - hallottam Bartókot zongorázni. A népi, a humánum, az európaiság ötvözete volt ez a koncert. Hazajöttem, és ebben a szellemben kezdtem a munkát. Nem népművészetet akartam, még csak nem is motívumokat, hanem forrást, alapot kerestem."

Frank János: Szóra bírt műtermek, Budapest, 1975

Nicole Kidman, Emma Watson, Lewis Hamilton kalocsai mintás ruhában

DolceEtGabbana blúz kalocsai mintával

GADÁNYI JENŐ

108 ▪ GADÁNYI JENŐ (1896-1960)

Virágcsendélet, 1940-es évek
Still-Life of Flowers, 1940s

77x97 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Gadányi

Kikiáltási ár: 3 000 000 Ft / 9 677 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 354 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Egy / kor. Különutak és kivonulás a konszolidáció idején. Műcsarnok, 2017, 5. oldal
- Modern magyar festészet. 1919–1964. Szerk.: Kieselbach Tamás, Kieselbach Galéria, 2004, 1363. kép

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Gadányi Jenő (1896–1960) festőművész. Szerk.: Rainer Péter, Gadányi Jenő Művészeti Műhely Alapítvány, Budapest, 2015.
- Rockenbauer Zoltán: Képvilág-világkép Gadányi Jenő művészetében. In.: Egy / kor. Különutak és kivonulás a konszolidáció idején. Műcsarnok, 2017, 27-37

MODERN HITVALLÁS

A Műcsarnokban nemrég megrendezett Gadányi Jenő kiállítás katalógusában látható egy fotó, amelyen az öreg mester nádból hajlított karosszéken ül képei között, mintegy ars poeticaként tekintve fel a most vizsgált virágos csendéletre. Modern hitvallás: sötét, vastag kontúrok rajzolják meg a levelek körvonalait, a kékek és zöldek között színbombaként „robban fel" a virágkehely vöröse és az elszáradt levéllándzsák sárgája. A robusztus, vitalitástól kicsattanó virág-látomás mellett gyümölcstartó tál áll két körtével. Gadányi Jenő nem illedelmes, kedveskedő festő, a robbanékony erővonalak középről sugároznak ki („egy jó kép a központi magból árad szét" – vallotta), a faktúra rétegzett, meggyötört, beszédes. Nem véletlen ez elé ült le a művész, a képet megtöltik a festői lelemények: a metszett üvegtál mintázatát az ecsetnyéllel karcolja be, az egynemű rózsaszín terítőt azonos színű pettyek mozgatják meg, a háttér kékje valósággal táncol a felülfestett expresszív gesztusoktól. Ennek a nyers, lényegkereső festészetnek alig akad magyar rokona, annál több nyugat-európai a l'art brut-tól a CoBrA csoportig.

EGY HAJLÍTHATATLAN JELLEM

Gadányi Jenő a történelem űzte magyar modernista festészet egyik kivételes, szálfaegyenes gerincű képviselője. Nem volt forradalmár alkat, mégsem kötött kompromisszumokat. Első komoly, nagy kiállítására ötvenkét éves koráig, 1948-ig kellett várnia. Az Ernst Múzeumban megrendezett tárlathoz előszót a bioromantika nagy hatású teoretikusa, Kállai Ernő írt, a megnyitóbeszédet jóbarátja és alkotótársa, Kassák Lajos mondta: „Kétségtelenül látható a nemzetközi piktúra értékeivel való nemes kapcsolata, de amit elénk ad, az a sajátja. Képeinek szerkesztési módja, színeinek szinte erotikus expresszivitása, vonalainak fáradhatatlan ritmusa külön helyet biztosít számára a fiatalabb magyar mesterek sorában."

Gadányi Jenő kiállításának megnyitóján, feleségével, képei előtt az Ernst Múzeumban 1957-ben (fotó: a Gadányi Alapítvány archívumából)

SZÁMŰZÖTT MESTEREK

A Vaszary János (aki mellesleg nagybátyja volt) festőiségén és az École de Paris-n iskolázott, majd az Abstraction-Création vonzáskörzetében absztraktokkal kísérletező Gadányi a század közepére érlelte ki saját festői nyelvét. Sajnos a világháború előtti korszakaiból alig maradtak fenn művek. „Hosszú kísérletező és magasba törekvő útján eljutott arra a szintre, ahol összegezve adni tudja magát, és semmilyen iskolába, iskolás irányzatba el nem skatulyázható" – mondta róla Kassák a megnyitón. Ekkor még nem tudták, hogy a szökőárként közeledő szovjet szocreál doktrína elmossa mindkettőjüket a színről, „formalistának" bélyegzi művészetüket, és csak annyi örömet hagy meg nekik, hogy egymás közelségében alkothassanak békásmegyeri száműzetésükben. Ismét botorkálhatott egy kietlen tájon, kukoricatorzsák között, ecsettel a kézben – de egyenes gerinccel.

TITKOS FAVORIT

Hiába volt Gadányi a századközepi magyar modernizmus egyik legérettebb, a szakma által legtöbbre tartott mestere, a „fordulat évei" után nem állíthatott ki, reprezentatív bemutatóra nem válogatták be. Csak az átmeneti enyhülés idején, az ‚56-os forradalom után kaphatott egyéni kiállítást az Ernst Múzeumban. (Itt készült a már említett fotó is.) A későn jött tárlatot üdítően friss impulzusként élte meg a szocreál szürkeségbe belefáradt közönség: vaskos kontúrok, tördelt, kubisztikus formák, természeti látomások és monumentális színakkordok. Gadányi ihlető nagymestere, ünnepelt prófétája lehetett volna az '50-es évekbeli modernizmusnak (ha lett volna ilyen Magyarországon), így csak epigonok kezdték másolni stílusát kevés átéléssel, halála után, a '60-as évek Képcsarnokában. A hazai közönség nemzetközi nyelvet beszélő, robusztus kvalitását ma is alig érti, még mindig csak a legjobb szemű gyűjtők titkos favoritjának számít.

Rieder Gábor

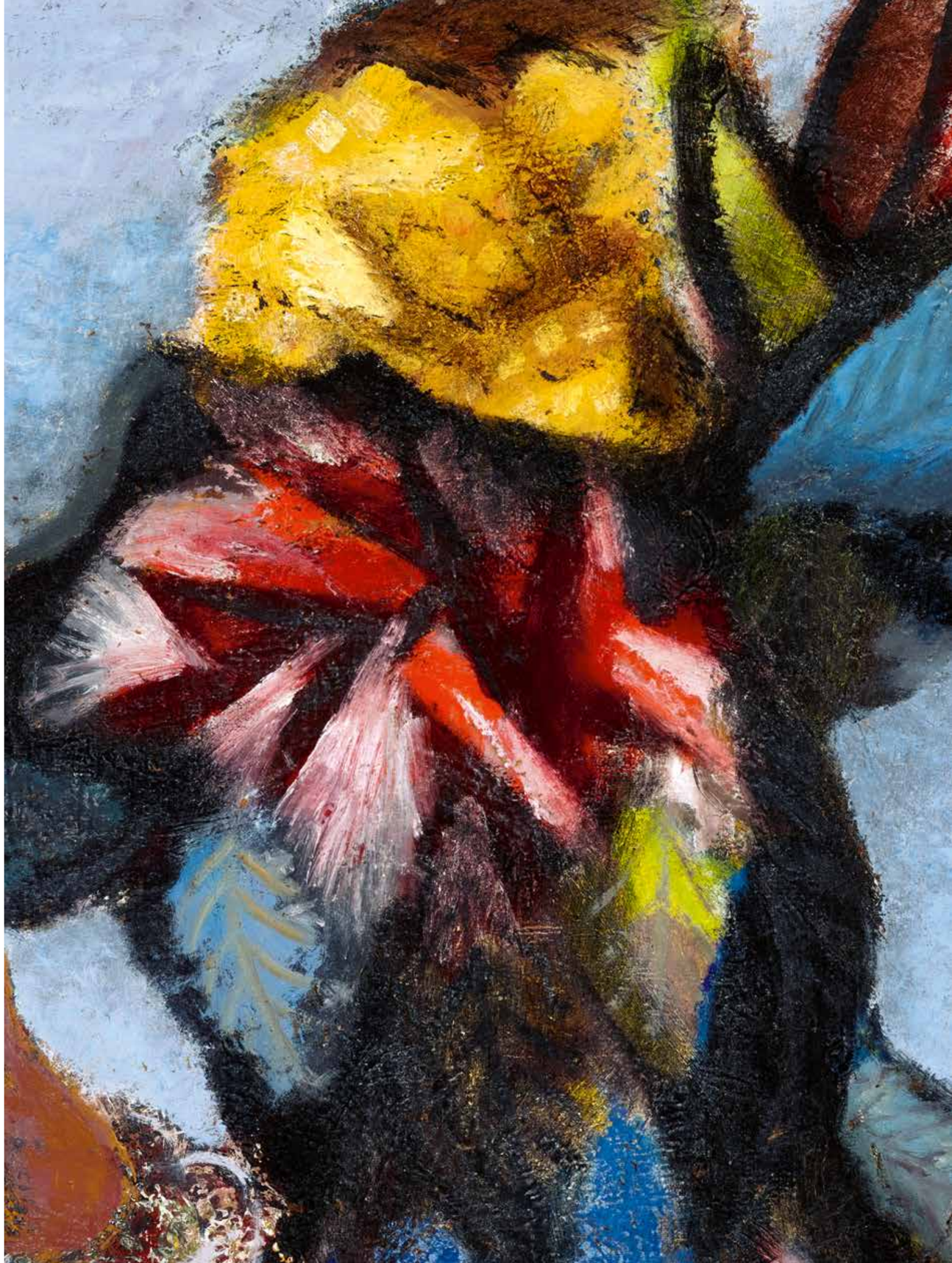

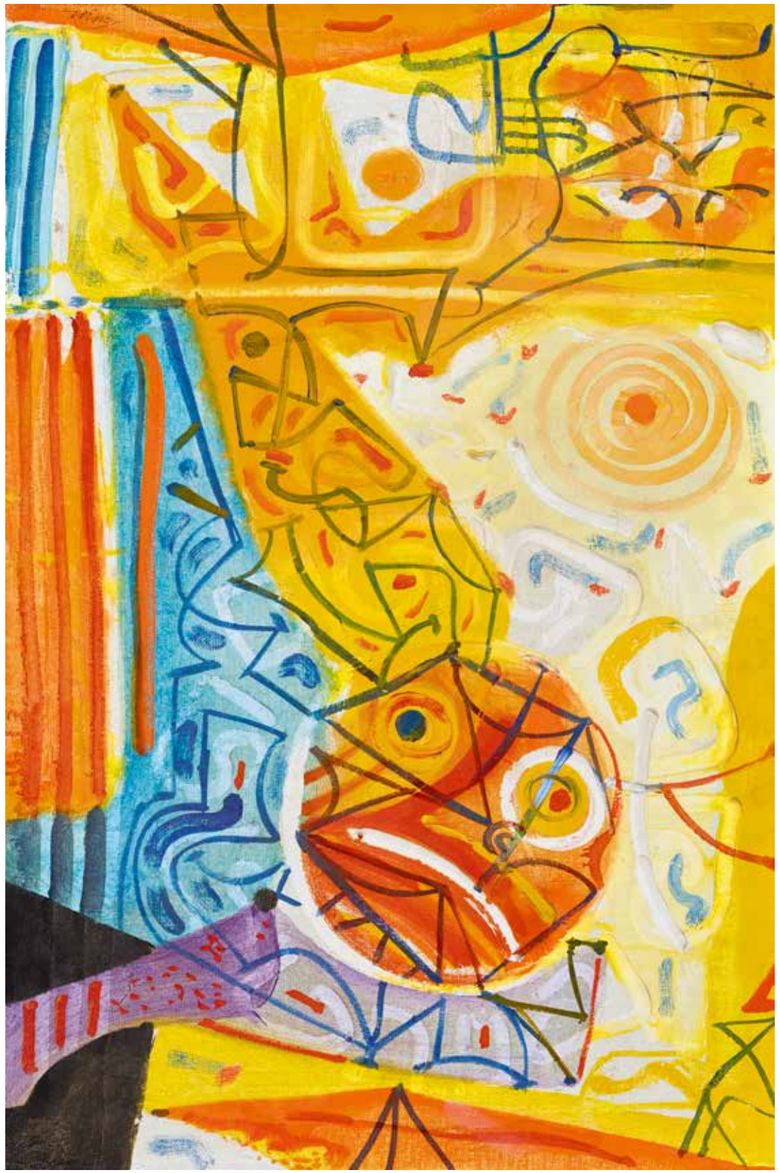

109 ▪ HINCZ GYULA (1904-1986)

Játékos szemek
Playful Eyes

61x40 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra fent | Signed upper left: Hincz
Jelezve a hátoldalon | Signed on the reverse: Hincz Gyula

Kikiáltási ár: 400 000 Ft / 1 290 EUR
Becsérték: 500 000 - 700 000 Ft
Estimated price: 1 612 - 2 258 EUR

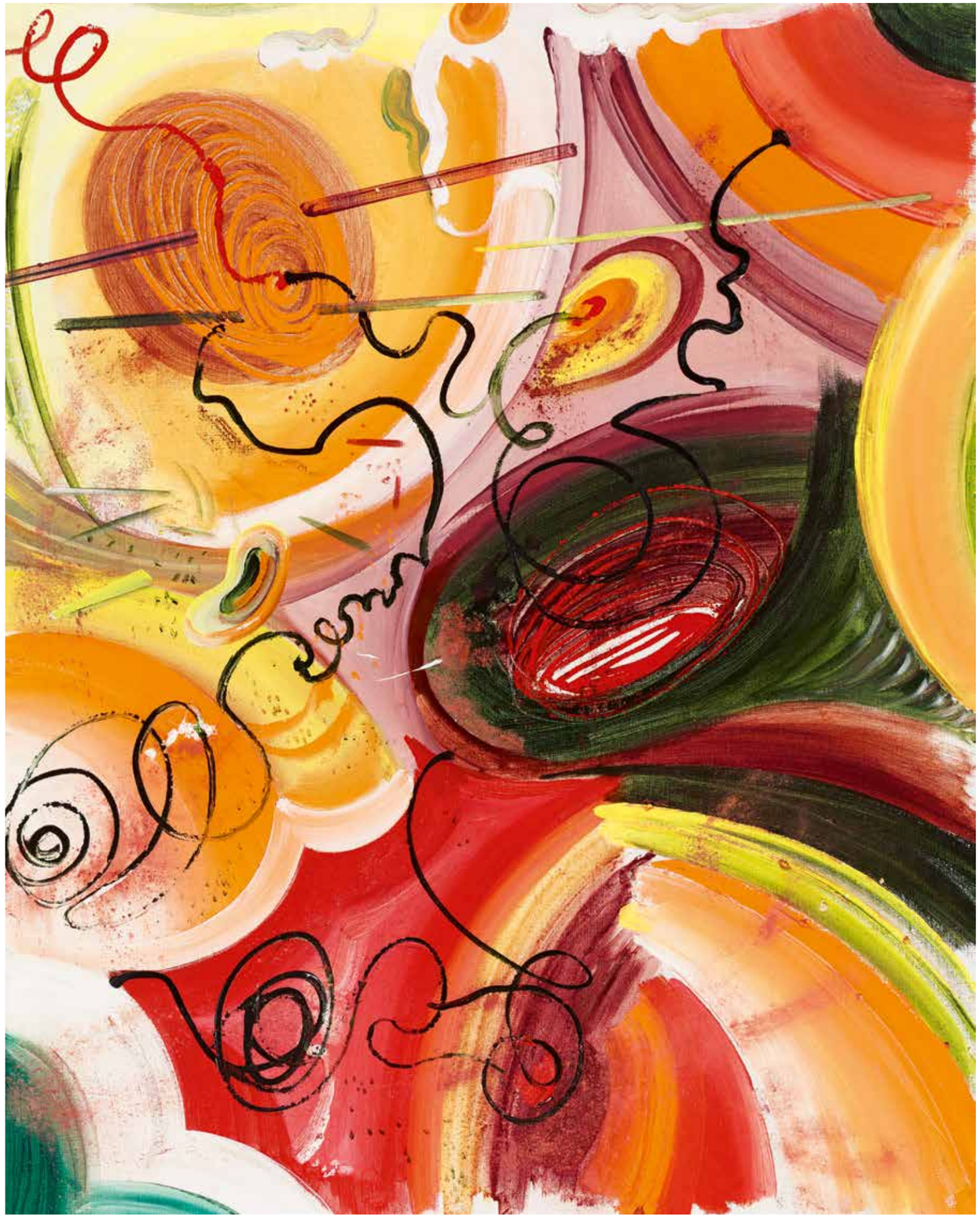

110 ▪ HINCZ GYULA (1904-1986)

Pörgő energiák
Spinning Energy

100,5x80,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 550 000 Ft / 1 774 EUR
Becsérték: 600 000 - 900 000 Ft
Estimated price: 1 935 - 2 903 EUR

Szerepelt az Abigail Galéria árverésén

111 ▪ SCHÖNBERGER ARMAND (1885-1974)

Art deco város (Rózsadomb), 1930
Art Deco City (Rose Hill), 1930

86x65,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Schönberger 1930

Kikiáltási ár: 8 500 000 Ft / 27 419 EUR
Becsérték: 15 000 000 - 25 000 000 Ft
Estimated price: 48 387 - 80 645 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- A Tamás-galériában... In, Népszava, 1930. március 12.

A RÓZSADOMB SZÉLÉN

A két világháború közötti festők többsége Szentendre macskaköves sikátorait és barokk templomait festegette, a fővárosiak pedig a szédületes tempóban fejlődő modern Pest bérpalotáit és bulvárjait. Schönberger Armand annak a kevés számú művésznek az egyike, akinek tájképeiről Buda néz ránk, dombjaival, villáival és bérházaival. A világot megjárt festő 1915-ben költözött – fiatal feleségével, Fürt Gitta költőnővel – a Margit körúti műteremlakásba. Ettől kezdve közel húsz esztendőn át újra és újra megfestette imádott otthonának szűkebb környezetét, a lakás emeleti ablakából kitáruló kilátást. A Margit körúttól pár perc sétára található környék, a Rózsadomb szélén sorakozó házak és az emelkedőre felkígyózó utak felismerhetők kompozícióin, bár Schönberger nem törekedett fényképszerű pontosságra, inkább a nagyváros kubisztikus tömbjeinek dekoratív rendje foglalkoztatta.

ART DECO VÁROSKÉP

1930-ban Schönberger gyűjteményes kiállítást rendezett a neves Tamás Galériában. A városi vedutákból és aktokból álló kiállításról az összes fővárosi lap megemlékezett. A Népszava kritikusa is értékelte festészetének érett korszakát: „Művészösztöne fölszívta magába mindazt, amit a legújabb irányok érték gyanánt kitermeltek, ám ez csupán keret egyéni mondanivalója számára. A kubizmust csaknem teljesen maga mögött hagyta s kompozícióinál különösképpen azok benső ritmusának kihangsúlyozására törekszik. Ez a ritmus nála mindig az érzések, a bensőséges áhítat muzsikáját érzékelteti". A korabeli kritika nem pontosan értette meg azt, amit mi már tudunk: Schönberger a klasszikus avantgárd izmusaiból, a kubizmus rendjéből és az expresszionizmus formatorzításaiból egy újfajta modernséget, az art deco stílusvilágát teremtette meg.

AZ ORFIZMUS SUGARAI

A kép előterében egy út kanyarog a hullámzó domboldalon. A középtérben a kubizmus szürkés barnájában tartott egy-két emeletes házak sorakoznak. Finoman dőlnek jobbra az expresszionista „szél" hatására. A sötét kubusok közül kiragyog egy-egy frivol szín: itt egy rózsaszín házfal, ott egy zöld kapu. A középtér tömbjei felett világos napsütésben trónolnak a dombtető harsány épületei. A csúcs köré rendeződő kék ívek – mintha rádióhullámok lennének – tanúskodnak arról, hogy Schönberger nemcsak Picasso és Braque analitikus kubizmusát tanulmányozta 1910 környékén, mikor Párizsban járt, hanem Robert Delaunay orfizmusát is. Ő irányította a cézanne-i alapokon álló modern városképfestészet figyelmét a fény misztériuma felé, megágyazva az art deco dekoratív szerkesztésmódjának.

Schönberger Armand: Rózsadomb, 1933,
Janus Pannonius Múzeum, Pécs

112 ▪ MARTIN MUNKÁCSI
(KOLOZSVÁR 1896-1963 NEW YORK)

Gróf Széchenyi Miklós id. Kieselbach Vilmossal a mátrafüredi hegyiverseny egyik veszélyes kanyarában, 1927
Miklós Széchenyi with Vilmos Kieselbachin a Dangerous Curve on the Race in Mátrafüred, 1927

23,3x16,7 cm
Vintázs zselatinos ezüst nagyítás | Vintage gelatin silver print
Hátoldalon szerzői pecséttel | On the reverse author's stamp

Kikiáltási ár: 650 000 Ft / 2 097 EUR
Becsérték: 800 000 - 1 500 000 Ft
Estimated price: 2 581 - 4 839 EUR

gróf Széchenyi-Erdődy Miklós és felesége

Munkácsi Márton pecsétje a fotó hátoldalán

122 éve, Kolozsvárott született Munkácsi Márton. Eredetileg Mermelstein Márk néven anyakönyvezték. Hét testvére közül négyet a nyilasok öltek meg, a többiek előbb vagy utóbb mind Amerikába kerültek. Nélküle a sajtó- és divatfotó egész biztos nem itt tartana, ahol most. Olyan fotográfusok vallják őt nyíltan mesterüknek, mint Henri Cartier-Bresson és Richard Avedon. Ő volt az, aki önmaga számára kitalálta és megteremtette a modern kor fotóriporterének figuráját, azét, aki mindig mindenre készen áll, aki mindig úton van, akinek senki nem ismeri az arcát, mert mindig elbújik egy fekete doboz mögé, amit úgy neveznek, fényképezőgép. Szerintem a kilencszázhúszas években, amikor kezdte pályáját, csak azért nem volt három mobil telefonja, a rendőrség belső számára hangolt CB-je és egy személyhívója, mert még nem fedezték fel ezeket. Életének első harminc esztendejét Magyarországon élte le. Az 1920-30 közti magyar illusztrált lapok, mint a Pesti Napló Képes Melléklete, az Incze Sándor-féle Színházi Élet, a Délibáb, a Tolnai Világlapja... tele vannak jobbnál-jobb Munkácsi-képekkel, de eredeti kópia nagyon kevés maradt meg. Fotós hagyatékának legnagyobb része elveszett.

Oly sok fotós, újságíró, zenész, művész, tudós és más szakma kiválósága mellett Munkácsi Márton is Berlinbe ment, s 1928-ban az Ullstein-lapok vezető fotóriportere lett. Képeinek százai jelentek meg a kor legjobb illusztrált lapjában a Berliner Illustrierte Zeitungban, a Die Dameban, az Uhuban, a Die Wocheben, Bravúros fotóriportokat készített a Graf Zeppelin léghajó első világkörüli útjáról, Kemal pasáról, aktokat Leni Riefenstahlról...

1934-ben a fasizálódó Németországból az Egyesült Államokba emigrált, ahol azonnal leszerződtette a Hearst-konszern lapja a Harper's Bazaar. Mozgalmas, élettel teli, szabadban készített divatfotóival iskolát teremtett. A világ egyik legjobban fizetett fotóriporterként élt New Yorkban. Később regényt írt Fool's Apprentice címmel, amelyben dicsőszentmártoni gyermekkorának emlékeit eleveníti fel. Az amerikai magyar emigráns közélet jelentős figurája volt, de korábbi sikereit már nem tudta megismételni, s szegény emberként halt meg 1963. július 14-én, egy futballmeccsen kapott szívroham után. Sírja New Brunswickban található. Aki arra jár, tegyen rá egy kavicsot az enyém mellé, megérdemli.

Kincses Károly fotómuzeológus

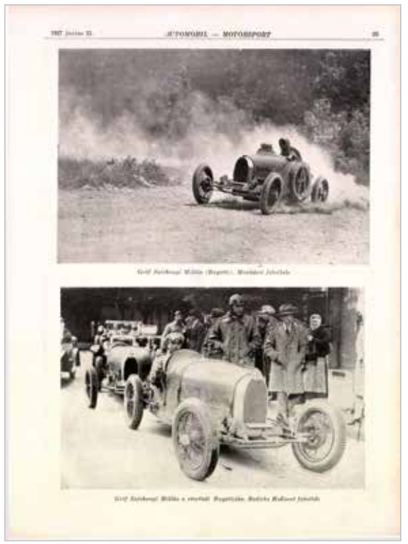

Automobil - Motorsport, 2. évfolyam

Zománc tábla id. Kieselbach Vilmos hagyatékából

37A Grand Prix Bugatti versenyautó

Gróf Széchenyi Miklós Bugattija a mátrafüredi hegyiverseny egyik veszélyes kanyarában, 1927
A gróf mitfahrere Kieselbach Vilmos, akinek a háború előtt nagy garázsa, autójavítója és töltőállomása volt a Múzeum utcában. Szenvedélye volt az autó- és motor versenyzés, tulajdonosa volt egy nagy Harley-Davidson motornak. Ezt a képet a család őrizte meg, nyomtatásban megjelent az Automobil-Motorsport 1927. június 15-i számnak 25. oldalán. A versenyről több felvételt is közöltek, három fényképészből kettő a leparkolt autókat, a díjkiosztás ceremóniáját fényképezte, egy pedig a legkritikusabb helyzetekben, a sodródó, kanyarnak feszülő, porcsíkot húzó autókat, valódi verseny-helyzetben. Nos, ez utóbbit Munkácsi Mártonnak hívták, a másik kettő nevét takarja a jótékony feledés.

113 ▪ DAGERROTIPIA, MAGYAR FOTOGRÁFUS 1848

Kertbeny Károly portréja, 1948 körül
Károly Kertbeny's Portrait, c. 1948

40x52 mm
Dagerrotípia, ezüstlemez | Daguerrotypy

Kikiáltási ár: 1 500 000 Ft / 4 838 EUR
Becsérték: 2 000 000 - 3 000 000 Ft
Estimated price: 6 452 - 9 677 EUR

NEMZETI PORTRÉGALÉRIA

Gyöngyházfénnyel irizáló ezüstös alapon elegánsan öltözött, törékeny fiú. Szíve fölött ecsettel festett nemzeti színű kokárda ragyog ki a dagerrotípia „patinás" felületéből. Nem véletlen jut eszünkbe egyből a másik vékonydongájú, darázsderekú biedermeier ifjú, Petőfi Sándor, akinek dagerrotípiája minden tankönyvben szerepel. Petőfi jó barátja volt Kertbeny Károlynak, a lelkes irodalmi szervezőnek, aki – bécsi születése ellenére – fontosnak tartotta, hogy felöltőjén festett nemzeti kokárda hirdesse, mely hazáért és mely ügyért dobog a szíve. Mindkettőjük identitása abból a reformkori szellemi forrongásból táplálkozott, amikor Magyarország különféle születésű és családi hátterű polgárai váltak lelkes magyar hazafivá. Kertbeny a magyar irodalom német nyelvű követeként megérdemelne egy illő helyet a nemzeti panteonban. Nem véletlen, hogy egy ilyen kivételesen ritka, fontos nemzeti hőst ábrázoló dagerrotípia bekerült az aukciós válogatásba, hiszen helye lenne a – londoni National Portrait Gallery mintájára épülő – az arcképcsarnokot ma is frissen tartó, mindenki által ismert és látogatott nemzeti portrégalériában.

AZ ELSŐ FOTÓ

Száznyolcvan évvel ezelőtt forradalmi változás zajlott le a képalkotás történelmében: megszületett a fényképezés. Az úttörő eljárás, a dagerrotípia feltalálójáról, Louis-Jacques-Mandé Daguerre-ről kapta a nevét. A képmás polírozott ezüst- vagy ezüstözött lemezre készül, direkt pozitívként emlegetjük, mert a valóság képét azonnal – negatív közbeiktatása nélkül – pozitív képként adja vissza. Ezek az eljárások többnyire nem sokszorosíthatóak (vagy csak igen bonyolultan), ezért gyakorlatilag minden felvétel egyedi példány. A portrékészítést forradalmasító dagerrotípia villámgyorsan elterjedt Európában, hazánkban 1839–1859 között használták. A magyarországi dagerrotípiák közül a legnevezetesebb Petőfi Sándor hasonló felfogású, 1847-es portréja.

ÚTTÖRŐ ELJÁRÁS

Nagy szenzáció Kertbeny Károly most kalapács alá kerülő felvétele! Nemcsak a tűhegyes ecsettel finoman ráfestett kokárda miatt. A történeti Magyarország területén készült dagerrotípiáknak csupán elenyészően kis százaléka marad fent, különböző gyűjteményekben és magángyűjtőknél. Igen ritka darabok, csak kivételes alkalmakkal kerül elő a most vizsgálthoz hasonló új darab. Alig egy évtizeddel a fényképezés feltalálás után olyan kevesen dolgoztak, hogy nem volt fontos a szerzőség jelölése. Kertbeny Károly portréján se látunk szignatúrát, hiszen nagyon kevés magyar dagerrotípia visel a szerzőre utaló jelzést, azt is legtöbbször az installációs tok rejti. Kincses Károly kutatásai szerint a dagerrotípia valószínűsíthető készítésének idejében, 1847 körül hazánkban körülbelül három tucat fényképész dolgozott. Közülük Strelisky Lipótot sejthetjük a felvétel mögött.

FORRADALMI RELIKVIÁK

A megmaradt dagerrotípiák között alig található a forradalomhoz és a szabadságharchoz köthető példány, hiszen sokat megsemmisítettek az önkényuralom idején, vagy más módon pusztultak el. A szakma és a látogatók egyik jelenlegi szenzációja a Magyar Nemzeti Múzeumnak árverésen vásárolt ismeretlen nemzetőr portréja. Ebbe a sorba illeszkedik a Kertbeny Károly arcvonásait az ezüstlemezen megőrző dagerrotípia is. Tartója az osztrák és magyar részeken használatos tokokhoz hasonlít. A lemezt tartalmazó rész (viszonylag) légmentesen záródó tartóban van. A tokot sötétbarna, rücskös, bőrt utánzó papír borítja, fából készült, felületét domborított minták díszítik. Az alsó felében fekszik az ezüstözött lemez. Tetejéből kiálló kis selyemfülnél fogva hajtható fel, és a hátuljánál lévő kartontámasszal rögzíthető kb. 45 fokos állásban. Legelöl kartonlapra feszített bársonyból készült paszpartú, nyolcszögletű ablakkal.

AZ IRODALOM KÖVETE

A dagerrotípia nagyon korai készítési dátuma miatt, továbbá a tűhegyes ecsettel ráfestett kokárda okán, kiemelkedő jelentőségű műtárgya a magyar történelemnek és fototörténetnek. De az ábrázolt személy kiléte is kultúrtörténei jelentőségű. Kertbeny Károly (1824–1882) magyar újságíró, műfordító, könyvész, bibliográfus és biográfus Karl-Maria Benkert néven született Bécsben. Színházi cenzor édesapja révén irodalmi körökben nőtt fel, így 21 évesen már – német nyelvű – újságot szerkesztett Budapesten. A magyar ügyért elkötelezett Kertbenyt Deák, Széchenyi, Petőfi és egy maroknyi csapat támogatta. Amikor az újság csődbe jutott, Deák külföldre küldte a magyar irodalom képviselőjeként, Széchényitől kapott ajánlólevelet, Petőfi pedig megeskette, hogy élete végéig műveli fordítói tevékenységét. Esküjéhez hű maradt: ő fordítottal le a nagy magyar klasszikusokat, Petőfi, Arany, Vörösmarty vagy Jókai műveit különböző – főként német – európai nyelvekre. A forradalom Németországban érte, de csatlakozott a felkeléshez, majd a szabadságharc bukása után szamizdat lapot szerkesztett. (Haynau ki is semmizte örökségéből.) Arany János szerint többet tett a magyar irodalom ügyéért külföldön, mint a teljes külföldi emigráció összesen.

A HOMOSZEXUALITÁS KITALÁLÓJA

Külön kultúrtörténeti jelentőségű kuriózum, hogy Kertbeny az elsők között foglalkozott a melegek jogaival, sőt, ő alkotta meg – a szinte minden nyelvbe átvett, világszerte százmilliók által használt – homoszexualitás és heteroszexualitás szavakat! Álnéven írt két 1869-es értekezésében fellépett a Porosz állam meleg férfiakat szodómia vádjával büntető törvénykezése ellen (amelyeket kiterjesztettek a frissen létrejött egész Északnémet Államszövetségre), és síkra szállt azért, hogy a Code Napoléon mintájára az állam ne foglalkozzon a polgárok szexuális szokásaival. Ezért javasolta – miként Takács Judit *Kertbeny Károly és a magánélet szabadsága* című tanulmányából kiderült – semleges, nem megbélyegző szakszóként a Homosexualität német kifejezés használatát. Vagyis Kertbeny a nyugati meleg mozgalom egyik kulcsfontosságú figurája.

Kincses Károly fotómuzeológus szakvéleménye alapján

Batthyány Lajos portréja reprodukció Barabás litográfiájáról, a Magyar Nemzeti Múzeum tulajdona

Ebbe a sorba illeszkedik a Kertbeny Károly arcvonásait az ezüstlemezen megőrző dagerrotípia is. Installációja az osztrák és magyar részeken használatos.

Egressy Gábor(?): Petőfi Sándor portréja, dagerrotípia, 1844 vagy 1845

Kertbeny Károly arcképe

Ismeretlen nemzetőr, MMA tulajdona, a Magyar Nemzeti Múzeum letéti őrzésében

114 ▪ RÓNAI DÉNES (1875-1964)

Rippl-Rónai József portréja, 1925
József Rippl-Rónai's Portrait, 1925

17x23 cm
Aristo, zselatinos napfénypapír | Aristo, printing out paper
Hátoldalon autográf felirat | Inscription on reverse: Rónai Dénes fotografálta

Kikiáltási ár: 80 000 Ft / 258 EUR
Becsérték: 120 000 - 240 000 Ft
Estimated price: 387 - 774 EUR

A Rónai Dénesről megjelent könyv borítója

RÓNAI DÉNES (1875-1964) udvari fényképész, a magyar fotóművészet egyik kiemelkedő egyénisége, új eljárások, anyagok meghonosítója. Udvari fényképész. Egy anekdota szerint 1919-ben, a proletárállam idején rövid ideig kicserélte műterme fölött a táblát, s lett belőle a korábbi udvari- helyett udvariAS fényképész. Aztán vissza. Az ő fényképészeti műtermében a Váci utcában rendezhette első kiállítását 1913-ban Csorba Géza, állíthatta ki műveit egy évvel korábban Gulácsy Lajos. Ráadásul Rónai volt az első hazai bábszínház egyik alapítója is, írt egy meseregényt... szóval sok mindennel foglalkozott a fényképezésen kívül. Párizsban, a világ egyik legismertebb fényképészénél Nadarnál volt negatív retusőr, de amikor hírül vette, hogy Lyonban a Lumière-fivérek mozgóképet készítenek, legott felkereste őket. Két hónapot töltött náluk operatőrként. Kiutasították Franciaországból, hazajött, folytatta, amit otthagyott. Az általa írt és rendezett *Drágfy Veron*t a Bécsi Színház és az Apolló Mozgó játszotta. Segédrendezője Korda Sándor volt. Megrendelésre forgatott még néhány moziszkeccset is. 1957-es életrajzában ezt írja: „54 éve vagyok hazai és nemzetközi kiállításokon eredményesen kiállító fotóművész. Ez idő alatt 114 díjat, köztük 11 aranyérmet, 25 ezüst és kb. 60 bronzérmet és több száz oklevelet kaptam." Tényleg, nagy részüket láttam magam is. És még unokatestvére volt Bleyer Aladár is, aki Székely Aladár néven lett ismert fényképész.

Kincses Károly fotómuzeológus

Rippl-Rónai József: Önarckép barna kalapban, 1897, Magyar Nemzeti Galéria

115 ▪ FRIEDMANN ENDRE (1934-)

Szerelem, 1962/1972
Love, 1962

18x24 cm
Zselatinos ezüst nagyítás | Gelatine, silver
Jelezve a hátoldalon | Signed on the reverse: Fri. 620622/43

Kikiáltási ár: 160 000 Ft / 516 EUR
Becsérték: 250 000 - 450 000 Ft
Estimated price: 806 - 1 452 EUR

A Kölni Fotokinán 1963-ban nagydíjat nyert a sorozat

Friedmann Endre 1934-ben született Budapesten. Azóta itt él. 1952-ben belépett a Magyar Fotó Állami Vállalathoz, az MTI Fotó elődjéhez. Azóta ott dolgozik. Laboratóriumi segédmunkásként kezdte, majd fotóriporter lett. Mind a mai napig az. Pedig már MTI sincs.
Hatvanöt éve rögzíti a mindig változó világ apró és sorsfordító történéseit, a történéseket irányítókat és az azt elszenvedőket, s most is csak a betegség tetette le vele a fényképezőgépet. Friedmann fényképészi attitűdjét a líra, a groteszkre való hajlam, és a tárgyilagos mértéktartás jellemzi. Humanista fényképész egy cseppet sem humánus világban. Jolsvai András megfogalmazása szerint a friedmanni pillanat az, mely a múlandóból megmaradót képes varázsolni. Egyéni és csoportos kiállításokon szerepeltek fényképei Kölntől Moszkváig. Két önálló albuma jelent meg 2005-ben és 2006-ban: az Emberek – Budapesti életképek 1954-1988,
A pillanatból élek – Fényképek az életműből 1954-1979.

1963-ban megnyerte a kölni Fotokina nagydíját a Szerelem című képsorával. Természetesen nem ő, hanem a főnöke utazott ki átvenni a díjat. Akkor ez így ment. Ez esemény kapcsán tudta meg, hogy Robert Capának ugyancsak Friedmann Endre volt az eredeti neve, s a korabeli lapok ki is használták a lehetőséget, öles betűkkel hirdetve: itt egy új Róbert Capa. Az nem, de életműve a magyar sajtófotó történetének megkerülhetetlen részévé vált. A Szerelem szó szerint bejárta a világot és ismertté tette. Negyvenöt év elteltével, 2008 májusában pedig a kollekció egyik kulcsképe új kortárs magyar fotóművészeti rekordot döntött itthon; az MTI örökös tudósítójának fotója harminchatszoros áron, 2,2 millió forintért kelt el a Kieselbach Galéria aukcióján.

Kincses Károly fotómuzeológus

Gulácsy Lajos: Extázis, Janus Pannonius Múzeum, Pécs

116 ▪ BALLA DEMETER (1931-2017)

Csendélet esőben, 2002
Still-Life in Rain, 2002

50x60 cm
Zselatinos ezüst nagyítás, kézzel manipulált negatívról | Silver gelatine, hand manipulated negative
Vintázs, összesen 2 kiállítási példány készült ebben a méretben.
Hátoldalon | Reverse: Csendélet esőben 2002, Still life in Rain, Balla Demeter

Kikiáltási ár: 280 000 Ft / 903 EUR
Becsérték: 300 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 967 - 1 935 EUR

Balla Demeter (1931- 20017) Kossuth-díjas, Nemzet Művésze fotográfus
„Az ember nem akkor fényképez, amikor exponál. Az élmények tömege tombol a fejében és ehhez próbálja megkeresni a kifejezés lehetőségét. Az élmény van úgy, hogy olyan, mint egy álom, mint egy mese, van, amikor olyan, mint egy impresszionista festmény. És van, amikor úgy dübörög, mint a kemény rock." –mondta Balla egy beszélgetésünkkor.
A Szentes környéki tanyavilágban született, légvonalban alig 2-3 kilométernyire Koszta József tanyájától. 1951-től készít fényképeket. Kezdetben az Ikarus gyár fényképésze volt, majd 1957-től a Fővárosi Fotó Vállalatnál dolgozott, később különféle lapok fotóriportereként készítette képeit. Számára az alkotás nemcsak esztétikai, művészeti, de legalább annyira etikai megnyilvánulás is volt. Fotográfiai tevékenysége sok műfajt érintett: portrék, riportfotók, tájképek, aktok és az utolsó időkben csendéletek. Több mint ötven egyéni kiállítása volt a világ számos városában; a legfontosabbak: Arcok és Otthonok, Útközben, A mozgás anatómiája, Legyen meg a Te akaratod, Bagatellek, A Titanic képei. Művei magyarországi közgyűjteményekben és magángyűjteményekben; valamint külföldi galériákban és archívumokban is megtalálhatóak. A 20. századi magyar fotográfiának megkerülhetetlen és meghatározó egyénisége, alkotója.

Kincses Károly fotómuzeológus

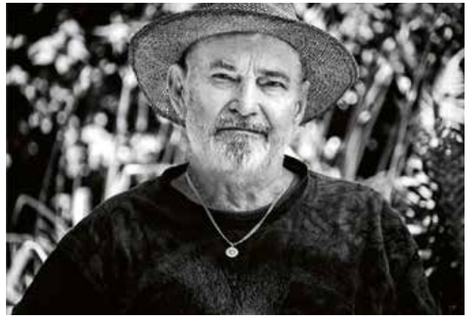

Balla Demeter

117 ▪ UJVÁRY IGNÁC (1860-1927)

Téli patakpart, 1906
Brook-Side in Winter, 1906

87,5x109,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Ujváry I 1906

Kikiáltási ár: 550 000 Ft / 1 774 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 1 600 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 5 161 EUR

118 ▪ K. SPÁNYI BÉLA (1852-1914)

Téli folyópart alkonyi fényekkel
River-Side in Winter with Sundown Lights

100x80 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: K. Spányi B

Kikiáltási ár: 600 000 Ft / 1 935 EUR
Becsérték: 900 000 - 1 400 000 Ft
Estimated price: 2 903 - 4 516 EUR

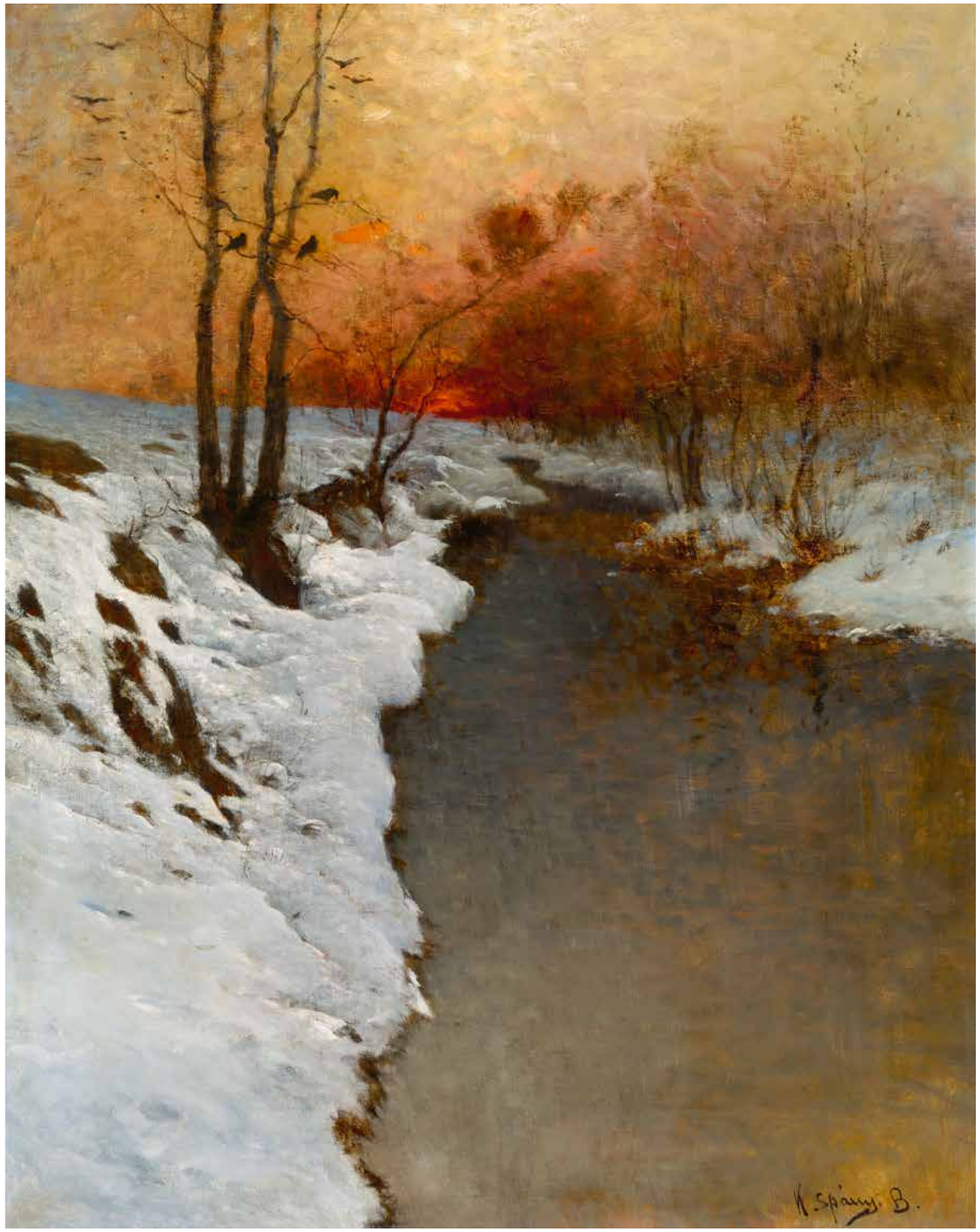

NAPFÉNY

119 ▪ SZŐNYI ISTVÁN (1894-1960)

Fények a Dunán (Zebegény, napfény), 1920-as évek vége
Lights on the Danube (Zebegény, Sunshine), late 1920s

70x100 cm
Tempera, vászon | Tempera on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Szőnyi

Kikiáltási ár: 8 000 000 Ft / 25 806 EUR
Becsérték: 12 000 000 - 18 000 000 Ft
Estimated price: 38 709 - 58 064 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Modern magyar festészet 1919-1964
  Szerk.: Kieselbach Tamás, 2004. 672. kép

A MŰVÉSZET (ALIGHA) MAGÁNYOS ARISZTOKRATÁJA

Szőnyi Istvánról nem nehéz méltató beszédeket találni; közeli és távoli ismerősei egyaránt úgy vélték, hogy a Teremtő igazi jókedvében alkotta őt. Valószínűleg abban is egyetértettek volna, hogy Szőnyi nem szerette a komor, hegyes vidékeket és a drámai feszültségeket; töretlen optimizmusa és tenni akarása évtizedeken át nyújtott szellemi menedéket művésztársainak és diákjainak. Festészetét a színnek, majd a fénynek ajánlotta, és ettől két gyötrelmes világégés sem tudta eltántorítani.

A művész 1924-ben települt át Zebegénybe, és bár a múzeummá átalakított egykori lakóház udvaráról ma már nem látni a Dunakanyart a dús vegetáció elburjánzása miatt, akkoriban a szelíd lankák, kertek és kaszálók ölelésében pazar kilátás nyílt a folyóra, mely Szőnyi szinte összes tájképének ihletője, fő témája lett. „A Dunakanyar megtekintése az idők folyamán programpont lett Szőnyiéknél. Nem mulasztották el a náluk először megjelent vendéget felvezetni és megmutatni neki ezt a felejthetetlen panorámát, a hatalmas folyammal. A Duna innen a dombtetőről mindkét oldalon, mind Szob felől, mind Dömös felől lezártan tárul a néző elé, kész képet alkotva."– emlékezett vissza a panorámára Elekfy Jenőné. Szőnyi az egész kis településre saját műtermeként tekintett, és érkezésének pillanatától kezdve igyekezett megvetni a lábát.

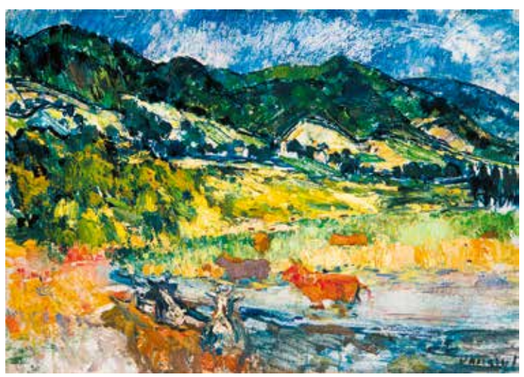

Vaszary János: Balaton partján, magántulajdon

Tájképfestészethez való vonzódását művészetének elemzői több pontból eredeztették. Egyrészt letaglózta Zebegény, melynek egyes tájképi részletei szinte kozmikussá tágulnak festményein – „Szőnyinek ösztönös érzéke volt a monumentalitás megragadására, nem kellett hozzá csak néhány odavetett folt vagy esetlegesnek látszó vonal, és máris érezzük a Duna sodró erejét vagy a táj lenyűgöző tektonikáját" – írta róla Köpöczi Rózsa. Szintén fontos jellemző Szőnyi statikusághoz, valamiféle isteni rendhez való feltétlen ragaszkodása – történetesen hogy inkább állapotokat, semmint történéseket fest. Utóbbi a festő lírai természetével magyarázható, mely bár szívesen időzik a részleteknél, mégis átszűri azokat saját festői világán, amit igazabbnak érez a puszta realitásnál. Nem feledkezhetünk meg továbbá a ,20-as évek szín- és fénykísérleteiről sem, melyeknek Szőnyi esetében a tájkép műfaja tökéletes alapot nyújtott. Palettája ekkoriban kivilágosodott, és a festő mérsékelt tónuskülönbségekre építkezve kezdte érzékeltetni a nagytömegű formákat az addigi határozott fény-árnyék kontrasztok helyett. Ezzel párhuzamosan a fény színekre gyakorolt hatását vizsgálta, rájött ugyanis, hogy fény, a levegő tompítja az anyagi érzékeltetés skálájának terjedelmét.

Zebegényi táj című festményére is igaz Egri Mária jellemzése, miszerint „némely képén, így a Duna nagy kanyarulatáról festett művein a levegőég fényjelenségei világító erővel ragyognak fel a nagy víz tükrén". Az alkotáson nem találunk árnyékokat, melyek modelláló erővel lépnének fel, csupán finom tükröződéseket – Szőnyi kizárólag a pasztellszínek párbeszédére épít, miközben a középtérben csordogáló csendes víztömeg monotonitását tehenek jelzésszerű csoportjával töri meg. Több esetlegesség, vázlatszerűség kap helyet a kompozícióban, melyet azonban szorosan egyben tart a képtér bal oldalán futó kerítéssor. Ez a motívum Szőnyi képein többször szolgál térbeli viszonyító pontként – hasonlóan a vasúti sínekhez, a kígyózó gyalogutakhoz vagy a viadukthoz, melyek ugyanezt a funkciót látják el művein. A Zebegényi táj esetében a festő nagy szerepet szán az „üresen" maradt felületek atmoszféráteremtő erejének, ami a festmény tiszta komponáltsága ellenére a könnyedség illúzióját kölcsönzi neki.

120 ▪ ÁMOS IMRE (1907-1944)

Emlékek kertje
Garden of Memories

49,5x59,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 850 000 Ft / 2 741 EUR
Becsérték: 1 200 000 - 1 500 000 Ft
Estimated price: 3 870 - 4 838 EUR

121 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Art deco Madonna kék köpenyben
Art Dceo Madonna in Blue Dress

67x46 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 3 800 000 Ft / 12 258 EUR
Becsérték: 4 800 000 - 7 000 000 Ft
Estimated price: 15 483 - 22 580 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Kőhíd-Kádár Béla (1877-1956) festőművész kiállítása, Városi Képtár, Deák gyűjtemény, 2017. október 15-2018. január 14.

Jelen képünk a szekesfehérvári kiállításon

122 ▪ LORÁNT ERZSÉBET (1898-?)

Zongorakoncert, 1930-as évek
Piano Concert, 1930s

90x110,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve a hátoldalon | Signed on the reverse: Lóránt E

Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft / 14 516 EUR
Becsérték: 5 500 000 - 8 500 000 Ft
Estimated price: 17 742 - 27 419 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Gálig Zoltán: Nyolc nő, vagy a női nyolcak? In.: Artmagazin 2016/2, 34–42.
- Hölgyek palettával. Magyar nőfestészet 1895–1950. Saphier Dezső gyűjteménye a Magyar Nemzeti Múzeumban, 2008.
- A Magyar Képzőművésznők Egyesülete Uj Csoportjának műveiből álló 73. csoportkiállítás katalógusa: Bartoniek Anna, Endresz Alice, Hranitzky Ilona, Muzsnai Kampis Margit, Kiss Vilma, Lóránt Erzsébet, futásfalvi Márton Piroska, Szuly Angela művei, Nemzeti Szalon, 1931
- Ignotus: Ady Endre. Magyar Hírlap, 1908. január 14.

EGY MERÉSZ NŐFESTŐ

A Kieselbach Galéria téli aukcióján már szerepelt Lóránt Erzsébet az aktivizmus futurista dinamizmusát idéző *Küzdelem* című képe. Már azon a festményen is látható volt, hogy a szinte teljesen elfeledett két világháború közötti nőfestők köréhez tartozó Lóránt kiemelkedik modern, expresszív vonalkultúrájával. Ismerjük azt a fotót, amelyen a pesti képzőművészeti életbe Új Nyolcak szlogennel bevonult nőfestők szerepelnek együtt, köztük

Sandro Botticelli: Dante illusztráció, a Pokol kapuja, 1485 körül,

Új Nyolcak-csoportkép az 1931-es kiállítás előtt, a kép jobb szélén Lóránt Erzsébet

– merész szerelésben, térdig érő bőrkabátban és fejre simuló „pilótasapkában" – Lóránt Erzsébet. A kihívóan modern, férfias szerelésben álló Lóránt Erzsébet (Rajné) jólszituált polgári családból származott, apja neves ügyvéd volt. A Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult 1916 és 1924 között, Glatz Oszkárnál és Csók Istvánnál. A ,30-as években rendszeresen kiállított a Magyar Képzőművésznők Egyesületének Nemzeti Szalonban rendezett tárlatain. 1931-ben egyéni kiállításon szerepelt a Gróf Tisza István utcában levő Képzőművészeti Szalonban, 1935-ben pedig a Mária Valéria utcai Szépművészeti kiállítások termeiben.

A FEKETE ZONGORA MODERNSÉGE

A most kalapács alá kerülő festmény egy expresszív, modern ars poétika. A háromkaréjos, összefoglaló formaként jellemzett, a sárgák, pirosak és feketék skáláján belül tartott koncertteremben vibráló szőttessé olvad össze a zenétől elvarázsolt közönség. A zongorista szenvedélyesen üti hangszerét. Nem véletlenül jut eszünkbe a századeleji modernek zászlóvivőjének, Adynak *A fekete zongorá*ja, és persze a körülötte kitört művészeti vita, amelyet a Nyugati kritikusának, Ignotusnak azóta klasszikussá érett érvelése zárt le: „Ady Endrének sokféle a mondanivalója – körülbelül minden, ami egy embert nyugtalanít, egy férfit felver, egy művelt lelket megkap, s egy mai magyart megkínoz, megráz vagy lesújt. Sokféleképp is mondja el, csak abban egyforma, hogy értelmedhez inkább a füleden át beszél, mint az eszeden át. Hogy igaza van-e, hogy joga van-e hozzá? Bolond kérdés; meg tudja csinálni, tehát igaza van és joga van hozzá. »Bolond hangszer: sír, nyerít és búg. Fusson akinek nincs bora. Ez a fekete zongora. Vak mestere tépi, cibálja, ez az Élet melódiája. Ez a fekete zongora. Fejem zúgása, szemem könnye, Tornázó vágyaim tora, Ez mind, mind: ez a zongora. Boros, bolond szívemnek vére Kiömlik az ő ütemére, Ez a fekete zongora.« Akasszanak fel, ha értem. De akasszanak fel, ha hat-hét irodalomban, melyet nyelvtudással megközelíthetni: sok vers akad ilyen egész értelmű, ilyen mellet és elmét betöltően teljes kicsengésű." Lóránt Erzsébet festménye hasonló expresszív erővel, „mellet és elmét betöltően" jeleníti meg a modern zenei élmény összefoglaló vizuális metaforáját.

123 ▪ GÁBOR JENŐ (1893-1968)

Város régi házakkal (Pécs), 1918
Town with Old Houses (Pécs), 1918

79x70 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Gábor 1918

Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft / 11 290 EUR
Becsérték: 5 000 000 - 8 000 000 Ft
Estimated price: 16 129 - 25 806 EUR

A kép hátoldala

„Itt élték át a napfény minden formát átlényegítő délszaki sugárzását és itt láttak először villanyfényt, s a főutca házai mentén közlekedő villamost. Számukra, s főleg a környező falvakból érkezőknek Pécs volt a modern élet csodáit kínáló >>nagyváros<<. A termé¬szeti látvány mellett/helyett tehát tudatosan választották az épített környezet ábrázolását, mint a fellendülő városi élet új, alapvető élményét."

Bajkay Éva: „Expresszívek a pécsi művészkörből" Jelenkor. 1997. 835. o.

„Az aktfestészethez viszonyítva kötetlenebb és egyértelműen modernebb formaújításokat hozott a tájfestészet Pécsett. Az ember nélküli tájképeken a hagyományos, látványhű megfogalmazás mellett a dekoratív, majd az expresszív és kubizáló tendenciák érvényesültek."

Bajkay Éva: „Expresszívek a pécsi művészkörből" Jelenkor. 1997. 841. o.

Gábor Jenő Pécs városának emblematikus művészegyénisége és életművének jelentős hányada ma is a pécsi Modern Magyar Képtár gyűjteményét gazdagítja. Eredendően természetközeli kompozícióra jócskán hathattak a 20-as években a Bauhausban dolgozó pécsi alkotók – így Forbáth Alfréd, Breuer Marcell és Molnár Farkas –, akiknek kubisztikus formái nyomán a festő művei (köztük a Pécsi látkép is) inkább közelítenek Aba-Novák Vilmos ritmikus statikusságához, mint Gábor Jenő mesterének, Zemplényi Tivadarnak a csendes naturalizmusához. A Pécsi látkép különlegessége a festmény hátulján található tréfás plakát- vagy cégérterv, mely talán egy táncestre invitál vagy tánciskolát hirdet. A modern magyar művészetben nem ritka, hogy a magas művészet megbecsült alkotói cégérekhez, plakáttervekhez adják a nevüket – különösen érdekes ilyen szempontból Tóth Menyhért munkássága, aki életének egy szakaszában például szobafestőként tevékenykedett. Bár a fennkölt művészi célok kibontakoztatását gyakran keresztülhúzta az élet, a szerencsés kutató ezekből a látszólag különálló produktumokból a művész új arcát, szakmai munkájának új vetületét ismerheti meg, akárcsak itt, egy művön belül, Gábor Jenő kétoldalas vásznának esetében.

Mund Hugó: Városkép, 1920 körül, magántulajdon

Pécs látkép, kerékpáros képeslap

Aba-Novák Vilmos: Komárom-Tarján, 1921, magántulajdon

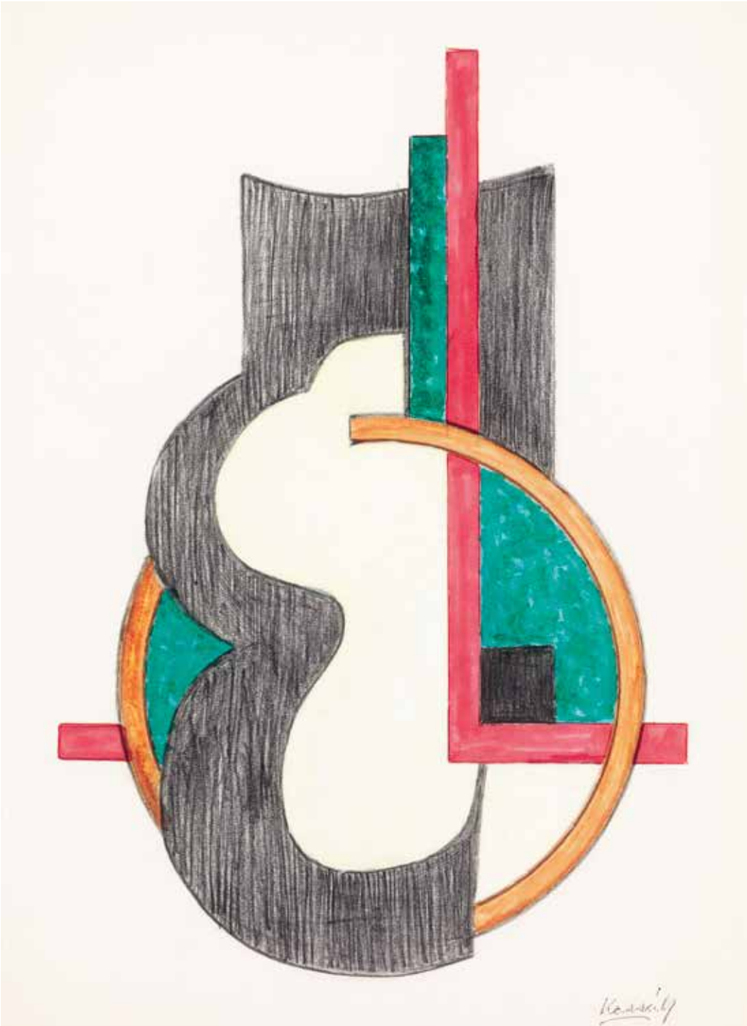

124 ▪ KASSÁK LAJOS (1887-1967)

Megnyíló kör, 1960 körül
Opening Circle, c. 1960

32,5x23,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kassák
Hátoldalon felirat | Inscription on reverse: A könyvet azoknak küldöm, akiket nyugtalanít a rendetlenség, akik szomjúhozzák az értelmet, és szeretnének magukra találni 1960

Kikiáltási ár: 1 000 000 Ft / 3 225 EUR
Becsérték: 2 000 000 - 2 400 000 Ft
Estimated price: 6 451 - 7 741 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Vattay Elemér gyűjteményében

125 ▪ AUGUST HERBIN (QUIÉVY 1882-1960 PÁRIZS)

Konstruktív szerkezet körívekből
Constructive Structure of Circles

30x22 cm
Szén, gouache, papír | Charcoal, gouache on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Herbin
Hátoldalon | Reverse: a Kestner Gesellschaft kiállítási cédulája

Kikiáltási ár: 5 500 000 Ft / 17 742 EUR
Becsérték: 6 500 000 - 7 500 000 Ft
Estimated price: 20 968 - 24 194 EUR

A hannoveri kiállítás címkéje a festmény hátoldalán

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Carl László gyűjteményében

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Herbin Ausstellung, Kestner Gesellscahft, Hannover, 1967

Auguste Herbin francia festő, Pablo Picasso, Georges Braque és Juan Gris kortársa. Színes, geometrikus formákból építkező kubista és absztrakt festményei a legismertebbek. Társalapítója volt az Abstraction-Création és a Salon des Réalités Nouvelles csoportoknak. which promoted non-figurative abstract art.ncia festő. Művei megtalálhatók Európa és Észak-Amerika leghíresebb múzeumaiban, többek között a Tate, London, a Museum de Fundatie, Zwolle, a National Galleries of Scotland, a Matisse Museum, Le Cateau-Cambrésis, a Kunsten Museum of Modern Art Aalborg gyűjteményében.

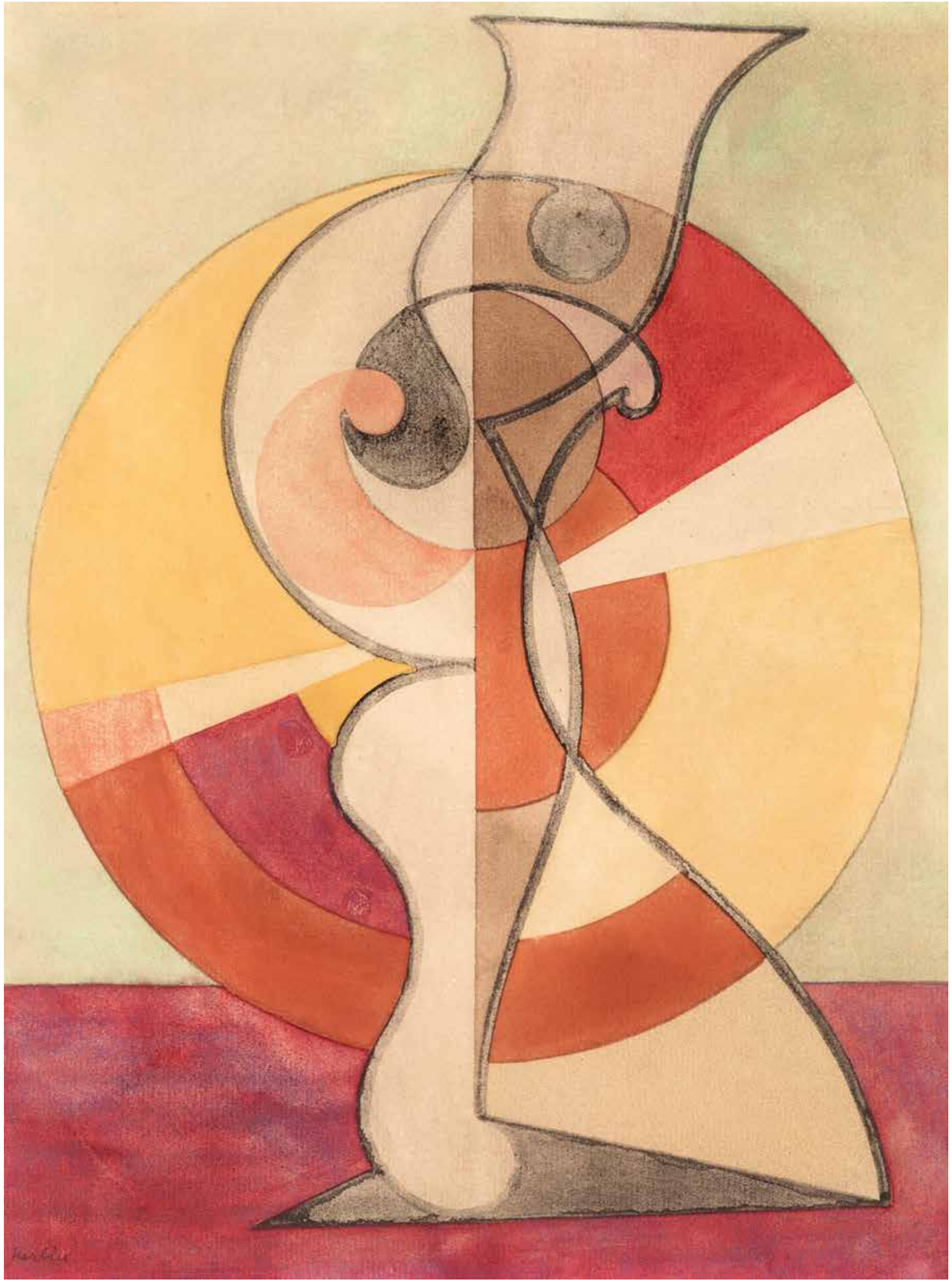

126 ▪ CSÁKY JÓZSEF (SZEGED 1888-1971 PÁRIZS)

Visage Ovoide (Ovális arc)
Visage Ovoide

m: 30 cm
Bronz | Bronze
Jelezve | Signed: Csaky 4/8

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 871 EUR
Becsérték: 1 800 000 - 2 800 000 Ft
Estimated price: 5 806 - 9 032 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Félix Marcilhac: Joseph Csaky, életműkatalógus

1904 és 1905 között a budapesti Iparművészeti Iskolán a díszítőszobrászati osztályában tanult. 1907-ben Bánszky Sándor hívására munkához jutott Pécsett a Zsolnay kerámiagyárban. Összetalálkozik a szegedi származású Brummer József szobrásszal és Joachim Ferenc festővel, akik a Párizs képzőművészeti életéről, Manet, Monet, Picasso, Gauguin és Auguste Rodin műveiről beszéltek Csákynak, így ő is nekivágott a nagyvilágnak. Első párizsi évei alatt kapcsolatba került a magyar művészkolóniával, melynek tagjai között találjuk Czóbel Bélát, Pór Bertalant, Berény Róbertet, Tihanyi Lajost, Márffy Ödönt és másokat. Éveken keresztül látogatta a Blanche és a La Palette szabadiskolákat, ahol együtt dolgozott Farkas Istvánnal és Szobotka Imrével. 1910-től szerepelt kiállításokon, ahol együtt állított ki Fernand Léger-vel, Modiglianival, Archipenkóval, Metzingerrel, a kubista felfogású alkotókkal. Baráti kapcsolatba került az olasz származású Riciotto Canudóval, aki 1913-tól a Montjoie című képes művészeti folyóirat kiadója volt. Csáky e lapnak lett munkatársa. Megismerkedik a korszak jelentős művészeivel, Delaunay-val, Gleizes-vel és Marc Chagall-lal, Blaise Cendrarsszal és Stravinskyjal is. Találkozik a Nyolcak festőivel, akik lelkesednek Vincent van Gogh, Gauguin, Henri Matisse, Pablo Picasso és Paul Cézanne munkáiért. Baráti szálak fűzték Dienes Pál matematikushoz és Lesznai Anna költőhöz is, akinél – többek között – Balázs Bélával és Bartókkal is találkozott.

"Már 1913-at megelőzően a kubista mozgalomhoz csatlakoztam – emlékezik vissza Csáky József –, ami akkor kizárólag a festészetben alakult ki. Én hoztam létre az első kubista szobrokat, amelyek rám terelték a párizsi modern művészek és műértők figyelmét. A szalonok tárlatain a kubisták terme minden évben óriási botrányt kavart. A lapok tele voltak szidalmakkal ellenünk. Őrültnek nyilvánítottak bennünket, de mi ezzel nem törődtünk. Dolgoztunk.„

1914-1918 között katona. Csáky életpályájának alakulását Léonce Rosenberg, az ismert műkereskedő és üzletember jelentősen befolyásolta, akivel 1920-ban hároméves szerződést kötött, miszerint az alkotó minden egyes munkája a műkereskedő tulajdonába került, így Csáky szobrai a többi kubista alkotóval együtt folytonosan jelen voltak galériájának kiállításain. 1922-ben francia állampolgárságot kapott. Jelentős art déco enteriőrök elkészítésében vett részt. Elvállalta Pierre Cocteau ház szobrászi díszítését Touraine-ben, dolgozott Jacques Doucet divattervező és műgyűjtő stúdiójának berendezésén Neuillyben. Az 1913 és 1937 között született alkotásainak jelentős része bekerült a párizsi Modern Múzeumba, a Rotterdami Múzeumba, fontos magángyűjteményekbe: Charles de Noailles, Kélékian, F. Salabert, Marcel Monteux és Ernest Duevennél.

Kapcsolata Magyarországgal sohasem szakadt meg, publikált hazai folyóiratokban, kiállított Budapesten, és hazalátogatott szülővárosába, Szegedre 1959-ben. A Táncoslány című alkotása – ami egyetlen magyarországi műve – ekkor került a szegediek tulajdonába. A Táncosnő a város köztéri szobrai közt kivételes érték.

Legnagyobb gyűjteménye az otterlo-i Kröller-Müller Múzeumban látható, de alkotásait őrzi többek között a párizsi Musée National d'Art Moderne és a Magyar Nemzeti Galéria.

127 ▪ CZIGÁNY DEZSŐ (1883-1937)

Áhitat (Kék hangulat), 1913-1915 között
Devotion (Blue Mood), between 1913-1915

66x49,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Czigány

Kikiáltási ár: 3 200 000 Ft / 10 322 EUR
Becsérték: 4 400 000 - 6 800 000 Ft
Estimated price: 14 193 - 21 935 EUR

Czigány Dezső *Áhitat*a ámulatba ejtően gyönyörű és nem kevésbé rejtélyes kép, mellyel kapcsolatban talán több a felmerülő kérdés mint a meggyőző válasz. Már a kortársak számára is talányos volt, hogy a zsidó származású, majd tizenévesen Wimmerről Czigányra névmagyarosító művész, aki barátja Ady Endre hatására tért át a református hitre, miért festette oly gyakran önmagát katolikus papi, főpapi és szerzetesi szerepkörben. Czigány e szerepképeit rendszeresen kiállította, önmagát előszeretettel, ily módon reprezentálva a nagyközönség előtt. A református egyházhoz történt formális csatlakozására, ráadásul első feleségével, Trebitzky Máriával 1907-ben történt házasságkötését közvetlenül megelőzően került sor, ami azért is érdekes, mert a hölgy katolikus vallású volt.
Czigány 1915–1916 fordulóján alkotta meg szerzetesi festménysorozatának talán legreprezentatívabb darabját, a *Bíborost*. Művét az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat 1916 tavaszi tárlatán állította ki először a budapesti Szépművészeti Múzeumban. Czigány e katolikus főpapi szerepképével, kivívta a kortárs kritika osztatlan elismerését. A festményt Lyka Károly is reprodukálta az általa szerkesztett *Művészet* című rangos folyóiratban. Czigány és a vallás viszonyát tekintve, igen tanulságos barátja Balázs Béla egyik, 1916. májusi naplójegyzete, mely szerint: „Tegnap délután avval jön be Dezső ordítva: – Hol az a köröszt? – Micsoda köröszt? – A nagy feszület meg az imazsámoly? – ??? Itt van egy kis pléh- vagy bronzfeszület. Hajósnétól kaptam. Egy váza állt itt előbb. De azt féltették, hogy eltörik. Ennek különben jobban is örülök. – Hát mert az a [...] Lorsy azon viccelődött tegnap Szilasiéknál, hogy a te lakásodban egy óriási feszület dominál, és előtte egy imazsámoly. És különben is ilyen tónusban beszélt rólad. No, én megmondtam neki a magamét." – Balázs idézett naplójegyzete perdöntő Czigány vallásosságára nézve. Ha viszont a művész aktív vallásmentességéről ilyen egyértelmű tanubizonysággal szolgált, akkor vajon mi indíthatta arra, hogy ne csupán önmagát ábrázolja rendszeresen hithű katolikusként, de ilyen szépséges és meghitt portrét fessen egy apácáról? Ki lehetett az a nő, aki ilyen bensőséges hangvételű képmás megalkotására ihlette a művészt? Valós, vagy képzeletbeli személy? Esetleg egy tréfa eredménye a festmény, melyen a polgári-radikális baráti kör egyik tagja szerepel a valóságban elképzelhetetlenül? Avagy egy tényleges apáca volt a modell, aki valamely, ma már feledésbe merült, de egykor jelentős ok miatt került megörökítésre? Megannyi kérdés, melyekre, valószínűleg sosem adható megnyugtató válasz. Czigány nyilvánosság előtt Apáca címmel nem állított ki képet és hagyatékában sem volt ilyen kompozíció, így a festmény vagy konkrét megrendelésre készült, vagy baráti gesztusként került ki a művész tulajdonából. Az Apáca születése, festésmódja és az életmű más portréival való összevetés alapján, 1913-ra, vagy az azt követő egy-két évre tehető. A festmény legközelebbi párhuzama, stílusban is közelálló párdarabja, az a *Feszületes önarckép* (1913, MNG), melyet a Székesfővárosi Múzeum közvetlenül a művésztől vásárolt meg 1914-ben. Mind az említett önarckép, mind pedig a most aukcióra kerülő Apáca, a nagy francia posztimpresszionista triász egyikének, Paul Gauguin festészetének egyértelmű hatását mutatja. Gauguin *Önarckép sárga Krisztussal* (1889, magántulajdon) című remeke, melyen a művészt különböző kultúrák találkozását szimbolizáló tárgyak veszik körül; vagy *A szép Angéle* (1889, Paris, Musée d'Orsay), melyen egy breton lány körül jelennek meg a dél-amerikai és a távol-keleti kultúrák lenyomatai, lehettek távoli mintái Czigány *Áhitatá*nak. Gauguin művészetének hatása már Czigány 1907-es *Gyermektemetésén* (MNG) egyértelmű volt, nem csupán a festésmódbeli hasonlóság, de a témaválasztás tekintetében is. Felmerül azonban egy jelentős különbség. Míg Gauguin esetében a különböző korok és kultúrák összeegyeztetésének a nyilvánvaló szándéka figyelhető meg, addig Czigánynál ez inkább az ellentétek hangsúlyozásának irányába fordult. Micsoda művészi kontraszt feszül az *Áhitat* alakja és a két oldalán felbukkanó tárgy között. A feszület és a fauvos színvilágú kép a képben motívum nem csupán szükséges kompozíciós eszköz, de szellemi tekintetben két eltérő világ, két egymásnak feszülő világnézet jelképe. A semleges-világos háttér előtt kirajzolódó komor krucifixus, éles ellentétben áll az ellenkező oldalon feltűnő, talán japán fametszet, vagy más színes nyomat hivalkodó színpompájával. Nem lehet véletlen ez a színekkel okozott feszültség, ez a határozott képi konfliktus. Ráadásul a kép e legszínesebb részlete az egyetlen, mely a Gauguin által is szívesen alkalmazott kompozíciós séma szerint, túllépve a képsíkon igyekszik szabadulni a kerettel közrefogott képből. Talán valahol itt rejlik a mű megfejtésének is a kulcsa. Mindezen gondolatok, Czigány eddig lappangó alkotásának kiemelkedő festői kvalitásait és nyilvánvaló remekmű mivoltát hivatottak gazdagítani és árnyalni.

Rum Attila

Czigány Dezső: Önarckép, 1913 körül, Magyar Nemzeti Galéria

128 · BERNÁTH AURÉL (1895-1982)

Tópart fürdőházzal, 1920-as évek vége
Lake-Side with Bath House, late 1920s

69,5x100 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: BA

Kikiáltási ár: 14 000 000 Ft / 45 161 EUR
Becsérték: 20 000 000 - 35 000 000 Ft
Estimated price: 64 516 - 112 903 EUR

Bernáth Aurél: Riviera, 1926-27, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Modern magyar festészet 1919-1964,
szerk. Kieselbach Tamás, Budapest, 2004. 600. kép

Bernáth Aurél: Walchensee II., 1928, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

AVANTGÁRD GYÖKEREKTŐL A FÉRFIAS LÍRÁIG

Bernáth Aurélra mint a magyar festészet legköltőibb koloristájára emlékezünk. Mind a nemzetközi kritika (Julius Meier-Greafe), mind a magyar szakma (Mácsai István) Bonnard és Vuillard mellé, az európai festészet élvonalába sorolta művészetét, mely igazán csak 1926 után, az absztrakt alkotói módszer és az aktivista programszerűség elhagyásával bontakozott ki. Bernáth pályája a legprogresszívebb berlini közegben, Herwarth Walden Sturm galériájában indult 1923-ban. A fiatal festő El Liszickijjel és Moholy-Nagy Lászlóval mozgott egy körökben, ám a harmadik Sturm-beli kiállítása után felismerte: ez nem az ő útja. Kiüresedni látta programszerű „apoteózisait" és úgy érezte: eddigi főműve, a *Vörös állat* (minden sikere ellenére) fokozhatatlan, folytathatatlan. 1924 őszén tisztán megfogalmazódott benne, hogy felhagy az absztrakt, expresszív iránnyal, és a természet ihlető erejéhez fordul.

Új (és újra felfedezett) festői témának örök szerelmét, a vizet választotta, mely balatoni gyermekként kiskorától kezdve végigkísérte az életét, és amely lehetőséget adott neki egész festői világának koncentrációjára, egy egységes festői vízió kibontására. A vizek számára pogány mitoszok, titkos jelentések és ki nem bogozható gondolatiság hordozói voltak, de tájképein a természet sosem önálló célként, hanem eszközként tűnik fel: a tárgy újralényegülése a természet és az emberi szellem harmonikus egységét hordozza alkotásain. Bernáth első lépésként felhagyott a merev geometrikus ábrázolásmóddal, ám ahogy Kállai Ernő hangsúlyozta: a formák továbbra is síklapok módjára terültek szét képein, ami a látszat legtávolabbi pontjait is szilárdan ágyazta bele a homloktérbe. Ez az összefüggés teremt „izmos feszültséget" Bernáth legsikeresebb periódusában, a '20-as évek végén készült *Táj fürdőházzal*on is, miközben a művész az absztrakciók általánosításait határozott tartalommal, „a természet ezer arcú jelenségeivel" töltötte meg. A *Táj fürdőházzal* az alig néhány hasonló mű közül is kiemelkedik, Bernáth egyik legszebb, leglíraibb festménye, korszakos csúcsműve a *Tóparti út* és a *Starnbergi-tó* mellett.

FLAMBOYANT MÉLYFÉNYŰSÉG

A Keleti-tenger és a német táj látványa indította el Bernáthot a felületi fények elmélyítésében, ám a kiteljesedett szín-crescendo, az éteri tisztaságú türkizek, sugárzó kobaltok és intenzív királykékek áradása balatoni képeinek sajátja. A kékek gazdag szimfóniája, mely a *Táj fürdőházzal*on kiváltképp hangosan szól, Bernáth piktúrájának utánozhatatlan elemévé vált, „ahogyan Rembrandtot az aranybarna, Velázquezt a fekete, Cézanne-t a kékeszöld harmóniák kísérték végig útjukon, Bernáth a mély kékek énekese."– írta Genthon István a Művészettörténeti Értesítőben Jan van Eyckhez hasonlítva Bernáth színkezelését. „A mélyfényűség – folytatta másutt Genthon – a festőművészet régi kincse, mely főkép az impresszionizmus idején ment feledésbe." A pictor poeta Bernáth egy leheletnyi barnával törte meg a kékek varázslatosan áttetsző ragyogását, így teremtve meg a lírai szembenállást, a romantikus légkört a kompozícióban. A Badacsony hegye láthatóan az otthonlét melegségével fogadta Bernáthot; a fojtott, merengő hangulat, melyet a mély kék színakkordok idéznek elő, rezgő festőiségben, finom valőrök és bársonyos reflexek pompájában oldódik fel. A festő szinte tobzódott a pasztellben, melyet leheletfinoman vitt fel a papírra. A mű költői puhasága is a színmágiában keresendő: a bolyhos kékek játszi könnyedséggel rombolják le az atmoszféra felületi válaszfalát és a festmény terébe invitálnak, milliónyi kék földöntúli transzparenciájába, mely mégis valahogy az ismerősség érzésével hat.

129 ▪ EGRY JÓZSEF (1883-1951)

Fények a víz felett, 1938
Lights Above the Water, 1938

50x71 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Egry József
Nervi 938

Kikiáltási ár: 6 000 000 Ft / 19 354 EUR
Becsérték: 9 000 000 - 14 000 000 Ft
Estimated price: 29 032 - 45 161 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor a Fellegi-gyűjteményben

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Egry József emlékkiállítása,
  Magyar Nemzeti Galéria, 1971

Egry József horgászat közben,
1930-as évek

Egry József: Badacsony, 1930 körül, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

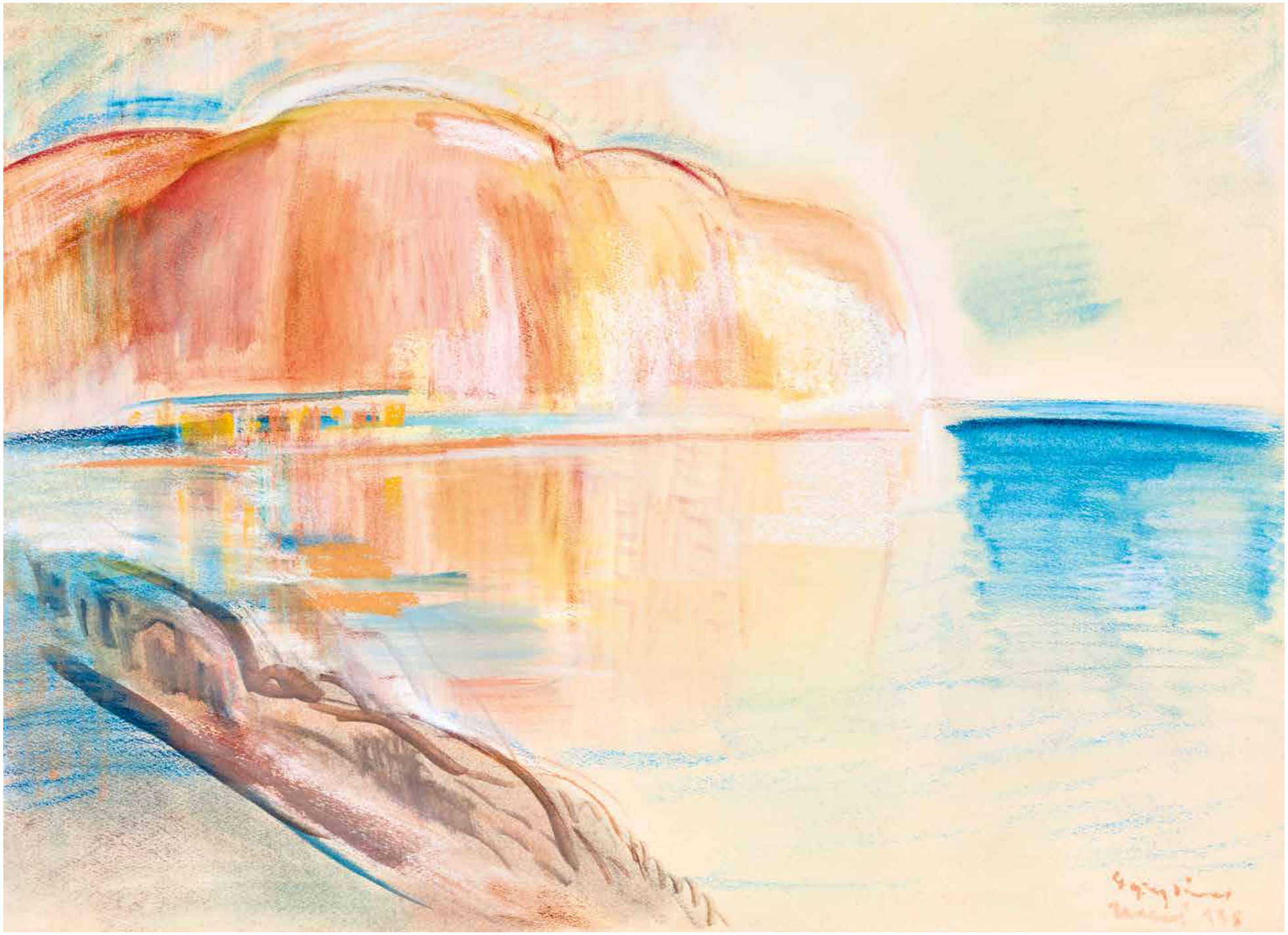

130 ▪ ERDÉLYI MIHÁLY (1884-1972)

Olaszország (Positano), 1934
Italy (Positano), 1934

30x40 cm
Olaj, karton | Oil on cardboard
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: M Erdélyi 1934

Kikiáltási ár: 280 000 Ft / 903 EUR
Becsérték: 360 000 - 480 000 Ft
Estimated price: 1 061 - 1 548 EUR

131 ▪ SCHÖNBERGER ARMAND (1885-1974)

Budai tájkép, 1930-as évek
Buda Landscape, 1930s

44x30 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Schönberger

Kikiáltási ár: 800 000 Ft / 2 581 EUR
Becsérték: 1 200 000 - 1 800 000 Ft
Estimated price: 3 871 - 5 806 EUR

132 ▪ BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Magyar történelem (Magyarország, török hódoltság, Erdély, Európa)
History of Hungary (Hungary, Turkish Invation, Transsylvania, Europe)

86x60 cm
Olaj, papír | Oil on paper
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft / 12 903 EUR
Becsérték: 5 000 000 - 8 000 000 Ft
Estimated price: 16 129 - 25 806 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Molnos Péter: Gróf Batthyány Gyula, Budapest-Győr, 2015, 219. o.

1. Szapolyai János
2. Bakócz Tamás (1442-1521)
3. Johannita lovagok
4. szerbek, bolgárok
5. VIII. Kelemen pápa, 1592-1605
6. Báthory István
7. Rudolf német-római császár
8. török harcosok
9. Bethlen Gábor
10. török nemes harcos
11. Zrínyi Miklós
12. Savoyai Jenő
13. V. Károly lotaringiai herceg
14. arisztokrata hölgyek
15. Magyar népszokások
16. Bekes Gáspár

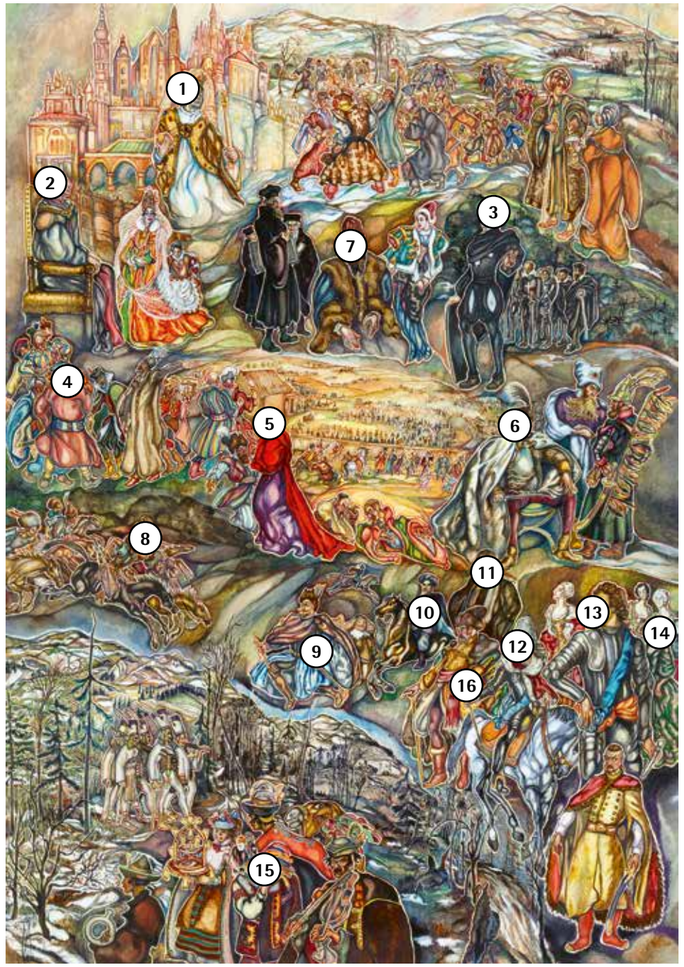

Bocskai István tallér, Nagyszeben, 1605

Báthory István tallér, Lengyelország, 1586

133 ▪ VASZARY JÁNOS (1867-1938)

Pasarét, háttérben a Budai Vár kupolájával és a Gellértheggyel, 1936
View from Pasarét with the Buda Castle and Gellért Hill, 1936

60x87 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Vaszary J
A kép hátoldali takarókartonján autográf felirat: Vaszary János ezen Pasaréti kilátás című (87x60 cm) műve, mely lakásomból készült 1936-ban a Vaszary album 101. oldalán és a Magyar Művészet 1936. VII. számának 211. oldalán reprodukáltatott. Révész István

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft / 16 129 EUR
Becsérték: 7 000 000 - 10 000 000 Ft
Estimated price: 22 580 - 32 258 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Révész István gyűjteményében - majd Bednai Dezső gyűjteményében - később a Fellegi-gyűjteményben

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Vaszary János emlékkiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1961. (Kat. 298)

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Petrovics Elek Kárpáti Aurél: Vaszary, Budapest, 1941. (101.)
- Rabinovszky Máriusz: Révész István gyűjteménye, in: Magyar Művészet, 1936. (211.)

Vaszary János tanítványai körében

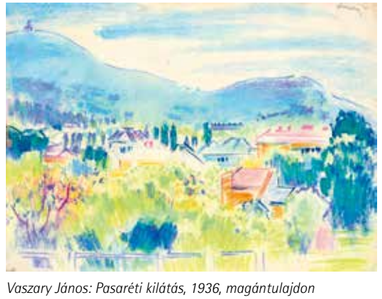
Vaszary János: Pasaréti kilátás, 1936, magántulajdon

134 ▪ BARCSAY JENŐ (1900-1988)

Szentendrei udvar este, 1961
Courtyard in Szentendre in the Evening, 1961

50x17 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Barcsay 1961
Jelezve a hátoldalon | Signed on reverse: Szentendrei udvar „este"50x17 1961
Hátoldalon | Reverse: XXXII. Velencei Biennálé raglapja, 1964. 518 sz.

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft / 12 903 EUR
Becsérték: 6 000 000 - 9 000 000 Ft
Estimated price: 19 355 - 29 032 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Barcsay Jenő (1900–1988) a festő, a tanár. Szerk.: Szabó Noémi, KOGART Galéria – Tornyai János Múzeum és Közművelődési Központ, Budapest – Hódmezővásárhely, 2015
- Barcsay Jenő: Forma és tér, 1966, Corvina

A Velencei Biennále egyik címkéje a festmény hátoldalán

Fotó a lépcsőfeljáróról Barcsay Forma és tér című könyvéből, 1966

A KUBISTÁK TANÍTVÁNYA

Barcsay művészete hosszú évek alatt forrt ki: Vaszary osztályából átiratkozott Rudnayhoz, Párizsban az impresszionistákért rajongott az avantgárd helyett, Cézanne-t Toscanában értette meg, Aba-Novákos képeit megsemmisítette, végül pedig így szólt (Kassák Lajosnak tett vallomásában): „ami megtanulható volt számomra, a kubistáktól tanultam." Mikor Barcsay a kubizmust említi, akkor a látványt analizáló, a tájat vastag, sötét, szerkezetes vonalépítményre bontó esztétikai karakterére gondol. Ahogy a Tamás Galériabeli 1931-es kiállításának előszavában olvasható: „A lényeg summázása, biztos konstruáló készség, a redukált formák és a lefokozottságukban is tiszta színek szeretete jellemzi. (...) Megveti az olcsó kalandot, a külső effektusok hajhászását. Konstruktivizmusa soha nem válik szárazzá, vagy mértanian elvonttá. A valósággal eleven kapcsolatot tart és mindig megérezteti valami fojtott líra szordinós muzsikáját."

SZENTENDREI LÉPCSŐFELJÁRÓ

Barcsay még fiatal művészként, 1928-ban látogatott el Szentendrére, majd a helyi – régi – művésztelep tagja lett. Mint később annyi művészt, rabul ejtették a Duna menti szerb kisváros festői dombjai és szűk utácskái. A második világháború után sorra készültek műtermében a kis méretű, mégis monumentális hatású városi látképek. Ezek a redukált szentendrei házfalakat, udvarokat és lépcsőket ábrázoló kompozíciók – a hozzájuk készíttetett saját keretekkel együtt – szerepelnek a műtermi festőállványok ikonikus képein is. 1966-os *Forma és tér* című könyvében Barcsay reprodukálta annak az emeletre vezető falépcsőnek a fotóját is, amelynek elvonatkoztatott, művészi átirata, Morandi koncentráltságához illő absztrakciója a most vizsgált kép is.

OTT VAN A LÉLEK

Barcsay hosszúkás, kis képei teljes művészi univerzumot sűrítő gyöngyszemek. Ahogy több fotón is látjuk, a Kodály köröndön álló apró műteremlakásának egy teljes falát beborították, modern ikonosztázként. A legjobb szemű gyűjtők és a modern múzeumok szerezték meg mindegyiket. Barcsay ezekben koncentrálta művészi gyakorlat, a képépítés festői tudományába burkolva a meditáció szerzetesi erejét. Ahogy a *Forma és tér*ben összefoglalta: „Festés közben a festő gondoljon elsősorban a festőelemekre, tehát a színek, vonalak, foltok, formák, tömegek érdekeljék, hogy ezeknek együttese segítse a mű megteremtésében. A lélek úgyis ott van, mindenben jelen van, s kifejezésének kényszere irányítja a festő látszólag objektív, mérlegelő figyelmét."

VELENCEI BIENNÁLÉN

1963-ban enyhült a pártállami szorítás: a forradalom utáni megtorlás évei után életbe lépett a kádári amnesztia, az szocreál ósdi keretrendszerét levetve pedig elindult az óvatos esztétikai modernizálás. Az absztrakció még veszélyesnek számított, de az új, államilag támogatott fősodor a szocmodern konstruktivizáló, monumentális kifejezési formája lett. A köztéri alkotások és a képcsarnoki festmények ezrein megjelenő stílus Cézanne és Picasso művészeti elveit váltotta aprópénzre. Hazai ikonja pedig mindenek előtt Barcsay Jenő volt, akit – tökéletesen apolitikus alapkarakterének köszönhetően – a kultúrpolitika évtizedekig a tenyerén hordozta. Az ,50-es években zseniális anatómia atlaszáért, a ,60-as években pedig azért, mert aszketikusan kiérlelt, képstruktúrában gondolkodó, kiforrott kvalitású stílusnyelve kapóra jött a modernséget kereső Kádár-rendszernek. Így képviselhette Magyarországot 1964-ben a Velencei Biennálét, többek között a most kalapács alá kerülő festményével.

Rieder Gábor

Barcsay Kodály köröndi műtermében (Deim Pállal), 1976

135 ▪ VÁLI DEZSŐ (1942-)

Igen, csend van - A/1974/01, 1972-2017
Yes, itis still - A/1974/01, 1972-2017

140x90 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Váli
1972-74-81-2017

Kikiáltási ár: 750 000 Ft / 2 419 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 1 800 000 Ft
Estimated price: 3 226 - 5 806 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- 1974, Fényes Adolf Terem
- 1975, Tavaszi Tárlat, Műcsarnok
- 1976, Művelődési Központ, Vásárosnamény
- 1979, Ungarische Kunst der Gegenwart, Frankfurt am Main
- 1981, Műcsarnok

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Váli Dezső: Váli. Új Mandátum Könyvkiadó, 1997, 57
- www.deske.hu

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Váli Dezső: Váli. Új Mandátum Könyvkiadó, 1997.

Francisco Goya: A fulladó kutya, 1820-1823, Museo del Prado

MODERN IKON

Az első monokróm képek a párizsi művészértelmiség szűk körében születtek meg a 19. század végén. A *Négerek harca az alagútban*-típusú irodalmi sziporkák (Paul Bilhaud költő „rajzolt" több ilyet) a 20. század elején átadták helyüket a művészi áhítatnak. Az egyetlen színre leszűkített festészet olyan, mint a lehunyt szem, az e világ tarka vibrálása helyett a természetfelettire nyíló felületet teremt. Az első igazi monokróm képeket Kazimir Malevics festette, aki a *Fekete négyzet*tel szellemi helyüket is kijelölte: felrakta a kiállítótér felső sarkába, a mennyezet alá az *Utolsó futurista festészeti kiállítás*on. Pont arra a helyre, ahol az orosz paraszthházakban az ortodox ikonok függtek. A második világháború után újjáéledő monokróm festészet számára a malevicsi Isten-keresés volt az iránytű. Ezen az úton járt Mark Rothko, fenséges színmezőivel, vagy Yves Klein, saját kéklő spiritualizmusával. És erre az útra talált rá Váli Dezső is.

A FESTŐ NÉVJEGYE

Az életműjegyzékben az A/1974/01 számot viselő festményről Váli lelkes híve és ihletett kurátora, Frank János írt hosszasan az 1981-es New Hungarian Quarterlyben (később Váli 1997-es monográfiájában is megjelent, de olvasható a művész mindent dokumentáló weboldalán, a deske.hu-n is): „Voltaképpen hiányzó láncszem a magyar festészet történetében az a fajta nonfiguráció, mint Váli Dezsőé. Művészetében tagadhatatlan – nem is tagadja – Rothko öröksége. Választott ősének választott hagyatékát viszont olyan érzékenyen és annyi egyéni vonással tölti meg, fordítja le magyarra, hogy egyszemélyes iskolának tarthatjuk oeuvre-jét... Váli intellektuális művész, óriási, szinte tudományos apparátussal dolgozik, gyűjti anyagát, olvas, fényképez, többféle interdiszciplináris stúdiumot végez, saját munkáit dokumentálja, rendszerezi, leltári számokkal látja el. Képeit átfesti, újra festi, hosszú évekig dolgozik rajtuk – láttuk az évszámokból –, igen gyakran megsemmisíti. Intellektuális művész, mondom, sőt hangsúlyozom, annál is inkább, mivel ennek műveiben nyoma sincs... Képeit, ismert műszóval ‚üres képeknek' nevezi. A legüresebb kép az *Igen, csend van – A/1974/01 (1974–81)* című. Az álló téglalap formán háromféle matt festésű szürke. Közülük is csak a középső sötétszürke rész nagyobb felületű, felül keskeny sávon világos, alul hideg szürke. Az alsó tartományt felül homorú ív zárja. S a szürkék akkordjának mezőit két bágyadt, vékony piros csík választja el némiképpen. Ennél hosszabb leírást nem tudok adni, hiszen a festményen majdnem semmi sincs. Illetve az a trouvaille benne, amilyen tökéletes arányérzékkel, színérzékkel és empátiával rakta föl az említett három képelemet a festő. Akár névjegye is lehetne ez az egyetlen kép."

MONOKRÓM FŐMŰ

A magyar művészet történetében alig látjuk nyomát a monokróm festészetnek. Az ‚50-es években, mikor Nyugaton megjelent, itthon még a szocreál tombolt, a következő évtized pedig inkább a modernség hatásvadász gesztusaiért rajongott. Egészen a rendszerváltásig kellett várni, a ‚90-es évek elejéig, míg meg nem született – Károlyi Zsigmond osztályából – egy fiatal monokróm generáció. Előtte csak elszórt, konceptuális kísérleteket láthattunk (például Attalai Gábor vöröslő red-y made-jeit) vagy rövid intermezzókat (mindenekelőtt Molnár Sándor *Unikolor*-képeit a ‚60-as években). Váli Dezső 1974-es *Igen, csend van* című alkotása a kiüresedéssel a mindenségre utaló, spirituális karakterű monokróm festészet egyik ritka magyar főműve.

Rieder Gábor

136 ▪ BERNÁTH AURÉL (1895-1982)

Halas csendélet, 1947
Still-Life with Fish, 1947

46x52 cm
Pasztell, karton | Pastel on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: BA

Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft / 14 516 EUR
Becsérték: 7 000 000 - 9 000 000 Ft
Estimated price: 22 581 - 29 032 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Rum Attila: Bernáth Aurél. A magyar festészet mesterei. Budapest: Kossuth Kiadó, Magyar Nemzeti Galéria, 2009. Kat. 52. 64. o.
- Pataky Dénes: Bernáth Aurél. Budapest: Corvina, 1972. Kat. 19.
- Genthon István: „Bernáth Aurél" Művészettörténeti Értesítő, 1957. 8. Halak tállal címen

„Bár a tanítás és a kultúrpolitika miatti elkeseredése lecsökkentette alkotókedvét, a negyvenes évek végén és az ötvenes évek elején néhány jelentékeny képet tudott festeni. Mesteri kompozíciójával tűnik ki az 1947-ben készült halas csendélet. Az ezüstös szürkékben és okkeres tónusokban tartott kép a színanalízis remeke."

Végvári Lajos: Szőnyi István és Bernáth Aurél. Miskolc: Well-PRess Kiadó, 2003. 134.

„Chardint nézek – tehát vagyok. Így fordítanám át Descartes híres mondását. S valóban, van-e nála biztosabb kezű vezető, ki több bizonyságot tudna nyújtani létünkről, kinek jobban el tudnánk hinni, hogy a földön vagyunk? S hogy ez a földi lét érdemes az élésre?"

Bernáth Aurél: Írások a művészetről. Budapest: Dante Könyvkiadó, 1947. 14.

Francisco de Goya: Csendélet arany keszeggel, 1808, Museum of Fine Arts, Houston

137 ▪ KONDOR BÉLA (1931-1972)

Kórus I. (Ezékiel látomása), 1971
Chorus I. (Ezekiel's Vision), 1971

49x65 cm
Olaj, aranyfüst, farost | Oil, mixed technique on fibre board
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kondor B 1971

Kikiáltási ár: 14 000 000 Ft / 45 161 EUR
Becsérték: 18 000 000 - 28 000 000 Ft
Estimated price: 58 064 - 90 322 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Kondor Béla kiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, 1984

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Kondor Béla kiállítás katalógusa, Magyar Nemzeti Galéria, 1984. 144.old kat.sz.: 1971/3

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Kondor Béla festő- és grafikusművész emlékkiállítása születésének 75. évfordulója tiszteletére. Szerk.: Fertőszögi Péter – Kondor Mária, Kogart, 2006.
- Neve korszakot jelölt. Tanulmányok Kondor Béla művészetéről. Szerk.: Horváth Gyöngyvér – Fertőszögi Péter – Marosvölgyi Gábor, Kovács Gábor Művészeti Alapítvány, 2017.

Kondor Béla: Az angyal megjelenik Lóthnak, 1972, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Kondor Béla: Négy szent (Orate, Imádkozó szerzetesek), 1961, magántulajdon

FANTASY ARANYBAN

Ritkán jelenik meg ilyen kvalitású Kondor Béla-kép aukción, mert túl korán érkező halála után a magyar állam megvette a hagyatékot, és az egész anyag a Magyar Nemzeti Galériába került. Így kétszeresen is igazak Pilinszky János szavai (eredetileg egy 1960-as Kondor-kiállításmegnyitón hangzottak el): „Illő kissé megrendülnünk ezek előtt a képek előtt." Egy széles pusztaságban áll egymással szemben egy prófétaszerű, kadmiumvörös alak és öt meztelen, éneklő férfi. Fejük felett egy madárszerű szörnyalak terjeszti szét démoni szárnyait, a háttérben középkori város sziluettje. A mai néző a *Trónok harcá*nak sárkányokkal és rabszolgákkal teli világát látja bennük, de a korabeli magyar Kondor-rajongókat a modern összefüggésrendszerbe helyezett középkorias atmoszféra ragadta meg, az aranyozott ortodox ikonokat és a trecento oltárképeit idéző elbeszélésmód.

A MÚLT MODERNJE

Kondor Béla legelkötelezettebb méltatója a 20. század derekának legnagyobb művészettörténésze, Németh Lajos volt. Ő jellemezte az ‚50-es években induló fiatal tehetség újszerűségét 1977-es katalógusában: „Mindez új volt a magyar képzőművészetben, hiszen ezekben az években kezdett oldódni a szocialista realizmus félreértéséből született akademizáló-naturalista irány szigora, az alföldi hagyományból táplálkozó dekoratív-realista törekvés és a posztnagybányai stílus lírai, impresszionisztikus oldottsága hatott. Kondor nem ezt az utat választotta. Konstruktív volt, ugyanakkor életteli, képlátása egyéni, fantáziája nem félt a szürrealizmus kalandjától. Egymást kizárni látszó ellentét: szerkezeti rend és szürrealista vízió. Márpedig Kondor megbirkózott e lehetetlennek látszó vállalkozással.

(...) Festészeti stílusát sem lehetett a közvetlen elődökhöz, az ötvenes-hatvanas évek magyar képzőművészeti törekvéseihez kapcsolni. Festészete szintén az evidencia erejével bizonyította: lehetséges a ‚nagy múlt', a hagyomány vállalása úgy is, hogy az ne jelentsen visszatérést a túlélt sablonokhoz, lehet úgy is modernnek lenni, hogy ne váljék valaki a közkeletű modern stílusirányzatok követőjévé."

EZÉKIEL LÁTOMÁSA

Kondort érdekelték a technikai megoldások (a klasszikus grafikai eljárásoktól a laparanyozás művészetéig), de festészete mindenekelőtt egzisztenciális-etikai kérdéseket feszegetett. Németh Lajos – a töprengő, filozofikus „gondolati líra" – mintájára „gondolati festészet"-nek nevezi munkásságát. Kondor a régi mesterek képeiből, a szentek legendáiból és az irodalom klasszikusaiból egy történelemfilozófiával átitatott egyéni mitológiát gyúrt. A történelmet saját magán szűrte át. Ezt látjuk a most vizsgált képen is: a kalapos főszereplőt saját magával, vagy az egyik sokat ábrázolt prófétájával, Ezékiellel azonosíthatjuk. A háttér apró városkája a Nabukodonozor által megszállt Jeruzsálem, az aranyló eget betöltő lény maga az égből küldött szárnyas kerub, a szivárvány Jahve megjelenésének ószövetségi szimbóluma (Ezékiel 1:28). Az öt férfi pedig a városból kilépő, igaz emberek csoportja, „zúzó eszköz"-ökkel felfegyverezve, ahogy Kondor másik festményén láthatjuk (*Jeruzsálem pusztulása,* 1972).
A Biblia szerint ők pusztítják el a bűnös pogányokat, de Kondornál ártatlanul éneklő kórussá nemesednek.
A karmesterként vezénylő vörös köntösű férfi és a domboldalon legördülő kicsiny tank emeli az ótestamentumi jelenetet a prófétálás és a példamutatás egyetemes víziójává.

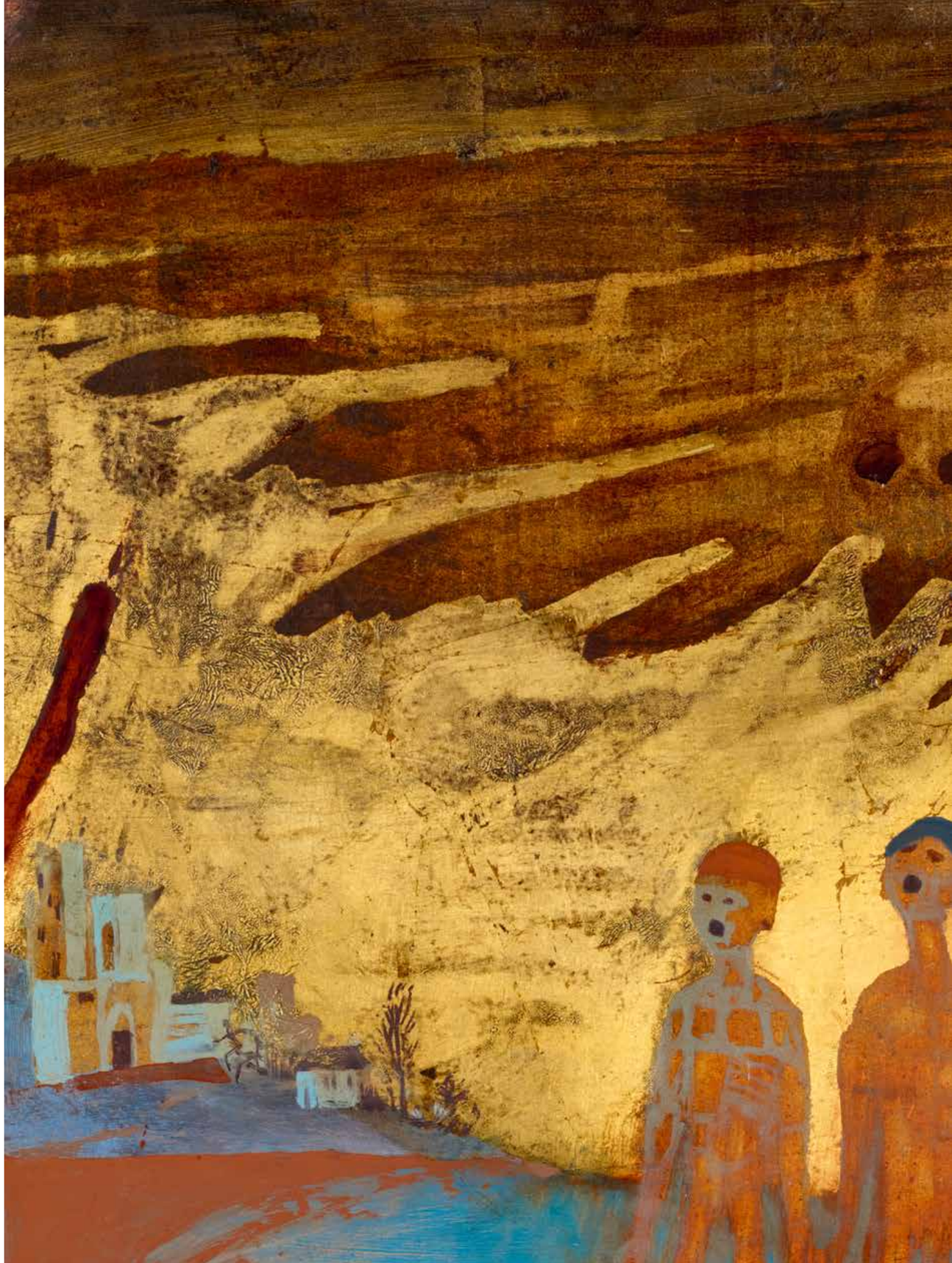

138 ▪ CSERNUS TIBOR (KONDOROS 1927-2007 PÁRIZS)

Ócskapiac, 1980
Flea Market, 1980

15,5x25 cm
Olaj, papír | Oil on paper
Jelezve a hátoldalon | Signed on the reverse: Csernus 1980

Kikiáltási ár: 950 000 Ft / 3 064 EUR
Becsérték: 1 400 000 - 2 200 000 Ft
Estimated price: 4 516 - 7 096 EUR

139 ▪ BERKI VIOLA (1932-2001)

Hunor és Magor, 1968
Hunor and Magor, 1968

132x70 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Berki Viola

Kikiáltási ár: 480 000 Ft / 1 548 EUR
Becsérték: 600 000 - 900 000 Ft
Estimated price: 1 935 - 2 903 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Berki Viola, Művészet Kiskönyvtára, Budapest, 1978, 31. kép
- Kovács Zita: Berki Viola, Kiskunhalas, 2013, 43. kép

Berki Viola a Hunor és Magor című festményével 1968. december 7. MTI Fotó, Szebellédy Géza felvétele

140 ▪ BÁLINT ENDRE (1914-1986)

Balanszírozó lidérc, 1949
Goblin Balancing, 1949

15,5x16 cm
Olaj, papír | Oil on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Bálint 49

Kikiáltási ár: 1 400 000 Ft / 4 516 EUR
Becsérték: 1 800 000 - 2 800 000 Ft
Estimated price: 5 806 - 9 032 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Bedő Rudolf gyűjteményében

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Szenvedély és tudás - Bedő Rudolf műgyűjteménye, szerk: Molnos Péter, Budapest, 2010, 109. o.

141 ▪ SOÓS NÓRA (1979-)

A csizma (A Sztálin szobor bontása), 2006
The Boot (Demolishing the Stalin Statue), 2006

70x70 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve a hátoldalon | Signed on the reverse: Soós Nóra

Kikiáltási ár: 260 000 Ft / 869 EUR
Becsérték: 400 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 1 635 EUR

142 ▪ CZIMRA GYULA (1901-1966)

Fehér házak, 1963
White Houses, 1963

46x55 cm
Olaj, farost | Oil on fibre board
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Czimra 963
A festmény hátoldalán a svéd AB Wilf. Becker művészkellékeket gyártó cég raglapja, töredékes cédula 7-es számmal, az eredeti kereten hátul feliratok: „Fehér házak 47x55 1963"; „Czimra Gyula 1901–1966"; „Csörögi Miklós tulajdona".

Kikiáltási ár: 3 400 000 Ft / 10 967 EUR
Becsérték: 5 000 000 - 7 500 000 Ft
Estimated price: 16 129 - 24 193 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Csörögi Miklós gyűjteményében.

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Czimra Gyula festőművész kiállítása. Rákosliget, 1964. szeptember 12–25. (Kat. 15. Fehér házak)
- Czimra Gyula (1901–1966) emlékkiállítása. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1973. (Fehér házak)

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Czimra Gyula (1901–1966) emlékkiállítása. Katalógus. Összeállította: Haulisch Lenke. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1973.
- Pest Megyei Hírlap, 1973. április 19. 4.
- Haulisch Lenke: Czimra Gyula. Budapest, 1974. 37. kép.

Czimra Gyula: Március (Hóolvadás), 1932, Ferenczy Múzeum, Szentendre

TÖBBSZÖR FELFEDEZVE

A kilencvenes évek közepe táján, még egyetemistaként láttam először életemben Czimra-festményt. A székesfehérvári Városi Képtárban, a Deák-gyűjtemény kiállításán döbbenten álltam a *Körtés csendélet* előtt. A kép elsőre szinte semmi: fehér abrosszal leteríttett, kőr alakú asztalon gyümölcsöstál, benne egy alma és két körte. Tökéletes szimmetria, végletekig lecsupaszított kompozíció, tömör formák, puritán színvilág: szürke, fehér, sárga, zöld. Remekmű, pár szóban. Az a fajta csendes kép, ami mellett gyanútlanul elmész, hátrapillantasz, visszalépsz és többé nem szabadulsz tőle. Nem értettem, hogy erről a festőről miért nem tanultunk az egyetemen, és csodálkozásom csak tovább nőtt attól, hogy a képtár jelenlévő munkatársa izgatott kérdéseimre semmit sem tudott mondani a festőről. Persze hamar kiderült, hogy Czimra életműve akkor már bőven túl volt az első felfedezésen. Bár életében – ez önmagában is döbbenetes! – csupán két kiállítása volt, 1926-ban Párizsban és 1964-ben Rákosligeten, de halálát követően többször közönség elé kerültek művei. Sőt: 1973-ban a Magyar Nemzeti Galéria emlékkiállítást rendezett a festményeiből, egy évvel később pedig monográfia jelent meg róla a művészet kiskönyvtára sorozatában. Az áttörés azonban elmaradt: néhány érzékeny szemű műkritikus és művész, így Perneczky Géza, Károlyi Zsigmond, Váli Dezső és Vojnich Erzsébet felismerte Czimra igazi jelentőségét, de életműve nem vált a kánon részévé, képei nem kerültek a 20. századi magyar festészet legjobbjainak sorába.
A nagy változást a *Modern magyar festészet* 2004-ben megjelent második kötete hozta el. A szerkesztő, Kieselbach Tamás nem kevesebb, mint 19 Czimra-festményt illesztett a 20. század legjobb magyar képeinek sorába, ráadásul tizenkettőt egész oldalas reprodukcióval. Voltak, akik akkor még megbotránkoztak ezen, sőt az egész kötet legsúlyosabb hibájának tartották ezt a hangsúlyos kiemelést. Sokat változott azóta a világ: három sikeres életműkiállítás és két önálló kötet megjelenése jelzi, hogy Czimra Gyula művészete végre elindult az őt megillető úton: a 20. század második felének legnagyobb magyar mesterei közé.

A TISZTASÁG ÚTJÁN

Az 1901-ben, szegény szülők gyermekeként született Czimra Gyula a mesterség kitanulása után lakatosként helyezkedett el a Ganz gyárban. Az első világháború éveiben műszaki rajzolóvá képezte magát és szorgalmasan látogatta az Iparművészeti Iskola esti rajztanfolyamát. 1923-ban már azzal a szándékkal utazott Párizsba, hogy festővé váljon: kitűnő rajztehetségét látva azonnal felvették a Képzőművészeti Főiskolára, ahol a nagy tekintélyű Lucian Simon lett a mestere. Alig egy évvel megérkezés után Barbizonban telepedett le, műtermet bérelt és új művészbarátaival, Varga Alberttel és Paizs Goebel Jenővel dolgozott együtt. 1926-os, a neves Galerie Zodiaque-ben rendezett kiállításának anyagi sikere lehetővé tette, hogy két évvel meghosszabbítsa franciaországi tanulmányútját.
Hazatérése előtt – Paizs Goebel javaslatára – egy tárlat megtekintése miatt Svájcba látogatott. A több mint 250 művet felvonultató bázeli Gauguin kiállítás 1928-ban reveláló hatást gyakorolt rá. Nem csupán felszabadította, kiszínesítette korábban meglehetősen borongós koloritját, de ettől kezdve az árnyékolást és az ábrázolt testek plasztikus modellálását elhagyva igyekezett a lehető legjobban kiaknázni a kompozíciók síkszerű dekorativitását is. 1930 körül készült, homogén felületekből építkező, erős színkontrasztokat használó alkotásain Gauguin primitív művészet iránti vonzalma is tetten érhető.
A Franciaországból való hazatérést követően néhány hónapra Nagybányára utazott, de 1929 nyarán már a szentendrei művésztelepen, Paizs Goebel és Barcsay Jenő mellett dolgozott. A harmincas években végleges otthonát megtaláló, Rákosligeten letelepedő művész az elkövetkező közel negyedszázadban feltűnően kevés alkalommal jelentkezett műveivel a közönség előtt. Első monográfusa, Szíj Rezső szerint „Czimra Gyula fél életét azzal töltötte, hogy megkeresse önmagát." Ez a módszeres stílusépítés folyamatos rajzolással, állandó kísérletezéssel telt és csupán az ötvenes évek közepén fordult ismét a régi lendülettel a táblakép műfajához. Az önmagába forduló, szinte megszállott munka, a minden külső hatástól elzárkózó művészi mentalitás azonban meghozta eredményét: puritán csendéletei, végletekig lecsupaszított, mégis otthonosságot sugárzó enteriőrjei, időtől és tértől eloldozott, szinte metafizikai létállapotot tükröző utcaképei döbbenetesen új és társtalan hangon szólaltak meg a szocializmus egyenirányított művészeti életében. Képeinek mágikus szépsége, a gyermekrajzok egyszerűségét és romlatlanságát idéző kompozíciók etikai kinyilatkozásként is hatnak: kétely nélkül bizonyítják, hogy az ötvenes és hatvanas évek sokakat megtörő és kompromisszumra hajlító közegében is mód nyílt az emberi és művészi tisztánlátásra.

„AMIKOR MEGCSENDÜL A KÉP"

A *Fehér házak* sok vonásában közel áll Czimra 1929-es *Hóolvadás* című kompozíciójához. A tiszta logika, a nagy fokú stilizálás és a homogén színfoltok dekoratív ereje dominál mindkét képen. A változás és a fejlődés azonban önmagáért beszél. A sajátos festői stílus kiemelkedő erényei a több évtizedes szisztematikus fejlesztésnek köszönhetően tökéletes rendszerré álltak össze: a szerkesztésben Cézanne, a háttérben húzódó házsor metszően éles rajzában Vajda emléke érződik, de a hang pengően tiszta és összetéveszthetetlenül egyéni. Czimra késői, legfontosabb korszakát, így a most vizsgált képet is leginkább két fontos érték emeli ki a korszak és az egész huszadik század magyar festészetéből: a tökéletesre munkált, zománcszerűen kidolgozott felület káprázatos szépsége és a páratlanul érzékeny színezés. „Képzőművészetünk nemes drágakövei" – írta Czimra képeiről a hatvanas és hetvenes évek legendás gyűjtője és műkritikusa, Dévényi Iván. Ezt a szinte középkori ötvösöket idéző, a tökéletes tárgy igézetében dolgozó mesterségbeli elhivatottságot hangsúlyozza Váli Dezső 1992-es, rendkívül tanulságos írása is: „Sok festő beszél erről a percről. Amikor a festékből kép lesz. Bernáth Aurél ezt úgy fejezi ki, hogy amikor megcsendül a kép. Megszületett. És akkor kezdődik az apró munka: a keresgélés újabb fázisai. Egy jelentéktelen színfoltocskát ötvenedszer átfesteni. Birja-e a festő szusszal, fegyelemmel, minden ezen múlik. (...)
Az apómunka, a keresgélés. Számomra erre a legcsodálatosabb példa alighanem mindig is Czimra Gyula marad. A Galéria akkor még a volt Kúria épületében lakott. Döbbenetes emlékkiállítása. Emlékszem, az ajtóban találkozva, csak dadogni tudtunk erről egymással Kokas Ignáccal: micsoda festő! Ő is akkor látta először. Mit tudott ez a festő? Mindent. Nem mondhatni pedig, hogy témagazdag volt. Szobabelső. Szobák, üres műtermek. Félig nyitott ajtó, festőállvány, egy korsó a földön, semmi. Fölrajzolja a témát ceruzával, majd a térközöket kifesti? Mint a gyerek a kifestőkönyvet. Megnézi, úgy ítéli, nem történt semmi. Nem jó. S akkor elkezdi a színeket keresgélni. Át- meg átfesti a foltokat. Rétegek egymáson, szinte relief már a felület. A ceruzavonalak eközben érintetlenül maradnak (a kompozícióban bízott), de egyre mélyebb árkot képeznek. És aztán egyszer csak megvan, megtalálta. Azt a lehelet-egyensúlyt a színek között, amit nem lehet soha előre kigondolni. Amikor megcsendül a kép."

„Az ösztönösség és a tudatosság harmóniája, az egyszerű, tiszta forma kihangsúlyozása és a színek káprázató gazdagsága" – Czimra maga foglalta össze művészetének legfontosabb jellemzőit e rövid, találó mondattal. A *Fehér házak* ennek a művészi hitvallásnak tökéletes illusztrációja. Időtlenséget sugárzó tisztasága, mágikus realizmusa az 1945 utáni festészet korszakos remekművévé avatja, miközben eszünkbe juttatja a legközelebbi pályatárs és barát, Barcsay Jenő szavait: „A művészet tisztaságot, nyugalmat teremt, nemcsak a műben, hanem az emberben is: a festőben és a nézőben egyaránt."

Molnos Péter

143 ▪ NAGY KÁROLY (SZEREP1903-1978 BUDAPEST)

Virágcsokor a Bauhaus villa ablakában
Bouguet in the Window of the Bauhaus Villa

74,5x50 cm
Akvarell, papír | Watercolour on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Nagy Károly

Kikiáltási ár: 180 000 Ft / 581 EUR
Becsérték: 240 000 - 460 000 Ft
Estimated price: 774 - 1 484 EUR

144 ▪ PIERRE ROY (NANTES 1880-1950 MILÁNÓ)

Kilátás az ablakból
View from the Window

39,5x31 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 13 000 000 Ft / 41 935 EUR
Becsérték: 15 000 000 - 22 000 000 Ft
Estimated price: 48 387 - 70 968 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Carl László gyűjteményében

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Le Reve D'une Ville, Musée des Beaux Arts, Nantes, 1994 dec. 15-1995 ápr. 3.

Pierre Roy-t a szürrealizmus atyjának nevezték. Az 1920-as években a párizsi szürrealista festők, később pedig az 1930-as évekbeli amerikai művészek éltették munkáit. Roy fantáziadús kompozíciói Chirico, valamint Magritte festményeivel mutatnak rokonságot. A szürrealista csoporttól való elhatárolódása, és alkotásainak ritkasága miatt azonban az előbb említett festőknél kevésbé ismert a nagyközönség előtt.

145 ▪ VASZARY JÁNOS (1867-1939)

Azálea és ibolya kék háttérrel
Asalea and Viola with Blue Background

46x46 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra fent | Signed upper left: Vaszary J

Kikiáltási ár: 4 500 000 Ft / 14 516 EUR
Becsérték: 7 000 000 - 10 000 000 Ft
Estimated price: 22 581 - 32 258 EUR

Vaszary János: Pünkösdi rózsák, 1935 körül, magántulajdon

146 ▪ SCHÖNBERGER ARMAND (1885-1974)

Műtermi csendélet festménnyel és folyóirattal
Studio Still-Life with Painting and Magazine

76x62 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Schönberger A

Kikiáltási ár: 2 800 000 Ft / 9 032 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 355 EUR

Új Szó (1929, 1932–1933). Pozsonyi, magyar nyelvű irodalmi folyóirat. Szerkesztette Barta Lajos.

Szerzői szociáldemokrata és kommunista szemléletű írók voltak, köztük a Sarló mozgalomhoz tartozó fiatal értelmiségiek. A folyóirat fordításokat közölt a szovjet irodalomból, irodalmi tanulmányokat és -kritikákat jelentett meg.

147 ▪ VÖRÖS GÉZA (1897-1957)

Műtermi csendélet
Studio Still-Life

60x43 cm
Tempera, papír | Tempera on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Vörös Géza

Kikiáltási ár: 800 000 Ft / 2 580 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 1 500 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 4 838 EUR

148 ▪ PERLROTT CSABA VILMOS (1880-1955)

Műtermi csendélet, 1910-es évek közepe
Studio Still-Life, mid 1910s

79x60 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Perlrott Csaba V

Kikiáltási ár: 7 500 000 Ft / 24 194 EUR
Becsérték: 10 000 000 - 15 000 000 Ft
Estimated price: 32 258 - 48 387 EUR

149 ▪ BENE GÉZA (1896-1960)

Art deco csendélet kék drapériával, 1933
Art Deco Still-Life with Blue Drapery, 1933

68x77 cm
Tempera, karton | Tempera on cardboard
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Bene Géza 933

Kikiáltási ár: 9 500 000 Ft / 3 0645 EUR
Becsérték: 12 000 000 - 20 000 000 Ft
Estimated price: 38 709 - 64 516 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- 2016, A KUT képes könyve, Haas Galéria
- 1998, Merítés a KUT-ból I. – Bene Géza festőművész (1900–1960) emlékkiállítása, Haas Galéria

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Merítés a KUT-ból I. – Bene Géza festőművész (1900–1960) emlékkiállítása, Haas Galéria, 1996, 9. oldal
- Szeifert Judit: Bene Géza - Az örök kívülálló Budapest, 2001, 10. kép

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Szeifert Judit: Bene Géza művészi pályája kiállításai tükrében, kapcsolata a KUT-tal. In.: Merítés a KUT-ból I. – Bene Géza festőművész (1900–1960) emlékkiállítása, Haas Galéria, 1996.
- Tímár Árpád Hincz Gyula tanulmánya, Dési Huber István megjegyzéseivel. Közli: Tímár Árpád In.: Ars Hungarica, 1983/1-2.
- Bálint Endre: Bene Géza képei a Tamás Galériában. In: Népszava, 1940. február 4.
- Kapócsy Anna: Képzőművészek Új Társasága (1924–1950). Corvina, 2015.

Bene Géza: Csendélet perspektívákkal, 1929, magántulajdon

ART DECO ÉS KUBIZMUS

Ahogyan Hincz Gyula két világháború közötti, izgalmas és magas minőségű első korszakát egyre jobban megismerjük, úgy kerülnek elő Bene Géza hasonló hangütésű festményei is a ,30-as évekből. A mai szakirodalom – Kapócsy Anna KUT-monográfiája – art decóba is „átcsúszó", „posztkubizáló" stílusúnak nevezi Bene akkori festészetét. A korabeli kritika – lásd Bálint Endrét a Népszavában 1940-ben – a képépítés sűrítettségében megjelenő „levegő nélküli világot", a „következetes szigort" és a „puritán formatörvényeket" emlegette. Mindkét megközelítés pontosan írja le a most vizsgált csendélet összetett képi világát. A kubista módon megbillentett, a perspektívát szabadosan kezelő fa asztallapon tárgyak sorakoznak: tejes kancsó, csillagmintás kendő, sárgabarack és egy félbeszelt kenyérvekni újságpapíron. A tárgyak sötét árnyékot vetnek a kulisszaszerűen beállított zöld falra, ami „hirtelen" véget ér a kép bal szélén, kitágítva a látványt a szomszédos épület felé és egyértelművé téve, hogy a csendélet egy verandán állította össze a művész.

CSENDÉLET CSELEKMÉNNYEL

A csendélet műfaj kiemelt népszerűségnek örvendett a KUT kubizmussal kacérkodó alkotóinak körében, hiszen laboratóriumi körülmények között tudta vizsgálni a festészeti problémákat, miközben lehetőséget teremtett arra, hogy a művész – a szimbólumok diszkrét nyelvén – utalhasson társadalmi kérdésekre. Ezért tűnnek fel újságok, könyvek és hangszerek a korsók között. 1933-as cikkében Dési Huber István erről ír tanulmányában, de Hincz Gyula is papírra vetette ugyanekkor (ez a vizsgált képünk születési éve!) gondolatait a csendéletről: „Az impresszionizmust követő művészeti áramlatok éppen a forma (...) előnybe helyezése miatt a tárgyat csendéletszerűsítették. Ugyanakkor, (...) érzésem szerint a tárgyas, de cselekmény nélküli festészet szükségszerű volt a tiszta forma kialakításáért [folytatott harcban], ma már a különböző tárgyak között is észreveszünk vonatkozásokat, melyek azokat eo ipso cselekményesítik. Az új képnek tehát nemcsak pusztán tárgya, hanem dinamizált tárgya, vagyis cselekménye van."

ÚTELÁGAZÁS A KUT-NÁL

„A hagyományé minden tiszteletünk – de a jövőben van minden reményünk" – mondta Vaszary János a modern művészek sokszínű egységét megteremtő Képzőművészek Új Társasága (KUT) indulásakor, a ,20-as évek közepén. A progresszív alkotók útelágazás előtt álltak: a forrongó avantgárd izmusok radikalizmusa már a múlté volt, miközben a neoklasszicisták igyekeztek elfoglalni a porondot. A modern művészeti szellemiség mégsem szűnt meg, nem hagyta se az értelmiség baloldali elköteleződése, se a formaképzés szabadságának franciás iskolája. A KUT művészei bal felé kanyarodtak az elágazásnál, a modernség – túlzó radikalizmustól mentes – új útszakaszára. Bene Géza a Képzőművészeti Főiskolán Vaszary osztályába járt a ,20-as évek első felében, ott szívta magába a franciás modernizmus szellemiségét. Mesterét követte a KUT csoportosulásába is, ahol hamar kivívta magának a fiatal tehetségeknek kijáró elismerést. Bécsben, Krakkóban és Fiumében is kiállított velük.

CSONTVÁRY PROGRAMJA

A sikeres pályakezdés után Bene Géza hamar érett mesterré vált. A ,30-as években egymást követték egyéni kiállításai, Kovács Ákos szalonjától a nagy presztízsű Tamás Galériáig. (Ebben a korszakban készült a most vizsgált csendélet is.) A biztató kezdet ellenére, Bene karrierjével mostohán bánt a történelem, egyéni hangütésű modernizmusát üldözte a szélsőjobb (a KUT kiállítóiból „elfajzott művészekként" üzött gúnyt az Egyedül Vagyunk című nyilas lap), majd a kommunisták bélyegezték „formalistának" stílusvilágát. Szürrealizmus által megérintett nyelvezetét sokan sorolták a szentendrei iskolához; rendszeresen megfordult Szentendrén, de nem volt tagja a művésztelepnek. Magányos alkata gyermekkorának művészideáljához kötötte, az Igalon töltött évek alatt megismert híres helyi „patikus", Csontváry hajlíthatatlan alkotói programjához. Bár 1958-ban a Műcsarnok nagy kiállítással tisztelgett életműve előtt, másfél év múlva már távozott az élők sorából. Nem élhette meg igazi sikereit, azt, hogy Gadányi Jenővel egy új nemzedék példaképévé vált.

150 ▪ BORNEMISZA GÉZA (1884-1966)

Árnyas kert (Nábrádi kert), 1928
Garden in Nábrád, 1928

62x77 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Bornemisza Géza 1928
Hátoldalon | Reverse: kiállítási etikett-töredékek

Kikiáltási ár: 2 200 000 Ft / 7 096 EUR
Becsérték: 3 200 000 - 4 400 000 Ft
Estimated price: 10 322 - 14 193 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Bornemisza Géza festőművész és Csorba Géza szobrászművész gyűjteményes kiállítása, Budapest, Tamás Galéria, 1928 (kat. 6. Nábrádi kert)

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- (Myn.): Bornemissza Géza műtermében. In.: Szózat, 1925. március 15.

Vízinövények, ostorként kígyózó karcsú fák, napsütéstől virító rét, fauve-os rózsaszín lombárnyék – Bornemisza Géza ligetes-zsombékos tájképén felsorakoztatja Matisse-iskolán trenírozott, modern festészetének teljes fegyvertárát. Bár a párizsi ihlető forrás mellett kitapintható a nemesi udvarház környezete, a nábrádi szülőotthon eredendő szépsége. Ahogy a Szózat című napilap tudósítója foglalta össze ihletett tudósításában Bornemisza pályáját a ,20-as évek derekán: „Születik egy magyar fiú, Szatmár megyében, a Szamos partján, egy ámbitusos kedves falusi lakban s már mint gyerek másképp nézi, látja a sekély folyó partjait, a füzeseket, az akácfákat, a fehér házakat, mint a környezete. Színes vonalálmok kísértik egyre a gimnázium padjain. Az apja tán ügyvédnek, szolgabírónak szánja, szeretné, hogy jogász legyen, amiből minden válhat ebben a jurista országban. De a fiú sehogy sem akar tágítani az álmaitól. Párist sóvárogja egyre, festő akar lenni mindenáron, ha törik-szakad is. (...) Valahogy így indulhatott neki a Bornemisza Géza piktori pályája a Szamos partja mellől, így került Nagybányára, Thorma mellé, Nagybányáról Párisba, a Julian akadémiára! Párisból Münchenbe, Firenzébe, a piktorok nagy országútjára, valahogy így termettek azok a finom, lélekkel festett magyar képek, amelyek ma csillogó színfoltokban virítanak a művész Bercsényi utcai műtermében, a budapesti és külföldi kiállítási termek falain. (...) A barátságos kis műteremben elmondja az élete folyását. Nábrádon született, Szatmár megyében. (...) Szamos parti, Szabolcs megyei tájképei, párisi és firenzei képei, pompás szemre valló budapesti megfigyelései egy teljesen egyéni hangszerelésű festőt reprezentálnak, aki bár a francia piktúra emlőin érett meg, mégis magyar tudott maradni modernsége mellett is."

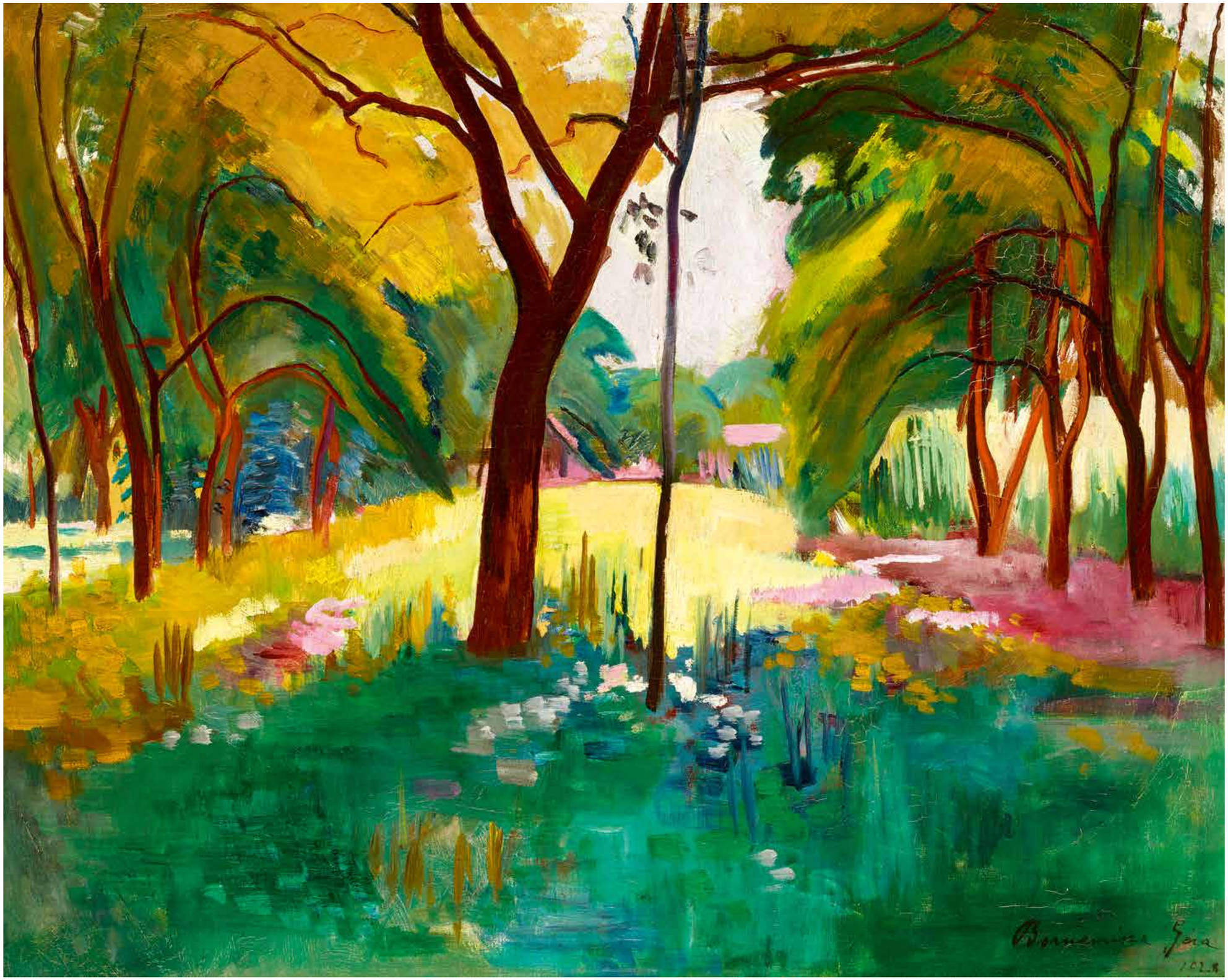

151 ▪ POGÁNY MARGIT (BUDAPEST 1879-1964 CAMBERNELL)
„MADMOISELLE POGÁNY"

Napfényes nagybányai kert, 1910 körül
Sunlit Garden in Nagybánya, c. 1910

50x70 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Pogány M

Kikiáltási ár: 4 200 000 Ft / 13 548 EUR
Becsérték: 6 000 000 - 9 000 000 Ft
Estimated price: 19 355 - 29 032 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Gróf József (grafikus, belsőépítész, tervező) gyűjteményében

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Nagybánya művészete, Magyar Nemzeti Galéria, 1996

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Nagybánya művészete. Kiállítás a nagybányai művésztelep alapításának 100. évfordulója alkalmából. Szerk.: Nagy Ildikó, Magyar Nemzeti Galéria, 1996, 528.

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Timon Kálmán: Pogány Margit és Brancusi I-II. rész. (http://fuga.org.hu)

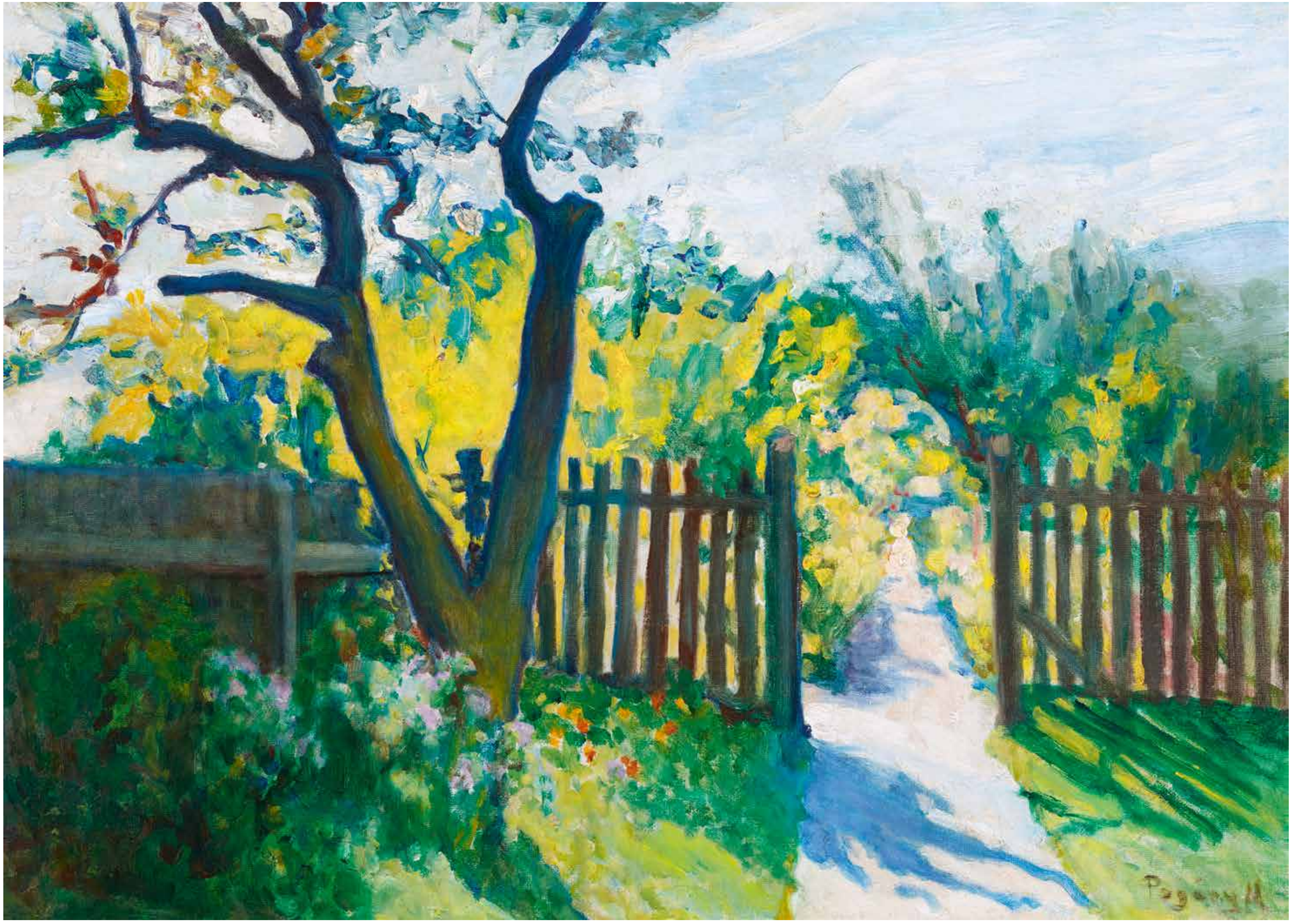

Pogány Margit: Önarckép, 1913, Philadelphia Museum of Art

BRANCUSI MODELLJE

Pogány Margit Nemzeti Szalonban rendezett 1928-as gyűjteményes kiállítása kapcsán a katalógusíró megjegyzik, hogy az első világháború előtt „sokszor állított ki úgy Párisban, mint Budapesten." Azt már nem tette hozzá a pesti szakíró, hogy Párizsban olyan előkelő barátokkal büszkélkedhetett, mint az avantgárd szobrászat úttörője, Constantin Brancusi. A második világháború után végül Ausztráliáig menekülő Pogány önarcképét a philadelphiai Művészeti Múzeum őrzi, a Brancusi által készített *Mademoiselle Pogany* című mellszobrok társaságában. Pogány és Brancusi találkozásának történetét Timon Kálmán kutatta ki a ,70-es években.

MADEMOISELLE POGANY

Pogány Margit az 1910 körüli években a modern művészet forrongó fővárosában, Párizsban lakott. Évtizedekkel később kelt beszámolója szerint egy panzióban ismerkedett meg Brancusival, ahol 1910 nyarán együtt villásreggeliztek. A szobrász meghívta őt műtermébe, ahol Pogány Margit valósággal magára ismert egy ovális fejű, hatalmasra tárt szemű modern szoborban. Kérésére őt is megmintázta, sok-sok ülésen keresztül gyűjtve hozzá az energiát. Ebből született meg – több év formálódás után – Brancusi egyik legszebb női szobortémája, a *Mademoiselle Pogany*, aminek első, márvány változatát a legendás 1913-as Armory Show-n mutatták be New Yorkban. A fejét oldalra billentő, arcát kezeivel támasztó, hosszú fekete hajú, mandulaszemű Pogány Margit így vált a modern szobrászat és a modern nőtípus (lásd később az art decót!) előképévé. Brancusi portréi pedig az amerikai múzeumok ikonikus, sokat fotózott remekművei lettek.

NAGYBÁNYAI KERT

A most vizsgált képen napsütötte nagybányai kert látható, a jellegzetes léckerítés impresszionista ecsetért kiáltó fény-árnyék hatásaival. A domboldalon elterülő udvart gyepszőnyeg és virágok borítják. A kerítésen túl sárgálló-zöldellő lombok. Az eget izgatott, széles ecsetvonásokkal felkent ólomfehér teszi baljósan viharossá: mintha a szenvedélyek készülnének kitörni. A kerti gyümölcsfa göcsörtös ágai Van Goghot és Schielét idéző módon csavarodnak az ég fehér kárpitja előtt. A fiatal és tehetséges festőnő, Pogány Margit az expresszív lélekábrázolás művészi kelléktárával gazdagította Nagybánya impresszionizmuson és posztimpresszionizmuson nevelkedett festészetét.

NŐFESTŐ A FÉRFIKLUBBAN

Jól ismerjük azokat a ,10-es, 20-as évekből való csoportfényképeket, amelyen a nagybányai festőiskola tagjai sorakoznak: tele művésznek készülő fiatal lányokkal. A diáklányok többségéből művészfeleség lett Nagybányán. Az úttörő első években jóval kevesebb nőművész tanult a szabadiskolában. A kevesek egyike volt Pogány Margit, aki 1902–1903-ban járt először Nagybányán, friss művészi inspirációkkal egészítve ki pesti tanulmányait. Szerepelt a művésztelep 1912-es jubileumi kiállításán is, majd egyéni tárlattal jelentkezett a Könyves Kálmán Szalonban 1913-ban.

MODERN IMPULZUS

A kevés fennmaradt életrajzi forrás között tudjuk Pogány Margitról, hogy 1944-ben részt vett az OMIKE Művészaukciójának hetedik kiállításán. Az OMIKE, azaz Országos Magyar Izraelita Közművelődési Egyesület fontos szerepet játszott abban, hogy a zsidó törvények által kirekesztett művészek nyomorát enyhítse. Menzáján ismerkedett meg Vajda Lajos majdani feleségével, Richter (Vajda) Júliával. Az OMIKE művészaukcióin olyan nőművészek tűntek fel – Pogány Margit és Vajda Júlia mellett –, mint Anna Margit, Gedő Ilka, Gyenes Gitta vagy Zemplényi Magda. A szabadelvű pesti zsidó értelmiség köre a női művészek számára is ideális, modern impulzusokkal teli táptalajt teremtett.

Silvana Mangano olasz színésznő Brancusi Mademoiselle Pogany szobrával a Museum of Modern Artban, 1956

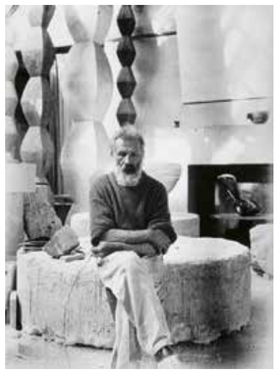

Constantin Brancusi

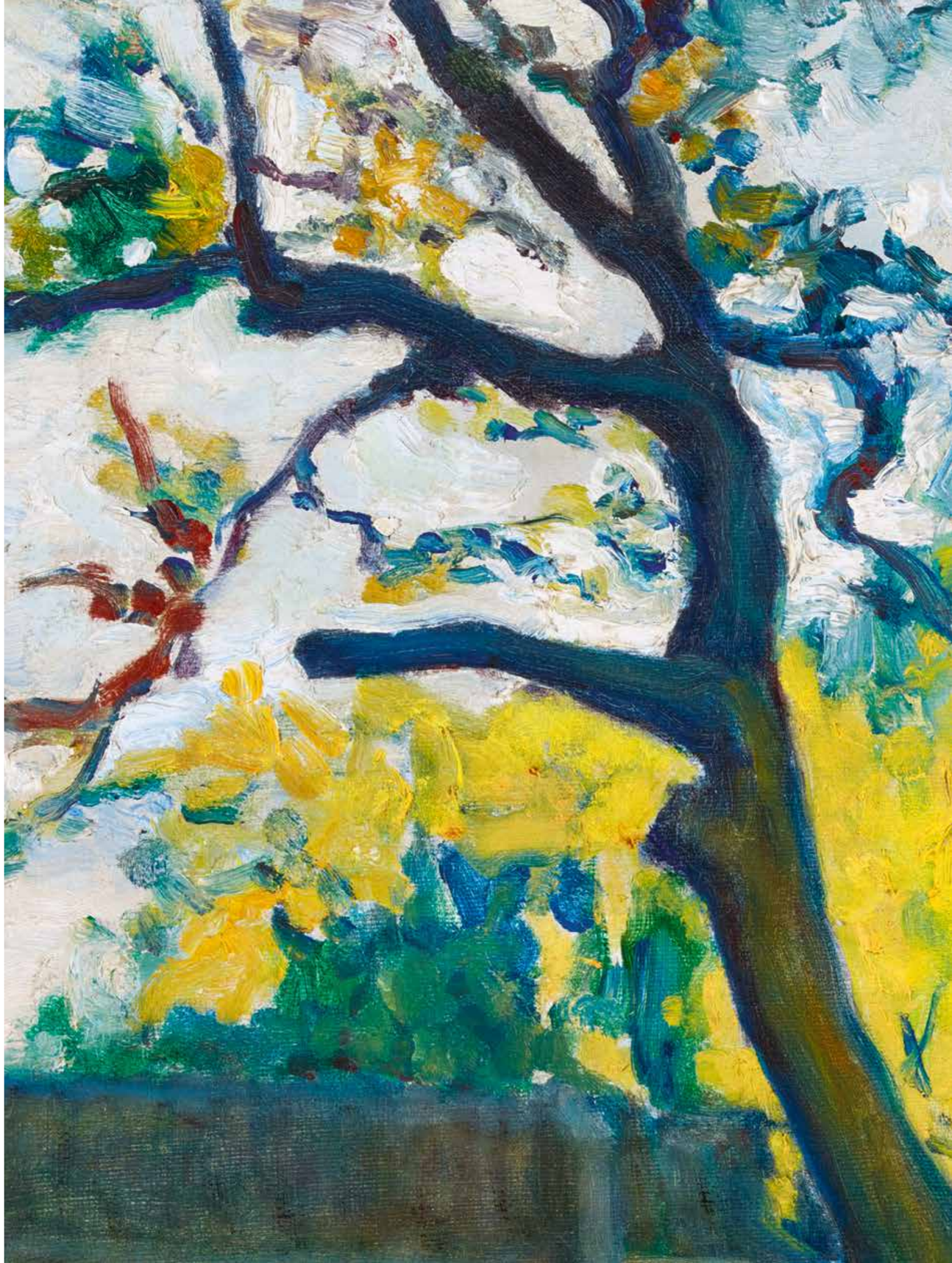

152 ▪ MÁRFFY ÖDÖN (1878-1959)

Téli táj házikókkal
Winter Landscape with Cottages

55,5x65,5 cm
Olaj, karton | Oil on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Márffy Ödön

Kikiáltási ár: 2 600 000 Ft / 8 387 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 354 EUR

Kállai Ernő így ír művészetéről: „Újabb képei, rajzai, vízfestményei előtt, a szuverén, mesteri tudással készült művek láttán az az érzésünk, hogy mindannyian érett gyümölcsként, szinte önmaguktól, hullottak kézbe. De ebből a sok önkéntelenül, üdén, ízesen csorduló festői érzékletességből ugyanakkor fénylőn sugárzik felénk a szellem finom mértéket, rendet, egyensúlyt tartó fegyelme, a képfogalmazás kristálytiszta logikája: szóval az a tökéletesen festői kultúra, melyet Márffy Ödön a franciáktól, jelesül Matisse-tól tanult."

Passuth Krisztina: Márffy Ödön. Budapest, Corvina Kiadó, 1978. 17 o.

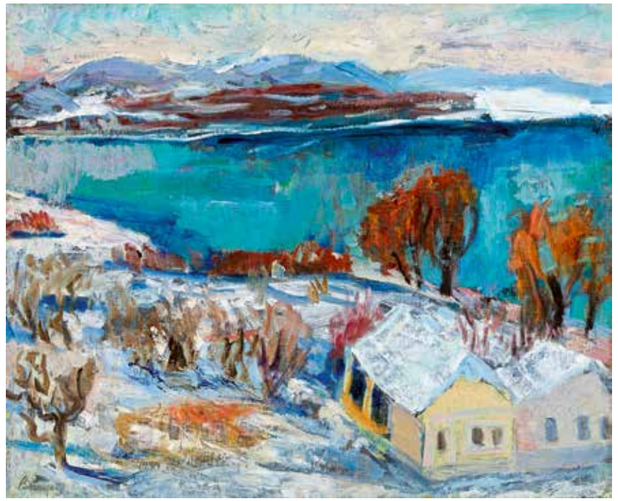

Berény Róbert: Téli Zebegény, 1940 körül, magántulajdon

153 ▪ BOROMISZA TIBOR (1880-1960)

Őszi verőfény a kukoricatarlón
Autumn Lights in the Corn Field

50x70 cm
Olaj, papír | Oil on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: ékírással

Kikiáltási ár: 340 000 Ft / 1 096 EUR
Becsérték: 400 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 1 935 EUR

154 ▪ ORBÁN DEZSŐ (1884-1987)

Városliget, 1910 körül
Városliget, c. 1910

70x100 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Orbán

Kikiáltási ár: 1 100 000 Ft / 3 548 EUR
Becsérték: 1 300 000 - 1 800 000 Ft
Estimated price: 4 193 - 5 806 EUR

155 ▪ KUNFFY LAJOS (1869-1962)

Tanácskozó cigányok, 1910
Discussing Gipsies, 1910

141x198 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Kunffy
A vászon hátoldalán kézzel írt felirat: „Kunffy L. mestertől vásárolta: 1942 ... Somogytúr Baracsy Ferenc. 1973. márc. 15. óta: Baracsy Katalin tulajdona."; a vakrámán kézzel írt felirat: „1938 K"; felragasztott töredékes kiállítási cédula 426-os számmal; cédula kézzel írt felirattal: „Cigány tanácskozás 200".

Kikiáltási ár: 16 000 000 Ft / 5 1612 EUR
Becsérték: 20 000 000 - 28 000 000 Ft
Estimated price: 64 516 - 90 322 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- A művésztől 1942-ben (Kunffy Lajos emlékei szerint 1944 tavaszán) vásárlás útján Baracsy Ferenchez, majd 1973-ban Baracsy Katalinhoz került.

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Országos Magyar Képzőművészeti Társulat Jubiláris Kiállítás. Műcsarnok, Budapest, 1911–1912. (Kat. 855. Cigányok)
- Salon de 1912. Sociéte nationale des Beaux-Arts. Grand Palais, Párizs, 1912. április 16–június 30.
- Exposition de tableaux de M. Lajos de Kunffy. Galerie Georges Petit, Párizs, 1913.
- Kunffy Lajos festőművész gyűjteményes kiállítása. Nemzeti Szalon, Budapest, 1924. február 2–17. (Kat. 7. Tanácskozó cigányok, 1910)
- Glatz Oszkár és Kunffy Lajos gyűjteményes kiállítása. Ernst Múzeum, 1953. március 28–április 19. (Kat. 134. Tanácskozó cigányok)
- Kunffy Lajos festőművész kiállítása. Ernst Múzeum, Budapest, 1960. december. (Cigánytanácskozás)
- A magyar festészet rejtőzködő csodái – Válogatás magyar magángyűjteményekből I. Mű-Terem Galéria, Budapest, 2004. (Tanácskozó cigányok)
- Kunffy Lajos cigányképei. Rippl-Rónai Múzeum, Kaposvár, 2010. március 17–május 9.

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Tabarant: Un Maitre Hongrois. Lajos de Kunffy, peintre des Tziganes. Paris Midi, 1913. január 29.
- Leopold Honore: Kunfy Lajos. Művészet, 1913/4. 136. (Cigányok)
- Új Idők, 1924. február 10. 127. (Cigányok)
- Horváth János: Kunffy Lajos (1869–1962). Kaposvár, 1993. 36.
- A magyar festészet rejtőzködő csodái – Válogatás magyar magángyűjteményekből I. Szerk.: Virág Judit, Törő István. Mű-Terem Galéria, Budapest, 2004. 157.
- Horváth János: Kunffy Lajos cigányképei. Kaposvár, 2006. (o. n.)
- Somogyi Hírlap, 2010. március 17. 16.
- Somogyi Hírlap, 2010. július 10. 5.

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Kunffy Lajos: Visszaemlékezéseim. Kaposvár, 1981.

Kunffy Lajos és felesége, 1910 körül

Kunffy Lajos somogytúri műterme előtt, 1910 körül

AZ ELSŐ TALÁLKOZÁS

Pontosan emlékszem arra a pillanatra, amikor először hallottam Kunffy Lajos nevét. Több mint húszonöt éve lehetett: még egyetemistaként, a sokak által ismert gyűjtő-műkereskedő, Saphier Dezső barátom hívta fel rá a figyelmemet. Ültünk adyligeti házának képekkel, szobrokkal, sokféle egyéb műtárggyal telezsúfolt nappalijában és egy apró, alig két tenyérnyi festményt nézegettünk. Trombitáló kisfiút ábrázolt, aki mezítláb állt a napfénytől ragyogó tájban. A vászon hátoldalára sok évtizeddel korábban ezt írta valaki: „A kis hornétás". Dezsőtől kevés dolog állt távolabb, mint az érzelgős ellágyulás, de ezt a képet jól látható elfogódottsággal vette kézbe. „Ha meg akarod tudni, milyen volt egy igazi, művelt polgár, akkor olvasd el ezt a könyvet" – felnyúlt a mellettünk magasodó polcra és kezembe adta Kunffy Lajos *Visszaemlékezéseim* című kötetét.
Az 1981-ben kiadott könyv külsőre olyan volt, mint maga a szocializmus. Puritán „nyomordizájn", könnyen kihulló, silány papírra nyomtatott lapokkal: egykor fehér, de már megsárgult borítója semmi izgalmasat nem ígért. Este azonban kiderült, hogy belül egy másik világ tárul fel: egy olyan élet elevenedett meg számomra e pazar memoár lapjain, amelyet korábban szinte elképzelni sem tudtam.

PÁRIZS ÉS SOMOGYTÚR

A vidéki, tehetős zsidó családban született ifjú a pesti jogi egyetem elkezdése után Münchenbe ment, ahol Hollósy Simon magániskolájában, majd a Királyi Akadémián végezte festői tanulmányait. Rövid idő múlva, 1891 őszén Párizsba költözött, hogy a Julian Akadémián Jean Paul Laurens és Benjamin Constant mellett képezze magát. 1894-ben, tanulmányai befejezése után, már a nagy Szalon kiállítójakén tért haza, de rövid magyarországi tartózkodás után feleségével, a vagyonos bécsi családból származó, csodaszép Tiller Ellával ismét Párizsba utazott. Kétlaki életre rendezkedtek be: a nyarat mindig a varázslatos hangulatú somogytúri birtokon töltötték, míg az esztendő nagyobbik részében a művészet fővárosának pezsgő milliójét élvezték. Az egyre sikeresebb festő rendszeresen kiállított a párizsi Szalonokon, sőt 1913-ban 144 képéből gyűjteményes tárlatot rendezett a nagy hírű Georges Petit Galériában. Lefegyverző emberi karaktere és feleségének legendás szépsége, humora, megkapó zongorajátéka és híres vendégszeretete Párizs-szerte népszerűvé tette a magyar háznaspárt. A fiatal festő hamar barátságba került olyan francia művészekkel, mint Eugéne Carriere, Aman Jean, Dagnan Bouveret és Gaston La Touche, sőt a világhírű szobrász Rodin-nel, az ünnepelt zongoraművész Emil Sauerrel, a később miniszterelnökségig emelkedő politikussal, Georges Clemenceau-val, valamint Párizs egyik legjelentősebb műkereskedőjével, Durand-Ruel-el is közeli kapcsolatot alakított ki. A francia elit nem csupán befogadta, de szinte a tenyerén hordozta: sok művész, diplomata, arisztokrata és politikus vált közeli barátjává, így az sem véletlen, hogy idővel a francia becsületrenddel is kitüntették. Kétségtelen, hogy a 20. század első évtizedében – Munkácsy Mihály halálát követően – ő volt Párizsban a legismertebb magyar festőművész.
Bizonyos szempontból át is vette a festőfejedelem egykori szerepét, hiszen a fővárosba érkező magyar művészek számára mindig nyitva állt pazarul berendezett lakásának ajtaja. Gyakori vendég volt náluk Vaszary János, Balló Ede, Rippl-Rónai József, Kernstok Károly, de talán a kiváló ízlésű festő-műgyűjtő, báró Hatvany Ferenc volt a legszívesebb fogadott vendég: vele a házigazda gyakran együtt is festett a Párizs környéki erdőkben. Nem véletlen, hogy gróf Andrássy Gyula is őt kérte fel tanácsadóul, mikor a francia fővárosba utazva kollekciója modern anyagát akarta fejleszteni.
Ennek a kiterjedt kapcsolatrendszernek köszönhető, hogy 1903-ban a budapesti Képzőművészeti Társulat őt kérte fel a Műcsarnok tavaszi nemzetközi kiállításának megszervezésére, a francia és amerikai műtárgyanyag összegyűjtésére. Ez a reveláló hatású tárlat az egyik legelső mérföldkő volt a modern francia piktúra hazai karrierjének útján. Az összesen hetvenegy művet felvonultató francia teremben a falakra került többek között Manet két festménye, Monet három alkotása, Sisley egy tája, Pissarrótól egy remek városi veduta, A Boulevard de Clichy, összesen tizenhárom festmény Maurice Denistől, s végül egy igazi sztárkép, Renoir *A páholy* című alkotása. Minden adott volt tehát, hogy a művészkörökben hatalmas sikert arató kiállításról néhány jelentős műalkotás hazai köz- és magángyűjteménybe kerüljön. Az áttörés azonban ekkor még elmaradt. Kunffy 1949-ben így írt a hazai kultúrpolitika egyik hatalmas baklövéséről: „Durand-Ruel képkereskedőtől megkaptam Renoir híres *La Loge (A páholy)* című képét. Ezt a képet meg lehetett volna akkor venni 40 000 frankért. Megbocsáthatatlan hiba, hogy nem vették meg a Szépművészeti Múzeumnak. A 19. század utolsó éveinek egyik legremekebb piktúrája. A francia szellem és báj legpregnánsabb darabja". Aki egyszer is megcsodálhatta a londoni Courtauld Galleryben őrzött lefegyverző szépségű alkotást, az nehezen tudja megbocsátani e történelmi léptékű mulasztást, főleg annak tudatában, hogy Kunffy Lajos minden tekintélyét latba vetette a vásárlás érdekében. Renoir festménye abban a teremben lóg, amelyben két, egykor szintén Magyarországról elkerült, kapitális remekmű is helyet kapott: Berthe Morrisot bájos, 1934-ben Kohner Adolf kezéből kihulló női portréja és Manet igézően szép festménye, a közel egy évtizeden át Hatvany Ferenc kollekciójában tündöklő Folies Bergere bárja.

Csók István: Teknővájó cigányok, 1903 (magántulajdon)

A VILÁGHÍR KAPUJÁBAN

A Párizsban második otthonra találó Kunffy Lajos az 1910-es évek elején sikerei csúcsára ért. Kevés magyar festőt ért akkora megtiszteltetés a világ művészetének centrumában, mint őt: 1913. január 29-én a népszerű helyi napilap, a Paris Midi terjedelmes, rajongó hangú kritikát közölt a Gerges Petit Galériában megnyílt egyéni kiállításáról. A szerző nem győzte hangsúlyozni, hogy a francia fővárosban érvényesülni akaró külföldi festők többségével ellentétben Kunffy legnagyobb erénye az, hogy miközben Párizs erjesztő kulturális élete jól láthatóan inspiráló hatást gyakorolt művészetére, mégis megőrizte otthonról hozott értékeit, azt a sajátos ízt, ami megkülönbözteti a született francia festőktől. A Kunffy munkáival Monet és Pissaro dús festőiségét párhuzamba állító szerző szokatlan módon két kép reprodukcióját is megosztotta olvasóival: egy háromalakos jelenet mellett a most aukcióra kerülő mű, a Tanácskozó cigányok is a lap hasábjaira került. A Kunffy szinte teljes addigi munkásságát felvonultató tárlat anyagából nem véletlenül esett a választás erre a méretével is kiemelkedő festményre: alkotója már korábban két alkalommal, 1911 végén Budapesten, a következő év tavaszán pedig a párizsi Szalonon is a közönség elé tárta. Hazai sikerét jelzi, hogy a kor legnépszerűbb kulturális folyóirata, a Művészet is közölte fényképét, sőt a Könyves Kálmán Műintézet képeslapként és nagy méretű, művészi reprodukcióként is terjesztette vásárlói között. Ez a kép alapozta meg Kunffy hazai és nemzetközi hírnevét, leginkább ezzel vívta ki azt a jelzőt, amely évtizedeken keresztül elkísérte: ő lett „a cigányok festője".

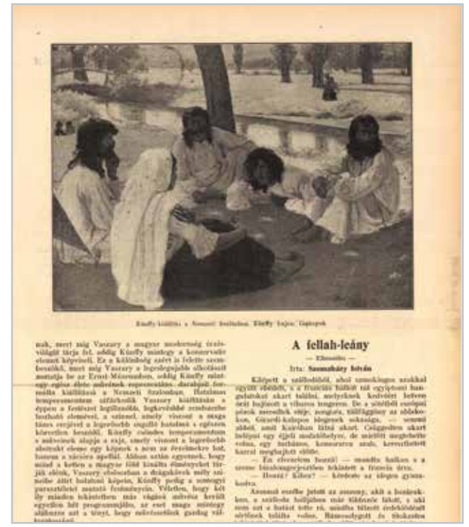

A fellah-leány

— Elbeszélés —

Írta: Szomaházy István

UN MAÎTRE HONGROIS

Lajos de Kunffy, peintre des Tziganes

A Tanácskozó cigányok című kép az Új idők című folyóiratban, 1924-ben, és a Paris Midi című lapban, 1913-ban

TALÁLKOZÁS A *TANÁCSKOZÓ CIGÁNYOK* ELŐTT

Az első világháború kitörése miatt az akkor már háromtagúvá bővült családnak vissza kellett térnie Magyarországra. A döntés gyorsaságára jellemző, hogy Kunffy az 1913-as kiállítás teljes anyagát, közel 150 képét kénytelen volt Párizsban hagyni és csupán egy évtizeddel később sikerült visszaszereznie. Egyik legfájóbb, szerencsére csak időlegesen elvesztett alkotása éppen a most vizsgált festmény volt, amelynek jelentőségét jól mutatja, hogy a festő idézett memoárjában időről-időre szóba kerül. Egy helyen hosszabban is kitér a művel kapcsolatos emlékeire: „A Tanácskozó cigányok egy kis patak partján négy férfi és egy asszony. Apponyi Sándor, a nagy könyvgyűjtő a kép előtt, mikor Budapesten volt kiállítva azt a megjegyzést tette, hogy úgy hatnak a cigányok rá, mint valami bibliai alakok. Ez előtt a képem előtt mutatott be Ferenczy Károly Szinyei Merse Pálnak, akit eddig nem ismertem. Ez a képem a Szalon katalógusában reprodukálva volt, sőt egy kiadó cég képes levelezőlapokat is készített róla."
Kunffy természetesen legsikeresebb képeinek közkedvelt főszereplőiről is megemlékezett önéletrajzában: „Az 1905. évben kezdtem cigányképeket festeni, főképpen ... nagyhajú, sötétbőrű, úgynevezett teknővájó cigányokat. Nagyon festőinek találtam ezt a népet, amint nyáron vászon sátraik körül ülve teknőket készítettek, főztek, a gyerekek mezítelenül szaladgáltak, primitív ősi benyomást keltve. Kétségtelen, hogy Indiából származnak. Amikor Albert Besnard indiai útjából hazatért Franciaországba és típusait láttam, mondtam is neki, hogy nem kell olyan messzi utazni, ilyen alakokat Magyarországon is lehet festeni.

Teknővájó cigányok a Kunffy-birtokon, 1905 körül

Kunffy Lajos: Két cigány, 1910, Somogy Megyei Múzeum, Somogytúr

Kunffy Lajos: Cigányasszonyok a hídon (Hazafelé), 1911, Somogy Megyei Múzeum, Somogytúr

Készült is egyszer eljönni, de több francia festő is, akik képeimen a magyar népet és viseletét látták. Sajnos ezen szép terveknek az első világháború vetett véget. (...) Egész cigánytelep volt nálam, rendesen 4-5 család és minthogy sok gyerekük volt, 30-40 modellem volt állandóan. Amennyire a gazdálkodás engedte, minden szabad időmet köztük töltöttem, megfigyelvén minden életmegnyilvánulásukat. Ez áldozatot is követelt, mert szerették volna összes nyárfámat, hogy abból teknőket csináljanak. Sajnáltam nagyon ezeket a fasorokat s úgy oldottam meg a nehéz problémát, hogy csak minden második fát adtam nekik és így még sokáig élveztem ezeket a magyar ciprusokat."

CIGÁNYOK A KÉPEKEN

Kunffy témaválasztása és kirobbanó sikere nem volt meglepő. Elismert francia festőbarátai közül sokan utaztak évről-évre egzotikus tájakra, többek között Franciaország távoli gyarmataira, az arab világba vagy éppen Indiába, hogy izgalmas motívumokkal „megrakodva" térjenek haza és párizsi műtermeikben készítsék el keleti tárgyú festményeiket. Delacroix vagy éppen Ingres marokkói és török tárgyú képeinek kreol bőrű, színpompás ruhájú szereplői hosszú évtizedekre divatot teremtettek a festők körében. Néhány művész hamar felismerte azt is, hogy a „romantikus kelet" felfedezéséhez, a jellegzetes figurák lefestéséhez nem kell feltétlenül hetekig tartó hajóútra vállalkozni – kényelmesen elérhetők akár vasúton is. A magyar Alföld vándornépe, a Szolnok környéki cigányság élete így került fel először az osztrák festők, többek között August von Pettenkofen, Tina Blau és Otto von Thoren, valamint magyar pályatársaik, Böhm Pál és Deák Ébner Lajos vásznaira.
A cigányok persze nem pusztán topográfiai okokból jelentek meg egyre gyakrabban a festmények főszereplőiként. E népcsoport Európa szerte akkor vált igazán érdekessé a művészek számára, amikor a hétköznapi élet részeként megjelenő „funkcionális vándorlók", a zarándokok, koldusok, katonák és csavargók lassan eltűntek Európa városaiból és országútjairól. A tisztázatlan eredetű, ismeretlen múltú és különleges, sok esetben továbbra is vándorló életvitelű cigányság ambivalens érzéseket váltott ki a többségi társadalmak tagjaiból: egyszerre keltettek félelmet és csodálatot, egyszerre néztek rájuk a természet romlatlan gyermekeiként és az ösztönök által irányított, civilizálatlan vadakként.
Itthon a 19. század elején készült, a magyarországi és erdélyi viseleteket bemutató metszetsorozatokon jelennek meg először hangsúlyosan e népcsoport reprezentánsai. A fóúri megbízók ízlését, egzotikum iránti vonzalmait jól jelzi, hogy e sorozatok szinte mindegyike cigány ábrázolással indul: képviselői, mint egy néptípus és társadalmi réteg karakteres tagjai tűnnek fel, tárgyszerű, leíró megfogalmazással, egyenrangúként a többi népcsoporttal.
A 19. század második felében az egyre populárisabbá váló népéletképeken a cigányság sztereotip tulajdonságokkal felruházott képviselői már interpretálva, érzelmektől átszínezve és a népszínművek csattanós történeteinek szereplőiként jelennek meg. A század végén a Münchenben élő, a bajor műkereskedelemre szakosodó festőink sok esetben szinte a cigány témák specialistáiként szereztek hírnevet. Romantikus, sokalakos jeleneteikben már könnyű felismerni a megcélzott vásárlók, a városi polgárság látens elvágyódását, kuriózuméhségét, de a lenéző felsőbbrendűség érzését egyaránt.
Újabb változást hozott a nagybányai koloristák tisztán művészi, az irodalmi utalásokat, a korábban kötelezően elvárt szüzsét elutasító attitűdje: a tarka népviseletű, kifejezetten festői látványt nyújtó cigányok az élénk színek iránt rajongó festők kedvenceivé váltak, akik ráadásul rendkívül olcsón is hajlandóak voltak modellt állni. Nem beszélve arról, hogy a puritán erkölcsű bányász- és parasztlányok többségével ellentétben az aktra is kaphatók voltak. Többek között Ferenczy Károly, Iványi Grünwald Béla, Tihanyi Lajos, Perlrott Csaba Vilmos és Dénes Valéria 1900-as évek elején készült alkotásainak köszönhető, hogy a megszülető magyar modernizmus ilyen szorosan összekapcsolódott a cigányság művészi ábrázolásával.
Ebbe a gazdag tradícióba illeszkedik Kunffy monumentális festménye is, ám egy fontos tényező el is választja minden előzménytől. Kunffy, a somogytúri birtok uraként, a környéket naponta bejáró művészként évtizedeken át nyomon követte a birtokán élő cigány családokat. A fennmaradt festmények mellet számtalan fénykép is bizonyítja, hogy kedvenc modelljei sokkal többet jelentettek számára, mint egyszerű, érzelmi kötődés nélküli, egzotikus motívumok. Jól ismerte őket, figyelte életük minden momentumát, így sokkal közelebb tudott kerülni hozzájuk, mint a témának pusztán divatból hódoló festők döntő többsége.

A CIGÁNY MÚZEUMRÓL

Kunffy Lajos *Cigány tanácskozás* című képe a magyar plein air festészet, a sajátos hazai impresszionizmus egyik kiemelkedő alkotása. Tisztán festői értékei alapján is joggal említhető egy lapon a nagybányai és a szolnoki művészet jól ismert, régóta múzeumokban őrzött remekműveivel. Értéke és jelentősége azonban egy fontos szempontból még ezeken is túlmutat. A magyar cigányság néprajzát, történetét, nyelvét és tárgykultúráját, identitásának rekvizitumait, valamint a magyar társadalomban élő képét bemutató, országos jelentőségű múzeum létrehozása évtizedek óta sürgető feladat. Érthetetlen, hogy erre annak ellenére nem került sor, hogy gondolata már több mint száz éve felmerült, sőt azóta a többségi társadalom erkölcsi kötelességeként újra és újra megfogalmazódik. Nem kétséges, hogy Kunffy Lajos alkotásának e minél előbb létrehozandó múzeum állandó kiállításán volna a helye: egy olyan sorozat központi elemeként, ahol a majdani nézők Munkácsy Mihálytól Valentiny Jánosig, Ferenczy Károlytól Iványi Grünwald Béláig és Dénes Valériától Tihanyi Lajosig követhetik végig, miként jelent meg e nagy múltú népcsoport a magyar művészet történetének legszebb alkotásain, s miként járult hozzá saját, közös identitásunk megteremtéséhez.

Molnos Péter

Ziffer Sándor: Pihenő modellek, 1913, magántulajdon

Kunffy Lajos képei a párizsi Grand Palais 2012-es Bohémek című kiállításáról

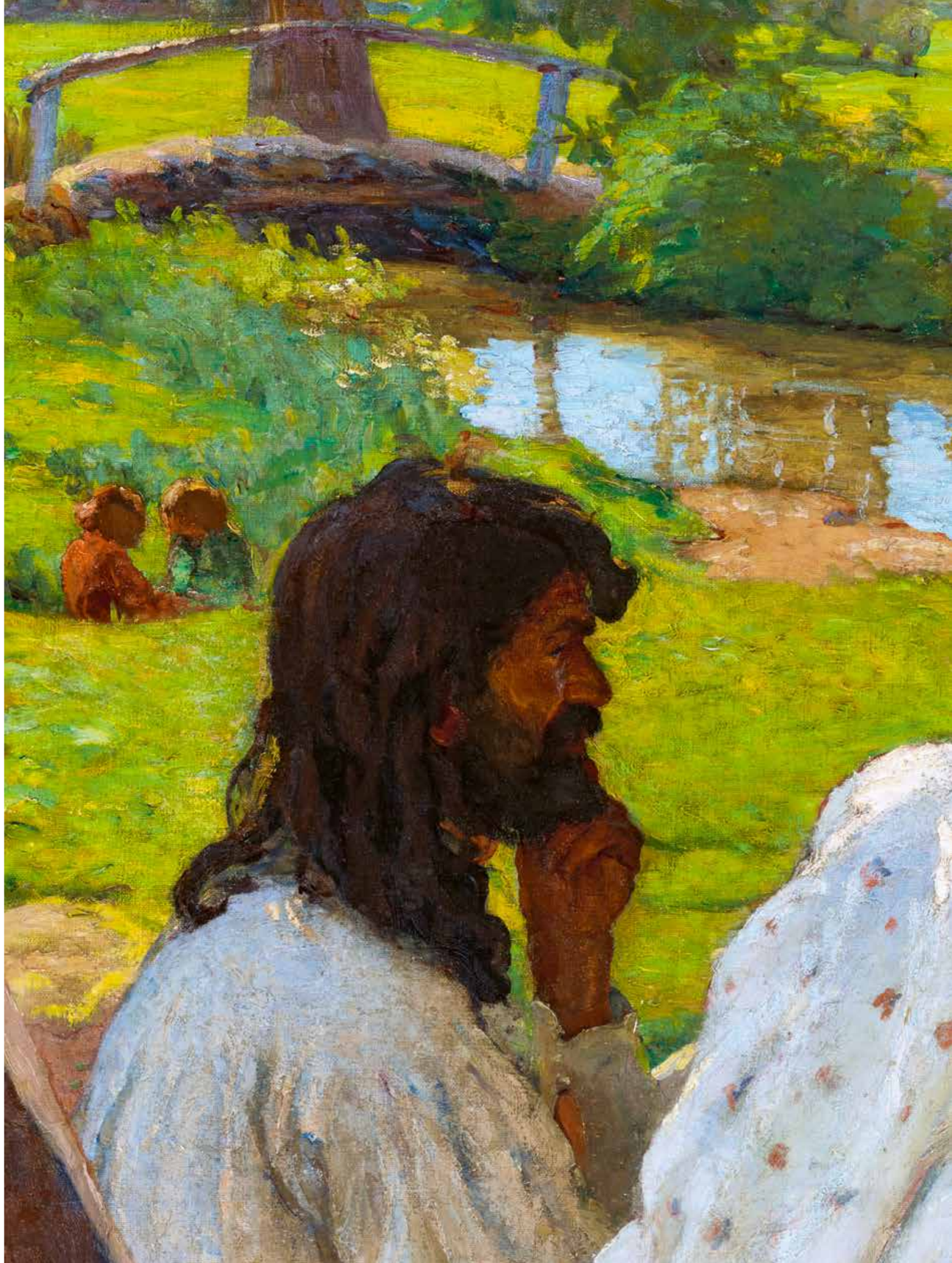

156 ▪ CZÓBEL BÉLA (1883-1976)

Fiatal lány
Young Girl

75x46 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 871 EUR
Becsérték: 1 600 000 - 2 400 000 Ft
Estimated price: 5 161 - 7 742 EUR

157 ▪ FESZTY MASA (1895-1979)

Műterem női akttal, gitározó férfival
Female Nude in the Studio

66x127 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Feszty Masa

Kikiáltási ár: 600 000 Ft / 1 935 EUR
Becsérték: 850 000 - 1 200 000 Ft
Estimated price: 2 741 - 3 870 EUR

158 ▪ KOLOSVARY ZSIGMOND (BÁNFFYHUNYAD 1899-1983 LA CHAUX-DE-FONDS)

Drame Interplanetaire
Drame Interplanetaire

81x116 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kolosvary 1961
Jelezve a hátoldalon | Signed on the reverse:Kolosvary 1961

Kikiáltási ár: 440 000 Ft / 1 419 EUR
Becsérték: 600 000 - 900 000 Ft
Estimated price: 1 935 - 2 903 EUR

159 ▪ ORSZÁG LILI (1926-1978)

Jelek (Katedrális), 1960 körül
Signs (Cathedral), c. 1960

60x35 cm
Olaj, fa | Oil on panel
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: OL

Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft / 6 452 EUR
Becsérték: 3 600 000 - 4 800 000 Ft
Estimated price: 11 613 - 15 484 EUR

160 ▪ MOLNÁR C PÁL (1894-1981)

Angyali üdvözlet
Annunciation

60x100 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: MCP
Jelezve a hátoldalon | Signed on the reverse:MCP

Kikiáltási ár: 900 000 Ft / 2 903 EUR
Becsérték: 1 000 000 - 2 000 000 Ft
Estimated price: 3 225 - 6 451 EUR

161 ▪ PAIZS GOEBEL JENŐ (1896-1944)

Drámai fények
Dramatic Lights

38x46 cm
Olaj, fa | Oil on panel
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 900 000 Ft / 2 903 EUR
Becsérték: 1 400 000 - 2 200 000 Ft
Estimated price: 4 516 - 7 097 EUR

162 ▪ MARKÓ ANDRÁS (1824-1895)

Őzek a vízparton, 1861
Deers by the Water, 1861

46x58 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: And Markó 1861

Kikiáltási ár: 1 000 000 Ft / 3 226 EUR
Becsérték: 1 500 000 - 2 500 000 Ft
Estimated price: 4 836 - 8 065 EUR

Markó András: Vízvezetéki rook Róma közelében, 1860, Magyar Nemzeti Galéria

163 ▪ ERDÉLYI GAÁL FERENC (KOLOZSVÁR 1912-1987 PÁRIZS)

Honfleur kikötője (Normandia)
Harbour in Honfleur (Normandy)

50x73 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: F Gall H

Kikiáltási ár: 800 000 Ft / 2 580 EUR
Becsérték: 1 200 000 - 1 800 000 Ft
Estimated price: 3 870 - 5 806 EUR

Kolozsvárott született 1912-ben. 1929-től Rómában tanult festeni, 1932-ben kiállított a római Galleria d'Arte Moderna-ban is. 1936-ban Gall a római Művészeti Akadémián Aurel Popp tanítványa volt, majd 24 évesen költözött Franciaországba, ahol a párizsi Akadémián André Devambez tanította. Itt olyan festőkkel találkozott, mint Christian Bérard, Othon Friesz, André Derain és Pablo Picasso. 1937 nyarán Gall párizsi munkáiból nyílt kiállítás a Szalmásy Galériában Budapesten.

1939-ben haza látogatott, de a világháború kitörése miatt nem tudott visszamenni Franciaországba. A háború vége után aztán visszatért a Dauphine Street 16. szám alatti padlásszobába, ahol folytatta festői tevékenységét.

1939-ben Gall elnyerte a Salon d'Asnieres ezüst érmét, valamint Magyar Állami ösztöndíjat kapott. 1947-ben nyílt kiállítása a párizsi Barreiro Galériában, ahol Fernand Leger alkotásai is szerepeltek. Itt találkozott Kislinggel is. Ugyanebben az évben a Párizsi Szalonon elnyerte az Arany Érmet. 1953-ban meghívást kapott hogy az Egyesült Államokban és Kanadában bemutassa a műveit. Az elismerések tovább záporoztak a festőre. 1963-ban elnyerte a Prix Fraincis Smith-díjat, 1965-ben a Gustave Courtois Nagydíját, 1970-ben a Prix de Bonnat-díjat, 1971-ben a Prix the Becker-díjat, 1972-ben a Prix Paul Chabas-díjat, 1974-ben a Medaille de Vermeil de la Ville de Paris díjat. 1976-ban a legnagyobb művészeti elismerésben részesült: az Odre des Arts et des Lettres lovagrend tagjává választották. 1977-ben a Független Művészek Társaságának elnökévé választották, 1978-ban a Festők és Szobrászok Nemzeti Egyesületének elnöki posztját is megkapta. Emellett továbbra is kiállított New York-ban, Londonban, Rómában, Montreálban, Berne-ben, Bevaix-ban, Mexikóban, Stockholmban, és Brüsszelben.

Művei többek között megtalálhatók a Muses de la Ville de Paris, a Musee d'Auxerre, a Musee de l'Union Francaise a Versailles és a bécsi MUMOK gyűjteményében.

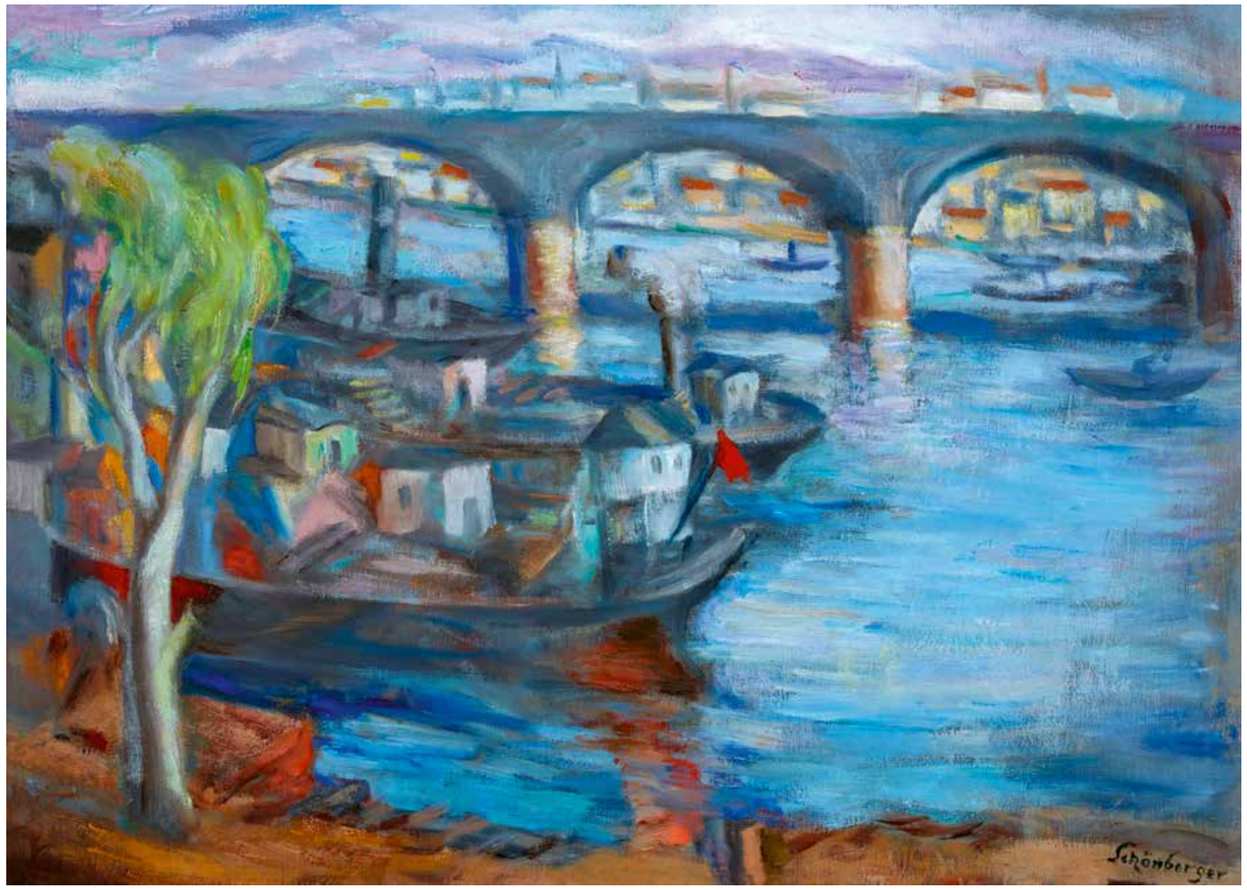

164 ▪ SCHÖNBERGER ARMAND (1885-1974)

Folyó híddal
River with Bridge

50x70 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Schönberger

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 871 EUR
Becsérték: 2 200 000 - 3 400 000 Ft
Estimated price: 7 097 - 10 968 EUR

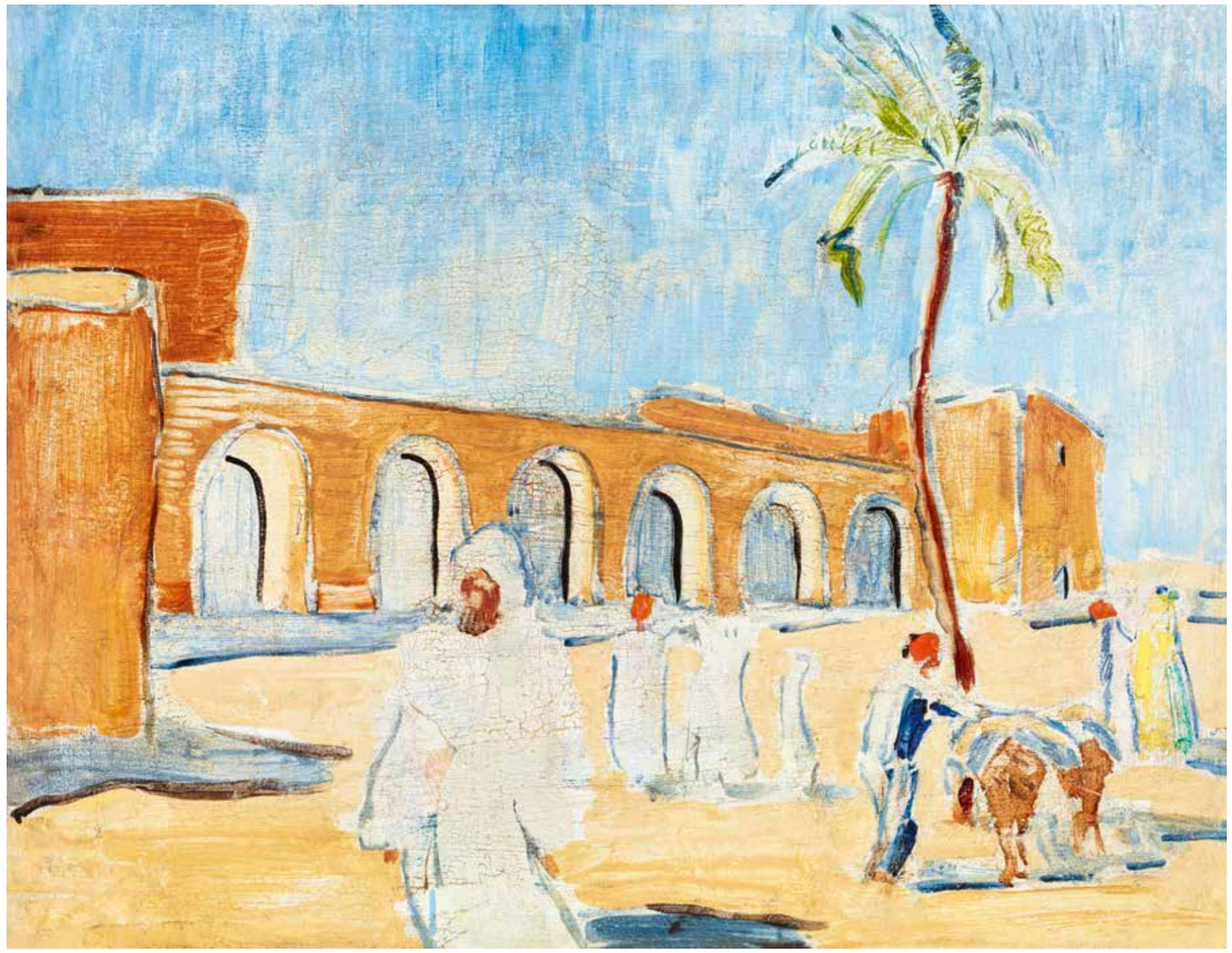

165 ▪ MÓRICZ MARGIT (1902-1990)

Kelet (Arábia), 1930-as évek
Orient, 1930s

50x64 cm
Olaj, karton | Oil on cardboard
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 550 000 Ft / 1 774 EUR
Becsérték: 650 000 - 900 000 Ft
Estimated price: 2 096 - 2 903 EUR

166 ▪ GWERK ÖDÖN (1987 PÁRIZS-1956 SELMECBÁNYA)

Álló női akt, 1917
Female Nude Standing, 1917

103x68 cm
Olaj, karton | Oil on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Gwerk Ödön 1917 Budapest

Kikiáltási ár: 4 000 000 Ft / 12 903 EUR
Becsérték: 5 000 000 - 8 000 000 Ft
Estimated price: 16 129 - 25 806 EUR

Gwerk Ödön, 1920

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Duba Gyula: Gwerk Ödön képei előtt.
In.: Irodalmi Szemle 1975/7.

SELMECBÁNYA – BUDAPEST – SELMECBÁNYA

1920-ban készült önarcképén Gwerk Ödön az új tárgyilagosság szigorú ecsetjével megfestve áll előttünk: egyik szemét fekete szemkötő fedi, szája szigorú elvekről tanúskodik, megmaradt szemének világos írisze vallató erővel szegeződik a nézőre. Jól ismerjük a művészettörténetből, ahogy a Tanácsköztársaság bukása utáni retorziók szétzilálták a baloldali festők csoportosulásait, sokan közülük – például Pór Bertalan – az egykori Felvidéken leltek menedéket. Az első világháború idején a sokoldalú, érett korú (harminc éves is elmúlt már!) Gwerk Ödön még a budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult, bekapcsolódva a progresszív gondolkodókat tömörítő Galilei Kör munkásságába. A Tanácsköztársaságban játszott szerepe miatt 1919-ben kiutasították az országból, így hazatért szülővárosába, Selmecbányára. Fontos szerepet játszott a szlovenszkói értelmiségi életben: a festészet mellett filozófiai, esztétikai tanulmányokat, műkritikát és verseket írt, mind a csehszlovákiai magyar, mind a szlovák sajtóban publikált, majd – a második világháború után – politikai pályára lépett.

KLASSZIKUSOKON EDZETT SZEM

A klasszikusokon edzett, a neoklasszicizmus és az új tárgyilagosság hűvös eleganciája felé tájékozódó festészetéről szinte teljesen elfeledkezett a hazai művészettörténet, pedig az árkádiai nemzedékkel együtt indult a pályája. A két világháború között még szerepelt a felvidéki művészeti életet nyomon követő hazai sajtóban, de később már csak a csehszlovákiai művészeti élet őrizte emlékét. Ahogy 1972-es pozsonyi kiállításához írta Duba Gyula: „Gwerk Ödön realista festő volt, mélyen szociális érdeklődésű és társadalmilag a népért felelős. Tanulmányai során – Nagybányán és Budapesten Balló Edénél – és tanulmányútjain – Olasz-, Német-, Francia-, és Spanyolországban – megtanulta a monumentális kompozíció törvényszerűségeit, színeinek és ecsetvonásainak üde frissességét és örvénylő, vibráló nyugtalanságát, kavargását, elsajátította művészete mesterségbeli vonásait, szakmai tökéletességét. De a művészi látás és érdeklődés meghatározó elemeit, a valóság gondolati analízisének és a szellemi programnak az összetevőit, alkotó munkája érzelmi tartalékait a szülőföldjén, népének életfeltételeiben és nemzetiségi közössége haladó kulturális törekvéseiben találta meg."

Patkó Károly: Tükör előtt fésülködő akt, 1926, magántulajdon

Patkó Károly: Női akt, 1921, magántulajdon

Aba-Novák Vilmos: Akttanulmány, 1921, Damjanich János Múzeum, Szolnok

Szőnyi István: Akt vörös drapéria előtt (Fürdő után) 1919 körül, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

167 ▪ TÖRÖK ORSOLYA (1976-)

Védett közeg I.
Sheltered Space I.

50x35 cm
Olaj, pasztell, papír| Oil, pastel on paper

Kikiáltási ár: 80 000 Ft / 258 EUR

ART BRUT

A MŰVÉSZET GYÓGYÍT

MORAVCSIK ALAPÍTVÁNY

TÖRÖK ORSI FESTMÉNYE AZ ART BRUT STÍLUSIRÁNYZAT JELKÉPES ALKOTÁSA. EZ A STÍLUS A MAGA NYERS KÖZVETLENSÉGÉVEL AZ ALKOTÓ ÉS A BEFOGADÓ SZÁMÁRA EGYARÁNT KÜLÖNLEGES ÉLMÉNYT JELENT. A MŰVÉSZETTERÁPIÁBÓL KIFEJLŐDÖTT ART BRUT MŰVÉSZET A PSZICHIÁTRIAI BETEGSÉGEKBEN SZENVEDŐ AMATŐR ÉS KÉPZETT ALKOTÓK ÉLETÉBEN A GYÓGYULÁS EGYIK LEHETSÉGES ÚTJÁT, AZ ALKOTÓMUNKA VILÁGÁBA, A TÁRSADALOMBA VALÓ VISSZATÉRÉS LEHETŐSÉGÉT JELENTHETI. A **MORAVCSIK ALAPÍTVÁNY** CÉLJA AZ ART BRUT ALKOTÓMŰVÉSZEK ÉS ALKOTÁSAIK MINÉL MÉLYEBB ÉS SZÉLESKÖRŰ MEGISMERTETÉSE A NAGYKÖZÖNSÉGGEL.

AZ ÁRVERÉSEN BEFOLYT ÖSSZEG JÓTÉKONYSÁGI CÉLRA KERÜL FELHASZNÁLÁSRA, A MORAVCSIK ALAPÍTVÁNY KÉT TEHETSÉGES ART BRUT MŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁT TÁMOGATJA A BUDAPEST ART BRUT GALÉRIÁBAN 2018-BAN.

Az **art brut művészet** fogalmát tág értelemben is használják. Ide sorolják az agresszív hatású műveket, de a pszichiátriai betegek képeit is. Egyes művészettörténészek a primitív népek, a rabok alkotásait, de még egyes gyermekrajzokat is belevesznek. Az art brut – durva, nyers művészet. Az art brut a XX. század második felében, Jean Dubuffet tevékenysége nyomán került a figyelem középpontjába a művészetek és a pszichiátria területén is. Dubuffet ihletője a graffiti és a plakátokkal teleragasztott párizsi falak voltak, és sajátos technikával alkotott mintegy tizenöt évig. Vastag, földből, homokból, festékből és még más ismeretlen anyagból alapot tépett, fejtett, hogy tapintható, domborműszerű felületet nyerjen, olyat, mint a kiszikkadt föld vagy a hámló fal. Az alapra vonalakat karcolt, melyek alakokká álltak össze. „[Dubuffet] elsőként 1949-ben, Párizsban rendezett kiállítást a különböző pszichiátriai intézetekben összegyűjtött művekből. A kiállítás katalógusában jelenik meg először az „art brut" kifejezés, aminek szó szerinti jelentése, nyers, brutális, csiszolatlan művészet."

Wikipedia

168 ▪ TULL ÖDÖN (1870-1911)

Dalmácia (Horvátország)
Dalmatia (Croatia)

32,5x46 cm
Olaj, vászon kartonon | Oil, canvas on cardboard
Jelezve balra lent | Signed lower left: Tull Ödön

Kikiáltási ár: 280 000 Ft / 903 EUR
Becsérték: 380 000 - 480 000 Ft
Estimated price: 1 226 - 1 548 EUR

169 ▪ HALÁPY JÁNOS (1893-1960)

Balatoni vitorlások
Sailing Boats on Lake Balaton

53x64 cm
Olaj, karton | Oil on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Halápy János

Kikiáltási ár: 320 000 Ft / 1 032 EUR
Becsérték: 400 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 1 935 EUR

170 ▪ FÉNYES ADOLF (1867-1945)

Vasárnap csendje a földeken
Sunday in the Fields

55x68,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Fényes A

Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft / 5 806 EUR
Becsérték: 2 200 000 - 3 000 000 Ft
Estimated price: 7 097 - 9 677 EUR

171 ▪ KOSZTA JÓZSEF (1869-1949)

A város határában
Near the Town

59,5x71,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent utólagos szignóval | Signed lower right with later edit signature: Koszta

Kikiáltási ár: 7 000 000 Ft / 22 581EUR
Becsérték: 7 500 000 - 10 000 000 Ft
Estimated price: 24 194 - 32 258 EUR

172 ▪ GADÁNYI JENŐ (1896-1960)

Kertben
In the Garden

30x43,5 cm
Tempera, karton | Tempera on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Gadányi Jenő 948

Kikiáltási ár: 180 000 Ft / 580 EUR
Becsérték: 300 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 968 - 1 935 EUR

173 ▪ KORNISS DEZSŐ (1908-1984)

Szentendre, 1944
Szentendre, 1944

20,5x13,8 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Korniss 944

Kikiáltási ár: 600 000 Ft / 1 935 EUR
Becsérték: 1 200 000 - 2 000 000 Ft
Estimated price: 3 871 - 6 452 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Bedő Rudolf gyűjteményében

174 ▪ NAGY ISTVÁN (1873-1937)

Téli táj
Winter Landscape

70x84 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Nagy István

Kikiáltási ár: 7 500 000 Ft / 24 194 EUR
Becsérték: 12 000 000 - 20 000 000 Ft
Estimated price: 38 710 - 64 516 EUR

Nagy István: Téli táj, 1927, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

„Egy új van Gogh volt!"
Mikola András

„Nagy István művészete olyan, amilyen az élete volt: komor, társtalan, súlyos. Nehéz meghatározni helyét festészetünkben, nem tartozott egyik iskolához sem, és stílusát nem lehet levezetni az előtte élők vagy a kortársak munkáiból. És mégis: talán-talán a legtörzsökösebb magyar festő volt, akinek vérében, indulataiban ősi örökségként régi kietlenségek, régvolt bajok és nagy nekifeszülések láza lüktetett. Míg élt, kevesen tudtak róla és még kevesebben szerették. A konzervatívoknak túl nyers volt, a haladóknak túl avitt: pedig nem volt se ez, se az – festő volt."
Dési Huber István: Nagy István, a festő (1873–1937). Korunk, 1937/5. 396–399.

"Közte s meghitt tájai, meghitt parasztemberei közt oly kapocs fejlődött, amely fölöslegessé tett minden festői fortélyt, minden teoretikus meggondolást. Kevés szóval beszél, mint minden ember, aki biztosan tudja, mit akar mondani. Előadása tehát kurtaszavú, éppen nem körülményes. De annál erőteljesebb. Szilárdan odaszegezett vonalak s a papiros patyolatfehérje: e két szimpla elem kiaknázásából állnak elő rajzai. Pasztellfestményein pedig ugyanazt a szerepet játsza a határozottan odatett, semmivel nem lágyított szín. Mindez pedig nem valamely iskolában fölszedett séma vagy metódus szerint megy végbe: Nagy István megteremtette magának a maga nyelvét, munkái első pillantásra megkülönböztethetők bárki másétól. Így, mindig csak önmagára hallgatva, mindig magányosan dolgozva, mindig a lényeg felé törve bejutott legjobb művészeink sorába."
Lyka Károly: Nagy István képei. Uj idők, 1923/43. 292.

„Nagyon közel állt hozzám. Csak egyszer-kétszer találkoztam vele. Az alakjával, a kiállásával, az óriási tehetségével, a becsületével segített, hogy saját stílusomat megtaláljam. De nem befolyásolt, hanem inspirált. A képein át is tanultam tőle, de nem konkrétan. A szerkezetiségét sem utánoztam, hiszen a kubizmus Párizsban már meglegyintett engem, ehhez járult fölszabadítóan a Nagy István-i hatás. Megfogott a személyisége is: olyan volt, mint egy apostol. Amikor beszélt, az ég felé nézett és kijelentett – úgy, ahogy kinyilatkoztatások a képei."
Barcsay Jenő nagy Istvánról. In.: Sümegi György – Tóth Piroska: Egy délután Barcsay Jenőnél. Forrás, 1985/12. 73.

„Nagy István tájképeinél erdélyibben egyéni tájképeket még nem láttam. És ezt nem holmi regionális elfogultság mondatja velem, de az a megdöbbentő érzésem, ami a képek megpillantásánál zuhant reám és azóta sem hagyott el: azoknak a tájaknak stilizálását vonalban, színben, tónusban, ami összegezve az immár elég rosszul hangzó hangulatot adja (nem tudok megfelelőbb kifejezést arra, amit ki akarok fejezni) csak a csíki székely hegyekből művésszé nőtt Nagy István tudhatta így és ilyen eredménnyel »kihozni«."
Kós Károly: Nagy István. Erdélyi Helikon, 1928. 163–164.

Nagy István: Havas tájkép, 1930 körül, Janus Pannonius Múzeum, Pécs

Nagy István: Dombok kék árnyékokkal, 1930-32, magántulajdon

175 ▪ BÖRTSÖK SAMU (1881-1931)

Sárgálló lombok Nagybányán
Yellow Trees in Nagybnya

60x75 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Börtsök

Kikiáltási ár: 360 000 Ft / 1 161 EUR
Becsérték: 500 000 - 700 000 Ft
Estimated price: 1 613 - 2 258 EUR

176 ▪ ORBÁN DEZSŐ (1884-1987)

Tóparti táj
Landscape by the Lake

63,5x76 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Orbán

Kikiáltási ár: 1 800 000 Ft / 5 806 EUR
Becsérték: 2 200 000 - 3 000 000 Ft
Estimated price: 7 097 - 9 677 EUR

177 ▪ BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Mária Terézia magyar királyi nemesi testőrsége (Gróf futaki Hadik András, Leopold Joseph Maria von Daun a Mária Terézia-renddel)
Historical Figures in the 18th Century (Count András Hadik and Leopold Joseph Maria von Daun)

36x24 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Batthyány

Kikiáltási ár: 320 000 Ft / 1 032 EUR
Becsérték: 400 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 2 580 EUR

178 ▪ BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Reformkor (Magyar arisztokraták)
(Báró Eötvös József, gróf Batthány Lajos, gróf Dessewffy Aurél, gróf Apponyi György, gróf Pálffy Fidél, gróf Ráday Gedeon, báró Wesselényi Miklós)
Hungarian Aristocrats in the 19th Century
(Baron József Eötvös, Count Lajos Batthyány, Count Aurél Dessewffy, Count György Apponyi, Count Fidél Pálffy, Count Gedeon Ráday, Baron Miklós Wesselényi)

37x22,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Batthyány

Kikiáltási ár: 320 000 Ft / 1 032 EUR
Becsérték: 400 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 2 580 EUR

179 ▪ SZŐNYI ISTVÁN (1894-1960)

Napfényes zebegényi piac
Sunlit Market in Zebegény

70x100 cm
Tempera, vászon | Tempera on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Szőnyi I

Kikiáltási ár: 3 000 000 Ft / 9 677 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 354 EUR

„A táj, a falu lett Szőnyi univerzuma. Világa befelé építkezik, egyre közelebbről vizsgálja a jelenségeket. A nagyszabású tájképet panorámájától eljutott az egészen bensőséges szférákig, a kertekbe, a házak közé, az istállókba, de sohasem volt tolakodó, mindig tisztelettel nézett az itt élőkre. Nem kérte őket modellállásra, rajzi jegyzeteiből idézte fel alakjukat, mikor egy-egy nagy kompozíciónál a végleges megoldást kereste."

Köpöczi Rózsa: Szőnyi István. Kossuth Kiadó, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2009. 36 o.

180 ▪ PERLROTT CSABA VILMOS (1880-1955)

Napfényes utca
Sunlit Street

66x54 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Perlrott Csaba

Kikiáltási ár: 3 400 000 Ft / 10 967 EUR
Becsérték: 5 000 000 - 7 500 000 Ft
Estimated price: 16 129 - 24 194 EUR

Hosszú és gazdag pályafutása alatt Perlrott Csaba Vilmos bejárta a történelmi Magyarország minden zegét-zugát, ugyanúgy megfestette a dombok között megbújó Nagybányát, mint a frissen fejlődő Kecskemétet vagy az ódon zamatú felvidéki Lőcsét, de olyan kistelepülésekre is ellátogatott dolgozni, mint Kálkápolna vagy Pócsmegyer. A 20. század első felében induló modern mozgalmak legjobb tollú szakembere, Kállai Ernő írta róla, hogy milyen zamatos módon kapcsolta össze a hazai televényt a párizsi hatásokkal, festészete így „zsírossá, ragadóssá válik, mint a jó hazai föld eső után. Szinte groteszk vállalkozás volt tehát Perlrott-Csaba részéről, hogy a maga telhetetlen étkű festői materializmusával Matisse környezetét kereste. (...) Még jó, hogy Perlrott-Csabán minden tudatos szándéka ellenére sem fogott a példa. (...) Szerencséjére Perlrott-Csaba Matisse felé sandítva is Cézanne-ra akadt. (...) De Cézanne térbeli mélysége, plasztikai ereje, eszközeinek bonyolult sokadalma mindenesetre több és rokonabb támaszpontot nyújtott a számára (...), gyakran igen szerencsésen érezteti a föld, házak, fák és felhők jelenséghalmazában a súly, tömeg és térbeli elhelyezkedés logikus rendjét, anélkül hogy ez a rend a fölérzés impulzivitását legkevésbé is feszélyezné. (...) Hogy mennyire lényegesen magyar, azt a kolorisztikus rokon jelenségek egész sora bizonyítja, legújabb törekvésű festőink közül is." (Kállai Ernő: Új magyar piktúra 1900–1925. Amicus, Budapest, 1925)

181 ▪ BÁLINT ENDRE (1914-1986))

Nap és hold
Sun and Moon

16x72 cm
Olaj, fa | Oil on panels
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 2 200 000 Ft / 7 096 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 4 000 000 Ft
Estimated price: 9 677 - 12 903 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Muray Róbert festő/grafikus hagyatékából, aki a festményt a művésztől kapta

182 ▪ GYARMATHY TIHAMÉR (1915-2005)

Mikrokozmosz, 1966
Microcosmos, 1966

47x61 cm
Olaj, fa | Oil on panels
Jelezve a hátoldalon | Signed on the reverse: Gyarmathy Tihamér 966

Kikiáltási ár: 480 000 Ft / 1 548 EUR
Becsérték: 600 000 - 1 200 000 Ft
Estimated price: 1 935 - 3 870 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Muray Róbert festő/grafikus hagyatékából, aki a festményt a művésztől kapta

183 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861-1927)

Önarckép zöld csokornyakkendővel, 1922
Self-Portrait with a Pipe, 1922

53x42 cm
Pasztell, karton | Pastel on cardboard
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Rónai 1922

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft / 16 129 EUR
Becsérték: 6 000 000 - 9 000 000 Ft
Estimated price: 19 355 - 29 032 EUR

Öltözködésében is megvolt ez a keresettség és grandezza. Nem csak nagyszélű kalapjára gondolok, de ruhái szabására is. Otthon néha piros Wagner-sapkát hordott, és színes sálakba burkolta nyakát.
Megelégedettsége átsütött mindenen. Tempósan élt, nyugalmat sugárzott. A francia légkört – melyben Párizsban évekig élt – szívesen éreztette a Róma-hegyen, úgy az életvitel dolgában, mint a közvetlen érintkezésben. Felesége és fogadott lánya, Anella, francia származású lévén, a beszéd is gyakran franciára csapott át. Így az étrend is: a honi nehézkes és a francia könnyed, frugális irányok, küzdöttek egymással.(...) Életművész volt. De értette a módját, hogy életvitelét ne lássák költekezőnek – holott úgyszólván főúri volt. Megjátszotta az egyszerű embert. A viveurt, a világfit képessége esetenként úgyis kézhez adta.

Bernáth Aurél: Így éltünk Pannóniában, Budapest, 1958, 320-323. kép

Rippl-Rónai József: Vörössapkás önarckép, 1924, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

Rippl-Rónai József: Önarckép, 1927, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

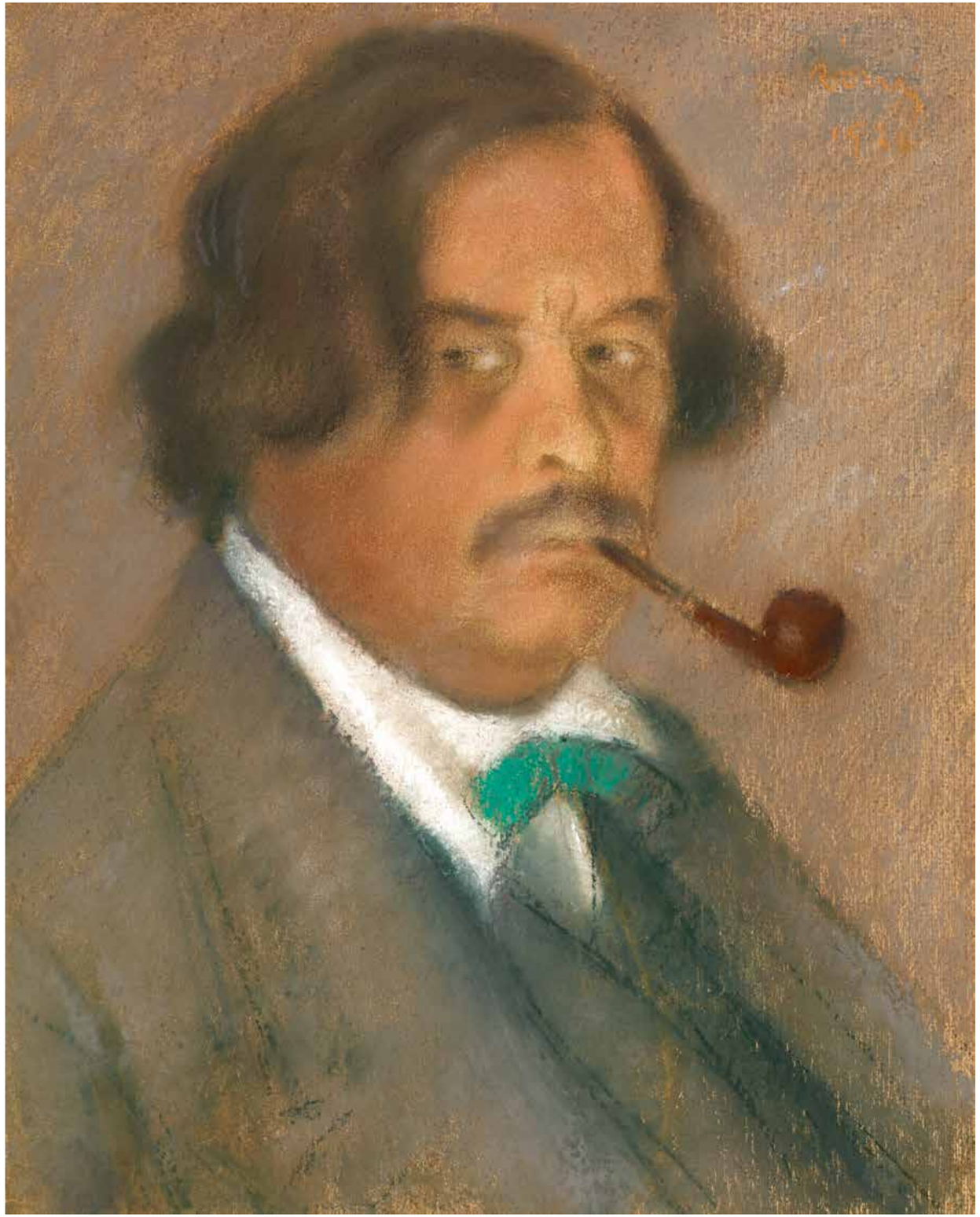

184 ▪ KMETTY JÁNOS (1889-1975)

Városliget, 1912
Városliget, 1912

58x46 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Kmetty

Kikiáltási ár: 9 500 000 Ft / 30 645 EUR
Becsérték: 12 000 000 - 18 000 000 Ft
Estimated price: 38 709 - 58 064 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Kmetty János: Önmagamról. In: Műbarát, 1922. 5. sz. 115.
- Kmetty János: Festő voltam és vagyok. Budapest, 1976.
- Ury Ibolya: Kmetty János. Budapest, 1979.
- Kmetty János 1889–1975. A magyar kubista. Szerk.: Pirint Andrea, Herman Ottó Múzeum, Miskolc, 2008.

A MAGYAR KUBIZMUS NYOMÁBAN

A 20. század eleji magyar modern festők, a nagybányai neósok és a belőlük kinövő Nyolcak számára Matisse és a fauve-izmus volt a legmeghatározóbb élmény Párizsban. A vadak nyomában szorosan érkező kubisták analizáló, vonalszerkezetes látásmódja viszont nem hullott termékeny talajra itthon. A művészettörténet épp most kezdte el kutatni a Párizsba szakadt hazai kubizmus rövid történetét (lásd.: Barki Gergely: Az elveszett magyar kubizmus. In.: Artmagazin 2015/6.), de az eddig is nyilvánvaló volt, hogy a fejezet hazai főszereplője Kmetty János, aki nemcsak élete végéig maradt hű a szerkezetes képfilozófiához, de az első magyar kubista képeket is megfestette.

PÁRIZSI SZAKÁLL, PÁRIZSI STÍLUS

1911-ben Kmetty Párizsból nem a fauvizmust, hanem a kubizmust hozta haza szellemi útravalóként. Ahogy visszaemlékezésében megidézte hazatérése pillanatát: „Volt a zsebemben 6 krajcár, a kezemben kis csomag, rajtam nagy gallér, nagy kalap. A szakáll, a haj párizsi még. Koldusöltözet, kölcsön gallér és kalap, de a szellemi csomagom, amit Párizsból magamban és magammal hoztam, egy életre való volt, ma sem fogyott ki. Új természetszemléletet jelentett ez, új ábrázolási formát és módszert: a kubizmust. Túl az atmoszféra alkalmazásán, a síkon teret ábrázolni, színt és formát, ésszerűen. Az értelmezett alakítás tényezője a IV. dimenzió is. A képzelet, az érzelmesség már nem irodalmi játék, hanem a festészet része."

CSENGŐ, HANGTALAN CSEND

Kmetty Budapesten ismét eljárt az Epreskertbe esti alakrajz órákra, ahol olyan ifjú tehetségek gyűltek össze – Ferenczy Károly értő keze alatt –, mint Uitz Béla vagy Nemes Lampérth József. A fiatalokat már nem a nagybányás iskola érdekelte, hanem a geometrikus szerkezetesség, a cézanne-i képépítés megértése. Rendszeresen eljártak festeni a Városliget fái közé, különösen Kmetty, aki a közeli Hernád utcában lakott, így 1911 és 1913 között egy teljes sorozatot szentelt a közpark fáinak és épületeinek. Rum Attila kutatásai szerint a most vizsgált festmény a Városliget-ciklus egyik legkorábbi darabja. Eredetibb, üdébb és érettebb, mint a Kiscelli Múzeum gyűjteményében őrzött, sokat reprodukált, 1912-es párdarabja. Hideg tűzben égő koloritjára és tiszta, átszellemült szerkesztési rajzára nagyon illik a korszak egyik legjelentősebb kritikusának, Rabinovszky Máriusznak a jellemzése: „Kmetty műveiből valami alpesi, híglevegőjű, idegnyugtató csend árad. Csengő, hangtalan csend; kedves, mély nyugalom."

Nemes Lampérth József: Városligeti részlet, 1912, magántulajdon

Kmetty János: Városliget, 1912, Kiscelli Múzeum, Budapest

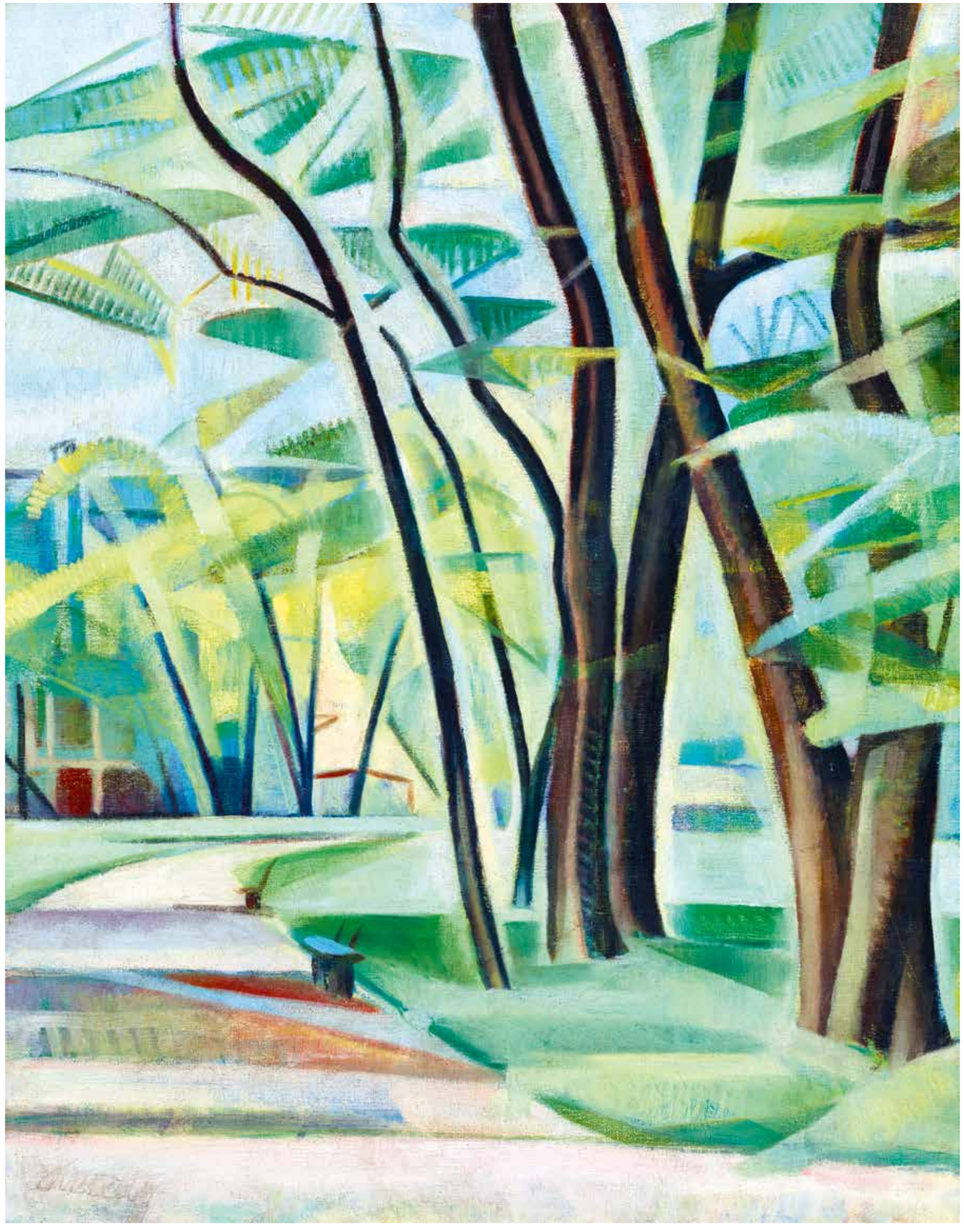

185 ▪ PÓLYA TIBOR (1886-1937)

Piros blúzos lány zöld szobában, 1910 körül
Girl in a Red Blouse in Green Room, c. 1910

84x69,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Pólya T

Kikiáltási ár: 8 000 000 Ft / 25 806 EUR
Becsérték: 12 000 000 - 18 000 000 Ft
Estimated price: 38 710 - 58 065 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Iván Ede: A szolnoki művészek. In.: Színházi Élet, 1918/36.
- Az Est Hármaskönyve. Budapest, 1923.
- Magyar Vadak Párizstól Nagybányáig 1904–1914. Szerk.: Passuth Krisztina–Szücs György–Gosztonyi Ferenc, Magyar Nemzeti Galéria, 2006.
- Csiszár Róbert Péter: Pólya Tibor. A Szolnoki Művésztelep mesterei. Damjanich János Múzeum, Szolnok, 2017.

Diego Rodriguez de Silva y Velázquez: Don Gaspar de Guzman y Pimental portréja, 1638 körül, Ermitázs

AZ ALFÖLDI FAUVE

A közelmúltban került aukcióra Pólya Tibor eddig ismert legfrappánsabb fauve műve (*Fésülködő akt műteremben*, 1910), ami keresetlen hétköznapiságával és erőteljes kifejezésmódjával egy csapásra meggyőzte a magyar vadak kutatóit, hogy a humoros grafikáiról ismert Pólyának helye van a magyar fauve panteonban.
A kendőzetlenül nyers *Fésülködő akt műteremben* hullámán előkerült az eddig lappangó, most vizsgált Lány korsóval című festmény is, amely arról tanúskodik, hogy Pólya nemcsak a matisse-i színvarázslatot tanulta meg Párizsban (nézzük a vörös blúzra feleselő türkizzöld falakat!), hanem a Gauguin-féle, egzotikumok iránti felfokozott érdeklődést is. A fonott szék Van Goghot idézi, a falra feltűzött fekete-fehér reprodukció Velázquezt. Pólya mesteri módon fonta össze az alföldi szülővárosában megismert paraszti témákat a modern francia stílustendenciákkal.

HUMORISTA SZEREP

Pólya a korabeli kritika egyik nagy kedvence volt, egy ízig-végig mulatós, kávéházi figura a pesti vicc születésének idején. Örök nevettető, filléres gondokkal. Bár korai képei is rendre elismerést szereztek, a humorra jobban kiélezett fővárosi közönség karikturisztikus énjére volt kíváncsi. Maga is erősítette a nevettető bohóc képét, életrajzában könnyedén jegyezte meg, hogy a szolnoki „víg cimborái" közül mesterének súlyos keze rántotta csak ki, a pesti iparművészeti iskolából hasonló okokból tanácsolták el, akárcsak a müncheni akadémiáról, ahonnan inkább átigazolt a híres szatirikus hetilaphoz, a Fliegende Blätterhez. És ha ez még nem lenne elég, mikor fiatal tehetségként a francia fővárosba küldték „dicsőséget szerezni", ő mindenekelőtt Párizs éjszakai életében igyekezett „virtusokat elérni". A Japán kávéház híres művészasztalánál is úgy ült, mint a szép reményű ifjú karikaturista, aki mindenkit „letorzrajzolt". Miközben valósággal „beleragad" a komikus szerepbe, elsőrangú modern képeket festett 1910 körül, amiket csak ma értékelnek igazán a művészetek kedvelői.

SZOLNOKI MODERN KÉPTÁR ÉKE

A most vizsgált festmény születése – a *Fésülködő akt műteremben*hez hasonlóan – Kecskemét környezetében helyezhető el, ahol a modern eszme festészeti formát öltött. Ide származott el Nagybányáról a neós szellemű művészek egy csoportja. Bár a festmény esztétikailag a kecskeméti művésztelephez köthető, születésének helye Szolnok, ahová Pólya hosszú éveken keresztül visszajárt. Itt készült *Család* című kompozíciója 1907-ben, ami ugyanabban a szobában játszódik, mint a Lány korsóval jelenete: a széket, a mázas kerámiakancsót, a bordó szelencét, a zöld komódot és a szürke ajtót is azonosíthatjuk. „Ki a Tisza vizét issza. Vágyik annak szíve vissza..." – írta múltba révedő, könyöklő önarcképe alá Pólya 1918-ban, mikor a Színházi Élet kritikusa képeket rendelt tőle a szolnoki riportjához. „A művésztelep őslakója, kegyeltje és benszülöttje volt Pólya Tibor, a Pestre szakadt nagyszerű rajzolóművész, aki immár csak messziről siratja a szolnoki szép napokat" – írta hozzá a kritikus, Iván Ede. A most felbukkant festménynek mindenképp helye lenne a Szolnoki Művésztelepet bemutató – képzeletbeli vagy valós – képtár modern termében.

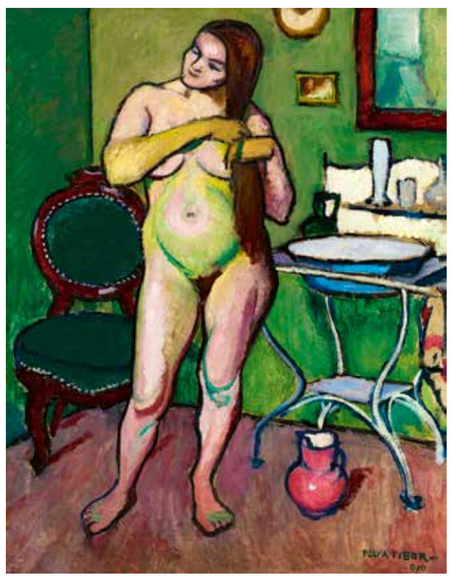

Pólya Tibor: Fésülködő akt, 1910, magántulajdon

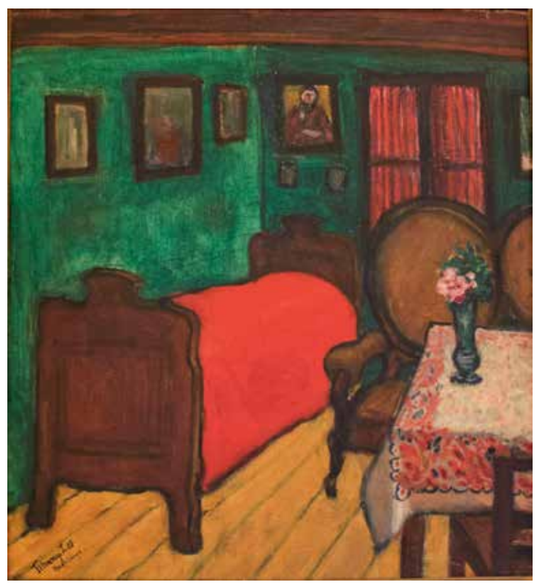

Tihanyi Lajos: Zöld szoba, 1900 as évek eleje

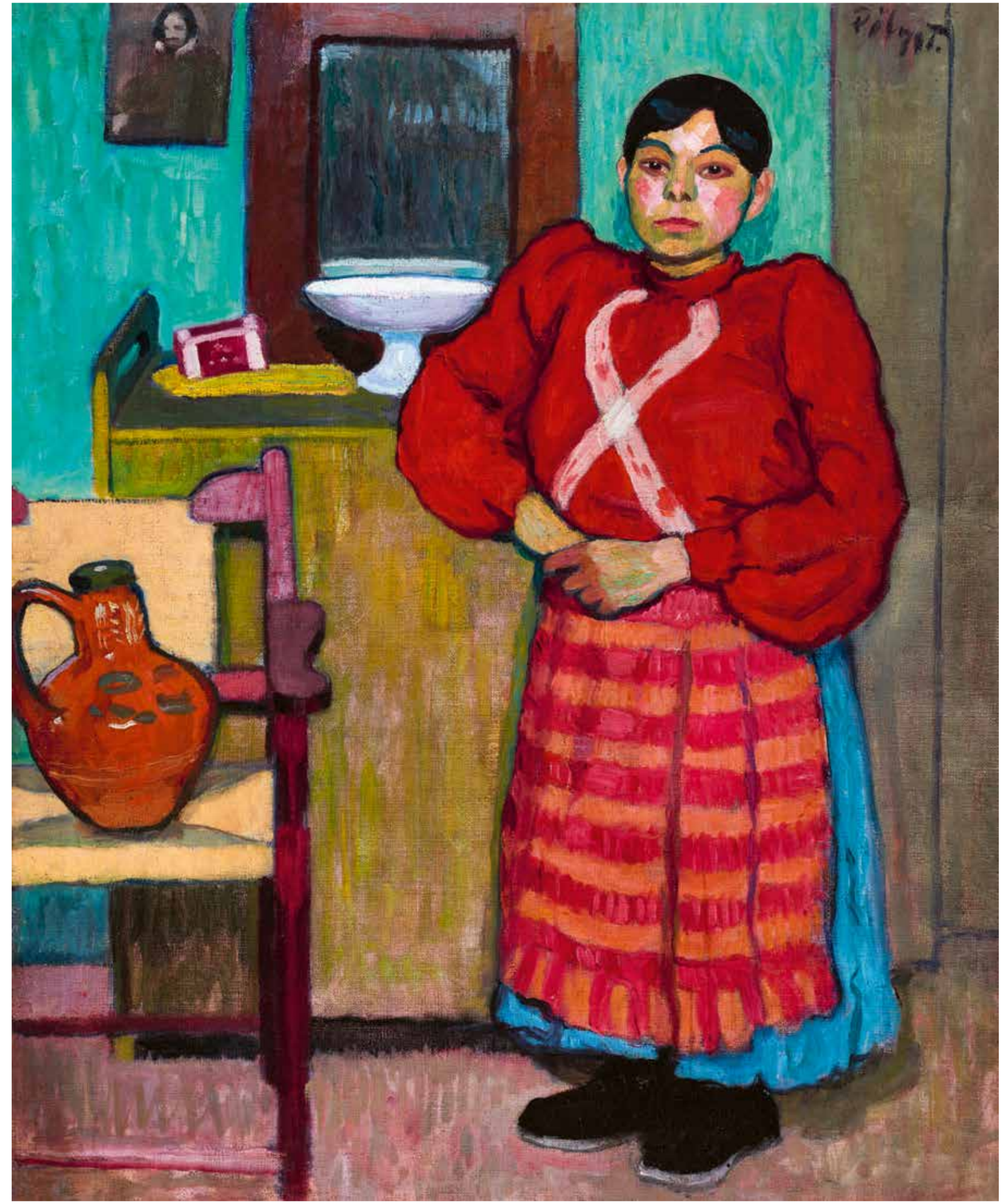

186 ▪ CZIFFERY JÓZSEF (ARANYOSMARÓT 1902-1964 MONTEVIDEO)

Nyári reggel (Virágok az ablakban)
Flowers in the Window

75x85 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Cziffery S 1925

Kikiáltási ár: 160 000 Ft / 516 EUR
Becsérték: 280 000 - 440 000 Ft
Estimated price: 903 - 1 419 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Nemzeti Szalon 1925

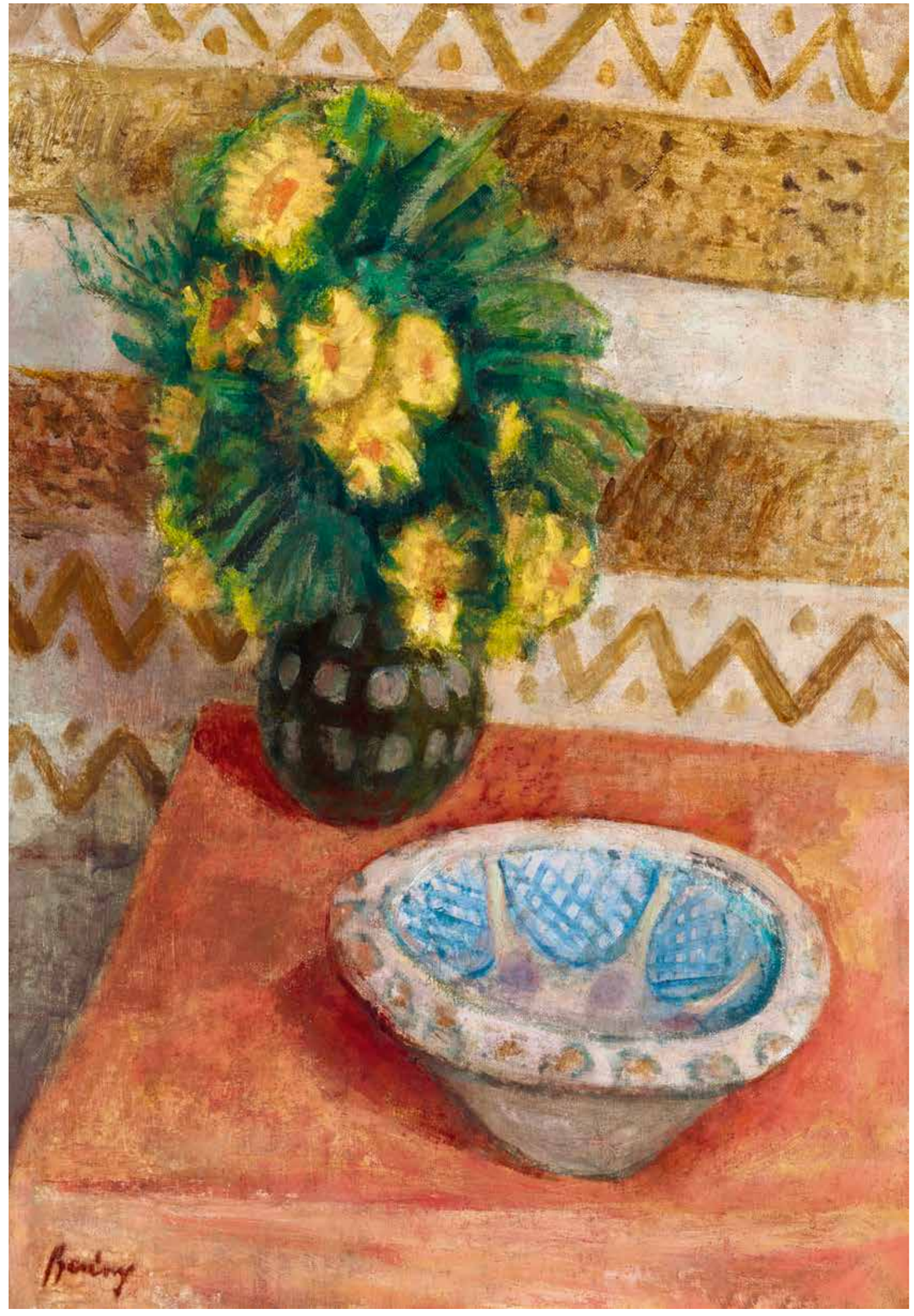

187 ▪ BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Műtermi csendélet virágokkal és Gorka kerámiával
Studio Still-Life with Flowers and Bowl

70x50 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Berény

Kikiáltási ár: 4 200 000 Ft / 13 548 EUR
Becsérték: 5 000 000 - 7 000 000 Ft
Estimated price: 16 129 - 22 581 EUR

188 ▪ ZIFFER SÁNDOR (1880-1962)

Hölgy virágos kalapban kék szobában, 1913
Lady in a Hat with Flowers, 1913

107x84 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Ziffer Sándor 1913

Kikiáltási ár: 7 500 000 Ft / 24 193 EUR
Becsérték: 8 000 000 - 12 000 000 Ft
Estimated price: 25 806 - 38 710 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Borghida István: Ziffer Sándor. Bukarest, Kriterion, 1980.
  Johan Huizinga: Hollandia kultúrája a tizenhetedik
  században. Osiris, 2001.

HOLLANDUS POLGÁROK

A festészet szerelmeseit lenyűgözi az az egész társadalmat átható gyűjtési szenvedély, amelyet Németalföldön láttunk a 17. században. A Holland Aranykorban virágzott az olajfestészet, a keresleti és a kínálati oldalon egyaránt – Huizinga írta a mindent elborító műkincsáradatról: „Jó festményekre lehetett bukkanni a rotterdami vásári bódékban csakúgy, mint a paraszti otthonokban. Teleaggatták velük a házakat. Nem volt olyan cipőfoltozó, mondja az egyik angol utazó, akinek ne lettek volna festményei." A magyar művészeti írók a 19. századtól kezdve sokat panaszkodtak arról, hogy itthon kevés a derék polgár, aki támogatná a képzőművészetet. Pedig volt egy kis sziget a történelmi Magyarországon, ahol ugyanígy történt, mint a holland polgárok köreiben: a 20. század eleji Nagybányán. Ahogy Ziffer Sándor monográfusa, a nagybányai illetőségű Borghida István emlékezett vissza fiatalságára: „A városban alig akadt ház, amelyben ne lett volna kép, még a legszegényebben is. Nagybányán a kép valutának számított. A festő képpel fizetett rámázó asztalosnak, fűszeresnek, hentesnek, szabónak, cipésznek, cukrásznak." És természetesen a nagybányai polgárság is szívesen ült modellt a városban dolgozó festőknek.

RENOIR KALAPJA

Ziffer Sándor a neós botrányhős, Czóbel hívására látogatott el először Nagybányára 1906-ban. Az egri polgárcsalád, bicegő, rossz hallású fiából tősgyökeres nagybányai festő lett, bozontos, vöröslő szakállal és lángoló színpalettával. 1910-ben elvette a szabadiskolában tanuló berlini festőnőt, Käthe Beckhaust, majd 1913-ban (a most vizsgált kép születésének évében) ellátogatott Münchenbe, ahol sikerrel szerepel a Secession kiállításán, majd éveket töltött el Berlinben. Ebben az időszakban ült neki modellt a most kalapács alá kerülő képen látható ismeretlen nagybányai polgárlány. Ziffer a rá jellemző, az élénk színekkel jó kontrasztot alkotó, mélyzöld háttér elé ülteti a nőt, egy kárpitozott karosszékbe. A sötét háttér előtt valósággal világít a fehér és narancssárga kettősére épülő, elegáns szaténruha. A narancsszínű felső pazar kolorista kontrasztot alkot a zöld felületekkel. Mindezt pedig megkoronázza a kalap, ami a frissen szedett jácintokkal a tavasz frissességét hozza a nagybányai polgárház falai közé. Renoir álmodott ilyen óriási, buja, csipkékkel és virágokkal teli kalapkölteményeket dús keblű modelljeinek fejére.

Kernstok Károly: Kertben, 1906, lappang

Kernstok Károly: Révai Ödön feleségének portréja, 1907, magántulajdon

189 ▪ GAÁL FERENC (DEBRECEN 1891-1956 LOS ANGELES)

Csendélet, 1930
Still-Life, 1930

100x75 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Gaál F 930

Kikiáltási ár: 420 000 Ft / 1 355 EUR
Becsérték: 600 000 - 900 000 Ft
Estimated price: 1 935 - 2 903 EUR

190 ▪ WILHELM RICHTER (1824-1892)

Csikó magyar lovászfiúval a kastélykertben
Horse with Hungarian Stableman in the Castle Garden

44x58 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Richter

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 871 EUR
Becsérték: 1 600 000 - 2 800 000 Ft
Estimated price: 5 161 - 9 032 EUR

Wilhelm Richter: Sisi ágaskodó lovon, 1884

Wilhelm Richter (1824-1892) osztrák festő, aki zsáner- és vadászjelenetei által vált híressé. Leopold Kupelwieser és idősebb Nepomuk János tanítványa volt a bécsi akadémián, és az 1870-es években gyakori vendége lett a gödöllői vadászkastélynak, ahol szép számmal örökítette meg a császári vadásztársaság tagjait – köztük arisztokratákat, Ferenc József császárt és Sisi királynét – csoportképek és pár alakos kompozíciók formájában. Nagyon szerette Magyarországot, és különös csodálattal viseltetett a lovak iránt – alakjait szinte minden esetben lóháton ábrázolta. Művei ma főként a bécsi Hadtörténeti Múzeumban megtekinthetőek.

191 ▪ TIHANYI LAJOS (1885-1938)

Vörös ruhás nő zöld háttérben (Mrs. Kar portréja), 1929
Woman in a Red Dress with Green Background, 1929

75,5x64 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: L Tihanyi NY 929

Kikiáltási ár: 12 000 000 Ft / 38 709 EUR
Becsérték: 15 000 000 - 25 000 000 Ft
Estimated price: 48 387 - 80 645 EUR

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Majoros Valéria Vanília: Tihanyi Lajos. A művész és művészete. Momentum-art, 2004, 46. kép (468.)

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- Joffre generalisszimus levele egy Párizsban élő magyar művészhez. A Chicago Tribüne, New- York Herald és Times nagy cikkei Tihanyi Lajosról, akinek képe a Luxembourg-múzeumba került. Pesti Napló, 1926. december 21.
- Majoros Valéria Vanília: Tihanyi Lajos. A művész és művészete. Momentum-art, 2004.
- Majoros Valéria Vanília: Tihanyi Lajos írásai és dokumentumok. Momentum-art, 2002.
- Passuth Krisztina: Tihanyi Lajos. Egy bohém festő Budapesten, Berlinben és Párizsban. Kogart, 2012.
- Linda K. Kerber és Darline Gay Levy: In Memoriam: Annette Kar Baxter (1926-1983). In.: American Quarterly, 1983, 455-457.

Tihanyi Lajos, 1927

Tihanyi Lajos: A kritikus (Halasi Andor portréja), 1916, Brooklyn Museum, New York

CSAK A SZÍNEK ÉS VONALAK

A művelt, sármosan bohém, négy nyelven író és olvasó Tihanyi Lajos 1927-es önéletrajzában kristálytisztán fogalmazta meg modern művészeti hitvallását: „A velem foglalkozó kritika legtöbbet a portréfestményeimmel és rajzaimmal foglalkozik, legtöbbször hibás következtetésekkel jutott az észrevételekre, mintha belső lelki kifejezésekre gondoltam volna a festéskor. Ehhez éppen olyan kevés köze van a saját lelki történéseimnek (Expressio), mint a valóság leábrázolásának. Csak a színek és vonalak egymás közti hatása (a kép megkonstruálása) a cél, melyet az alkalmazott színek egymással való feszültsége és a vonalak mozgási iránya együttesen idéz elő." Mintha az eleven vonaljátékra és frappáns színkontrasztokra épülő Mrs. Kar arcképe illusztrációja lenne ennek a tételnek.

ÚTBAN A KARRIER FELÉ

A Pesti Napló 1926-os diadaljelentése már jelezte, hogy a Nyolcakkal indult modern mester, Tihanyi Lajos nem kallódott el a modern művészektől nyüzsgő Párizsban. A lap tudósítója izgalmas karrierállomásról számolt be: „A karrier úgy indult, ahogy minden karrier indulni szokott s ma oda ívelt fel, ahova a sok karrierek közül nagyon kevés jut fel. A festő egy napon itt hagyja Budapestet, ahol nagyon sokan ismerik s letelepszik Párizsban. Éveken át porszemnyi észrevétlenségben létezik a Párizsba vándorolt idegenrengetegben. Lassan megszokják, azután kezdik észrevenni abban a körben, amelyben megfordul, végül a baráti körön kívül is feltűnik a furcsa egyéniségű magyar művész: Tihanyi Lajos! Francia művészek, írók, majd amerikai világlapok párizsi munkatársai kezdenek róla beszélni s csodálkozva nézik eredeti arcképeit. Kezdik elismerni... Útban: a karrier felé!"

PEGGY GUGGENHEIMMEL A KÁVÉZÓBAN

A Párizsba emigránsként érkező Tihanyi ideje nagy részét a neves Dôme Kávéházban töltötte, itt ismerkedhetett meg amerikai műgyűjtőkkel is. Az extravaganciájáról híres Peggy Guggenheim vagy Catherine Dreier több festményt is megvásárolt a Kelet-Európából érkező avantgárd művészektől. Tihanyi kapcsolatba került mindkét hölggyel, biztosan tudjuk, hogy Peggy Guggenheim megvásárolta az egyik badacsonyi tájképét. A Párizsban megfordultak gazdag amerikai magyarok is lelkesedtek érte, Haraszti Zoltán több festményét megvette, John Török püspök – aki Tihanyi Károlyi Mihályon keresztül ismerhetett meg – portrét rendelt tőle és elintézte, hogy meghívást kapjon a Brooklyn Museumtól egy nemzetközi kiállításra. Ez az 1929-ben rendezett kiállítás tette lehetővé, hogy Tihanyi végre elutazhasson a vágyott Amerikába.

NEW YORK, NEW YORK

Tihanyi másfél évig tartózkodott az Egyesült Államokba, ezalatt két kiállítást is rendezett és bekerült a modern művészet támogatóinak pezsgő körébe, de gyökeret vernie nem sikerült, mert a gazdasági válság elsöpörte álmait. (Ahogy egyik levelében írta: „jött a krach, se munka, se eladás nem volt többé lehetséges".) Új barátjairól és ismerőseiről így is szép számú kubizáló arcképeket készített. Megfestette Henry Miller feleségét, Frank Dobo, párizsi barátja bátyját, Stephent és feleségét Elsa Rose Fukushimát. Portrét festett a művészkollégáról (Nicolas Suba) és szerelméről, Cecile-ről. Több férfi és női arcképről nem tudjuk pontosan, kiket ábrázolnak, a tulajdonosok nevei alapján részben amerikaiakat (Bennet Toscan), részben honfitársakat (Barta Sándor, Dr. Hollós, Kármán) sejthetünk mögöttük. A most vizsgált, lenyűgöző modern spirituszról tanúskodó, kubizáló női portré ez alatt az 1929-es New York-i tartózkodás alatt készült. A festmény sok évtized után hazakerült, majd a korábbi amerikai nagykövet, Nancy G. Brinker csodálatos magyar gyűjteményében hagyta el az országot.

ANNA KAR

Mikor a portré először bukkant fel a hazai műkereskedelemben, Tihanyi monográfusa, Majoros Valéria Vanília azonosította a szemkáprázató piros kosztümben ülő női modellt, Mrs. Kar személyében. Feltehetőleg az amerikai nők történetének úttörő kutatójának, Majoros Valéria Vanília: Tihanyi Lajos. A művész és művészete. Momentum-art, 2004.nek (1926–1983) édesanyja, Anna Kar látható a képen. Összeköti hármukat a botrányhős amerikai író, Henry Miller, akiről Annette életrajzi könyvet írt, Tihanyi pedig rendszeresen összejárt vele Párizsban (amerikai utazása előtt), olyan kiváló művészek társaságában, mint a fotós Brassaï vagy az filmesként világhírnevet szerző Korda Sándor.

Tihanyi Lajos: Női arckép (Nő zöld ruhában), 1921, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

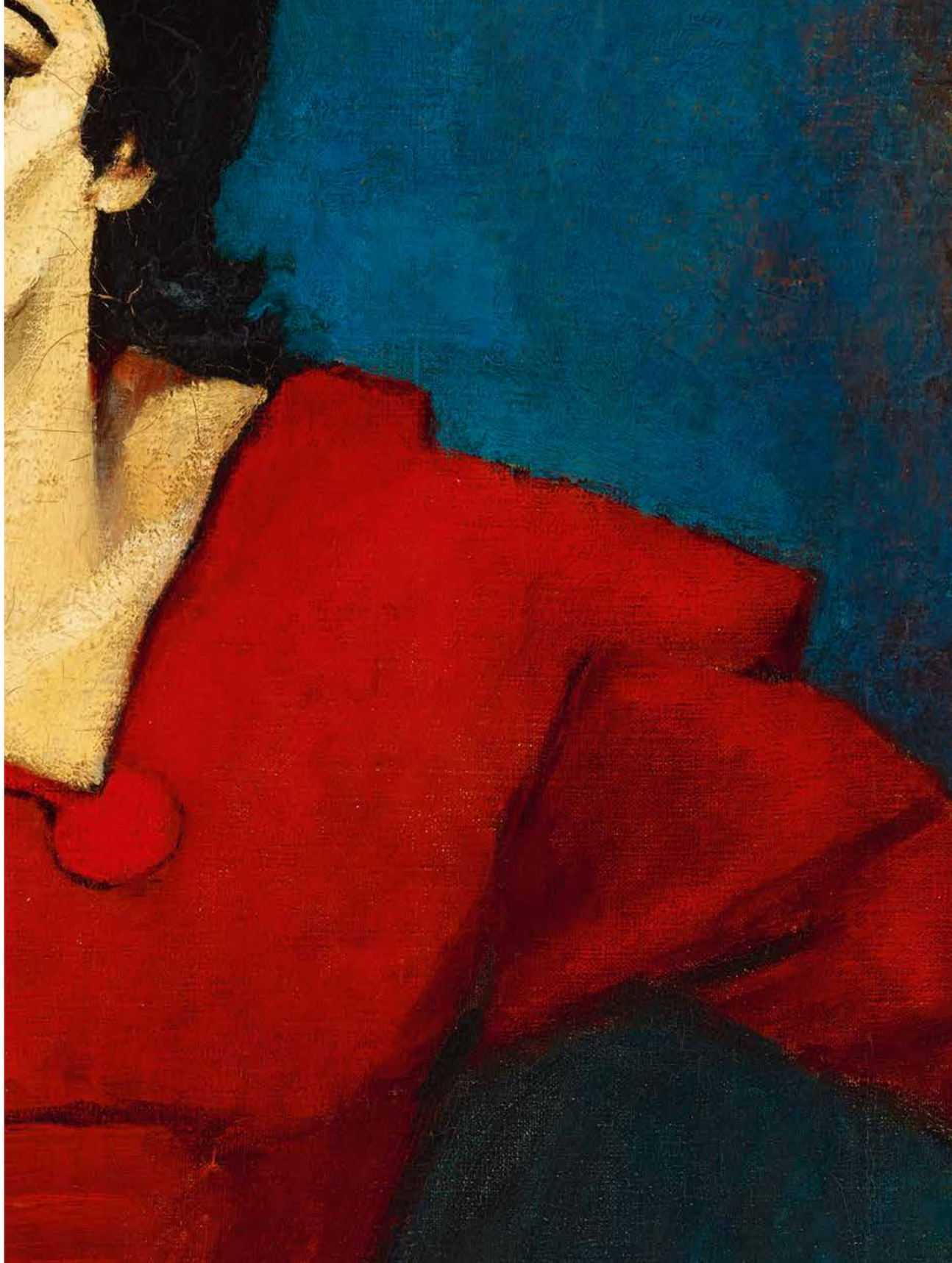

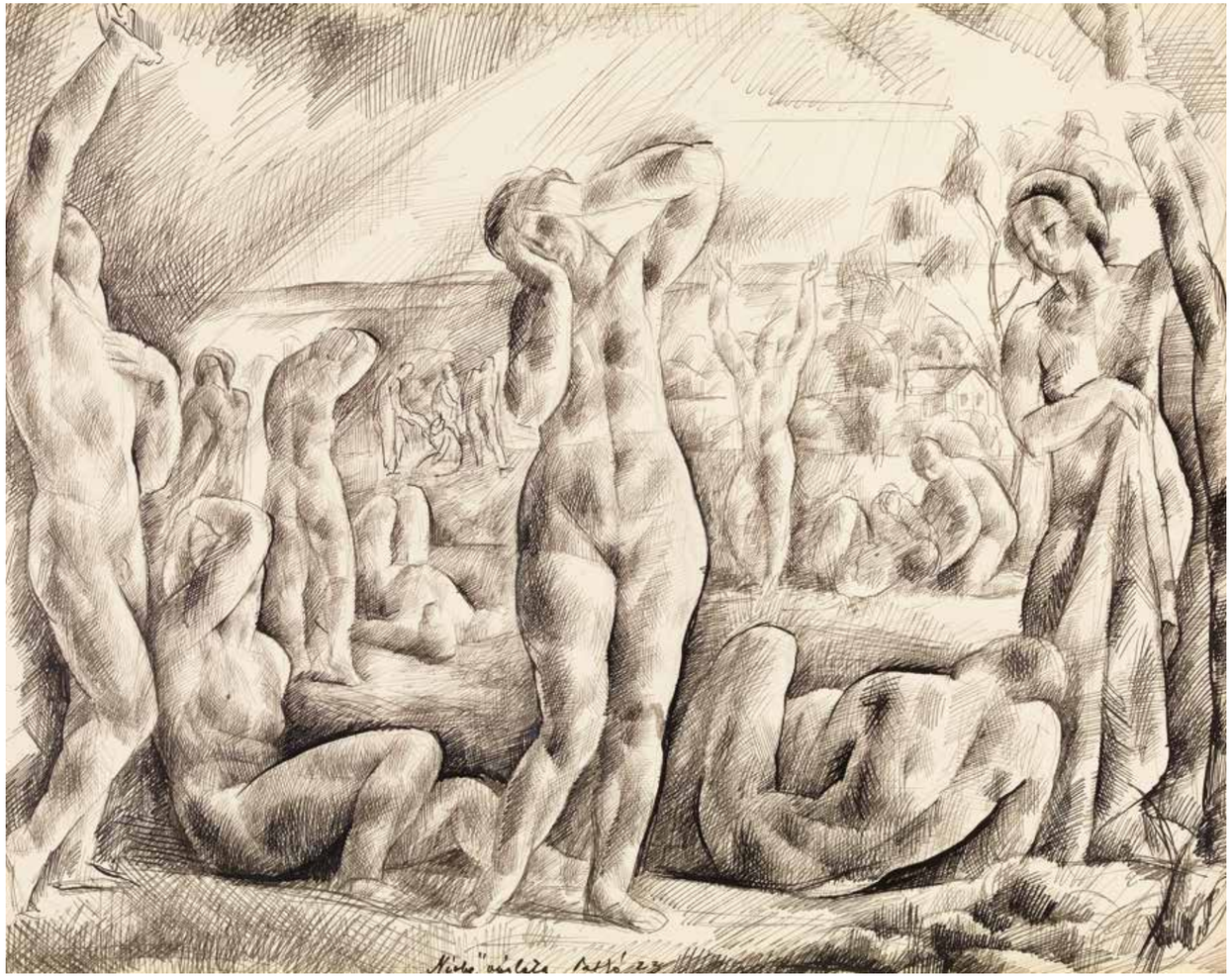

192 ▪ PATKÓ KÁROLY (1895-1941)

Niobé vázlata, 1923
Niobé Sketch, 1923

31x40 cm
Tus, papír | Indian ink on paper
Jelezve lent középen | Signed lower centre: Niobé vázlata Patkó 23

Kikiáltási ár: 380 000 Ft / 1 225 EUR
Becsérték: 550 000 - 1 200 000 Ft
Estimated price: 1 774 - 3 870 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Bedő Rudolf gyűjteményében

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED
- Szenvedély és tudás - Bedő Rudolf műgyűjteménye, szerk: Molnos Péter, Budapest, 2010, 160. o.

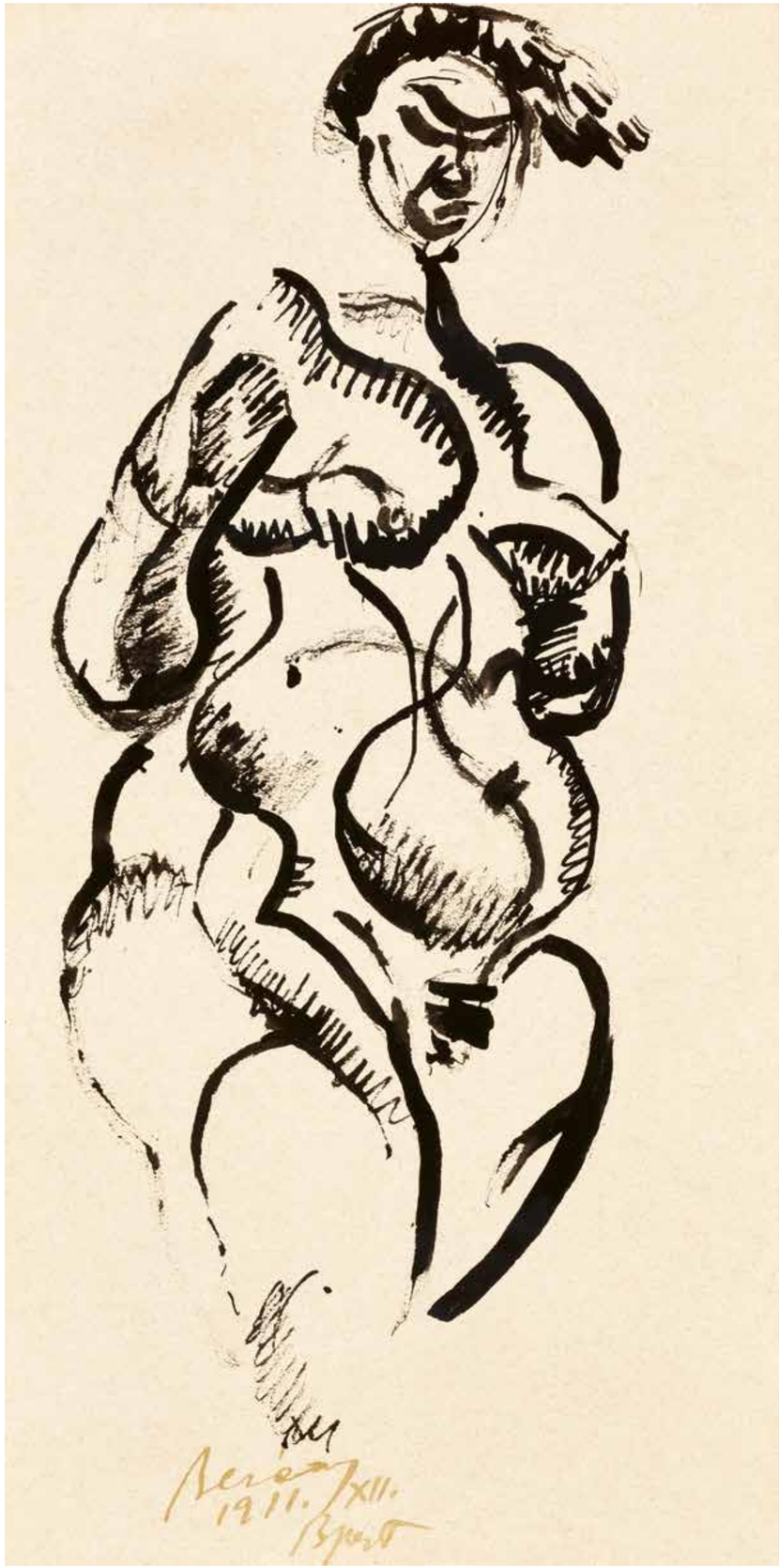

193 ▪ BERÉNY RÓBERT (1887-1953)

Női akt, 1911
Female Nude, 1911

29x14,5 cm
Tus, papír | Indian Ink on paper
Jelezve balra lent | Signed lower left: Berény 1911 XII Bpest

Kikiáltási ár: 650 000 Ft / 2 097 EUR
Becsérték: 800 000 - 1 200 000 Ft
Estimated price: 2 581 - 3 871 EUR

194 ▪ CZIGÁNY DEZSŐ (1883-1938)

Sebestyén Sándor gordonkaművész portréja, 1917
Sándor Sebestyén's Portrait, 1917

60x49 cm
Olaj, vászon, kartonon | Oil, canvas on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Czigány D 1917 baráti szeretettel

Kikiáltási ár: 600 000 Ft / 1 935 EUR
Becsérték: 800 000 - 1 200 000 Ft
Estimated price: 2 581 - 3 871 EUR

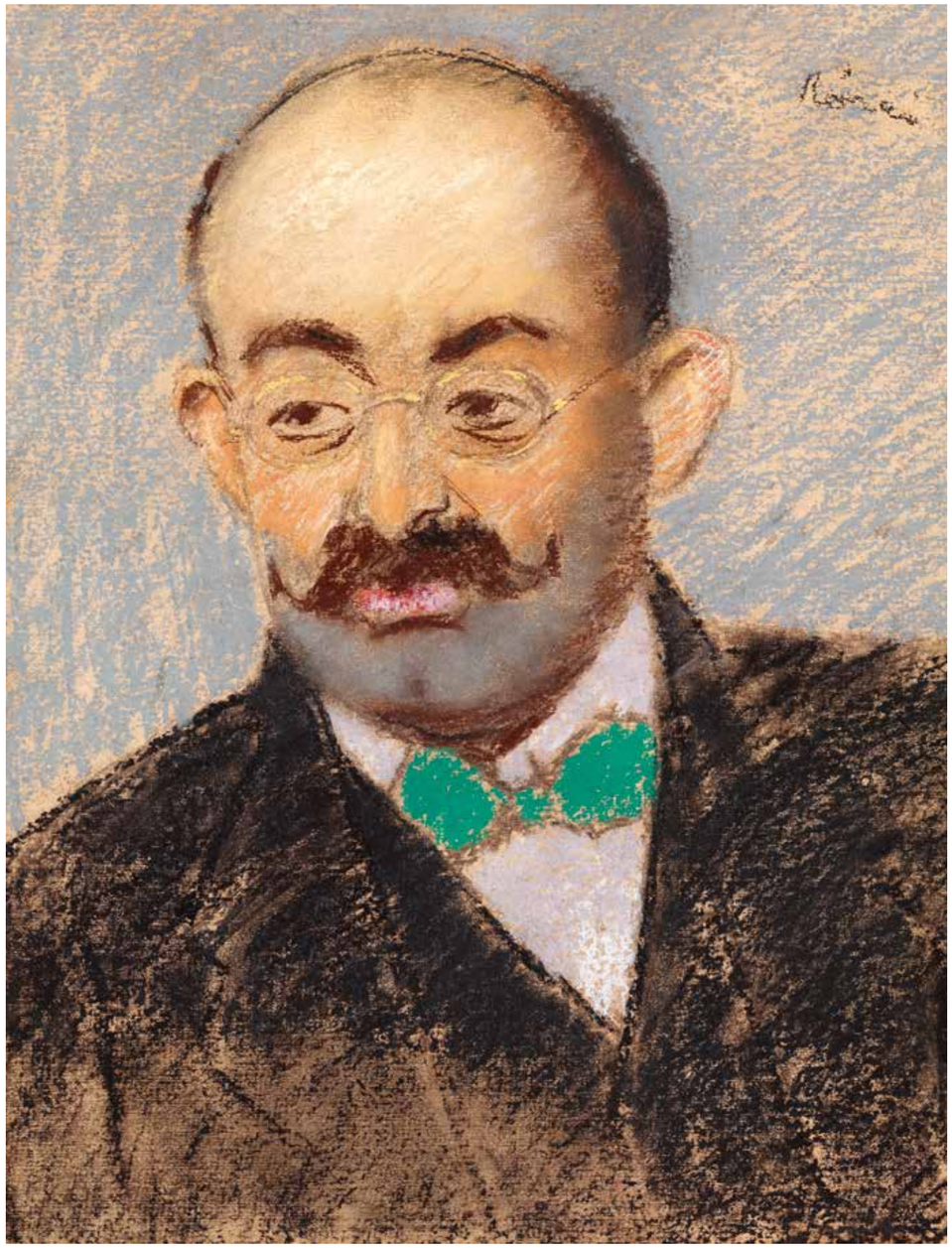

195 ▪ RIPPL-RÓNAI JÓZSEF (1861-1927)

Szakállas férfi zöld csokornyakkendővel
Man with Beard and Green Bow Tie

53x42 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: Rónai

Kikiáltási ár: 3 500 000 Ft / 11 290 EUR
Becsérték: 5 000 000 - 7 500 000 Ft
Estimated price: 16 129 - 24 194 EUR

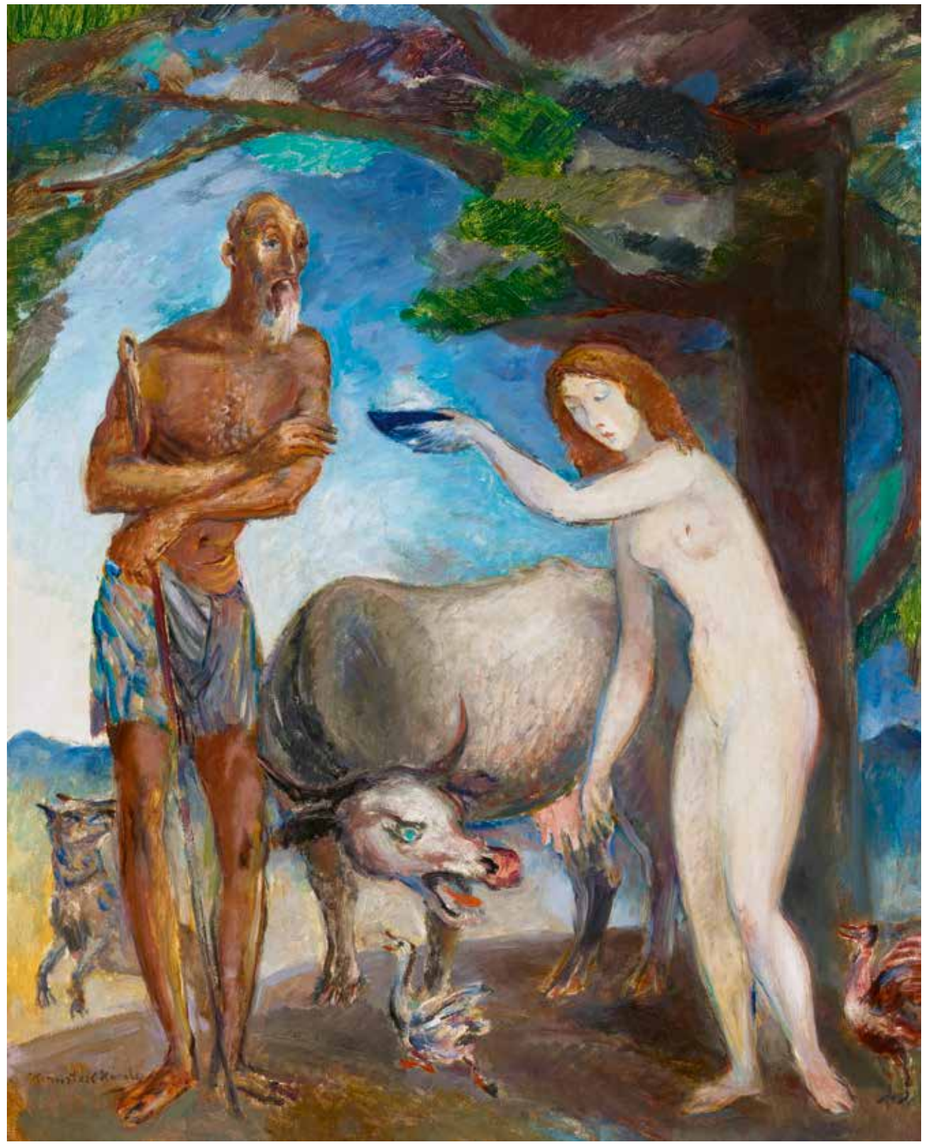

196 ▪ KERNSTOK KÁROLY (1873-1940)

Szent Antal kísértése, 1923 körül
Saint Anthony's Temptation, c. 1932

80x65,5 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Kernstok Károly

Kikiáltási ár: 2 500 000 Ft / 8 064 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 4 600 000 Ft
Estimated price: 9 677 - 14 839 EUR

197 ▪ ERDÉLYI FERENC (BUDAPEST 1904-1959 LOS ANGELES)

Éjszakai jelenet
Night Scene

127x106 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: de Erdely

Kikiáltási ár: 3 000 000 Ft / 9 677 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 355 EUR

198 ▪ BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Lóversenyen
Horse Race

41x28 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Batthyány

Kikiáltási ár: 700 000 Ft / 2 258 EUR
Becsérték: 900 000 - 1 500 000 Ft
Estimated price: 2 903 - 4 839 EUR

199 ▪ BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Csodálatos jelenés
Miraculous Vision

99x69,5 cm
Olaj, karton | Oil on cardboard
Jelezve balra lent | Signed lower left: Batthyány

Kikiáltási ár: 5 500 000 Ft / 17 741 EUR
Becsérték: 7 000 000 - 10 000 000 Ft
Estimated price: 22 581 - 32 258 EUR

200 ▪ BERNÁTH AURÉL (1895-1982)

Éva a Paradicsomban
Eve in Paradise

220x83 cm
Pasztell, papír, farost | Pastel, paper on fibre board
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: BA

Kikiáltási ár: 1 600 000 Ft / 5 161 EUR
Becsérték: 2 000 000 - 3 000 000 Ft
Estimated price: 6 452 - 9 677 EUR

Pieter Paul Rubens: Ádám és Éva, 1550 körül, Museo del Prado, Madrid

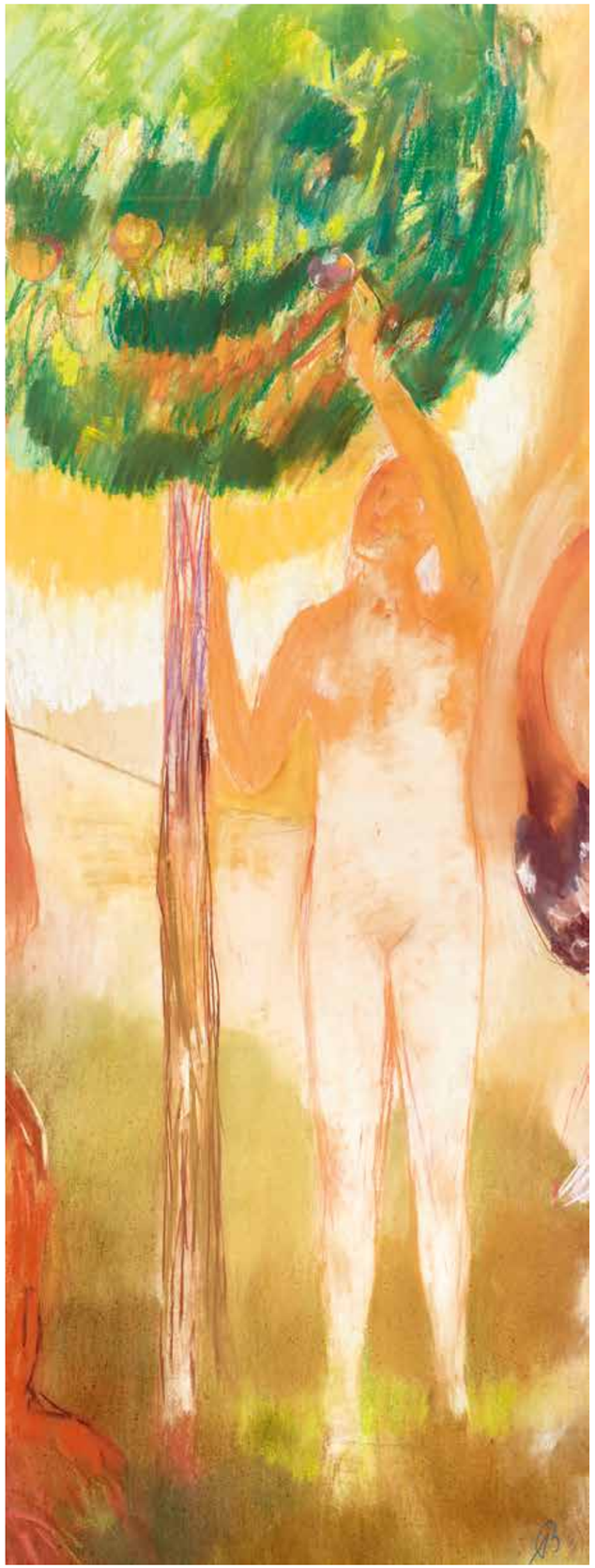

201 ▪ FÉNYES ADOLF (1867-1945)

Mesetáj napraforgókkal
Fairy-Tale Lansdcape with Sunflowers

85x80 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: Fényes A
Hátoldalon cédula | Label on reverse: Fényes Adolf Nagymező u. 8
Anya és gyermeke

Kikiáltási ár: 800 000 Ft / 2 580 EUR
Becsérték: 1 200 000 - 1 600 000 Ft
Estimated price: 3 870 - 5 161 EUR

Szerepelt a BÁV 47. aukcióján, 1978 december

202 ▪ ŐSI LÁSZLÓ (1947-)

Emberkert, 2018
Human Garden, 2018

90x120 cm
Olaj, farost | Oil on fibre board
Jelezve | Signed: BP 2018 Ősi

Kikiáltási ár: 750 000 Ft / 2 419 EUR
Becsérték: 950 000 - 1 400 000 Ft
Estimated price: 3 065 - 4 516 EUR

203 ▪ GYENES GITTA (1888-1960)

Kilátás az erkélyről (Téli város), 1910 körül
View from the Balcony (Winter Town), c. 1910

82x62 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: W. Gyenes Gitta

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft / 16 129 EUR
Becsérték: 6 000 000 - 9 000 000 Ft
Estimated price: 19 354 - 29 032 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Magyar Vadak Párizstól Nagybányáig. 1904–1914. Magyar Nemzeti Galéria, 2006.
- Marafkó László: Manzárt a csillagokra. In.: Budapest 2005/4.

LILA TÉL

A modern festőnő, Gyenes Gitta a színpaletta egyéni használatával egész különleges téli fauve látványviziót teremtett. A legfontosabb tényező a szokatlan, világosbarna alapozás. (Pasztellképeknél szokás a sötétebb karton és a világos kréta hatásával így eljátszani.) Gyenes a – fehér havas csíkok között sok helyen láttatni engedett – barna alapozásával virtuóz módon ragadja meg a sötét földön megmaradó hócsíkok kontrasztját. Ezt a kettősséget már az impresszionisták is ismerték (lásd Szinyei úttörő Hóolvadását!), de Gyenes tovább megy, megbolondítva a barna-fehér párost a vad lilák és rózsaszínek egész gazdag színspektrumával. A hamvas baracktól a bordóig tartó fauve skálát ráadásul a kontrasztos sötétzöld vonalak mélyítik el, az impresszionistáktól örökölt módon kerülve a fekete árnyékokat. (Egyetlen fekete ecsetvonás sincs a képen, minden sötét tónust zöldből kevert ki a festőnő!)

EGY NŐI VAD

Nem véletlen a fauve-os hang, hiszen Gyenes a magyar vadak „csoportjába" tartozott. Ahogyan Szücs György írta Gyenes Gitta pályaképében a Magyar Vadak 2006-os nagy katalógusában: az „a színes, dekoratív, a részleteket elhagyó, reduktív festészet", ami Rippl-Rónai és Czóbel inspirációjára született meg, 1912-re már „elterjedt, és lassanként megszokottá vált a modernebb kiállítóhelyek és szalonok falain" is, olyan művészeknek köszönhetően, mint Bálint Rezső, Gyenes Gitta vagy Kornai József. A modern fiatalok között említett, pesti értelmiségi zsidó családból származó Gyenes előbb Karlovszky Bertalannál tanult, majd Nagybányán (Iványi Grünwald tanítványaként), egy bécsi szabadiskolában és Rómában. Rómában ismerte meg férjét, Wallesz Jenőt, a liberális Újság hírlapíró munkatársát. (Aláírásában a W férjezett nevére utal.)

A FAUVE VILLAMOS

A Magyar Vadak kiállításon a most vizsgált festmény ismert pár darabja, a Kertváros villamossal című kompozíció szerepelt. Szücs György írta róla: „A feltehetően egyik budapesti kertvárost ábrázoló, visszafogott koloritú festménye, a Villamos (Utcarészlet, Kertváros villamossal, kat. sz. 133.) közeli rokona Czóbel Béla és Ziffer Sándor felülnézetes, az utca forgalmat, a felbukkanó emberek mozgását dokumentáló nagyvárosi képeinek, de arra is találunk példát, amikor választott mintaképeit meghazudtoló bátorsággal a parkrészlet fáit és a vetett árnyékokat egyforma színintenzitással és foltkezeléssel alakítja ki." A szintén barna alapozásra készült Kertvárosi villamos a most vizsgált képhez hasonlóan Zuglóban, a Városliget vonzáskörzetében készülhetett.

SZÉP ASSZONY ERKÉLYE

A szép és intelligens Gyenes Gitta („szép, régi asszony" – írta róla József Attila) híres értelmiségi szalont vitt az akkoriban beépülő Herminamezőn található, Gyarmat utca–Mexikói út sarkon álló otthonukban. Feltehetően ennek a lakásnak az ablakából készült a most vizsgált festmény is, vagy arról az erkélyről, ahonnan a megdöbbent Wallesz család nézte egyszer, ahogy a szerelmes József Attila miként halad el előttük vonaton, haját benzinnel leöntve, majd meggyújtva. A festményen húzódó rózsaszín vágány a Mexikói út mellett futó zuglói körvasúthoz tartozik, az úton túl pedig a Hermina út és a Városliget vehető ki, bal oldalon a kórház tömbje (akkor még nőnevelő intézet), mellette pedig az állatkerti mesterséges hegy, a Nagy Szikla 1910 körül épített lila kúpja látható.

Gyenes Gitta: Villamos (Utcarészlet, Kertváros villamossal), 1910 körül, Collection of Jill A. Wiltse and H. Kirk Brown III

Scheiber Hugo: Építkezések, 1920as évek, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

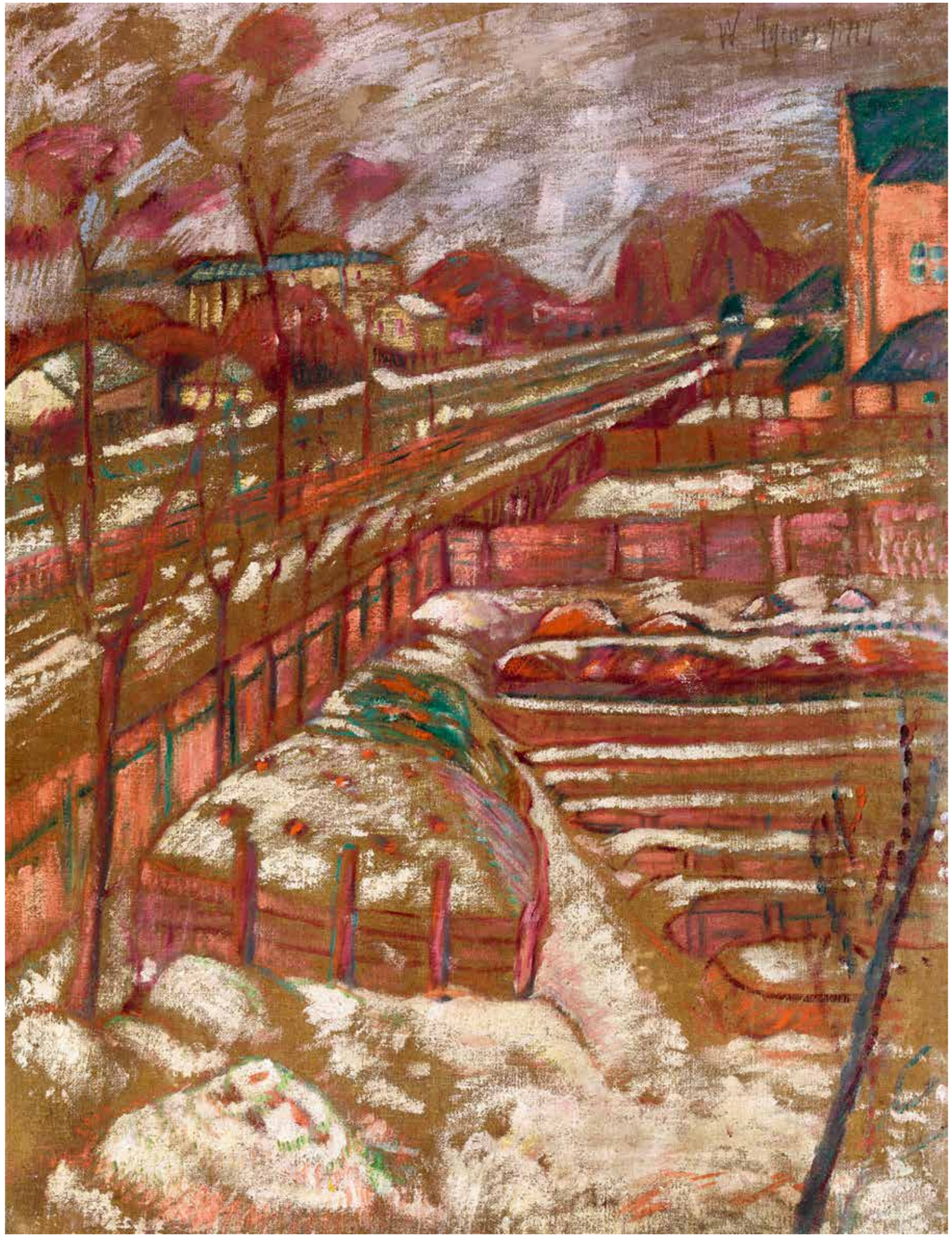

204 ▪ BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Nagy Lajos király (1326-1382) udvara
Louis I King of Hungary (1326-1382)

25,5x37,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Batthyány

Kikiáltási ár: 350 000 Ft / 1 129 EUR
Becsérték: 400 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 2 580 EUR

205 ▪ HOMMAGE Á BARTÓK
(EMLÉKALBUM, 32 LAP)

Budapest-Paris, 1978-1979

Minden lap mérete: 32,5x50 cm

A 32 lap együttes kikiáltási ára: 260 000 Ft / 839 EUR
Becsérték: 320 000 - 500 000 Ft
Estimated price: 1 032 - 1 613 EUR

Az Albumban szereplő művek:

Bálint Endre: Allegro Barbaro (linómetszet)
Barcsay Jenő: Mozaikterv (szitanyomat)
Beöthy István: Egy zenei motívumra (szitanyomat)
Czinke Ferenc: Allegro Barbaro (domborított rézmetszet)
Csohány Kálmán: Bartók I. (rézkarc)
Gyarmathy Tihamér: Bartók emlékére (szitanyomat)
Hajdu István: Kékszakáll hetedik felesége (szitanyomat)
Hencze Tamás: Hommage a Bartók (szitanyomat)
Hetey Katalin: Hommage a Bartók (szitanyomat)
Hincz Gyula: Bartók pásztori furulya (szitanyomat)
Kádár József: Hommage a Bartók (papírmetszet, olaj)
Kass János: Bartók emlékére (domborított réznyomás)
Kéri Ádám: Bartók emlékére (szitanyomat)
Klimó Károly: Requiem Bartók (szitanyomat)
Kolos-Váry: Bartóknak (szitanyomat)
Koncz Béla: Formaszervezés Bartók zenéje (szitanyomat)
Konok Tamás: Bartók duó (szitanyomat)
Korniss Dezső: Bartókra (szitanyomat)
Major Kamill: Az éjszaka zenéje (szitanyomat)
Márk Anna: Csak tiszta forrásból (litográfia és szitanyomat)
Martyn Ferenc: Hommage a Bartók (szitanyomat)
Molnár Vera: Mikrokozmosz I, II, III, IV, V (szitanyomat)
Pátkai Ervin: Bartókért (szitanyomat)
Püspöky István: Hommage a Bartók (rézkarc)
Schöffer Nicolas: Bartóknak (litográfia)
Szabados Árpád: Bartók variációk I. (szitanyomat)
Székely Vera: Bartók-zene (szitanyomat)
Szenes Árpád: Hommage a Bartók (szitanyomat)
Szemethy Imre: „Mandarin" (rézkarc)
Vasarely Victor: Bartóknak-Vasarely (szitanyomat)
Vieira da Silva: Angyalszárny és hegedűszó (litográfia)
Vincze Balázs: Szelíd felindulás (zink-karc)

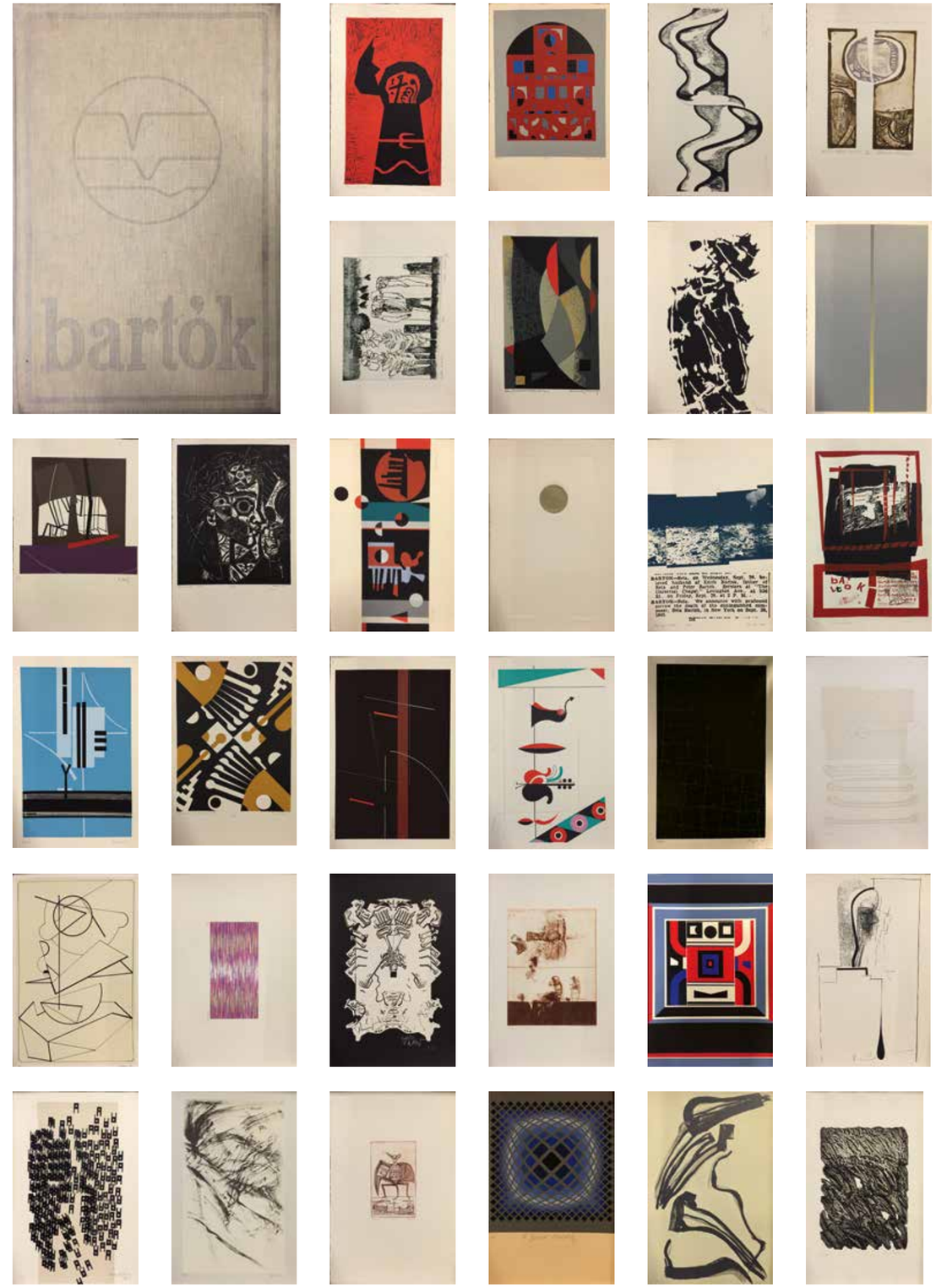

206 ▪ FERENCZY KÁROLY (1862-1917)

Birkózók, 1912
Wrestlers, 1912

60x50 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra fent | Signed upper left: Ferenczy Károly 1912

Kikiáltási ár: 12 000 000 Ft / 38 710 EUR
Becsérték: 13 000 000 - 18 000 000 Ft
Estimated price: 41 935 - 58 065 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE

- 1929 Budapest, Postatak. L.I. 199. t.; 1930 Budapest, Postatak. LV. 131. t.; Trencsén Dr. Leopold Ringwald
- 1939 London, Gerrards Cross
- September 29, 2009. Szeptember 29. Donnington (Berkshire, Newbury) Dreweatts & Bloomsbury Auctions, 310. tétel
- Jelenleg magántulajdonban

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED

- Ferenczy Károly (1862-1917) gyűjteményes kiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2011. november 30 – 2012. május 27.
- The Naked Man/Der Nackte Mann, October 26, 2012 - 17. Februar 17, 2013, LENTOS Kunstmuseum, Linz
- A meztelen férfi/The Naked Man/Der Nackte Mann, March 22, 2013. Március 22 - June 30, 2013. Június 30., Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest

REPRODUKÁLVA | REPRODUCED

- Kiállítási katalógus/Exhibition catalogue of The Retrospective Exhibition of Károly Ferenczy Károly (ed. Judit Boros, Edit Plesznivy), MNG, Budapest, 2011, p. 282; p. 374.
- Exhibition catalogue The Naked Man (ed. Sabine Fellner, Elisabeth Nowak-Thaller, Stella Rollig), LENTOS Kunstmuseum Linz - Ludwig Museum - Museum of Contemporary Art, Budapest, 2112, p. 175.

2009. szeptemberében a Londonhoz közeli Donningtonban (Berkshire, Newbury), a Dreweatts aukciósházban elárverezték Leopold Ringwald gyűjteményét, amely az utóbbi időben feltűnt, egyik legnagyobb, érintetlenül maradt Mednyánszky- gyűjtemény is egyben. Ebben a főleg tájképekből, portrékból és rajzokból álló anyagban bújt meg Ferenczy Károly *Birkózók* című festménye is, amit az aukciósház munkatársai a jól olvasható szignó és évszám ellenére, közép-európai festő keze munkájaként tüntettek föl. Arról, hogy Ferenczy festménye hogyan került a Ringwald-gyűjteménybe, majd onnan 1939 tavaszán a zsidóüldözések elől menekülő családdal Londonba[1], források híján a gyűjtemény történetét kutató művészettörténész sem tudott nyilatkozni[2].
Tényszerű megállapításokat tehát csak a szűkkörű forrásokra hagyatkozva tehetünk.
A festmény 1912-ben készült, ami markáns és termékeny év volt a Ferenczy-életműben. Az év végével Ferenczy műtermébe húzódik vissza, és mindinkább alakos kopozíciókat fest: női aktokat, artistákat és birkózókat, amely téma 1908-tól szinte folyamatosan foglalkoztatja. Ekkoriban festői stílusában és módszerében is változás áll be, amelyről Ferenczy Valér a következőket írja: „A helyett, hogy újból s újból átfestette volna a képet (...) most rajzokat csinált, amelyeken a sötét hátteret tintával festette be, hogy a kép folthatása máris előtte álljon, azonkívül magát a képet is többször megfestette, vázlatosan, sőt nem is mindig vázlatosan, előtanumányként a végleges műhöz (...)."[3] Így *Birkózók* címen is több festmény- és grafikai változat született és kering 1913 óta a Ferenczy-kiállításokon.[4] Beazonosításukat megnehezíti, hogy az 1945 előtt megjelent kiállítási katalógusok többnyire nem közölnek reprodukciót, méretet és évszámot. Mégis, amikor a newbury aukción feltűnt Ferenczy Károly egyik *Birkózója*, a változatok differenciálása lehetővé vált. A festménnyel hajszálpontosan megegyező szénvázlatot ugyanis Gombosi György közli az 1945-ben megjelent *Új magyar rajzművészet*ben[5], mint ami „Ferenczynek 1910-12 körül keletkezett artista és birkózó képeivel áll kapcsolatban",[6] bár a festmény és vázlata közel azonos kompozíciós megoldásainak leírását Genthon István is közreadja Ferenczy festményeinek katalógusában.[7]

Az alakok (vélhetően azonos modellekről készült) szinte teljesen megegyeznek a rajzon és a festményen, ez utóbbiban talán kissé jobban kiemelve a modellek és a műfaj karakteréből adódó 'mediterrán' és 'északi' típus különbségeit.
Ferenczy birkózó férfiaktjai határozottan elkülönülnek a korszak árkádikus, meztelen alakokat felvonultató alakos kompozícióitól, modernsége felől ugyanakkor nem lehet kétségünk. Az atlétikus férfitestbe zárt energiák kutatása friss tematikaként jelentkezik, és talán nem kizárt, hogy Ferenczy férfiaktok iránti rezervált figyelmének felkeltésében a fotográfia számára frissen fölfedezett médiuma is szerepet játszik.[8]
A kép „története" egyszerűen leírható: kék háttér előtt, zöldes-barnás padozaton lábukat megvetve két meztelen férfi áll egymással szemben, nyakuknál összekapaszkodva, lábukkal egymásnak feszülve, pillanatnyi egyensúlyi helyzetben. A kompozíciós elgondolás a két férfi testéből plasztikus gyűrűt formál, amelynek „üres" közepe merészen a festmény középpontja is, ami viszont a test-formáció tagolt sziluetthatását hangsúlyozza.
Ferenczy – akárcsak a rajzon – nem kontúroz, a test plasztikitásának gazdag tónusárnyalatú, fényben oldott modellálására és monumentális összefogására törekszik könnyed anatómiai pontossággal, annak ellenére, hogy nem lép ki a középméret intimitásából.
Ferenczy egy, még saját kortársai – Rippl-Rónai, Vaszary, Nyolcak - között ritka típus, a mozgás egyetlen pillanatában rögzített férfiakt tanulmányozásával lép túl a nyugati civilizációció férfi- (nota bene női) akthoz tapadó történeti konnotációin.[9] A műtermi szcenírozással a férfiakt jellegzetesen nyilvános műfaját visszarántja egy jobbára a női aktábrázolás számára fenntartott intim térbe, modelljeiről lehámozva a nyugati ábrázolási konvenciók diktálta politikai, vallásos, és morális jelentéseket. Nem tudni, hogy Ferenczy látta-e Gustave Courbet nagy *Birkózó*t (1853) Hatvany Ferenc gyűjteményében, de az aktfestés modern, világi formáinak közvetítésében és értelmezésében nem kizárt, hogy Courbet képe is szerepet játszhatott Ferenczy birkózó-tematikájának művészi artikulációjában.

Aknai Katalin
A Magyar Nemzeti Galéria engedélyével

Gustave Courbet: Birkózók, 1853, Szépművészeti Múzeum, Budapest

Ferenczy Károly: Tanulmány a Birkózók című festményhez, 1912, Magyar Nemzeti Galéria, Budapest

[1]Markója Csilla: Büszkeség és balítélet – A Ringwald-gyűjtemény Mednyánszky-képeinek felbukkanása Newburyben. Artmagazin, 2009/5. 16.
[2]Július Barczi , a pozsonyi Soga Aukciósház művészettörténész-munkatársa szíves közlése
[3]Ferenczy Valér: Ferenczy Károly. Budapest, 1934. 33.
[4]Ferenczy Károly újabb festményeinek és rajzainak gyűjteményes kiállitása. Ernst Múzeum, 1913.
[5]Gombosi György: Új Magyar rajzművészet – Rippl –Rónaitól a Nyolcakig. Erasmus, Bp., 1945. 16. kép
[6]Majoros Valéria: Új Magyar rajzművészet Rippl-Rónaitól Vajdáig. Emlékezés Gombosi György művészettörténészre. Az MNG kiadványai 1984/3 (kiáll. Kat.) 20.
[7]Genthon István: Ferenczy Károly. Bp., Corvina,1979. 73-74. 343; 344. tétel
[8]A témáról bővebben: Michael Worton: 'Celebration or effacement? Imag(in) ing the body of masculinity' in: Text into Image: Image into Text, ed. by Jeff Morrison and Florian Krobb (Rodopi, Amsterdam, 1997), 15-23.
[9]Margaret Walters: The Nude Male: A new perspective. New York, Paddington Press, 1983.

207 ▪ BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Erdély aranykora, Bethlen Gábor udvara (Brandenburgi Katalin, Bethlen István)
Golden Age of Transsylvania, Gábor Bethlen Court's

25,5x37,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Batthyány

Kikiáltási ár: 350 000 Ft / 1 129 EUR
Becsérték: 400 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 2 580 EUR

208 ▪ BATTHYÁNY GYULA (1887-1959)

Szüret Magyarországon a XVIII. században
Harvest in Hungary around 1700

24x36,5 cm
Vegyes technika, papír | Mixed technique on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Batthyány

Kikiáltási ár: 350 000 Ft / 1 129 EUR
Becsérték: 400 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 2 580 EUR

209 ▪ LEON AUGUSTIN LHERMITTE (1844, MONT-SAINT-PÈRE – 1925, PARIS)

Aratók hétvégi kifizetése, 1879
Paying the Harvesters, 1879

85x112 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve balra lent | Signed lower left: L Lhermitte Paris 1879

Kikiáltási ár: 18 000 000 Ft / 58 065 EUR
Becsérték: 22 000 000 - 34 000 000 Ft
Estimated price: 79 068 - 109 677 EUR

VÉDETT

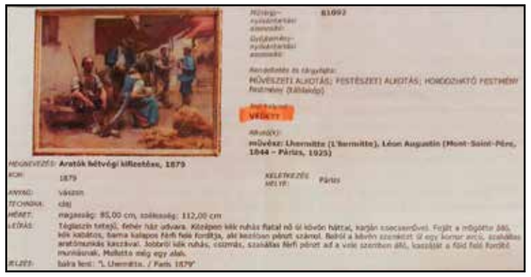
81092
Alkotóelemek és tárgyfajta:
MŰVÉSZETI ALKOTÁS; FESTÉSZETI ALKOTÁS; HORDOZHATÓ FESTMÉNY
Festmény (Táblakép)
VÉDETT
Alkotók:
művész: Lhermitte (L'hermitte), Léon Augustin (Mont-Saint-Père, 1844 - Párizs, 1925)
MEGNEVEZÉS: Aratók hétvégi kifizetése, 1879
KOR: 1879
ANYAG: vászon
TECHNIKA: olaj
MÉRET: magasság: 85,00 cm, szélesség: 112,00 cm
LEÍRÁS: Téglaszín tetejű, fehér ház udvara. Középen kék ruhás fiatal nő ül kövön háttal, karján kosárszerűvel. Fogja a mögötte álló, kék kabátos, barna kalapos férfi felé fordítja, aki kezében pénzt számol. Balról a kévék szomszédt ül egy korsó vizet, szalmálos aratómunkás kacsával. Jobbról kék ruhás, csizmás, szalmálos férfi pénzt ad a vele szemben álló, kaszáját a föld felé fordító munkásnak. Mellette még egy alak.
JELZÉS: balra lent: "L Lhermitte. / Paris 1879"
KELETKEZÉSI HELYE: Párizs

A festmény védettségi papírja

A vizsgált mű az ismert francia életképfestő Léon Augustin Lhermitte életművéhez köthető. A festmény 1952 óta ismert a szakkutatás előtt, ekkor 1063/1952 számon nyilvánították védetté. A mű formai részletei alapján a festő hetvenes években készült műveinek hűvösebb stílusú alkotásaival mutat rokonságot. Föltehetően ez a kompozíció legkorábbi változata. A párizsi Szalonon műveivel rendszeresen szerepelt mester azonos témájú, nagyobb méretű (215 x 272 cm) kompozícióját az 1882-es Szalonon állította ki, melyet ma a párizsi d'Orsay Múzeum gyűjteményében őriznek. A festő szülőföldjének földműveseit ábrázolta e korszakának sikeres monumentális méretű életképein. A mű főalakját névszerint is ismerjük (Casimir Dehan).

210 ▪ KOSZTA JÓZSEF (1861-1949)

Kisleány napfényben, 1900-as évek eleje
Little Girl in Sunshine, early 1900s

54x40 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Koszta

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft / 16 129 EUR
Becsérték: 7 000 000 - 12 000 000 Ft
Estimated price: 22 581 - 38 710 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- Szinyei Merse Anna: Koszta József 1861–1949. Élete és művészete a dokumentumok tükrében. Kogart, Budapest, 2014.
- Egri Mária: Koszta József. Budapest, Corvina, 1989.
- Bényi László: Koszta József 1861–1949. Szentes, 1976.

EGY ELŐKERÜLT MŰTEREM-FOTÓ

A Magyar Nemzeti Galéria adattára őriz egy archív felvételt Koszta József műtermérő̈l. Fridrich János készítette a Lakos tanyai „atelier-ben" őrzött festményekről valamikor 1912 körül. Párja – amelyen a magyar lélek és táj nagy festője, Koszta egy hatalmas palettával pózolt –, már több kiadványban is megjelent, a „rendetlenül" kipakolt képeket mutató sarokról készült felvételt viszont csak most publikálta a művész monográfusa, Szinyei Merse Anna 2014-es kötetében (9. oldalon). A fekete-fehér fotó jobb szélén egy négyzetes formátumú zsánerfestmény látható, amelyen egy földön ülő nőalak fogja meg a vele szemben álló kisleány kezét. Egész egyértelmű, hogy a – sejthetően – plein airben megfogalmazott, domboldal előtti jeleneten szereplő bájos lányka azonos a most előkerül festmény szereplőjével.

FERENCZY KÖZELÉBEN

A müncheni akadémia, az itáliai tanulmányút és a rövid Benczúr-mesteriskolabeli kitérő után Koszta rátalált a plein air egészen egyedi, mélyzengésű változatára. Mintha a Bastien-Lepage-féle finom naturalizmust gyúrta volna össze Ferenczy Károly természetimádatával és saját robusztus lelki alkatával. Megfordult Nagybányán is, ahol – miként azt Ferenczy Bénitől tudjuk –, ekkor még osztotta Ferenczy Károly véleményét a fekete szín tilalmáról. Míg az érett Koszta-képek legjellegzetesebb vonása a brutális kontrasztot rajzoló szénfekete tónus, a könnyed ecsettel megfogalmazott „Kisleány"-on még sötét barnák, lilák és kékek árnyékolják az elomló formákat, összhangban az impresszionisták fő tanításával.

NAGYBÁNYAI ELLENFÉNY

A „Kisleány" az erős ellenfényben ábrázolt, Ferenczy Károly festészetével rokon, az 1900-as évek elején, Nagybánya vonzáskörzetében készült Koszta-képekkel rokonítható, például a „Domboldalon (Zöldben)" című 1902-es, Magyar Nemzeti Galériában őrzött művel. „Nagybányán – írta a festő az 1916-os önéletrajzához fűzött utóiratban – két ízben voltam. [Az] 1902 tél[i] félévben több kisebb dolgot festettem, 1903-ban festettem egy két alakos képet (életnagyságban), az állam megvette és a nagybányai múzeumban helyezte el, itt ismerkedtem meg a nagybányai művészekkel, határozott befolyással voltak rám, mert [az] említett kétalakos képet mindenki egy Ferenczy-képnek tartotta, ameddig az aláírást meg nem nézte. A nagybányaiak mindig a maguk emberének tartottak és a nagybányai kiállításon Ferenczy maga szedte össze azokat a képeket, amelyeket kiállított, mint Nagybányán hosszabb ideig tartózkodott festőét, ezen a kiállításon vett Petrovics Elek úr (most múzeumi igazgató) egy képet tőlem."

Koszta József: Domboldalon (Zöldben), 1902, Magyar Nemzeti Galéria

A Lakos-tanya műterem részlete, 1912 körül

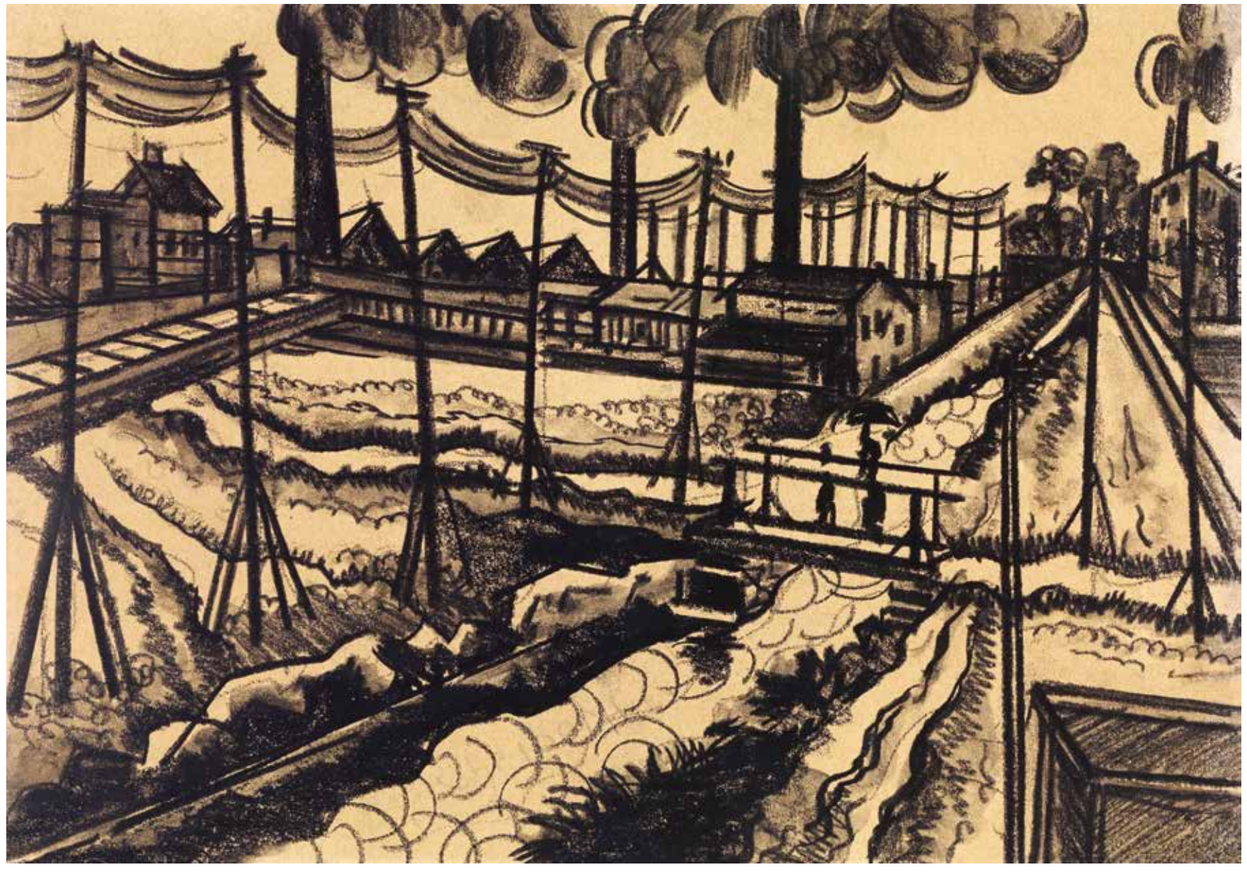

211 ▪ SCHEIBER HUGÓ (1873-1950)

Város széle
Edge of the Town

25x34 cm
Szén, papír | Charcoal on paper
Jelezve középen | Signed centre: Scheiber H

Kikiáltási ár: 1 200 000 Ft / 3 870 EUR
Becsérték: 1 300 000 - 1 500 000 Ft
Estimated price: 4 193 - 4 838 EUR

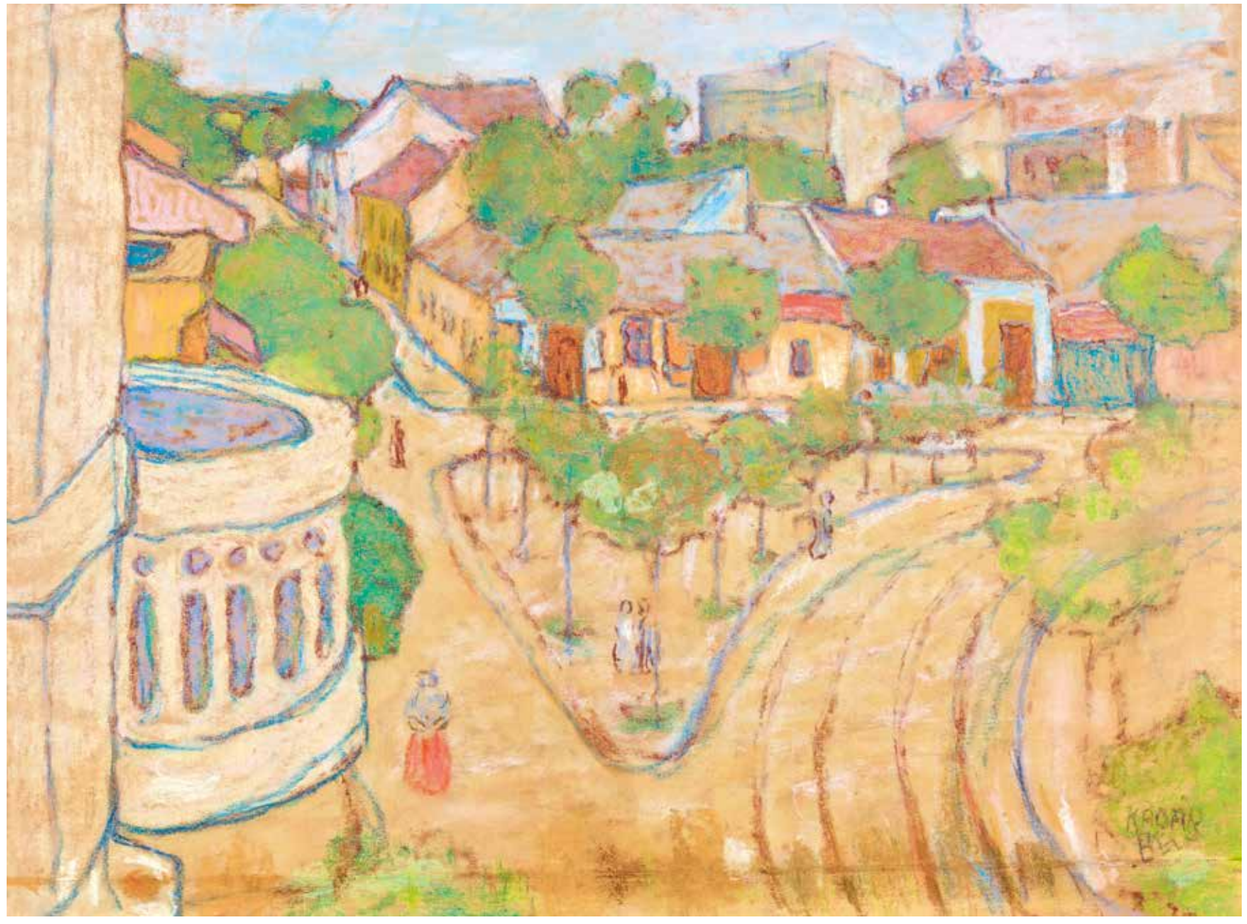

212 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Kisváros
Town

37,5x51,5 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 800 000 Ft / 2 581 EUR
Becsérték: 1 200 000 - 1 800 000 Ft
Estimated price: 3 871 - 5 806 EUR

213 • SZŐNYI ISTVÁN (1894-1960)

Nyári nap
Summer Day

80x100 cm
Olaj, tempera, vászon | Oil, tempera on canvas
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Szőnyi

Kikiáltási ár: 2 600 000 Ft / 8 387 EUR
Becsérték: 4 000 000 - 6 000 000 Ft
Estimated price: 12 903 - 19 355 EUR

„...nagyon röghöz kötött ember vagyok, szeretem, ami körülöttem van, a földet, a mát és inkább a holnapot, mint a tegnapot. Vettem egy tehenet, nagyon boldog vagyok vele, és azt hiszem, jobb teheneket fogok róla festeni, mint az összes legendákról és babonákról, amik a magyar népköltészetben szerepelnek"
– írta Szőnyi István a húszas évek közepén reáliskolai osztálytársának, Vámos Ferencnek, aki szembeszökőbb magyarságra próbálta buzdítani az ekkor már etalonnak számító piktort. Szőnyinek – mint oly sok minden másról – erről is pregnáns véleménye volt. Briliáns hasonlatát tolmácsolva a hagyomány olyan, akár a lepke szárnyának pigmentációja: egyszer nyúljunk hozzá durván, és azon nyomban a lényeget, a dolog kivételes szépségét pusztítjuk el. Szőnyi a kortárs kritika szemében a nemzeti csengésű posztnagybányaiság kigyúlhatatlan csillagaként tündökölt a festészet egén ekkoriban, akinek sikerült megalapítania egy sajátosan magyar festészetet, egy „derűs-ezüstös, zenei áradású világosságot", mely a családias hangulat igézetével és a gyöngyházfényű színek halk duruzsolásával szavalta el Zebegény időről időre újjászülető líráját.

ÖNTUDATLAN PANTEIZMUS ÉS DINAMIKUS ÁLLANDÓSÁG

Szőnyi „felületi fényekkel átszőtt, okkeres színegységben tartott" korai kompozíciói csak a kezdetet jelentették az 1924-es évhez képest, mely szerető társsal és Zebegény felülmúlhatatlan miliőjével ajándékozta meg a festőt. „A táj és az emberek összefüggő és elválaszthatatlan egységét láttam itt meg, olyan miliőben, mely nagyon megfelelt elgondolásaimnak" – nyilatkozta később. Frissen alkalmazott, meghajlított-felülnézeti perspektívája is a lüktető természet univerzalitásának felismeréséből eredeztethető.

Művein központi szerepet kapott az élő motívum, de a ábrázolt mozgás sosem öncélú, hanem a kép belső dinamikáját szolgálja, alárendelődve egy külön festői világnak, melyben a dolgok tárgyi jegyei elhomályosulnak. Ennek a megtalált harmóniának és „statikus mozgásnak" vagyunk szemtanúi a *Nyári nap* esetében is a mindennapi lét egyszerű jelenetével: a szénát majszoló tehenekkel és a szénarakást rendező falusi emberekkel. Mitologikus tudatforma ez, ahol a festő egyéni élménye közösségi mítosszá magasztosul. Szőnyi kifejezésmódja festői érzékenységéből fakadóan szükségszerűen lírai, de sosem kiüresedett romantikus; kedvence, Hans von Marées nem csak saját színeire segített rátalálni, hanem erre a nyugodt szépségre, mélyen átérzett lírai hangvételre is.

A LÍRAI LUMINISTA

Ezt a felfogást szolgálják Szőnyi 1929-től kezdődő színkísérletei is. Római útjáról hazatérve palettája lassanként kivilágosodott, és a fény színekre gyakorolt hatását fürkészte. Esszenciális technikai „újítása" a tempera alkalmazása volt, mellyel úgy volt képes enyhíteni a színek nyersességét, hogy közben megőrizte azok erejét is. Nagy felületekre cserélte a színkontrasztokra épülő kompozíciókat, és rajzos formáit élesebb tónuskülönbségekkel kezdte elválasztani egymástól. „Az eddigi ecsetet most a festőkés váltotta fel, az olajfestéket pedig a tempera. Ez időtől kezdve festőkéssel foltokban rakta fel vastagon a temperát, az egymáson átcsillantani kívánt színeket több rétegben egymás fölé. Majd e rétegeket, ha már megszikkadtak, vízzel felpuhította, és festőkéssel többé-kevésbé lekaparta."– jellemezte a korszakot Pataky Dénes 1971-ben, megvilágítva ezzel a *Nyári nap* technikáját is. Szőnyi megfigyelése szerint a fény és a levegő elmossa az anyagi érzékelés skálájának terjedelmét, és áttetszővé teszi a tárgyakat, ezáltal azok lényegre törőbbé, ám rajzosabbá válnak. Akárcsak Domanovszky Endre '30-as évek közepén születő festményein (pl. a *Szövő nő*n), a Nyári napon is összefüggő, síkba tolt felületeket látunk. A fény formabontó hatása a szénabogyán és a fa lombján látszik a legjobban, „lassan a fény festőisége kezdett túlsúlyra jutni a tömegek plaszticitásának érzékeltetése fölött". Alapvető különbség viszont Domanovszky és Szőnyi között, hogy míg előbbit a lírai hangvétel egy nehezebb alkotói periódusból rángatta ki '35 körül, és nagy szerepet játszott nála a fantázia, addig Szőnyinél ez a líraiság volt az alapvető hozzáállás. A látványból indult ki, de mindig szem előtt tartva, hogy a jelenségek és tárgyak külső arculata a belső tartalmukat fejezze ki.

Pap Eszter

Szőnyi István. Beszélgetők (Zebegény), 1937, egykor Kádár János tulajdonában

214 ▪ SZADAY LAJOS (1902-1961)

Hídon átkelő család
Family Crossing the Bridge

75x65 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelzés nélkül | Unsigned

Kikiáltási ár: 280 000 Ft / 903 EUR
Becsérték: 400 000 - 600 000 Ft
Estimated price: 1 290 - 1 935 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Szadai Lajos: Elfeledett képek, Rómer Flóris Múzeum, Győr, 2014. márc. 13-máj. 31.

215 ▪ OLGYAI VIKTOR (1870-1926)

Fények az erdőben
Lights in the Forest

90x120 cm
Pasztell, papír | Pastel on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Olgyai Viktor

Kikiáltási ár: 650 000 Ft / 2 097 EUR
Becsérték: 800 000 - 1 400 000 Ft
Estimated price: 2 581 - 4 516 EUR

216 ▪ KERNSTOK KÁROLY (1841-1916)

Fürdőzők (Duna-part), 1910 körül
Bathers (By the Danube), c. 1910

49x66 cm
Olaj, vászon kartonon | Oil on canvas laid down on cardboard
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kernstok Károly

Kikiáltási ár: 5 000 000 Ft / 16 129 EUR
Becsérték: 6 000 000 - 10 000 000 Ft
Estimated price: 19 355 - 32 258 EUR

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY

- A Nyolcak. Szerk.: Markója Csilla – Bardoly István. Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága – Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutatóintézete, Pécs – Budapest, 2010.

A NYOLCAK VEZÉRE

Kernstok Károly volt az új világ nagy kérdésein modernista formaproblémák képében töprengő Nyolcak rangidős vezéralakja. Az új idők új dalait „kereső" társaságban ő a bő vérű nagypolgár, a nyergesújfalui birtok ura, „széleskörű tudású és intelligenciájú ember" (Márffy szerint), aki az avantgárd stílusgyakorlatokat mindig a régi mesterek szemüvegén át nézte. Bár a párizsi Stein szalonban személyesen is találkozott Matisse-szal és Picassóval, őt ugyanolyan vehemensen foglalkoztatta a múlt, az antik aktok csoportfűzése vagy épp az itáliai reneszánsz újszerűsége. Olaszországi utazása során értette meg, hogy alakítja a művészet a társadalmat (ahogy 1937-es visszaemlékezésében írta): „[ott] jöttem rá a robbanásszerű változásra, ami ennek nyomán a látásban, a természet megfigyelésében és szemléletében az emberiségben végbement."

VÍZPARTI VÍZIÓ

Kernstok a vízparti ligetek közé helyezett fiúaktjaival és nyúlánk meztelen lovas héroszaival ugyanúgy a művészettörténetből merített, ahogy Cézanne a *Fürdőzők*ben vagy Picasso az *Avignoni kisasszonyok*ban. (De a most vizsgált festményén tetten érhetjük Ferdinand Hodler századforduló vonalkultúrájának és Rippl-Rónai kastélyparkokat festő foltépítésének a hatása is.) A szabadkőműves Kernstok – előképeihez és pályatársaihoz hasonlóan – a mediterrán életörömöt, a pogány bacchanáliák és a görög testkultusz világát vetítette ki a Duna-parti fűzfák közé. Ahogy jó barátja, Nádai Pál írta nagy falképtervei kapcsán az 1910-es Népművelés hasábjain: „A görög játszóterek rég elcsitult vidámságát sóvárogjuk vissza, az emberiség tavaszának pompás mulatságait, kacagásait, férfiasságát, egy renaissance-t, mely ismét az emberi gondolatok és szépségek megújhodásával fogja megajándékozni a világot."

217 ▪ ORBÁN DEZSŐ (1884-1987)

Íriszes csendélet, 1920-as évek eleje
Still-Life with Irises, early 1920s

71x54 cm
Olaj, fa | Oil on panel
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Orbán

Kikiáltási ár: 900 000 Ft / 2 903 EUR
Becsérték: 1 100 000 - 1 600 000 Ft
Estimated price: 3 548 - 5 161 EUR

218 ▪ VASZARY JÁNOS (1867-1939)

Ámor nimfákkal, 1920 körül
Amor with Nymfs, c. 1920

50x70 cm
Olaj, karton | Oil on cardboard
Jelezve balra fent | Signed upper left: Vaszary J
Hátoldalon | Reverse: a Magyar Nemzeti Galéria átvételi elismervénye, valamint a kiállítás etikettje

Kikiáltási ár: 6 000 000 Ft / 19 355 EUR
Becsérték: 9 000 000 - 14 000 000 Ft
Estimated price: 29 032 - 45 161 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor Somogyi Lászlóné tulajdonában

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- Vaszary János gyűjteményes kiállítása, Magyar Nemzeti Galéria, 1961.

219 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Art deco sakkfigurák
Art Deco Chess

44x31 cm
Tempera, papír | Tempera on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 3 800 000 Ft / 12 258 EUR
Becsérték: 5 000 000 - 7 000 000 Ft
Estimated price: 16 129 - 22 581 EUR

220 ▪ KÁDÁR BÉLA (1877-1956)

Art deco csendélet
Art Deco Still-Life

60x74,5 cm
Tempera, papír | Tempera on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: Kádár Béla

Kikiáltási ár: 2 000 000 Ft / 6 452 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 4 000 000 Ft
Estimated price: 9 677 - 12 903 EUR

PROVENIENCIA | PROVENANCE
- Egykor a Bedő gyűjteményben

221 ▪ PINTÉR ÉVA (1932-1995)

Összebújó házikók
Cottages

62x164 cm
Gobelin | Gobelin
Jelezve jobbra fent | Signed upper right: PÉ

Kikiáltási ár: 2 600 000 Ft / 8 387 EUR
Becsérték: 3 000 000 - 5 000 000 Ft
Estimated price: 9 677 - 16 129 EUR

222 ▪ LAKNER LÁSZLÓ (1936-)

Vers, 1986
Poem, 1986

29,5x22,3 cm
Olaj, papír | Oil on paper
Jelezve jobbra lent | Signed lower right: 86 Lakner

Kikiáltási ár: 320 000 Ft / 1 032 EUR
Becsérték: 550 000 - 800 000 Ft
Estimated price: 1 774 - 2 581 EUR

223 ▪ VÖRÖS GÉZA (1897-1957)

Art deco műterem (A piros könyv), 1929 körül
Art Deco Studio (The Red Book), c. 1929

64x54 cm
Olaj, vászon | Oil on canvas
Jelezve középen lent | Signed lower centre: Vörös Géza

Kikiáltási ár: 8 500 000 Ft / 27 419 EUR
Becsérték: 12 000 000 - 18 000 000 Ft
Estimated price: 38 710 - 58 065 EUR

KIÁLLÍTVA | EXHIBITED
- 1929, CV. csoportkiállítás, Ernst Múzeum

IRODALOM | BIBLIOGRAPHY
- CV. csoportkiállítás. Vörös Géza, Domanovszky Endre, Hollós-Mattioni Eszter, Medveczky Jenő festők és Kelemen Emil, Vadász Endre rajzai. Ernst Múzeum, 1929.
- (Kézdi.) Fiatalok az Ernst-Múzeumban. In.: Pesti Hírlap, 1929. szeptember 15., 8.
- Gellér Katalin: Hatások kereszttüzében. Orientalizmus és japonizmus Csók festészetében. In.: Csók István festészete. Szerk.: Gärtner Petra – Király Erzsébet, Szent István Király Múzeum, Székesfehérvár, 2013, 183–194.

Vörös Géza. Akt műteremben, 1930, magántulajdon

Fuvolázó Krisna táncoló gopikkal, dél-indiai szőnyeg, 1800 k.körül, The Walters Art Museum, Baltimore

ART DECO FŐMŰ

Elsőrangú art deco kompozíció: érzékeny körvonallal megrajzolt, pőre rózsaszín női akt fekszik a hófehér kereveten, a néző felé fordított érzéki csípővel, könyvet olvasva. Előtte öblös kancsó, egy neobarokk asztalkára helyezve, tulipános virágcserép, kárpitos szék és szőnyeg. Mögötte egy hatalmas délkelet-ázsiai kárpit uralja a kép terét. A festmény szerepelt az Ernst Múzeum 1929-es kiállításán. Kézdi-Kovács László kritikája alapján tudjuk azonosítani a katalógusban található Olvasó nővel: „Vörös Géza előkelő ízlésű és finom érzésű mester. Főműve az ‚Alvó nő', szép akt, bizantikus figurájú szőnyeg-háttérrel. (Remélhetőleg, nem célzás a rossz álomra.) Műve mindenesetre igen artisztikus. Az ‚Olvasó nő' és egy kettős arckép is kiváló." A kiállítási katalógushoz írt előszavában Lázár Béla pontosan megragadta Vörös művészetének fő erejét: „Képzelete vonalon épül fel, olyan hullámzó, lágyan onduláló vonalon, melybe belefoglalja alakjait. Ez a vonalvezetés a szemet gyönyörködteti, határozott, biztos, éles kontúrokkal fogja körül tárgyait, s ezen belül lapos színeit. Emlékeztet a görög vázákra, de nem utánozza őket. Csak hangsúlyozza a vonalat és tele van finom belső rajzzal is."

FELFEDEZETT MOZAIK

Vörös Gézát szó szerint fel kellett fedeznie a rendszerváltás után újraéledő műkereskedelemnek. Kevés képe vészelte át az art deco és a két világháború közötti festészetet mereven elutasító évtizedeket. A rendszerváltás óta előkerült puzzle-darabok egy olyan következetes művész képét vetítik elénk, aki a körülötte fellelhető tárgyakkal népesítette be japánosan síkszerű, rajzos festészetének enteriőrökbe zárt mikrokozmoszát. A zöld kárpitos, biedermeier szék például rendszeres szereplője festményeinek, ott találjuk kalapos önarcképén (Kalapos férfi, 1930 körül), akárcsak a fehér-kék mázas népi kerámiakancsót. Ezek a most vizsgált festmény előterében is ott láthatók, a hátteret kitöltő indiai szőnyeg – szűkített változata – pedig híres turbános női aktján (Akt műteremben, 1930) fedezhető fel, a műterem ablaka alatt, a paraván által félig kitakarva.

ÁZSIA A MŰTEREMBEN

Nem egy szegényes manzárdszobában járunk, hanem egy rendszeresen kiállító pesti művész kreatív leleménnyel kialakított, személyes ízléséről és érdeklődéséről valló otthonában. Az ázsiai falikép itt főszereplővé lép elő, kép-a-képbenként jelenik meg, mintha az olvasó nő kezében tartott könyv tartalmát (esetleg az elszenderedő akt álmát) vetítené ki a halvány zöld falra. A téma nem szokatlan a korszakban. Vaszarynál Buddha szobor tűnik fel, Csók István hatalmas kompozíciót szentelt a Nirvánának, Boromisza Tibor tételesen buddhistának vallotta magát. Csók az árkádiai menedék egyfajta változataként írt a műtermi nirvánáról: „sehol sem lehet szebbet álmodni, mint egy festőműteremben. A mámor egy olyan különös formája ez, melyhez semmiféle más bódulat nem hasonlítható. De talán mégis. Ilyen lehet a hindu bölcselők szent önkívülete, mely megelőzi a Nirvánát."

KRISNA FUVOLÁJA

A már idézett kritikus – tévesen – bizánci szőnyegként emlékezett a festmény több mint felét uraló kárpitra. Pedig egy ismert indiai motívumról van szó: Visnu nyolcadik avatárja, Krisna egy szent tehén előtt fújja az isteni szeretetet árasztó csodálatos fuvoláját. Teste sugárzó kék színű, fején pávatollas dísz, körülötte erotikus bűvöletben táncoló pásztorleányok (gopik), „vadörömü lánykasereg" – ahogy Weöres Sándor fordította – a „szekfűvirágleheletzuhatagos-örömillatu délövi szélben", „fülemüleszavú kusza méhzizegésű lugas susogó sürüjében" (Dzsajadéva: Gita Govinda). A hindu legenda szerint a szerelmes pásztorlányok irigységükben megkérdezte a fuvolát, hogy miért olyan kedves az istenség szívének, miért élvezheti ajkainak nektárját. A válasz az érzelmek elhagyásának, a kiüresedésnek és a szerelmi odaadásnak a példázata: „A titok az, hogy én üres vagyok belül. Az Úr így azt teszi velem, amit csak akar."

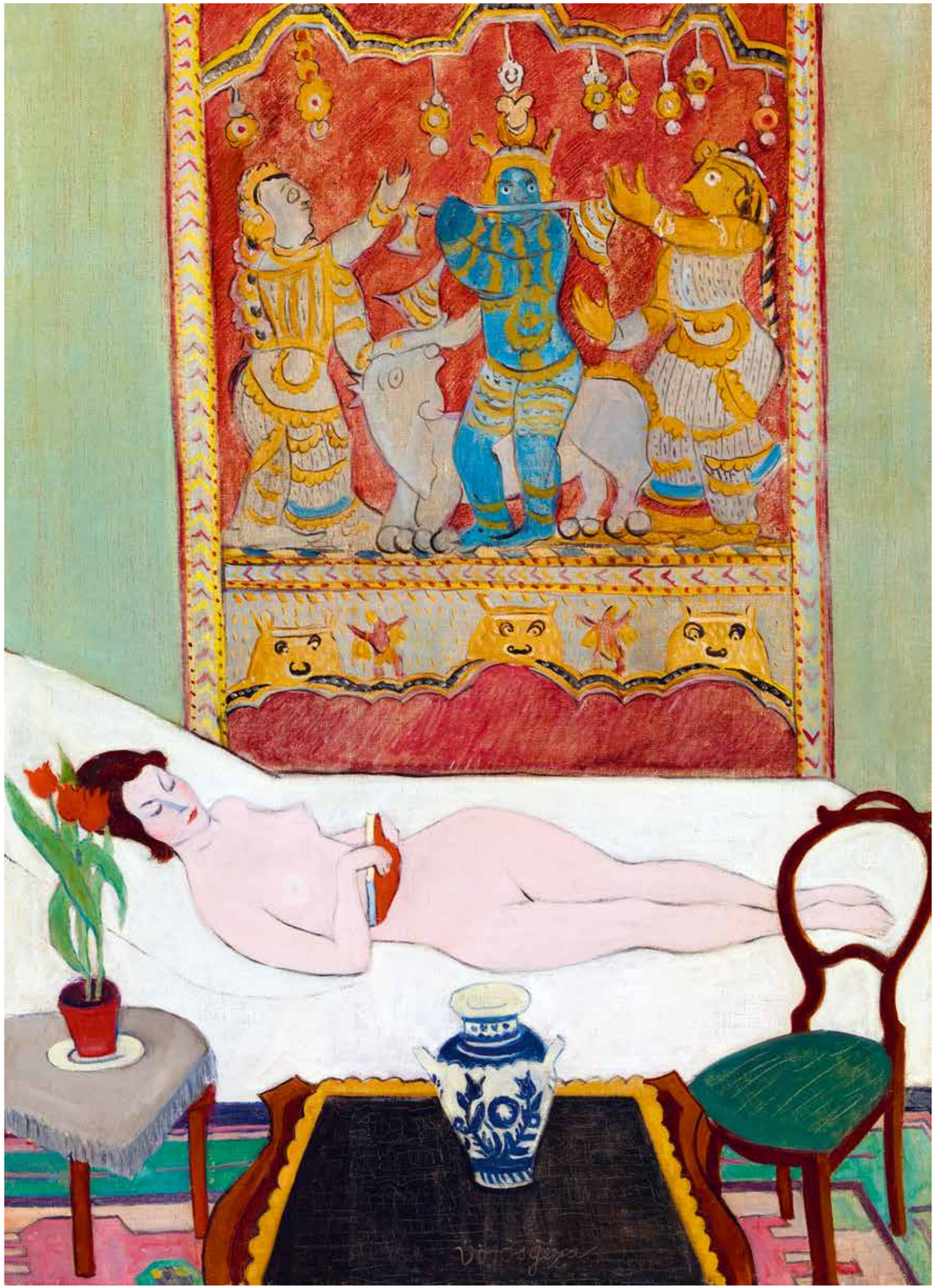

epiteszforum.hu

Csak az ember tervez. Teret, formát, létformát.
Csak az ember képes megelőlegezni a jövőt.
Amikor építészetről beszélgetünk,
a holnapról gondolkozunk.
Színesen, hitelesen, olykor áhitattal vagy
elszabaduló fantáziával. Portálunk a jövőt formáló
gondolatok fóruma. Kíváncsi vagyok rá mi vár ránk, miféle
világ veszi majd körbe gyermekeink életét.
Ezért dolgozunk.

Bojár Iván András
az Építészfórum.hu főszerkesztője

ÉPÍTÉSZET – KÖRNYEZET – INNOVÁCIÓ

EPITESZFORUM.HU

KIESELBACH GALÉRIA ÉS AUKCIÓSHÁZ

H-1055 Budapest, Szent István krt. 5. ▪ Phone/Tel.: (36-1) 269-3148, 269-3149 ▪ Fax: (36-1) 269-2219

BIDDING SLIP ▪ VÉTELI MEGBÍZÁS

Sale No.: MŰVÉSZETI AUKCIÓ Date / Dátum: 201 .....

Please bid on my behalf at the above sale for the following lot(s) up to the price(s) mentioned below. These bids are to be executed as is permitted by other bids. I agree to comply with the Conditions of Sale as printed in the catalogue.

Megbízom Önöket, hogy nevemben a fenti aukción az alább felsorolt tárgy(ak)ra az általam limitált leütési ár(ak)on vásárlást eszközöljenek a többi licitáló által lehetővé tett legalacsonyabb áron. A katalógusban leírt árverési feltételeket elfogadom.

LOT NO. TÉTELSZÁM	TITLE OR DESCRIPTION / ELNEVEZÉS	BID PRICE (HUF) MAX. NETTO VÉTELÁR

Deposit / Előleg: .....

Payment deadline / Fizetési határidő: .....

..... signature / aláírás

PLEASE CHECK YOUR BID

ARRANGEMENT FOR PAYMENT

In order to avoid delay in clearing purchases buyers who are unknown to us are advised to make arrangements for payment before the sale or for satisfactory references to be supplied.

Please post to:
KIESELBACH GALÉRIA KERESKEDELMI KFT.
H-1055 Budapest Szent István krt. 5.
phone / tel.: (36-1) 269-3148, 269-3149 ▪ fax: (36-1) 269-2219
bankszámlaszám: 12001008-00214850-00100003

PLEASE USE BLOCK LETTERS

Full name: .....
.....
Address: .....
.....
Telephone No.: .....
.....
Date: .....

Signed: .....

SZÁLLÍTÁS / DESPATCH AND TRANSIT: Saját megoldás / On my own ▪ Kérem a szállítást / I require your transit
FIZETÉSI MÓD / METHODS OF PAYMENT: Készpénz / Cash ▪ Banki átutalás / Bank remittance ▪ Hitelkártya / Credit card

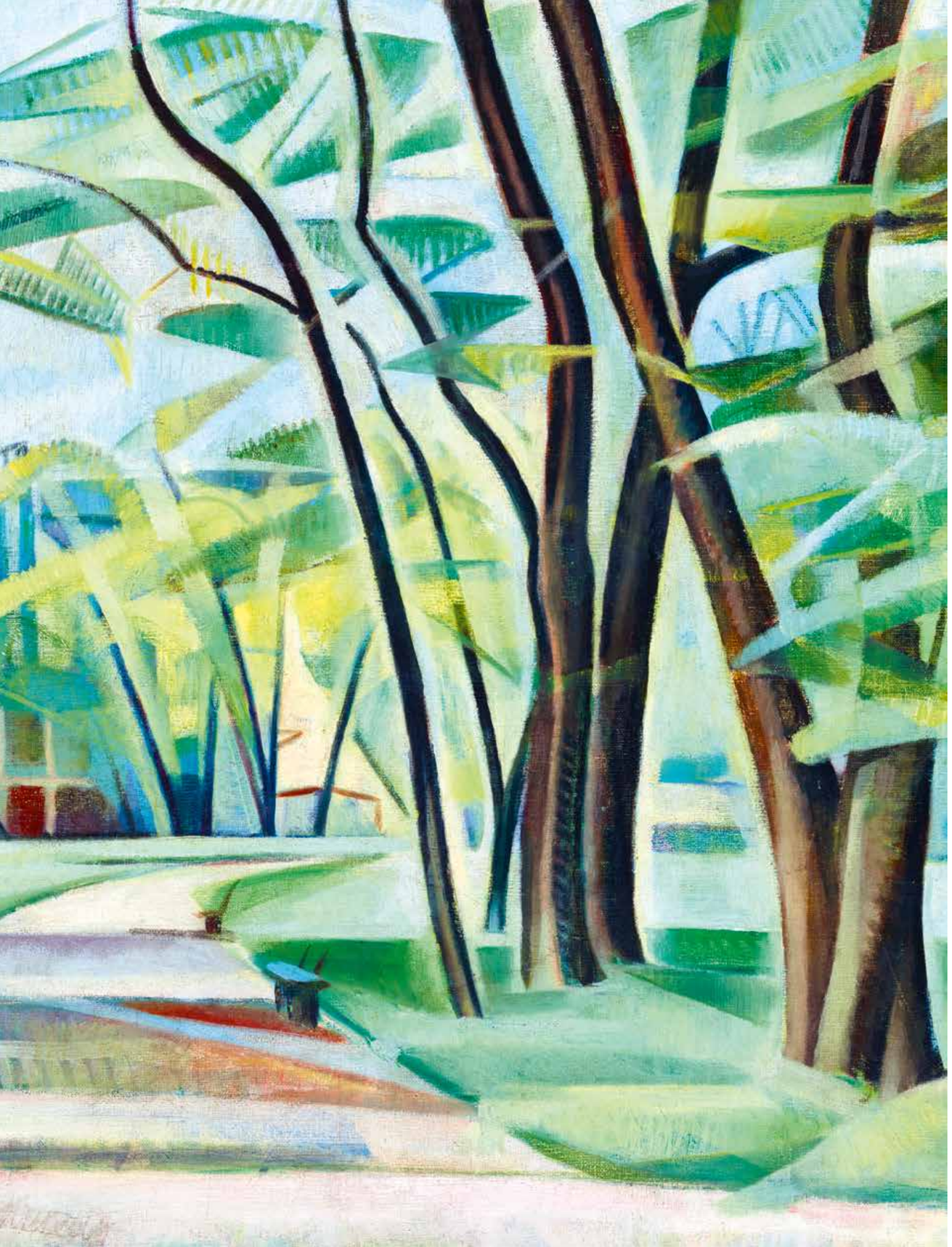

RIPPL-RÓNAI JÓZSEF: NARANCSOS CSENDÉL

UNIQA műtárgybiztosítás

Múzeumok, művészeti kiállítások, galériák, magángyűjtemények, műtárgyszállítás biztosítása

- Jaksa Éva termékmenedzser
  Tel.: +36 70 371 3929 · E-mail: eva.jaksa@uniqa.hu
- Pongrácz Márta műtárgy- és festménybecsüs
  Tel.: +36 70 381 0242 · E-mail: marta.pongracz@uniqa.hu

www.artuniqa.at · www.uniqa.hu

UNIQA